

ΑΝΤΙ

Περίοδος Β'
Τεύχος 631
Παρασκευή
28 Μαρτίου 1997
Δρχ. 500

ΚΥΠΡΟΣ:

Η ώρα των τελικών επιλογών

Γράφουν:

Α. Μιχαηλίδης
Β. Θεοδωρόπουλος
Θ. Κουλουμπής
Α. Ηρακλείδης
Π. Ιωακειμίδης
• Μ. Παπαγιαννάκης
Κ. Δασκαλάκη
Α. Θεοφάνους
Χρ. Χριστοφόρου
• Γ. Λυρατζόπουλος
Tony Barber

Γ. Βασιλείου:

Τι κάνουμε μετά
την αποτυχία της ένταξης;

- Ν.Δ.: ΚΩΣΤΑΣ Ή ΚΩΣΤΑΚΗΣ;
- Ο ΛΙΑΣΚΑΣ, Ο ΣΥΝ ΚΑΙ ΤΟ ΤΕΕ
- ΜΝΗΜΗ ΑΝΔΡΕΑ ΛΕΝΤΑΚΗ
- ΠΑΝΟΣ ΣΑΡΑΦΙΑΝΟΣ

Ν Ε Α Β Ι Β Λ Ι Α 1 9 9 6

Ε Ε Ν Η Λ Ο Γ Ο Τ Ε Χ Ν Ι Α

- ΑΪΝΤΟΥΣ ΤΖΑΝΙΣ Ο Βίτο αγαπά την Τζέραλντιν (Ιστορίες)
ΑΛΚΟΤ ΛΟΥΙΖΑ ΜΕΪ Μοιραία ερωτική καταδίωξη (Μυθιστόρημα)
ΑΝΤΕΡΣΕΝ ΝΕΞΙΟΥ ΜΑΡΤΙΝ Πέλε ο κατακτητής (Τα παιδικά χρόνια) (Μυθιστόρημα)
ΑΝΩΝΥΜΟΣ Προεδρικά χρώματα (Ένα πολιτικό μυθιστόρημα)
ΒΟΛΜΑΝ ΟΥΙΛΙΑΜ Ιστορίες ενός πεταλούδα (Μυθιστόρημα)
ΒΟΛΜΑΝ ΟΥΙΛΙΑΜ Πόρνες για την Γκλόρια (Μυθιστόρημα)
ΓΙΟΣΙΜΟΤΟ ΜΠΑΝΑΝΑ Σαύρα (Μυθιστόρημα)
ΓΚΟΛΑΝΤΙΝΓΚ ΓΟΥΙΛΙΑΜ Η διπλή γλώσσα (Μυθιστόρημα)
ΔΙΑΣ ΧΕΣΟΥΣ Τα αρχικά της γης (Μυθιστόρημα)
ΔΟΝΟΣΟ ΧΟΣΕ Στέψη (Μυθιστόρημα)
ΕΣΣΕ ΕΡΜΑΝ Οι μεταμορφώσεις του Πίκτορ (Ένα ερωτικό παραμύθι)
ΖΙΟΝΟ ΖΑΝ Ο Μύλος της Πολωνίας (Μυθιστόρημα)
ΙΜΠΑΡΓΚΟΥΕΝΓΚΟΪΤΙΑ ΧΟΡΧΕ Δυο εγκλήματα (Μυθιστόρημα)
ΚΑΒΑΜΠΑΤΑ ΓΙΑΣΟΥΝΑΡΙ Η λίμνη (Μυθιστόρημα)
ΚΡΕΒΕΛ ΡΕΝΕ Το σώμα μου κι εγώ
ΛΕΣΙΝΓΚ ΝΤΟΡΙΣ Αναμνήσεις ενός επιζώντος (Μυθιστόρημα)
ΜΕΡΙΚΕ ΕΝΤΟΥΑΡΝΤ Ο Μότσαρτ στον δρόμο για την Πράγα (Νουβέλα)
ΜΙΣΙΜΑ ΓΙΟΥΚΙΟ Η ΘΑΛΑΣΣΑ ΤΗΣ ΓΟΝΙΜΟΤΗΤΑΣ
Γ' Ο ναός της αυγής (Μυθιστόρημα)
Δ' Ο εκπαιδών άγγελος (Μυθιστόρημα)
ΜΟΝΤΙΑΝΟ ΠΑΤΡΙΚ Κυριακές του Αυγούστου (Μυθιστόρημα)
ΜΟΥΡΑΚΑΜΙ ΧΑΡΟΥΚΙ Σκληρή χώρα των θαυμάτων και το τέλος του κόσμου (Μυθιστόρημα)
ΜΠΑΛΖΑΚ ΟΝΟΡΕ Το πουγκί – Γκομπσέκ (Νουβέλες)
ΜΠΕΝΕΔΕΤΙ ΜΑΡΙΟ Ευχαριστώ για τη φωτιά (Μυθιστόρημα)
ΜΠΕΝΙ ΣΤΕΦΑΝΟ Η Συμμορία των Ουρανίων (Μυθιστόρημα)
ΜΠΕΣΑ-ΛΟΥΙΣ ΑΓΚΟΥΣΤΙΝΑ Η κοιλάδα του Αβραάμ (Μυθιστόρημα)
ΝΤΕΣΝΟΣ ΡΟΜΠΕΡ Ελευθερία ή έρωτας! Και πένθος αντί πένθους
ΟΕ ΚΕΝΖΑΜΠΟΥΡΟ Τσάκισέ τα από μικρά, σκότωσέ τα από παιδιά (Μυθιστόρημα)
ΟΝΤΑΑΤΖΕ ΜΑΪΚΑ Ο Άγγλος ασθενής (Μυθιστόρημα)
ΠΕΝΑΚ ΝΤΑΝΙΕΛ Σαν ένα μυθιστόρημα
ΠΙΡΑΝΤΕΛΛΟ ΛΟΥΙΤΖΙ Χάος (Διηγήματα)
ΠΟΥΙΓΚ ΜΑΝΟΥΕΛ Στους τροπικούς νυχτώνει νωρίς (Μυθιστόρημα)
ΡΟΥΟ ΖΑΝ Τα πεδία της τιμής (Μυθιστόρημα)
ΣΑΛΤΙΚΟΦ-ΣΤΣΕΝΤΡΙΝ ΜΙΧΑΗΛ Η ιστορία μιας πόλης (Μυθιστόρημα)
ΣΑΝΤΟΣ ΧΕΣΟΥΣ ΦΕΡΝΑΝΤΕΘ Οι καρβαλάρηδες της αυγής (Μυθιστόρημα)
ΣΟΝΕΤ ΣΕΡΙ Πέρα από το όριο (Μυθιστόρημα)
ΣΤΑΡΝΟΝΕ ΝΤΟΜΕΝΙΚΟ Το άλμα με τα μπαστούνια (Μυθιστόρημα)
ΤΖΙΑΝ ΦΙΛΙΠ Η ραχοκοκαλιά (Μυθιστόρημα)
ΦΕΡΕΪΡΑ ΒΕΡΖΙΛΙΟ Για πάντα (Μυθιστόρημα)

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

Η σύγχρονη εκδοτική παρουσία στα ελληνικά γράμματα

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

αντι

Περίοδος Β' · Έτος 24ο · Τεύχος 631
Παρασκευή 28 Μαρτίου 1997 · Δρχ. 500
**ΑΝΤΙ - ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ
ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ**
Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα
Τηλ. 72.32.713-72.32.819 FAX: 72.26.107
ΑΝΤΙ ON-LINE: <http://www.compulink.gr/anti>
E mail: anti@compulink.gr

ΕΚΔΟΤΗΣ: Χρήστος Παπουτσάκης
ΑΡΧΙΣΥΝΤΑΚΤΗΣ: Ηλίας Κανέλλης
ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΙΣ-ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ: Τασία Ρούμπου
ΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Δημήτρης Γκέκας
ΜΟΝΤΑΖ: Τασία Λεβόν
ΤΥΠΩΣΗ: ΛΙΘΟΤΥΠ Α.Ε. Ιασίου 5, Περιστερί
Τηλ. 57.22.201
ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ:

ήσια συνδρομή: **26** τεύχη, Εξάμνη: **13** τεύχη
ΓΕΡΙΚΟΥ: Εξάμ. 5.000 δρχ., Ετήσια 10.000 δρχ.,
για Οργανισμών, Τραπεζών, κ.λπ.: 40.000 δρχ.
Φοιτητική ετήσια: 8.000 δρχ.

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ: ΕΥΡΩΠΗ - ΜΕΣΟΓ. ΧΩΡΕΣ:

Εξάμ.: 38 δολ., Ετήσια: 75 δολ.,
ΗΠΑ - ΚΑΝΑΔΑΣ - ΑΣΙΑ - ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ:

Εξάμ. 44 δολ., ετήσια 88 δολ.

ΙΒΑΣΜΑΤΑ - ΕΠΙΤΑΓΕΣ: Χρήστος Παπουτσάκης

Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα

ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: ΔΡΧ. 500,

ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: ΔΡΧ. 1.000

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Για τα βιβλιοπωλεία
της Αθήνας: Περιοδικό ΑΝΤΙ,

για τα βιβλιοπωλεία της Β. Ελλάδας:

έντρο του βιβλίου - Α Πουλουκτσά και Σία Ε.Ε.
Ιασσάνη 3, Θεσσαλονίκη, τηλ. (031) 285.857

ΣΕΛ. 13 **ΑΝΔΡΕΑΣ ΛΕΝΤΑΚΗΣ** Έφυγε ένας από μας - ένα πολιτικό
πρόσωπο, ένας πνευματικός άνθρωπος.

ΣΕΛ. 16 **Ν.Δ.: ΔΕΣΠΟΙΝΙΣ ΕΤΩΝ 39** Κώστας ή Κωστάκης; Μήπως
Κωνσταντίνος Β'; Γράφουν: **Απ. Διαμαντής, Στ. Καφαντάρης, Τ.
Παππάς**

ΣΕΛ. 20 **Ο Κ. ΛΙΑΣΚΑΣ, ΤΟ ΤΕΕ, Ο ΣΥΝ** Το Αντί ρωτάει μηχανικούς
του ΣΥΝ για την υποψηφιότητα Λιάσκα στο ΤΕΕ - κι απάντηση
δεν παίρνει!

ΣΕΛ. 28 **ΑΦΙΕΡΩΜΑ: ΚΥΠΡΙΑΚΟ - Η ΩΡΑ ΤΩΝ ΤΕΛΙΚΩΝ ΕΠΙΛΟΓΩΝ**
Ένα μεγάλο αφιέρωμα στο κυπριακό πρόβλημα, που βρίσκεται σε
δύσκολο σταυροδρόμι. Συνεργάστηκαν: **Γιώργος Βασιλείου, Αλέκος
Μιχαηλίδης, Βύρων Θεοδωρόπουλος, Θεόδωρος Κουλουμπής, Αλέξης
Ηρακλείδης, Παναγιώτης Ιωακειμίδης, Ανδρέας Θεοφάνους,
Χριστόφορος Χριστοφόρου, Γιώργος Λυρατζόπουλος, Tony Barber,
Μιχάλης Παπαγιαννάκης, Κατερίνα Δασκαλάκη. Επιμέλεια: Σωτήρης
Ντάλης**

ΣΕΛ. 45 **ΔΙΕΘΝΗ:** Αλβανία: Οι Αλβανοί πυροβολούν τον αέρα - **Ειδικού
Συνεργάτη.** Ιταλία: Ελιά και Μπερίσα πρόεδρο! - του **Αργ.
Παναγόπουλου.** Ζαΐρ: Εμφύλιος και αντιδράσεις - του **Αστέρη
Χουλιάρα.** ΕΟΚ: Η ευρωπαϊκή ιδέα σήμερα - του **Σ. Ντάλη**

ΣΕΛ. 52 **ΠΑΝΟΣ ΣΑΡΑΦΙΑΝΟΣ:** Για έναν πρωτοπόρο του μοντερνισμού
γράφει η **Β. Σαρακατσιάνου**

ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ

ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ

Καλή λευτεριά!, σελ. 4

ΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΕΥΑΙΣΘΗΣΙΑ

Γιώργος Φιλδισάκος, σελ. 5

ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ

Αντήνωρ, σελ. 6

ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ

Σχόλια, σελ. 8

ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ

Τύπος, σελ. 14

ΟΙ ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΤΑΙ

Κ. Κουφογιώργος, σελ. 15

ΚΟΣΜΟΔΡΟΜΙΟ

Διεθνή, σελ. 54

ΑΓΡΙΑ-ΗΜΕΡΑ

Π. Ιωαννίδης, σελ. 55

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΤΙΚΗ

σελ. 63

ΚΑΙ ΤΑ ΛΟΙΠΑ

Απόστ. Διαμαντής, σελ. 66

ΕΞΩΦΥΛΛΟ:

Έργο του Πάνου Σαραφιανού

ΚΑΛΗ ΛΕΥΤΕΡΙΑ!

«**ΟΙ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟΙ** Έλληνες, σήμερα, αντιλαμβάνονται το Κυπριακό μέσα από το απλουστευτικό σχήμα θύμα (Ελληνοκύπριοι) και θύτης (Τουρκοκύπριοι)», υποστηρίζει ο συνεργάτης μας Γ. Λυρατζόπουλος σε άρθρο που δημοσιεύεται στις σελίδες του *Αντί*, στο εκτενές αφιέρωμα στο κυπριακό πρόβλημα. Εμφανίζοντας μπροστά στα μάτια μας, το αυτονόητο: ότι για τη σημερινή στασιμότητα του προβλήματος, με το βόρειο τμήμα της Κύπρου υπό τουρκική κατοχή, σημαντικές είναι οι ευθύνες και της ελληνικής και της ελληνικής κυπριακής πλευράς, της επίσημης δηλαδή πολιτικής τους, των χειρισμών τους και των κατ'ακριβή ιδεοληπτικών τρόπων με τους οποίους αντιλαμβάνονταν το πρόβλημα. Η Τουρκία, βεβαίως, έχει το αποκλειστικό βάρος της ευθύνης, επειδή πάντα υπήρξε αδιάλλακτη – ενώ άδραξε την ευκαιρία που της προσέφερε η ελληνική πλευρά, το 1974, οπότε εισέβαλε και δημιούργησε «τετελεσμένα».

ΤΟ ΠΕΡΑΣΜΕΝΟ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ, το Κυπριακό εισήλθε σε νέα φάση. Ενώ εκκρεμεί η ένταξη της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση, που η ελληνική και η ελληνική κυπριακή διπλωματία είχε κοπιαστικά κατορθώσει να επιβάλει, μια σειρά γεγονότα (που οδήγησαν στις δολοφονίες από τα τουρκικά στρατεύματα κατοχής και τους φασιστικούς «Γκρίζους Λύκους» των Τάσου Ισαάκ και Σολωμού Σολωμού) έλυσε τα χέρια σε κύκλους του ελληνικού υπουργείου Εξωτερικών και της κυπριακής κυβέρνησης να κλιμακώσουν την αντιπαράθεση με τους Τούρκους, παίζοντας σε τελική ανάλυση το χαρτί του Ντενκτάς και του τουρκικού επεκτατισμού: η ενεργοποίηση του ενιαίου στρατιωτικού δόγματος, η αναγγελία υπερεξοπλισμού των ελληνικών Ενόπλων Δυνάμεων και η αναγγελία της προμήθειας από την Κύπρο των ρωσικών πυραύλων βαθαίνει το χάσμα της διαιρεμένης Κύπρου. Στο διεθνές διπλωματικό πεδίο επανεγκαθίσταται η καχυποψία για τη βούληση επίλυσης του Κυπριακού και από τις δύο πλευρές. Στο μεταξύ, σε λίγο καιρό, η ελληνοκυπριακή πλευρά θα κληθεί από τα εντεταλμένα όργανα της διεθνούς κοινότητας να επαναλάβει τις συνομιλίες για την επίλυση του Κυπριακού. Πώς θα πάει να συνομιλήσει, όμως, όταν δεν υπάρχει κοινό έδαφος σε όλες τις βασικές πτυχές του προβλήματος: στο θέμα της κυριαρχίας, της ασφάλειας, του εδαφικού, της επιστροφής των προσφύγων, κ.λπ.; Πώς θα πείσει η ελληνική πλευρά την διεθνή κοινότητα ότι θέλει τις διαπραγματεύσεις;

ΣΤΟ ΣΗΜΕΡΙΝΟ ΤΕΥΧΟΣ του *Αντί*, ο πρώην πρόεδρος Γ. Βασιλείου δημοσιεύει βαρυσήμαντο άρθρο, στο οποίο περίπου υιοθετούνται αρκετά από τα σημεία της κριτικής που ασκήσαμε στις δύο προηγούμενες παραγράφους. «Έστω και τώρα», υποστηρίζει ο κ. Βασιλείου, «έστω και την τελευταία στιγμή, η μόνη οδός σωτηρίας είναι να πάρουμε την πρωτοβουλία, να εγκαταλείψουμε την παθητική στάση των τελευταίων χρόνων και να απαιτήσουμε εμείς πλέον τη διεξαγωγή του διακοινοτικού διαλόγου με βάση τη Δήση Ιδεών και τα άλλα ψηφίσματα των Ηνωμένων Εθνών». Δεν είναι σίγουρο, τονίζει ο πρόεδρος, ότι θα κερδηθεί μ' αυτόν τον τρόπο η λύση, αλλά τουλάχιστον η ελληνοκυπριακή πλευρά διασφαλίζεται σοβαρά απέναντι στην τουρκική αδιαλλαξία: και προστατεύει τον κυπριακό ελληνισμό από πιέσεις για υποχωρήσεις και είναι δυνατόν να οδηγήσει τη διεθνή κοινότητα να αποδώσει στην Τουρκία τις ευθύνες που της αντιστοιχούν και, με τους ως τώρα χειρισμούς της ελληνικής και της ελληνικής κυπριακής πλευράς, έχει καταφέρει να μην της αποδίδονται. Είναι ο μόνος δρόμος μέσω του οποίου, σε περίπτωση συνέχισης της αδιαλλαξίας των Τούρκων, θα μπορούσε να διευκολύνει την ένταξη της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση πριν απ' τη λύση του Κυπριακού. Αλλιώς...

ΤΟ ΣΗΜΕΡΙΝΟ ΜΑΣ ΑΦΙΕΡΩΜΑ έχει έναν και μόνο στόχο. Να προσεγγισθούν όλες οι πτυχές του κυπριακού προβλήματος χωρίς παρωπίδες. Μόνο έτσι υπάρχει ελπίδα να προχωρήσει η διαδικασία δίκαιης επίλυσής του – μιας λύσης που θα διασφαλίζει και τα συμφέροντα των Ελληνοκυπρίων, και μακροπρόθεσμα την ειρήνη στην εύφλεκτη περιοχή μας. Η ευχή «Καλή λευτεριά» πρέπει να έχει και το περιεχόμενο που πραγματικά της αντιστοιχεί...

αντί

ΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΕΥΑΙΣΧΗΣΙΑ

Τακ, τακ, ο Καρανταγί...

...ΚΑΙ ΕΝΩ «κύριο θέμα», στις περισσότερες εφημερίδες, ήταν η ανάδειξη του Κ. Καραμανλή στην ηγεσία της Νέας Δημοκρατίας και η χώρα, την περασμένη Τρίτη, «έπλεε εις την γαλανόλευκον», την ίδια, ακριβώς μέρα επέλεξε ο αρχηγός των τουρκικών ενόπλων δυνάμεων, στρατηγός Ισμαήλ Χακί Καρανταγί, για να διαδηλώσει τη βούλησή του για διάλογο με την Ελλάδα! «Προβλήματα υπάρχουν –είπε... Αλλά και κοινά σημεία, κοινές παραδόσεις που ενώνουν τους δύο λαούς μας. Η εχθρότητα δεν οδηγεί πουθενά... Κάποιοι, στον χώρο της πολιτικής, μπορεί να μη θέλουν το διάλογο αυτό. Αλλά και στις δύο χώρες υπάρχουν πολιτικοί και στρατιωτικοί που σκέφτονται λογικά και που θέλουν να συμβάλουν θετικά στην ανάπτυξη σχέσεων φιλίας και καλής γειτονίας»... Και η κατακλείδα: «Αυτή τη στιγμή, εγώ ανοίγω την πόρτα του διαλόγου, βέβαιος ότι, με την πρωτοβουλία μου αυτή (την έκκλησή αυτή), συμφωνούν εκατομμύρια Έλληνες και Τούρκοι».

ΠΑΡΑΜΕΝΕΙ γεγονός ότι η «χειρονομία Καρανταγί» αιφνιδίασε την ελληνική πλευρά. Είχαν προηγηθεί, βέβαια, οι δηλώσεις Πάγκαλου («η Τουρκία είναι τμήμα της ευρωπαϊκής ιστορίας», κ.λπ.), που βρήκαν, όπως είναι γνωστό, θετική ανταπόκριση όχι μόνο στον τουρκικό Τύπο, αλλά και σε μια μερίδα του τουρκικού πολιτικού κόσμου. (Απόδειξη: η κίνηση για τη συγχρότηση «ομάδας ελληνοτουρκικής φιλίας», με τη συμμετοχή όλων των κομμάτων της τουρκικής Εθνοσυνέλευσης και στόχο την ελλη-τουρκική προσέγγιση και συνεννόηση). Ωστόσο, κανείς σχεδόν, στο ελληνικό Υπουργείο Εξωτερικών δεν είχε προϋπολογίσει για την έκκληση Καρανταγί. Γι' αυτό, αν και ευπρόσδεκτη, αιφνιδίασε!

ΑΡΧΙΚΑ, ορισμένοι Έλληνες διπλωματικοί, με αφορμή την αιχμή Καρανταγί κατά πολιτικών, τοποθέτησαν τις δηλώσεις του στο πλαίσιο της γνωστής αντιπαλότητας μεταξύ Τούρκων επιτελών και Τούρκων πολιτικών. Γρήγορα, όμως, συνειδητοποιήσαν ότι η πρωτοβουλία του Τουρκικού Γενικού Επιτελείου, με αποδέκτη την Αθήνα (την ημέρα, μάλιστα, της δικής μας εθνικής επετείου) δεν ήταν ούτε τυχαία, ούτε αυθόρμητη... Η πρωτοβουλία εντασσόταν στην πολύ πρόσφατη προσπάθεια της Άγκυρας ν' αποδείξει ότι, επιτέλους, διαθέτει «ευρωπαϊκό πρόσωπο» και, συνεπώς, μπορεί να προσεγγίσει την Ευρώπη. Και επειδή ένα από τα επιχειρήματα του Ευρωπαϊκού Λαϊκού Κόμματος είναι το «ισλαμικό πρόσωπο» του Ερμπακάν, ο αρχηγός των τουρκικών ενόπλων δυνάμεων, απευθυνόμενος στην Αθήνα, της διαμηνούσε: Εμείς, ο επιτελής, που έχουμε το πάνω χέρι στις πολιτικές εξελίξεις της χώρας μας και που θέλουμε τον ευρωπαϊκό προσανατολισμό της, σου προτείνουμε διάλογο. Και αναμένουμε τη δική σας ανταπόκριση...

ΘΑ ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΘΕΙ η Αθήνα στην πρόσκληση Καρανταγί; Θα συγκροτηθεί ομάδα «ελληνοτουρκικής φιλίας» και στο ελληνικό Κοινοβούλιο, με συμμετοχή όλων των κομμάτων; Και επειδή έγινε ήδη λόγος για επίσκεψη Σημίτη στα Σκόπια, διαγράφεται αντίστοιχη προοπτική και για μια επίσκεψη Σημίτη στην Άγκυρα; Πώς, επιτέλους, εννοούμε το «σημαντικό ρόλο που καλούμεθα να διαδραματίσουμε στα Βαλκάνια»; Μήπως εμμένοντας στο «δεν διαλέγομαι» απέναντι σε μια βαλκανική χώρα, την Τουρκία, που θέλει να προσεγγίσει την Ευρώπη;

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ στα ερωτήματα δεν υπάρχουν, μέχρι στιγμής, πέρα από τη δήλωση του κυβερνητικού εκπροσώπου Δημ. Ρέππα ότι ναι μεν οι δηλώσεις Καρανταγί συνιστούν «ευγενή χειρονομία», κ.λπ., πλην δέον να συνοδεύονται και «έργα». Και «έργα», στην προκειμένη περίπτωση, θα ήταν, λόγου χάρη η αναίτιση των παραβιάσεων του ελληνικού εναεχώρου, η ανάκληση των διεκδικησθέντων βαρύνων των ελληνικών κυριαρχικών δικαιωμάτων («γκριζες ζώνες» κ.λπ.) η αποδοχή της πρότασης για προσφυγή στη Χάγη. Για το τελευταίο αυτό, η ολλανδική πρεσβεία δέχεται ότι η τελευταία επιστολή λέρ εναρμονίζεται με την κοινή θέση «15» του περασμένου Ιουνίου, που ζητούσε την παραδοχή, από πλευράς Τουρκίας, της διαδικασίας του Δ. Δικαστηρίου Χάγης. Γι' αυτό και πρότεινε (στην Αθήνα και στην Άγκυρα) τη φόρμουλα «δύο ένα»: δηλαδή και πολιτικά διάλογο, και θέλει η Τουρκία, και προσφυγή στη Χάγη όπως ζητεί η Αθήνα.

***

ΚΑΛΑ τα ελληνοτουρκικά, με τα ερωτήματα τι γίνεται; Μια εβδομάδα μετά εκλογή του Κ. Καραμανλή στην αρχή της Νέας Δημοκρατίας, η ευφορία μελών και στελεχών του κόμματος πιστέψουμε τους κομματικούς τεχνικούς) συνεχιζόταν ακάθεκτη! Η ευφορία αυτή, μάλιστα, κατά την Καθημερινή, ατελεί «ανεκτίμητο πολιτικό πλεονέκτημα για την αξιωματική αντιπολίτευση», το οποίο, αν αξιοποιηθεί από τον νέο αρχηγό, μπορεί να αποβεί καθοριστικό για το μέλλον του πολιτικού σκηνικού. Ήδη, η ευφορία αυτή, η εταιρία «ΚΑΠΠΑ RESEARCH», με μια σφυγμομέτρηση που διενήργησε στο χρονικό διάστημα από...

αριτίου, μετέφρασε σε αριθμούς. από πλευράς δημοτικότητας, ο νέος ός της Ν.Δ. συγκεντρώνει το 55,3% ωτηθέντων (στο σύνολο του λεκανο-), έναντι του 50,5% του πρωθυπουρ-Σημίτη, ενώ τα ποσοστά των άλλων ών είναι: 74,2% για τον πρόεδρο του πισμού Κ. Κωνσταντόπουλο, 46,4% / πρόεδρο του ΔΗΚΚΙ Δ. Τσοβόλα, για τον πρόεδρο της «Ανοιξης» Α. ά και 30,2% για τη γ.γ. του ΚΚΕ Α. ήγα. Η Νέα Δημοκρατία, κατά την πυγμομέτρηση, εμφανίζεται να ρεί του ΠΑΣΟΚ και από πλευράς (το ερώτημα ήταν: «ποιο κόμμα θα τε αν γίνονταν σήμερα εκλογές»...) τρώνοντας το 33,7% έναντι 28,8% ΑΣΟΚ, ενώ η δύναμη των άλλων ών εμφανίζεται ως εξής: Συνασπι-9%, ΚΚΕ 7,4%, ΔΗΚΚΙ 6,1% και ΑΝ 3,5%.

ΙΑ σφυγμομέτρηση, εφήμερη πά-δεν προδιαγράφει την περαιτέρω ενός ηγέτη ή ενός κόμματος... Και ο ρχηγός της Νέας Δημοκρατίας, κατά παραδοχή, έχει ν' αντιμετωπίσει και δύσκολα προβλήματα. «Βρήκα-ρόσωπο του αρχηγού, αλλά δεν γνω-ακόμα το πρόσωπο, τη φυσιογνω-Νέας Δημοκρατίας» έγραψε ο Δημ. πον Αδέσμευτο Τύπο, επισημαίνο-αράλληλα, ότι το συνέδριο της Ν.Δ. ιόνο το πρόβλημα του αρχηγού, αλ-και το πρόβλημα, λόγου χάρη, του ατικού ή των κανόνων δημοκρατι-τουργίας του κόμματος ή της ιδεο-του φυσιογνωμίας. «Το κόμμα θεσε- ήταν και παραμένει ένα σύ-ηχανισμών και μόνο».

ΘΑ κινηθεί ο Κώστας Καραμαν-iat is the question? -λέγουν λογής οί αναλυτές, από τον χώρο όχι μόνο έας Δημοκρατίας, αλλά και του Κ και της Αριστεράς. Όλοι, εν ονό-υ «θεσμού της αξιωματικής αντιπο-ς», του εύχονται «κάθε επιτυχία» 'α ερωτήματα, όμως, παραμένουν: αλλάξει το κόμμα από την επιρροή ημματικών αρουραίων», των παλαι-ών «βαρόνων», των «εμφυλιοπολεμι-πό την επιρροή όλων εκείνων που ρουν ότι «κεντροδεξιά» θα πει στεί-βινισμός, ρατσισμός, μεγαλοϊδεατι-χθρότητα προς κάθε γειτονικό λαό; νεργασθεί ο νέος αρχηγός με όλους έους ανθρώπους, στελέχη σήμερα ως Δημοκρατίας, που μπορεί να μην εν «Καραμανλή», αλλά έχουν ιδέες, 'το κόμμα τους να αποκτά δημοκρα-ευρωπαϊκές δομές, πιστεύουν στο

διάλογο, στην «ενότητα μέσα από τη δια-φορετικότητα»; Θα καλέσει να επιστρέ-ψουν στο κόμμα στελέχη τα οποία, για διά-φορους λόγους, αποχώρησαν από την πα-ράταξη; Στην περίπτωση αυτή, θα αναγνω-ρίσει την ύπαρξη «τάσεων» μέσα στο κόμ-μα ή θ' ακολουθήσει την υποθήκη κάποιων προπατόρων του, ότι, δηλαδή, ο πλουραλι-σμός, η πολυφωνία («η πολλή δημοκρα-τία») βλάπτουν την υγεία της Νέας Δημο-κρατία;

ΑΛΛΑ ΥΠΑΡΧΕΙ και η «λογική του δι-κομματισμού» (ακόμα και αν υποθεθεί ότι εκφράζεται με το δίπολο «κεντροδεξιά εναντίον κεντροαριστεράς»...), η οποία, κατά την εκτίμηση των κομματικών βαρό-νων, επιτάσσει ένα «σφιχτοδεμένο» (και όχι χαλαρό) κόμμα! Θα ενδώσει ο νέος αρ-χηγός στον «λογικοφανή» αυτό πειρασμό; Οι νηφάλιοι εύχονται όχι, μα και ο ρόλος τής (κάθε) αξιωματικής αντιπολίτευσης δεν είναι μόνο πώς να καταστεί κυβερνητι-κή εξουσία, αλλά και πώς να προυθήσει νέες ηθικές θεμελιώσεις, νέες αξιακές δη-μοκρατικές επιλογές...

***

ΚΑΤΑ ΤΑ άλλα, την κυβέρνηση απασχο-λεί όχι μόνο το «αλβανικό» (η συνέχιση της ανθρωπιστικής βοήθειας και η στήριξη της κυβέρνησης Μπασκίμ Φίνο), αλλά και η κατάσταση της οικονομίας μας, η οποία, παρά τη μείωση του πληθωρισμού και των επιτοκίων, δεν διαγράφεται περίφημη! Οι κυβερνητικές ανησυχίες εστιάζονται, ειδι-κότερα, στην αρνητική εξέλιξη του ισοζυ-γίου εξωτερικών συναλλαγών, το οποίο, σύμφωνα με όλες τις ενδείξεις, θα κλείσει, το 1996, στο επίπεδο των 4,7 δισ. δολα-ρίων, έναντι 3 δισ. δολ. του 1995. Άλλη πη-γή ανησυχίας, στον δημοσιονομικό τομέα τη φορά αυτή, είναι η διαμορφούμενη τάση υπέρβασης των ελλειμμάτων, λόγω της εμ-φανιζόμενης υστέρησης των φορολογικών εσόδων.

ΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ είναι όμως ένα θέμα, και ο... ανασχηματισμός, άλλο! Αλλά ποιος μίλησε περί ανασχηματι-σμού; Όχι, βέβαια, η κυβέρνηση, η οποία έσπευσε να χαρακτηρίσει όλα τα σχετικά δημοσιεύματα «ανεδαφικά». Η κυβέρνηση μπορεί να χαρακτηρίσει «θε-τική εξέλιξη» την εκλογή Κ. Καραμανλή, αλλά δεν νομίζει ότι έπρεπε να απαντή-σει στην εκλογή αυτή, αλλάζοντας υπουργούς της, δήλωσαν κάποιοι υψηλά ιστάμενοι στο Μέγαρο Μαξίμου. Και ένιοι υπουργοί που είχαν (έχουν) λό-γους ν' ανησυχούν, ανάσαναν...

ΑΝΤΗΝΩΡ

ΜΟΛΙΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

Μια μεγαλόπνοη
μεταφορά
του ΒΑΣΙΛΙΑ ΛΗΡ
στην αμερικανική επαρχία
του '70
που σπαράσσεται
από τις ενοχές
και τα μυστικά της

ΒΡΑΒΕΙΟ ΠΟΥΛΙΤΖΕΡ

Ταξίδια
στη λογοτεχνία

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

ΑΝΔΡΕΑ ΜΩΡΑΪΤΗ 3 - 114 71 ΑΘΗΝΑ
ΤΗΛ. 36.24.326, 36.25.575 - FAX 36.48.030

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ: ΣΤΟΑ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ
ΠΕΣΜΑΖΟΓΛΟΥ 5 - ΤΗΛ. 32.12.111

ΥΠΟΝΟΜΕΥΣΕΙΣ ΚΑΙ ΥΠΟΝΟΜΟΙ

Υπάρχουν
καραμανλικοί και
καραμανλικοί, ή τέλος
πάντων υπάρχουν
ποικίλες ερμηνείες για
το τι μπορεί να
σημαίνει
καραμανλισμός (που
δεν είναι ιδεολογία,
αλλά μια ηθική περί της
πολιτικής πρακτικής).
Ας θεωρήσουμε θετικά
ότι σημαίνει
αντιλαϊκιστική λιτότητα
λόγων, πλούτο
πράξεων και σεβασμό
των αντιπάλων. Και δε
μας φαίνεται τόσο
καραμανλική η εκ
προμελέτης
κακεντρεχής ενέργεια
του «καραμανλικού» κ.
Αχ. Καραμανλή, να
φιμώσει τον
θεωρούμενο (με
απολύτως απολιτικά
κριτήρια) εχθρό
Μητσοτάκη, θέτοντάς
τον εκτός Κεντρικής
Επιτροπής με μια
φωτογραφική εις
βάρος του καταστατική
διάταξη. Η δήλωση
Κασσίμη, περί
αρουραίων που
παρεισφύουν στα
ηγετικά γραφεία,
υπήρξε καταλυτική και
ώθησε τον Κώστα
Καραμανλή σε γενναία
διαστολή της
ερμηνείας του
καταστατικού, η οποία
«αποκαθιστούσε» τον
κ. Μητσοτάκη. Ήταν
όμως και μια δήλωση
αληθείας: αποκάλυψε
κραυγαλέα την
εμμένουσα ενδημική
δυσωδία, που
αναδίδουν οι υπόνομοι
της εν γένει δημόσιας
ζωής μας.
Σ.Σ.

ΔΙΑΛΟΓΟ ΜΕ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΑ, ΤΩΡΑ!

Κινητικότητα στα Ελληνοτουρκικά και θετικές
οι τελευταίες εξελίξεις. Το άνοιγμα του **Θ.**
Πάγκαλου από την Ν. Υόρκη όπου εδήλωσε ότι
«αν η Τουρκία δεν είναι μέρος της ευρωπαϊκής
ιστορίας, τότε ούτε και η Ελλάδα είναι» (6.3.'97)
ακολούθησε η δήλωση Τσιλέρ ότι είναι «εντυπω-
σιακές» οι δηλώσεις του έλληνα συναδέλφου της
κρίνοντάς τις «πολύ θετικές», ενώ στις 25 Μαρτί-
ου ο Τούρκος επιτελάρχης στρατηγός **Καραντα-
γί** επραγματοποίησε επίσκεψη στην πρεσβεία
μας στην Άγκυρα. Εντυπωσιακή και μόνον ως
γεγονός η επίσκεψη είχε ανάλογο προηγούμενο
το 1991, αλλά τώρα ο Καρανταγί προχώρησε ένα
βήμα περισσότερο. Δήλωσε ότι «**ανοίγει την πόρ-
τα του διαλόγου**». Ενώ ο τούρκος βουλευτής **Χ.**
Ταρτάν ετέθη επικεφαλής ομάδας ελληνοτουρ-
κικής φιλίας βουλευτών όλων των τουρκικών
κομμάτων, καλώντας τους Έλληνες συναδέλ-
φους του να πράξουν το ίδιο.

Είναι βέβαιον ότι οι υπερπατριώτες **σχιζοεθνι-
κιστές** θα κατασυκοφαντήσουν τις προσπάθειες
αυτές και θα τις υπονομεύσουν όσο μπορούν.
Υπάρχει όμως κανείς από δαύτους να εξηγήσει
στον ελληνικό λαό γιατί η λέξη «**διάλογος**» είναι
γι' αυτούς συνώνυμη της ενδοτικότητας, της προ-
δοσίας, της υποχώρησης, του «ξεπουλήματος»
κυριαρχικών δικαιωμάτων; Συναισθάνθηκε κα-
νείς τι σημαίνει αυτό το περιβόητο και άκρως
προκλητικό «**ενιαίο αμυντικό δόγμα**», τι σημαί-
νει η κορόνα Αρσένη «**Η Κύπρος είναι ελλήνι-
κή**»; Δεν σκέπτονται καθόλου ή εγκεφάλων ουκ
έχουν; Άραγε, τι θα σήμαινε το αντίστροφο, να
μιλούσε δηλαδή και η Τουρκία για «**ενιαίο αμυ-
ντικό χώρο**» και να προέβαλλε το σύνθημα «**Η
Κύπρος είναι τουρκική**»; Απαιτούν σήμερα ου-
σιαστικά από την Ε.Ε. να ενταχθεί η Κύπρος, αλ-
λά χωρίς την εκπροσώπηση των τουρκοκυπρίων,
δημιουργώντας συνεχώς εμπόδια στην επίλυση
του Κυπριακού, του Κυπριακού για το οποίο η
Ελλάς της χούντας με σημαία το δόγμα του «**ενι-
αίου εθνικού χώρου**» και το «**Η Κύπρος είναι ελ-
ληνική**» έκανε το πραξικόπημα του Σαμπών, για
να μην πάμε παλαιότερα αφού τα αναλύει διεξο-
δικότερα ο Γ. Λυραντζόπουλος. Χωρίς συναι-
σθηση χειροκροτούν ακόμη και αμετροέπειες
όπως την πρόσφατη παγκαλική απειλή ότι «**θα
εμποδίσουμε την διεύρυνση της Ένωσης προς
ανατολάς**»... Θα τους απομονώσουμε και τους

«14»! Χωρίς να σκέπτονται ότι δεν είναι προ-
μόνον της τουρκικής πλευράς αλλά και της ελλ-
νικής αδιαλλαξίας η στασιμότητα ή η οπισθ-
δρόμηση εδώ και 23 χρόνια.

Πέρυσι, κατά την κρίση των Ιμίων, είχαμε επ-
δοκιμάσει τον χειρισμό του πρωθυπουργού, α-
λά και τον είχαμε αποδοκιμάσει για κείνο
«**ευχαριστώ**» προς τους Αμερικανούς: τα αρισ-
τά ανακλαστικά γαρ. Σήμερα, μετά από 13 κι
πλέον μήνες αισθάνομαι την ανάγκη να πω ό-
τι και οι αμερικανικές προσπάθειες για την επ-
λυση του Κυπριακού και την εκτόνωση της έν-
τασης στα Ελληνοτουρκικά είναι προτιμότερα
από τα επικίνδυνα παίγνια των **ελληνοψυχω-
κών** εθνικιστών. Τουλάχιστον αποτελούν μια β-
ση για διάλογο και μια εγγύηση για προστασί-
μας από τους γραφικούς ελληναράδες και τα χη-
ρότερα στα οποία μπορεί να μας οδηγήσουν.
Ακόμη θα επιθυμούσα να ευχαριστήσω και το
κατασυκοφαντηθέντα **φιλέλληνα** επίτροπο
Χανς Βαν Ντεν Μπρουκ για τις προσπάθειέ-
του για την επίλυση του Κυπριακού στο πλαίσιο
της Ε.Ε. Για να ιδείτε πόσο συκοφαντούν τον
ανθρώπους και τις προσπάθειές τους οι ελληνο-
ψυχωτικοί, ιδού τι «**ανθελληνικόν**» διέπραξε ο
Βαν Ντεν Μπρουκ κατά την πρόσφατη επίσκεψή
του στην Κύπρο: κάλεσε τον Ραούφ Ντενκτά-
«**να άρει την απομόνωση της κοινότητάς του**» και
«**του κατέστησε σαφή την επιθυμία να μη ζητήσει
αναγνώριση του ψευδοκράτους, αφού καμία άλ-
λη χώρα εκτός από την Τουρκία δεν το αναγνωρί-
ζει και διότι η ΕΕ θέλει να συμβαδίζει με τα ψηφί-
σματα του ΟΗΕ**». Ναι, αλλά οι «**πατριώτες**» θε-
ωρούν ότι «**η Κύπρος είν' ελληνική**». Συνεπώς
ανθέλληνα (άρα και φιλότουρκος) ο Ολλανδός
επίτροπος. Δεν μπορούν να σκεφθούν ότι απλώς
είναι Ολλανδός, ότι απλώς είναι ευρωπαίος επί-
τροπος.

ΥΓ. Επί τέλους, ας μιλήσουμε στους ελληναρά-
δες στην γλώσσα που καταλαβαίνουν προτείνο-
ντας ως μέτρο πρακτικό για την αντιμετώπισή
τους την σύνταξη μιας **Μαύρης Βίβλου** με όσα
μελανά είπαν/λένε και διέπραξαν/διαπράττουν
οι πατριδοκάπηλοι.

ΣΕ ΛΙΓΑ ΧΡΟΝΙΑ Ο ΚΑΘΕΝΑΣ
ΘΑ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΓΙΝΕΙ
ΓΙΑ ΔΕΚΑ ΛΕΠΤΑ
ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΝΕΑΣ
ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ. (*)

(*) ΜΠΑΡΜΠΙ ΓΟΥΡΧΟΛ

ΠΑΡΑΜΕΝΕΙ ΚΟΜΜΑ ΑΡΧΗΓΙΚΟ

την επικαιρότητα δέσποζε τις προηγούμενες ημέρες και θα δεσπόζει για πολύ καιρό ακόμα η αλλαγή ηγεσίας της Ν.Δ. Το 4ο Συνέδριο ουσιαστικά εξέλεξε μόνον αρχηγό. Και μάλιστα έναν «αστό άγνωστο» νεαρό. Μετά την λήξη της ψηφοφορίας ουσιαστικά διελύθη το συνέδριο, του οποίου η μόνη πολιτική λειτουργία ήταν η εκλογή αρχηγού. Ούτε ο άρτι εκλεγείς πρόεδρος ούτε οι ισσότεροι σύνεδροι παρέμειναν μέσα στην αίθουσα τις επόμενες ημέρες. Έτσι, σε σύγκριση με το συνέδριο του ΠΑΣΟΚ, ήταν μεν ευπρεπέστερο το συνέδριο της Ν.Δ., αλλά μη πολιτικό: δεν συζητήσε για πολιτική και θεσμούς. Ούτε βεβαίως διεξήχθη με τους δημοκρατικούς όρους που διεξήχθη το συνέδριο του ΠΑΣΟΚ. Ίσως είναι η κληρονομιά του Συναγερμού και της ΕΡΕ, ακόμη και της Ν.Δ. του ιδρυτή της. Συνεπώς η Ν.Δ. παραμένει κόμμα αρχηγικό.

Αν και μακιγιαρίστηκε με την χρυσαιοποίηση του νέου και άφθαρτου, μέσα στην έξαρση του ενθουσιασμού δεν μπορούμε να μην ξεχωρίσουμε τις κραυγές του Μανωλάκου περί αγωνιστών από «μμοριτοπολέμου» και εντεύθεν, του Ανδρεουλάκου που μίλησε για νίκη «ενάντια στους σπερούς» (εννοούσε τους εσωκομματικούς αντιπάλους), δεν μπορούμε παρά να μην χαιρετίσουμε την εκλογή εις τους πρωτεύσαντας του αγγαίσματος Μιχαλολιάκου ή να μην εξάρουμε την παταγωδία της αξιωματικής εκλογής του Μιλτιάδη Βαρβιτσιώτη υιού του προέδρου του συλλόγου γονέων και εφόρων Ιωάννου Βαρβιτσιώτη. Ενδεικτικό της σύγχυσης που επικρατεί στον χώρο είναι ότι γίνεται εκκλήσεις για επιστροφή λ.χ. και του Μ. Παπακωνσταντίνου και του πνέοντος τα λούστια Α. Παρά. Ταυτοχρόνως! Πάντως αυτό το συνέδριο με τον συσχετισμό 69% έναντι 31% εξέφρασε ό που έδειξε η πρόσφατη έρευνα της PRC, ότι το 70% των οπαδών της Ν.Δ. είναι ούλτρα δεξι-εκ των οποίων μάλιστα το 25% έκρινε ότι η χούντα έκανε καλό στον τόπο, το 49% και καλό και κακό.

Ο Κ. Καραμανλής κέρδισε το λαχείο. Να ιδούμε τώρα τι θα κάνει τα λεφτά. Ή όπως είτε ο ίδιος προσηγορητικώς σε στενό συνεργάτη του: «Και τώρα τι κάνουμε, μεγάλε;».

Πημείωση: Έξη (6) είναι οι φωτογραφίες των αρχηγών. Μήπως ο Γ. Γιακουμάτος θα πρέπει να στήσει εκεί την εικόνα του Ιησού για να αλλάξει ο κατηραμένος αριθμός;

Μ.Β.

ΒΟΥΛΗ ΚΑΙ ΚΑΡΑΜΑΝΛΗΣ

Πολλά μούτρα θα ξύνισαν όταν τη Δευτέρα το βράδυ το αποκλειστικό ρεπορτάζ της ΕΤ1 παρουσίαζε την πληροφορία ότι ο νέος ηγέτης της Ν.Δ. δεν προτίθεται να εμφανίζεται συχνά στη Βουλή, ακολουθώντας λέει τα χνάρια του θείου του. Αν επαληθευθεί κάτι τέτοιο, τότε θεωρούμε πως μπήκε σε στραβό δρόμο ο Κώστας Καραμανλής: α. γιατί αν βάλει για οδηγό του το τι έκανε ο θείος, δεν θα καταφέρει να είναι ο εαυτός του και έτσι εκ προοιμίου θα χάσει το παιχνίδι, β. γιατί ο θείος Καραμανλής δεν πήγαινε συχνά στη Βουλή (κακώς εν πάση περιπτώσει) επειδή ήταν πάντα ένας σταχανοβίτης πρωθυπουργός (μην ξεχνάμε ότι αν και υπήρξε ο «μακροβιότερος» Έλληνας πρωθυπουργός, ουδέποτε διετέλεσε πρόεδρος της Αξιωματικής Αντιπολίτευσης), γ. ο Κώστας Καραμανλής είναι τώρα αυτός πρόεδρος της Αξιωματικής Αντιπολίτευσης και απαιτείται να πηγαίνει συχνά στη Βουλή (θα είναι αυτό πολύτιμο και για τον ίδιο -ως εμπειρία- και για το πολιτικό σύστημα -ως θεσμική λειτουργία). Αν θέλει να αλλάξει το φαιδρό στυλ του κ. Έμπερτ, που ξημεροβραδιαζόταν λαϊκίζοντας και φλυαρώντας στη Βουλή, δεν φτάνει οι θεσμοί, αλλά ο τρόπος με τον οποίο τους υπηρετείς... και δ. γιατί οι κακιές γλώσσες λένε πως έτσι και μιλήσει στη Βουλή θα μάθουμε επιτέλους τη γνώμη του για όλα τα μεγάλα θέματα της χώρας.

Σ.Σ.

Μ. ΤΡΟΧΑΝΑΣ: ΕΡΓΑ ΚΑΙ ΗΜΕΡΑΙ

Τη νύχτα της 20.3 η ΑΕΚ έχασε μέσα στην έδρα της από τη γαλλική Παρί Σεν Ζερμέν με 0-3 και τα όνειρα της πρόκρισης στα ημιτελικά του κυπέλλου Κυπελλούχων ψαλιδίστηκαν πρόωρα. Ο Τροχανάς, σαφώς απογοητευμένος από την απώλεια της γερής μπάζας εκατοντάδων εκατομμυρίων αποχώρησε από το γήπεδο είκοσι λεπτά πριν τη λήξη. Την επόμενη μέρα, ο πιλότος του ΣόΕ και πρόεδρος της ΑΕΚ φόρτωσε, με δηλώσεις του, την ήττα στον προπονητή της ομάδας Πέτρο Ραβούση. Οι οπαδοί της κιτρινόμαυρης ομάδας κάλυψαν τον προπονητή τους και αφού τον αποθέωσαν στην πρώτη, μετά το άτυχο ματς, προπόνηση, κατευθύνθηκαν μαζικά στα γραφεία του ΣόΕ, τα οποία και πετροβόλησαν.

Στις 23.3 στην Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία ο Τροχανάς εδήλωνε: «Είμαι ενωσίτης από τα γεννοφάσκια μου, αλλά δεν πήρα γι' αυτό το λόγο την ΑΕΚ.

Πλήρωσα τις μετοχές της και μάλιστα πολύ ακριβά γιατί ήθελα να αποκτήσω ένα βήμα. Και η επιλογή μου δικαιώθηκε. Γιατί, μέχρι τότε, εμένα και τον ΣόΕ δεν μας άφηναν σε χλωρό κλαρί, ενώ κατόπιν όλα ήταν εύκολα».

Από αλλού λοιπόν το περίμενε ο Τροχανάς και από αλλού του ήρθε. Γιατί, μπορεί το υπουργείο Εμπορίου να τον έχει αφήσει στην ησυχία του –αφού οι ελεγκτές του φοβούνται να πάνε στα γραφεία του ΣόΕ για έλεγχο– κι ας πέρασε ο πρώην υπουργός Εμπορίου –που δεν τον άφηνε σε χλωρό κλαρί– στον πρωθυπουργικό θώκο.

Με τους αεκτζήδες της original, πάντως, δεν φαίνεται να ξεμπερδεύει τόσο εύκολα.

Α.Β.

ΟΣΟΙ ΓΕΝΟΥΝ ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΙ...

Το κλαμπ των τέως και νυν πρωθυπουργών σε αναμονή διευρύνεται. Έτσι, πλάι στον Έβερτ, το πουλαίν του κ. Ψυχάρη, τον Σουφλιά που δεν πρόκανε, τον Αβραμόπουλο που μας στοιχίζει πάρα πολύ μέσα από την ιμπεριαλιστική αισθητική του, τον Σαμαρά που δεν θα προκάνει, τον Λαλιώτη που παίζει πάντα πίσω απ' τις καίντες, την Βάσω που την κυνηγάει το τρόπαιο της Θάτσερ κ.ά., προσετέθη πανηγυρικά και ο νέος πρόεδρος της γηραλέας Ν.Δ. Πρόκειται για τον πολιτικόν εκείνον που κοιμήθηκε Κωστάκης και ξύπνησε – Κωνσταντίνος. Ουδείς ψόγος σ' αυτό.

Απεναντίας, φοβόμαστε περισσότερο τους ώριμους και πεπειραμένους. Το κενό πολιτικής πρότασης είναι αυτό που μόνο μας ανησυχεί στο κόμμα της αξιωματικής αντιπολίτευσης. Κι αν, βέβαια, οι σύνεδροι της Ν.Δ. πειθάρχησαν στα δεξιά τους ανακλαστικά και δεν ψήφισαν τίποτε άλλο παρά το σύμβολο της παράταξής τους, το ίδιο υπόλογοι στ' αριστερά τους απωθημένα αποδείχθηκε ότι στάθηκαν οι ποικίλοι «προοδευτικοί» σχολιαστές, οι οποίοι αντιμετώπισαν τον Καραμανλή τον νεότερο με θυμηδία ή και με χλεύη...

Προσωπικά, πάντως, θεωρώ τη λύση Καραμανλή, την καλύτερη τόσο για το κόμμα της παραδοσιακής δεξιάς όσο και για το θεσμικό ρόλο που οφείλει να παίξει η νυν αξιωματική αντιπολίτευση. Ο νέος πρόεδρος σε χρόνο ανύποπτο υποστήριξε προωθημένες θέσεις τόσο για την εμπλοκή των Ιμίων όσο και για το σκοπιανό αδιέξοδο διαφοροποιούμενος από το λαϊκισμό της εβέρτειας προεδρίας. Επίσης, νηφάλιος υπήρξε ο λόγος του και για τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι νεότερες τάξεις λόγω Μάαστριχτ και για το ρόλο των ΗΠΑ ή του ΝΑΤΟ στη μεταψυχροπολεμική εποχή, ώστε να μην τον καταδικάσουμε προτού του δώσουμε την ευκαιρία ν' αυτοπαρουσιαστεί μέσα από τις επιλογές και τις ενέργειές του.

Στο κάτω-κάτω είναι καιρός να αισθανθεί και ποια ουσιαστική πίεση από τα κεντροδεξιά αναμφισβήτητος, μέχρι στιγμής, κυρίαρχος το πολιτικού παιχνιδιού –αθόρυβος αλλά θαυματουργός– κ. Σημίτης. Στα χέρια τώρα και στις ικανότητες του Καραμανλή junior εναπόκειται το εθνο να διεκδικήσει από τον «δεξιοσοσιαλιστή» πρωθυπουργό το ιδεολογικό μερίδιο που ανήκε στην παράταξή του ή αν θα τον αφήσει να βόσκει σε λυβάρδια που, φεουδαλικό δικαίω, ανήκαν στη δική του «οικογένεια» από παλιά.

Γράφτηκε, επίσης, ότι με την εκλογή Καραμανλή η συντηρητική παράταξη οπισθοδρομεί. Καρχήν διαφωνώ με τον όρο «συντηρητική» που αποδίδεται στην Νέα Δημοκρατία και που αυτά τα ονοματίζει «προοδευτικό» το ΠΑΣΟΚ. Εγώ, όμως, ξέρω, ότι και τα δύο κόμματα τα λεγόμενα εξουσίας έχουν τις αυτές αστικές αντιλήψεις και του αυτού παλαιοκομματικού χαρακτήρα, καταβολές. Στην πραγματικότητα λοιπόν υπάρχου συντηρητικές ή προοδευτικές πολιτικές που άλλοτε υιοθετούνται εκατέρωθεν και άλλοτε όχι. Ενώ επί του παρόντος, έχουμε μια κυβέρνηση που δεν διστάζει να εφαρμόσει δεξιάς εμπνεύσεως στρατηγικές στον οικονομικό και τον αναπτυξιακό τομέα. Από την άλλη ο πρωθυπουργός της και από πλευράς στυλ και από πλευράς στρατηγικής, συχνά εμφανίζεται ως ο ακραιφνέστερος διάδοχος του Καραμανλή πρεσβύτερου και ο εγκυρότερος κατεδαφιστής του παπανδρεϊσμού.

Ο Καραμανλισμός ζει, λοιπόν, στη χώρα της φαιδράς πορτοκαλέας, αλλά ποιος τον επαναλαμβάνει ως φάρσα ή ως κωμωδία και ποιος όχι, είναι ένα ζήτημα που δεν προσεγγίζεται μέσα από τόσο μονοδιάστατες και συναισθηματικά φορτισμένες αναλύσεις.

Μάνος Στεφανίδης

ΤΑ ΟΡΦΑΝΑ ΤΗΣ ΧΗΡΑΣ ΜΑΟ ΣΤΗΝ... ΕΥΡΩΠΗ.

Πολύς λόγος και διάλογος γίνεται περί «κεντροαριστεράς». Ένας διάλογος που άνοιξε με πρωτοβουλία του ΠΑΣΟΚ και στον οποίον ανταποκρίθηκαν σαν έτοιμες από καιρό οι «λοιπές δημοκρατικές δυνάμεις» του Συνασπισμού. Όμως προξενεί εντύπωση ότι ένας από τους πρωτοπόρους του διαλόγου, ο εκ των τελευταίων ορφανών της χήρας του Μάο, ο επιλεγόμενος και στρατηγός **Θ. Τσουκάτος**, κατηγορούσε προσφάτως την Αριστερά γιατί λέει ολισθαίνει σε αντιευρωπαϊσμό!... Μιλά για Ευρώπη αυτός που όταν η ανανεωτική αριστερά μαχόταν για το ευρωπαϊκό μέλλον, όχι απλώς «έτρωγε βαλανίδια» κατά την αθάνατη ρήση του ευρωπαϊκού άγωνα Ν. Αθανασόπουλου, αλλά φύλλα κινέζικου μπαμπού. Μιλά για Ευρώπη ο Τσουκάτος κι η Τσουκάτου, οποία εδήλωσε ότι θέλει να γίνει... μάνατζερ. Όπως η άλλη «μάνατζερ», η Τέτη Γεωργαντοπούλου. Ο Τσουκάτος κι η Πόπη ανεκάλυψαν τελευταίοι εξ όλων των Ελλήνων τον καπιταλισμό και την Ευρώπη. Τόσο επανορθωτικοί και έντιμοι. Τόσο πεινασμένοι. Κι είναι να φοβάσαι τους πεινασμένους.

Ο Κ. «Ψ» ΓΙΑ ΤΟΝ «Χ»

■ Ο καλοκαίρι του 1995 ο καθηγητής Ψυχάρης προέβλεπε από το... «έγκυρον» *Βήμα* ότι ο διάχος του Α. Παπανδρέου στην πρωθυπουργία θα γαι ο Μ. Έβερετ. Πριν από δυο εβδομάδες έκανε ωτοφάνη επίθεση στον **Κώστα Καραμανλή**, με είνιο το λαμπρακοψυχαρικού ήθους πρωτοσέλι-όπου εικονιζόταν απέναντι στον Κ.Κ. το πρό-το «Ντόλυ» και μιλούσε για «πολιτική κλωνο-ίηση» και βεβαίως προέβλεπε επικράτηση του Έβερετ. Για να έχετε λοιπόν έγκυρες πληροφο-ς, διαβάσετε το έγκυρον και έντιμον (προπα-ς!) *Βήμα*. Του οποίου ο άρχων δεν είναι προϊόν ονοποίησης ανθρώπου.

αφού λοιπόν έκανε όλες τις σωστές προβλέψεις, ο φύλλο της περασμένης Κυριακής, ο «Ψ» (ο κύριος Π. Ψυχάρης) εδημοσίευσε περισπούδα-ν άρθρον με τίτλον: «**Απαγωγή εις το άτοπον: αγή υπέρ Χ**». Ενώ ο «έγκυρος αναλυτής» Ν.

Νικολάου –αυτός που μιλά με το «αντίς», το «επει-δής» και το «δηλαδής»– με πόνο ψυχής κραυγάζει: «*Τιμή στον αποχωρούντα*», και εξηγεί ότι επί των ημερών Έβερετ μετεβλήθη η Ν.Δ. «*από κόμμα της ολιγαρχίας των ημερών Μητσοτάκη σε μια παρά-ταξη με άρρηκτους δεσμούς με τους εργαζομένους και τους αγρότες*».

Όμως θα πρέπει να προσθέσουμε ότι ο «κλώνος» Λαμπράκη-Κόκκαλη ηττήθηκε σ' αυτή την περι-πτωση από το στρατόπεδο Βαρδινογιάννη και ότι για πρώτη φορά ο Λαμπράκης δεν κατόρθωσε να ελέγξει τις εσωτερικές διαδρομές σε μια τέτοιας σημασίας πολιτική εξέλιξη. Φημολογείται δε εντό-νως ότι το Λαμπρακικό μέτωπο θα επενδύσει στον **Δ. Αβραμόπουλο**. Όμως εκτός αυτών των παρε-νεργειών αναμένονται στο μέλλον και συγκρού-σεις των ομάδων ελέγχου των μήντια.

M

ΘΥΣΙΕΣ ΣΕ ΒΡΩΜΙΚΟ ΒΩΜΟ

■ Έσα σε τέσσερις ημέρες, τρεις άνθρωποι έχασαν την ζωή τους σ' ατυχήματα. Στις 15.3 στο πηγείο Κελαϊδη του Περάματος ο **Κ. βρής** έχασε τη ζωή του μετά από ισχυρή ηξη που σημειώθηκε στο πετρελαιοφόρο ι όχι υδρόφορο όπως αναφέρθηκε στα ρισσότερα μέσα ενημέρωσης– Ευγενία, ύ άλλοι οκτώ συνάδελφοί του πυματίστηκαν σοβαρά. Μπροστά στις μερες, η κόρη του άτυχου εργάτη δήλωνε θα σταματήσει το σχολείο για να λέψει ώστε να επιβιώσει αυτή και η ογένειά της. Ο πατέρας της δούλευε ασφάλιστος και έτσι ούτε την πενιχρή ρζημίωση δεν δικαιούνται.

ύτε η ΓΣΕΕ, ούτε η εκσυγχρονιστική βέρνηση, ούτε το κόμμα της εργατικής ζης –το ΚΚΕ ντε!– ούτε και ο Συνασπισμός έσπευσαν να συμπαρασταθούν τρακτα στην οικογένεια Γιαβρή. Ούτε και μήντια «υιοθέτησαν» το κορίτσι αφού το α είναι συνηθισμένο και δεν «πούλαγε». ως αρκούν τα κροκοδείλια δάκρυα κατόπιν ρητής και αυτά για τα μάτια του κόσμου. έσσερις ημέρες αργότερα, στις 19.3, ο **στάθιος Χαλαζονίτης** μέλος του ηρώματος του ρυμουλκού Κρόνος ρτώθηκε στο Ναυπηγείο Σκαραμαγκά αν κατά την ανέλκυση μιας άγκυρας

έσπασε ένας κρίκος της αλυσίδας και προσγειώθηκε στο κεφάλι του, τραυματίζοντάς τον θανάσιμα. Την ίδια στιγμή στη Λαχαναγορά του Ρέντη, ο **Αστρίνος Σφακιανάκης** έχασε τη ζωή του όταν σημειώθηκε έκρηξη –από διαρροή ασετυλίνης– σε εργαστήριο ωρίμανσης μπανανών όπου εργαζόταν.

Δεν ήταν ούτε τα πρώτα και πολύ φοβόμαστε, ούτε τα τελευταία θύματα. Αντί να μουντουρίσουμε τα αυτονόητα περί ελλείψεως στοιχειωδών μέτρων ασφαλείας και ανευθυνότητας των υπευθύνων, προτιμάμε ν' αφιερώσουμε στους τρεις άτυχους εργάτες μερικούς στίχους από τη «Θυσία σε βρώμικο βωμό» των **Active Member**.

«Γι' αυτό φωνάζω δυνατά, ρε, και γαμώ τους εργατοπατέρες, τα στημένα σωματεία και κάθε γαμημένη εταιρεία που τα 'χει κάνει πλακάκια μ' αυτές τις αδελφές που 'χουν γαλόνια στις άσπρες τις στολές. Και αυτό το κράτος που είναι αδύναμο να βάλει κάποιες τάξεις σωστές και να επιβάλει όλα τα μέτρα εκεί που παίζονται ζωές, μα θα μου πεις, ρε βλάκα, τι είναι αυτά που λες; Αυτοί θέλουν καλά στημένη την απάτη, δεν έχει κέρδος να προσέχεις τον εργάτη...»

A.B.

ΚΑΤΑΔΙΚΗ ΤΩΝ ΣΥΚΟΦΑΝΤΩΝ ΤΟΥ «ΒΗΜΑΤΟΣ»

Οι Λαμπράκης-Ψυχάρης δεν έχουν ασυλία ώστε να μπορούν να συκοφαντούν όποιον επιθυμούν. Αυτό απεδείχθη στην πρόσφατη δίκη ύστερα από μήνυση που τους υπέβαλε ο **Γιώργος Βότσης**. Αρκεί όσοι συκοφαντούνται από τους χυδαίους Καματερούς του «πολιτισμού» και της «ορθοδοξίας» να τολμούν. Η εφημερίδα τους *Το Βήμα* καταδικάσθηκε για «συκοφαντική δυσφήμιση και προσβολή της προσωπικότητας» του Γιώργου Βότση σε αποζημίωση 10 εκατ. δρχ., δημοσίευση της απόφασης στο *Βήμα* και χρηματική ποινή ενός εκατομμυρίου δρχ. για κάθε ημέρα καθυστέρησης. Αξίζει να σημειώσουμε ότι ο ύπουλος ψυχαρικός τρόπος, ο τρόπος των καθ' εξίν συκοφαντών με τον οποίον ήταν γραμμένο το δημοσίευμα, ότι δηλαδή λασπολογούσαν εις βάρος του Γ. Βότση χωρίς να τολμούν να τον κατονομάσουν αλλά «φωτογραφίζοντάς» τον, εθεωρούσαν ότι τους εξασφαλίζει την ατιμωρησία. Παρ' όλα αυτά το δικαστήριο δέχθηκε ότι το δημοσίευμα αφορούσε τον Γ.Β. και έτσι τους κατεδίκασε. Μπράβο στον Γιώργο, και μακάρι να αντιδρούν έτσι όσοι κατασυκοφαντούνται και διασύρονται από τις εφημερίδες του ΔΟΛ οι οποίες έχουν αναγάγει την συκοφαντία και τον εκβιασμό σε επιστήμη.

M.B.

Η ΔΥΣΗ ΚΑΙ ΤΟ ΑΛΒΑΝΙΚΟ ΧΑΟΣ

Επειτα από πολλές διαβουλεύσεις η Δύση αποφάσισε τελικά να προχωρήσει στην οργάνωση στρατιωτικής παρέμβασης στην Αλβανία με επικεφαλής την Ιταλία. Το ερώτημα που τίθεται είναι τι πρόκειται να γίνει στην περίπτωση όπου, όταν οι δυνάμεις αυτές αναπτυχθούν αντιμετωπίσουν τις επιθέσεις διαφόρων ένοπλων ομάδων ή συμμοριών. Είναι σχετικά πρόσφατη, εξάλλου, η αντίστοιχη εμπειρία που αντιμετώπισε η ειρηνευτική δύναμη στη Σομαλία. Εκείνο που νομίζουμε ότι οδήγησε τη Δύση στην απόφαση αποστολής στρατιωτικής δύναμης στην Αλβανία, είναι ο μεγάλος κίνδυνος επέκτασης της αλβανικής αναταραχής και σε γειτονικές χώρες. Αυτή τη στιγμή ο Μπερίσα έχει απωλέσει κάθε νομιμοποίηση στην Αλβανία, ο ηγέτης των Αλβανών του Κοσσυφοπεδίου Ρουγκόβα δεν ελέγχει τους δικούς του και η κυβέρνηση των Σκοπίων δεν μπορεί να ελέγξει το 20-25% του πληθυσμού που είναι αλβανικής καταγωγής. Έτσι, οποιοδήποτε επεισόδιο θα μπορούσε να έχει σοβαρές συνέπειες. Ο κίνδυνος εντοπίζεται σήμερα στη γραμμή Τιράνων-Κοσσυφοπεδίου, καθώς το αλβανικό καθεστώς δεν έχει τη δυνατότητα ελέγχου και μπορεί να ενθαρρύνει το λαθρεμπόριο όπλων, πυροδοτώντας την κρίση στο Κοσσυφοπέδιο, σύμφωνα με την εκτίμηση κάνει του έγκριτου Βρετανού αναλυτή J. Eyal. Εξ άλλου, ο Eyal σημειώνει ότι η Ευρώπη φοβισμένη από την έξοδο των Αλβανών προς την Ιταλία και τη Ρώμη προτίμησε να «ρίξει» χρήματα στην Αλβανία, τα οποία εκμεταλλεύεται το αλβανικό καθεστώς χωρίς να φτάνουν στον δοκιμαζόμενο πληθυσμό. Όσο για τις ΗΠΑ, αυτές εγκατέστησαν στρατιωτική παρουσία στην Αλβανία με σκοπό αφενός να κρατήσουν τα Τίρανα μακριά από το γιουγκοσλαβικό κι αφετέρου να αποθαρρύνουν ενδεχόμενη επέμβαση του Μιλόσεβιτς στο Κοσσυφοπέδιο.

Σωτήρης Ντάλης

Ο ΑΝΤΩΝΑΚΗΣ ΤΩΡΑ ΔΙΚΑΙΩΝΕΤΑΙ

Υπό το κράτος της αγανάκτησης λόγω των νέων ύβρεων και παραλογισμών και εν γένει των γερμανικών κατορθωμάτων του Θ. Πάγκαλου είχαμε αποφασίσει να του κάνουμε δριμυεία επίθεση, όταν επραγματοποίησε την «αιφνιδιαστική», υπό το πρόσχημα των εξελίξεων στην Αλβανία, επίσκεψη - αστραπή στα Σκόπια. Ορθώς, ορθότατα επεσκέφθη το γειτονικό κράτος. (Όχι ότι απαλλάσσεται αλλά ας πράξει επί τέλους και κάτι ουσιαστικό πρώτα). Σύμπτωση η ηγεσία της πΓΔΜ τον υπεδέχθη και μπορεί κανείς να εκτιμήσει πόσο η νεαρά αυτή δημοκρατία προσβλέπει στην Ελλάδα για να ορθοποδήσει και να αισθανθεί ασφάλεια. Η δεύτερη ευκαιρία είναι τώρα. Δεν πρέπει να πάει χαμένη. Γι' αυτό, ας ευχηθούμε ο γύρος του Απριλίου στην Ν. Υόρκη να είναι ο τελευταίος και να λυθεί οριστικώς αυτό το ψευδοπρόβλημα. Τόλμη χρειάζεται και επί τέλους στοιχειώδης εντιμότητα απέναντι στον ελληνικό λαό. Η ανακοίνωση ότι ο πρωθυπουργός προτίθεται να επισκεφθεί συντόμως τα Σκόπια εξ άλλου δείχνει ότι η μακεδονική κωμωδία η οποία μετεβλήθη σε τραγωδία της εξωτερικής μας πολιτικής λαμβάνει τέλος.

Ας κλείσει λοιπόν αυτή η πληγή το συντομότερο. Χλιαρές άλλωστε υπήρξαν οι αντιδράσεις. Αντέδρασε ο Στ. Παπαθεμελής, αντέδρασε και ο εθνικός εισαγγελέας Α. Σαμαράς ο οποίος επέλλισε ότι «Η συνάντηση επί σκοπιανού εδάφους είχε στόχο τη συνεννόηση Αθηνών-Σκοπίων, ώστε να δώσουν το πράσινο φως στον κ. Βανς και στα Ηνωμένα Έθνη για ονομασία που θα περιέχει τον όρο Μακεδονία». Αυτά έγραψε ο «φίλος» τού Μιλόσεβιτς, ο λεωργός Σαμαράς ο οποίος αφρόνως το 1991-2 τον παρότρυνε σε ένα ακόμη έγκλημα, την στρατιωτική επέμβαση στην πΓΔΜ. Μόνο που ο ανιστόρητος αρχηγός τού εκτός Βουλής κομματιδίου αγνοεί ότι η συνάντηση δεν έγινε επί «σκοπιανού εδάφους» αλλά επί μακεδονικού. Μόνο που ο (μειομένης θητείας) μόνος πατριώτης αυτού του τόπου γνωρίζει ότι είναι αδύνατον να μην περιέχει τον όρο Μακεδονία η ονομασία της γείτονος και ότι θα ήμασταν ευτυχείς εάν έστω την υστάτην δεν ονομαζόταν Μακεδονία (σκέτο). Αλλά γνωρίζει και κάτι άλλο ο ψευδομακεδονομάχος: Ότι την επόμενη ημέρα, την ημέρα της αναγνώρισεως της Νέας Μακεδονίας, εφόσον συμβιβασθεί να ονομασθεί έτσι, εκείνη την ώρα ακόμη κι αυτοί που τον παρότρυναν ή του συμπαροστάθηκαν θα του επιρρίψουν όλες τις ευθύνες. Ο απόηχος των συλλαλητηρίων θα μετατραπεί σε μια τρομερή βοή στα αυτιά του. Τρέμει εκείνη την ώρα ο εθνικός εισαγγελέας. Και ο υπογράφων θα είναι ο μόνος ίσως που δεν θα του απευθύνει αυτή την τρομερή κατηγορία, αλλά θα εκφράσει τον οίκτο του για την κατάντια ενός αδιάστατου ανθρώπου που θεωρεί ότι γεννήθηκε για χλαμύδα και πορφύρα.

Αλλά για τους αναγνώστες, ας εξηγήσουμε γιατί οι συνομιλίες έγιναν επί «μακεδονικού εδάφους» και

γιατί οπωσδήποτε η ονομασία θα περιέχει την λέξη Μακεδονία, εάν δεν είναι σκέτο Μακεδονία. Αντιγόφουμε από την Έγκυκλοπαίδεια Δρανδάκη:

«**Μακεδονία.** Χώρα του Αΐμου, όριζομένη πρὸ Β. ὑπὸ τῶν ὀρέων Μπαμπούνα (Ίλλυρικόν), Μεσάπιον, Ὁρβηλὸς καὶ Ροδόπη, πρὸς Ν. ὑπὸ τὴν Πίνδον (...). Ἡ Μακεδονία κατέχει τὸ κέντρον τῆς χερσονήσου τοῦ Αἴμου, κεῖται μεταξὺ τῆς Β. Παλινίας, τῆς Θεσσαλίας, τῆς Ἰλλυρίας καὶ τῆς Θράκης καὶ ὑπάγεται πολιτικῶς σήμερον εἰς τὴν Ἑλλάδα, τὴν Σερβίαν καὶ τὴν Βουλγαρίαν. (...) Ἐν Μακεδονίᾳ καὶ δὴ ἐν Σκοπίοις, Μοναστηρίῳ, Καβάλλᾳ, Θεσσαλονίκῃ. (...)». Ενώ στο λήμμα Σκόπια γράφει: «**Σκόπια.** Πόλις τῆς Νοτιοσλαβίας, κεμένη τῇ Σερβικῇ Μακεδονίᾳ».

Από την Έγκυκλοπαίδεια Ἐλευθερουδάκη:

«Μέχρι τῶν Βαλκανικῶν περίπου πολέμων ἱεράρχησαν συνήθως Μακεδονίαν ἐνοσούμεν τὰ τουρκοβιλαέτια Θεσσαλονίκης, Μοναστηρίου καὶ Σκόπιας».

Πολιτική Γεωγραφία. Ἡ ἐπὶ Τουρκοκρατίας τὰ δύο βιλαέτια (νομοὺς) Βιτωλίων (Μοναστηρίου) καὶ Θεσσαλονίκης καὶ τὸ μοντεσαυφλίζιμ Σερβίων-Κοζάνης διοικητικῶς διηρημένη Μ. (αὐτονομία), κατενεμήθη, ὡς ἀνωτέρω ἐλέγχθη, μετὰ τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους εἰς τὰ τῇ Τουρκίᾳ ὁμοκράτη Βουλγαρίαν, Σερβίαν καὶ Ἑλλάδα, ἐδόθη καὶ μέρος ταύτης, τὸ περὶ τὴν Κορυτσάν, εἰς τὴν Ἀλβανίαν. Καὶ ἡ μὲν Βουλγαρία κατέχει νῦν τὴν ΒΑ Μακεδονίαν, ἡ Σερβία (νῦν Νοτιοσλαβία) τὴν περὶ τὰς πόλεις καὶ πολίχνους Ἀχρίδα, Περίπεν, Κριλοβάκ, Ραδοβίσταν, Κρούσοβον, Μοναστήριον, Καφαδάκ, Ἰστιπ, Σκόπια (...) Β. καὶ Β. Μακεδονίαν, ἡ δ' Ἑλλάς κατέχει τὴν κεντρικὴν καὶ Ν. Μακεδονίαν».

Τα ίδια λέγει η Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους ὅπως καὶ ὅλα τα σοβαρὰ βιβλία καὶ ἐγκυκλοπαίδειες.

Τι εἶναι λοιπόν αυτοὶ οἱ ἄνθρωποι; Δεν ἔχουν ὄνομα; Εἰμὲν «το ὄνομά μας εἶναι ἡ ψυχὴ μας». Τὸν ὄνομα; Οἱ «μακεδονομάχοι» απαιτοῦσαν νὰ καθορίσουν ἐκεῖνοι τὸ ὄνομά τους καὶ ὁ Σαμαράς νὰ διαμερίσει τὴν χώρα τους παραδίδοντάς τους στὶς ὁμορφες. Ἀργότερα, ἀμετανόητος (1995), ἀπὸ τὸ βήμα τῆς ἐλληνικῆς Βουλῆς μιλούσε γιὰ χωρισμὸ τῆς σε καντόνια! Αὐτὸ νὰ εἶναι ἐν συντομίᾳ ἡ ἀλήθεια γιὰ τὸ Μακεδονικό. Αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι, αὐτὴ ἡ πολυεθνικὴ χώρα τῶν δύο ἐκατομμυρίων ψυχῶν θέλει νὰ ζήσει εἰρηνικά καὶ ἐμπιστεύεται περισσότερο ἀπὸ τους ἄλλους γείτονές της τὴν Ἑλλάδα. Ἀρκετὰ πια με τους ἀνιστόρητους καὶ ἀγεωγραφίτους «μακεδονομάχους». Ἐχομε πολὺ σοβαρὰ θέματα νὰ αντιμετωπίσουμε καὶ μιὰ δευτέρη χρυσὴ ευκαιρία ὥστε νὰ ἐπανορθώσουμε.

Μ.Β.

Ανδρέας Λεντάκης: Έφυγε ένας από μας...

ΑΝΔΡΕΑΣ ΛΕΝΤΑΚΗΣ δεν πια ανάμεσά μας. Πέ-
νε ξαφνικά την προπε-
μένη Πέμπτη, τον
ατέλειψε η καρδιά
σε ηλικία 63 χρόνων.
Η προηγούμενη Παρα-
σκευή, στο Α' Νεκροτα-
φείο, τον αποχαιρέτισε
ο κόσμος, απλοί
αλλά και εκπρό-
στοι του πολιτικού κό-
μου. Μολονότι τα τε-
λευταία χρόνια είχε προ-
σκήσει στην Πολιτική
Οικεία, στον τελευταίο
αποχαιρετισμό έσπευ-
σαν και πάρα πολλοί φί-
λοι, από το χώρο της
πολιτείας – όσοι μπόρε-
σαν.

Ανδρέας Λεντάκης
ήρθε από πολύ νωρίς
στην πολιτική. Δραστή-
ριο μέλος του φοιτητι-
κού κινήματος τα προδι-
δακτορικά χρόνια, συνε-
σχέρθη από τους πρώτους
με την δικτατορία, φυλακί-
στηκε και βασανίστηκε
πλείστα. Τα τραγούδια
του Ανδρέα, από το Μίκη
Οδωράκη, είναι μια
αυθεντική μαρτυρία εκεί-
νων των δύσκολων χρόνων, όπου το να πεθαίνεις για τις ιδέες
ήταν αυτονόητο – αλλά, εν πάση περιπτώσει, ήταν μια συ-
νηθισμένη απόφαση, που ήθελε περίσσια κουράγιο και θέλη-
ση.

Μετά τον πόλεμο, ο Ανδρέας Λεντάκης έγινε δήμαρχος Υμηττού, εξελέγη τρεις φορές (1978,
1982, 1986) και, στα χρόνια του, ο δήμος του έγινε το πεδίο
εφαρμογής πραγματικά πρωτοποριακών ιδεών. Το ελεύθερο
πνεύμα ήταν δική του ιδέα ενώ, επί των ημερών του,
στην περιοχή του άνθισαν οι συζητήσεις για τον πολιτισμό και
την τέχνη.

Ο Ανδρέας Λεντάκης ήταν μέλος της πρώτης συντακτικής επιτροπής του
Αντί. Πέθανε ξαφνικά, από ανακοπή, σε ηλικία 63 ετών.

στασιοποίησή του και τις επιλογές του, κατά βάθος «ήταν ένα
από μας» – μια προσωπικότητα για την οποία οι ερμηνείες της
πολιτικής ρευστότητας δεν είχαν τίποτα από τα αυτονόητα των
κλισέ, μια ζωντανή πράξη και μια ενεργητική δράση.

Ο Ανδρέας Λεντάκης θα λείπει και από μας, τους ανθρώ-
πους του Αντί. Έχοντας διατελέσει μέλος της πρώτης συντα-
κτικής ομάδας του περιοδικού, έχει αφήσει τα ίχνη, τις ανησυ-
χίες και τις πολιτικές και πνευματικές του αναζητήσεις ζωντα-
νές και στο χώρο μας.

Γεια σου, ρε Ανδρέα...

Φανατικός για γράμμα-
τα, ο Ανδρέας Λεντάκης
εξέδωσε 22 συνολικά βι-
βλία – λογοτεχνικά, ιστο-
ρικά, πολιτικά, αρχαιο-
λογικά. Ιδιαίτερα σημα-
ντική ανάμεσά τους, η
Παλατινή Ανθολογία
(εκδ. Ύψιλον), που κά-
λυψε ολοκληρωμένα ένα
μεγάλο βιβλιογραφικό
κενό.

Πρωτοεξελέγη βουλευ-
τής στη Β' περιφέρεια
Αθήνας με το Συνασπι-
σμό το 1989 και παρέμει-
νε βουλευτής ως τη στιγ-
μή που παραιτήθηκε απο-
χωρώντας, μετά την ίδρυ-
ση από τον Α. Σαμαρά
της Πολιτικής Άνοιξης,
στην οποία και προσχώ-
ρησε. Η κίνησή του αυτή
ερμηνεύτηκε ποικιλοτρό-
πως. Πολλοί αισθάνθη-
καν ότι ο Ανδρέας Λε-
ντάκης βιάστηκε να πά-
ρει τις αποστάσεις του
από τον πολιτικοϊδεολο-
γικό χώρο στον οποίο
ανήκε. Οι πιο πολλοί,
ωστόσο, ήταν έτοιμοι να
τον συγχωρήσουν, εκτι-
μώντας ότι παρά τις απο-

ΕΜΕΣΑ ΣΤΗΝ Ενημέρωση

• Η πρόσφατη παραπομπή σε δίκη των «δημοσιογράφων» του *Ελεύθερου Τύπου* Γ. Χαρβαλιά και Ν. Καραγιάννη για τη δημοσίευση άκρως απορρήτων εγγράφων του ΥΠΕΞ εδημιούργησε τις συνήθειες αντιδράσεις από διαφόρους που έχουν παρεξηγήσει και το ρόλο τους και το ρόλο της δημοσιογραφίας. Όμως, όλοι αυτοί δεν βλέπουν ότι οι εν λόγω κύριοι δεν είναι δημοσιογράφοι – τύποις είναι μόνον. Ότι όλα έχουν κάποια όρια. Ότι εφθάσαμε έως του σημείου όλα τα έγγραφα του ΥΠΕΞ να φθάνουν στα χέρια αδιάστακτων «δημοσιογράφων» και να τα διαχειρίζονται προς εσωτερική κατανάλωση, βλέπτοντας την εξωτερική πολιτική της χώρας. Και έπρεπε να κλαπεί ακόμη και το κομπιούτερ από το γραφείο του Θ. Πάγκαλου για να συγκινηθούν οι αρμόδιοι και να λάβουν κάποια μέτρα. Το *Αντί* είχε περιγράψει στο τεύχος 604 (26.4.96) αυτές τις υποκλοπές, περιέγραφε και το ζύγλωμα και αναφερόταν στα άκρως απόρρητα έγγραφα που δημοσιεύθηκαν στον *Τύπο της Κυριακής*, 10.3.96. Εθέσαμε μάλιστα πολλά καίρια ερωτήματα στον υπουργό, όπως «εάν υπάρχει άλλο ΥΠΕΞ στον κόσμο όπου να συμβαίνει τέτοια ασυδοσία; Του οποίου τίποτε δεν είναι απόρρητο;». Ζητούσαμε δε «να μας πληροφορήσει εάν διέταξε έρευνα και τι απέδωσε». Τέλος, τον καλούσαμε, εάν θεωρεί αδύνατον να εξαρθρωθεί το παρακράτος στο υπουργείο, «να δίδει το ΥΠΕΞ όλα τα έγγραφα στην δημοσιότητα, ώστε να κάνουμε όλοι μαζί διπλωματία, από καγκελεία, τηλεοράσεις κ.λπ.». Χαιρόμαστε λοιπόν που έγινε μια αρχή. Παρ' όλο που εδιώχθησαν οι «γλεπταποδόχοι»

και όχι οι ηθικοί αυτουργοί, παρ' όλο που δεν κατηγγέλθη τουλάχιστον πολιτικά ο ηθικός αυτουργός που όλοι γνωρίζουν και κατονομάζαμε. Τέλος πρέπει να σημειώσουμε ότι οι γενναίοι της εθνικιστικής «δημο-

σιογραφίας», δεν ετόλμησαν να αναλάβουν τις ευθύνες τους, αλλά ισχυρίστηκαν ότι δήθεν δεν ήταν απόρρητα τα έγγραφα. Τόσο γενναίοι οι εθνικοί δημοσιογράφοι.

• Στο μεταξύ, ο Γ. Κύρτσος του *Ελεύθερου Τύπου* εκκαθαρίζει το τοπίο. Αδειάζει τον Έβερτ (δεν τον χρειάζεται πια), αδειάζει και πολλούς

(πρώην) συνεργάτες του. Ιρισσότερα στο επόμενο.

• Χίλια φύλλα κλείνει την εμνη εβδομάδα η *Κυριακάτη Ελευθεροτυπία*.

• Πέθανε και κηδεύτηκε ο δότης του *Ριζοσπάστη* Γιώργος Τρικαλινός.

• Περισσότερα, στο επόμενο. Όταν θα υπάρχει –ελπίζουμε– χώρος...

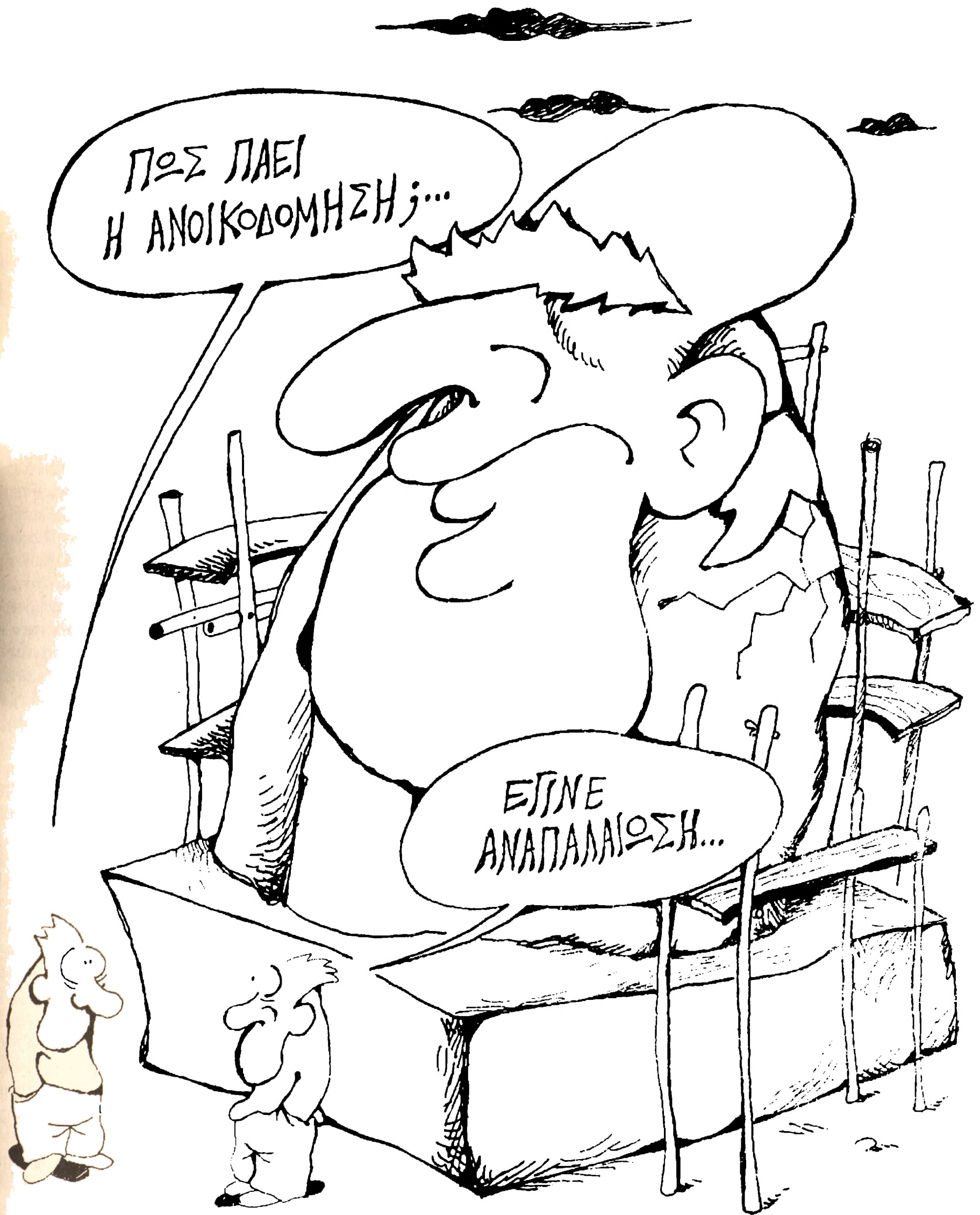
ΥΠΑΡΧΟΥΝ ΚΕΙΜΕΝΑ που πρέπει να γραφτούν. Υπάρχουν άλλα που πρέπει και θέλεις να γραφτούν. Που μέσω των λέξεων και των φράσεων επιδιώκεις, παλεύεις σχεδόν, να χαλιναγωγήσεις την οργή, την αγανάκτηση, το αίσθημα της ανημπόριας και της αμηχανίας που αφήνει μια ξαφνική αναχώρηση. Κι έπειτα προσπαθείς να χαλιναγωγήσεις τις λέξεις...

ΑΥΤΕΣ ΟΙ ΓΡΑΜΜΕΣ οφείλονται σ' ένα πολύ δυσάρεστο πρέπει και σ' ένα αμήχανο θέλω. Οφείλονται στον (τι επίθετο να βάλει κανείς άραγε;) θάνατο του **Βησσαρίωνα Σταύρακα**, που τα τελευταία χρόνια, παρ' όλον ότι δεν υπέγραφε κείμενα στην *Καθημερινή*, είχε την ευθύνη όλων των γραμμών που καθημερινά τυπώνονταν, από τη θέση του αρχισυντάκτη. Και βέβαια, το όνομά του είχε τη θέση του στο καρεδάκι του υπευθύνου στο ένθετο *Επτά Ημέρες* της *Καθημερινής*, από το Απρίλιο του 1991, που ξεκίνησε σαν πολιτιστικό ένθετο τέχνης και ψυχαγωγίας για να πάρει, σιγά, τη σημερινή μορφή των αυτοτελών αφιερωμάτων.

ΣΑΡΑΝΤΑ ΔΥΟ ΜΟΝΟ ΧΡΟΝΙΑ συμπλήρωσε το βιογραφικό του, αλλά σήμερα όλοι όσοι συνεργάστηκαν μαζί του –όχι μόνο στην *Καθημερινή*, αλλά και στην *Αυγή*, την *Πρώτη*, την *ΕΡΤ*, και στο *Αντί*– κατέθεταν ο καθένας τις μνήμες και τις εικόνες του. Και δεν είναι λίγες. Είναι όσες δημιουργούνται στη γοητευτική τρέλα της καθημερινότητας μιας εφημερίδας, που αποκαλύπτει ακόμα πιο ανάγλυφα τους χαρακτήρες, τις ευαισθησίες, τις μικρότητες, τις μεγαλοψυχίες, τις ικανότητες... Είναι όσες άφησε η φυσική ευγένεια, το έμφυτο ήθος, η καλλιέργεια, η σεμνότητα και η διακριτικότητα του. Είναι οι μνήμες της τελευταίας συνομιλίας με τον καθένα. Είναι, εν τέλει, μια αιτίαστική και άβολη γαλήνη –δίπλα στην αμηχανία του απροσδόκητου– για όσους τύχαμε μιας –σπάνιας πλέον– ευτυχούς συνάντησης σ' αυτή τη ζωή.

Ολγα Σελή

K:0973

N.Δ.:

Δεσποινίς ετών 39

του Απόστολου Διαμαντή

ΤΟ ΚΟΜΜΑ ΤΗΣ Ν.Δ. θυμίζει έντονα τη θρυλική γεροντοκόρη του Σακελλάριου: προσπαθεί να νυμφευθεί πλασάροντας μιαν απατηλή νεότητα. Το απερίγραπτο «συνέδριο» που απολαύσαμε ήταν ένα απελπισμένο άλμα στο κενό. Χωρίς καμία συζήτηση επί της πολιτικής, χωρίς έναν επαναπροσδιορισμό τακτικής απέναντι στο ΠΑΣΟΚ, εξελέγη ένας αρχηγός, ο οποίος πράγματι αντιπροσωπεύει την γενιά των σαραντάρηδων πολιτικών – μια τυπική περίπτωση πολιτικής αερολογίας, ένα άχρωμο προϊόν κομματικών συναλλαγών.

Η προσδοκία των συνέδρων φαίνεται ολοκάθαρα: Ελπίζουν πως με τον νεαρό Καραμανλή θα φυσηξει ένας αέρας φρεσκάδας στην πολιτική ζωή. Νομίζουν πως ο τερματισμός της εσωκομματικής διαμάχης θα δώσει την εικόνα μιας πειστικής εναλλακτικής λύσης. Και τέλος πιστεύουν πως έτσι θα κερδίσουν επιτέλους τις εκλογές. Θα επαληθευθούν οι προσδοκίες; Ή μήπως έχουμε μπροστά μας μια τριπλή πλάνη;

1 Η ΦΡΕΣΚΑΔΑ. Ο άφθαρτος –λόγω όμως της μη συμμετοχής του σε υπεύθυνες θέσεις– Καραμανλής, φαίνεται πράγματι να εκφράζει μια διάθεση ανανέωσης. Για να μετατραπεί αυτό το κλίμα σε ρεύμα πολιτικής ανανέωσης, θα πρέπει οπωσδήποτε να συνοδεύεται από συγκεκριμένες πολιτικές πράξεις. Εν προκειμένω, πρέπει ο νέος αρχηγός να ανοιχθεί προς τις νέες απόψεις που κυκλοφορούν στον ευρύτερο φιλελεύθερο χώρο: Τις απόψεις του «Φιλελεύθερου Φόρουμ» και τις παραδοσιακά «κεντρώες» απόψεις εντός του κόμματος ή όσων επωνύμων στελεχών αποχώρησαν επί εποχής Έβερτ και συγκροτούν μιαν, υπολογίσιμη για τον χώρο, στάση πολιτικού ρεαλισμού – κυρίως στα εθνικά ζητήματα. Η επινίκεια όμως φράση του Καρατζαφέρη, «γαλωσορίζουμε τον Καραμανλή της οκταετίας 1955-63», δείχνει τις πιθανότητες επιτυχίας αυτής της ανανέωσης. Ο συμβολισμός του ονόματος του αρχηγού, ο τρόπος εκλογής του και η αναγκαστική συμμεχία του με τους λαϊκιστές και τους παλαιο-

δεξιούς του Έβερτ, ενδέχεται να προσδώσουν στη Ν.Δ. τη φυσιογνωμία της –αλήστου μνήμης για την πλειοψηφία του λαού– ΕΡΕ. Είναι λοιπόν πολύ δύσκολο να φυσηξει νέος αέρας στη Ν.Δ., εκτός εάν ο Κ. Καραμανλής καταφέρει να πραγματοποιήσει τη στροφή που προαναφέραμε. Θα το επιτρέψουν αυτό οι «αγωνιστές της παράταξης» που τον εξέλεξαν; Αν ναι, τότε η Ν.Δ. μπορεί πολύ γρήγορα να βγάλει νοκ άουτ τον αλαζόνα και αντιπαθή Σημίτη.

2 Η ΕΝΟΤΗΤΑ. Για την αποκατάσταση ενός καλού εσωκομματικού κλίματος δεν αρκούν τα λόγια και τα ποσοστά εκλογής. Πρέπει εμπράκτως να συνυπάρξουν τάσεις και πρόσωπα που κινούνται προς εντελώς διαφορετικές κατευθύνσεις: Άλλοι προς την φαντασίωση της «λαϊκής κεντροδεξιάς» και άλλοι προς την Ενωμένη Ευρώπη. Οι πρώτοι επενδύουν στον λαϊκισμό και την πατριδοκαπηλεία, οι δεύτεροι στην ανάγκη για πιο γρήγορα και αποτελεσματικά βήματα προς την ενοποίηση. Η ενότητα δεν είναι ζήτημα καταστατικού και αριθμών, είναι ζήτημα πολιτικής σύνθεσης. Μπορεί ο Καραμανλής να συνθέσει πολιτικά αυτές τις δύο τάσεις; Δύσκολο. Η σύνθεση προκύπτει από τη συνεννόηση, αλλά ταυτόχρονα σημαίνει μια νέα ολοκληρωμένη άποψη – δεν είναι κανόνας ισορροπιών. Καλύτερο παράδειγμα, η επικράτηση των απόψεων Σημίτη. Έτσι λοιπόν η εκλογή Καραμανλή, η οποία ήρθε ακριβώς στην ανάγκη αποκλεισμού της μιας πλευράς, δύσκολα θα τα καταφέρει στο ζήτημα της ενότητας. Τα πρώτα δείγματα από την ψήφιση του καταστατικού φανερόνουν αυτές τις δουλείες και επιπλέον δείχνουν και την αναμενόμενη απειρία της νέας ηγετικής ομάδας.

3 Η ΝΙΚΗ ΣΤΙΣ ΕΚΛΟΓΕΣ. Αλλά ακόμη και αν τα κατάφερνε στα άλλα δύο, μπορεί ο Καραμανλής και η σημερινή Ν.Δ. να κερδίσουν το ΠΑΣΟΚ; Μοιάζει επίσης δύσκολο. Εκτός και το ΠΑΣΟΚ κατακυλήσει μόνο του μέσα στη γενική κατακραυγή και το εγκαταλείψουν τα διαπλεκόμενα συμφέροντα που σήμερα το στηρίζουν. Για

να ανατραπούν όμως οι παγιωμένες πικές ισορροπίες, χρειάζεται ένα ευρύτερο νεωπικό ρεύμα, το οποίο κοινωνικά εκφράζει τις ανερχόμενες ομάδες που σβλέπουν στη δυναμική της νέας οικικής πραγματικότητας. Η δυναμική αυτή εκφράζεται κυρίως στον τραπεζο-χρηματικό τομέα, στον τομέα των πληροφοριών των υπηρεσιών. Ταυτόχρονα θα πρέπει εκφράζει τα χτυπημένα από το ΠΑΣΟΚ κρομεσαία στρώματα – που ενόψει στριχτ κινδυνεύουν με αφανισμό. Εξ ου θα πρέπει αυτή η κοινωνική συμμαχία πείσει πολιτικά και τους χιλιάδες χαμισθους, που δεν προσβλέπουν πια ασφάλεια προς το ΠΑΣΟΚ. Και τέλος, πρέπει όλα αυτά να βρουν το απαραίτητο κύρος στο χώρο παραγωγής ιδεών, στο χώρο των διανοουμένων και των ΜΜΕ. Η Ν.Δ. έχει πολύ δρόμο να διανύσει μέχρι να δημιουργήσει τις πολιτικές και κοινωνικές προϋποθέσεις για εκλογική νίκη. Μπορεί ο Κ. Καραμανλής, ο υπεύθυνος της «εθνικής επανάστασης» του Έβερτ, να εισηγηθεί μια τέτοια πολιτική πρόταση, η οποία δεν είναι καν επεξεργασμένη; Και στα, ευρισκόμενος σε αντιπαλότητα σημαντικότερη –πολιτικά– μερίδα του κόμματος και παισιούμενος από τον Έβερτ τον Βαρβιτσιώτη και τον Κεφαλογιάννη; Δύσκολο, πολύ δύσκολο...

Η νίκη Καραμανλή ίσως αποδειχθεί ρευστός, εάν ο ίδιος δεν φέρει τους ηγέτες σε θέση μάχης. Η κύρια κοινωνική συγκρούση σήμερα –η οποία παράγει επιμέρους πολιτικά προβλήματα– ανάμεσα στον αντιπαραγωγικό, υπεργωμένο δημόσιο τομέα, (τις γραφειοκρατικές δηλαδή συντεχνίες και τις μερίδες κεφαλαίου που εξαρτούν την ύπαρξη από την πολιτική εξουσία) και τους χόμενους νεόπλουτους του χρηματιστικού τομέα και του τομέα των δυναμικών επιχειρήσεων – οι οποίες στη νέα οικονομική πραγματικότητα βλέπουν χιλιάδες ευκαιρίες. Όλοι αυτοί προς το παρόν κοιτάζουν κάτω από την ομπρέλα του Σημίτη. Η

την ευκαιρία να κάνει ένα, ουσιαστικά όχι τυπικά, νέο ξεκίνημα. Να πείσει χει την πρόθεση να χαράξει πολιτική, να απαντά στην προαναφερθείσα σύσταση. Να δείξει ότι είναι σε θέση να ποιήσει τα μεγάλα πολιτικά της κεφάλαια.

Και τέλος, να στριμώξει το ΠΑΣΟΚ και να ανακόψει την επέλασή του στον φιλελεύθερο χώρο. Η επιλογή Καραμανλή δεν εγγυάται τίποτε. Και αν στοιχειωδώς το ΠΑΣΟΚ ελιχθεί, τότε η επιλογή αυτή θα αποδειχθεί μοιραία. Αλλά, βεβαίως, τι μας

νοιάζει εμάς; Οι «αγωνιστές της παράταξης» φαίνονται ευτυχισμένοι. Ας μην τους ταράξουμε στη μακαριότητά τους, υπενθυμίζοντας πως μόνον όταν κάθονται στ' αυγά τους, μπορούν να ελπίζουν στη λυτρωτική λήθη.

Κων. Καραμανλής ο δεύτερος (πρώτες αντιδράσεις επί του επωνύμου άρχοντος της Ν.Δ.)

Η επιλογή Καραμανλή όπως ήταν φυσικό εντυπωσίασε τα Μέσα – τα οποία είναι πάλι έτοιμα να εντυπωσιαστούν ανά πάσα στιγμή, πιστεύοντας

ότι η εξέλιξη συσπειρώνει το κοινό τους και ανοίγει την αγορά. Υποθέτω ότι μόνο αν περνούσε ο Πολύδωρος θα είχαμε περισσότερα θαυμαστικά μαζί με σαφέστερες απαντήσεις του φαινομένου και αναλύσεις για τις αλλαγές του σκηνικού.

Επ' αυτή την εκλογή αυτή σημειώθηκαν αξιοσημείωτες επιδόσεις. Ο νεότερος αρχηγός της παράταξης, μια σαρωτική πλειοψηφία και μια ταχύτατη άνοδος μετά από βουλευτική καριέρα μόλις οκτώ ετών. Αυτά τα στοιχεία και μόνα τους εξηγούν εύκολα, έστω και εκ των υστέρων, την ανάδειξη του Καραμανλή στην αρχηγία.

Αρκεί και το επώνυμο. Πόση είναι η συνεισφορά του στην εκλογή; Είναι δύσκολο να απαντηθεί γι' αυτό και τα Μέσα δεν προσέφεραν ποσοστικές εκτιμήσεις. Η συσχέτιση με την ανήλικη της παρατάξης σχολιάστηκε τις περισσότερες φορές θετικά, π.χ. αρχηγός, επώνυμο, βαριά κληρονομιά, κ.λπ. Καμία αναφορά δεν έγινε στην προφανή πολιτική έννοια του νεοποτισμού, λόγου χάριν. Ακόμα και η παραπομπή στην κληρονομιά ήταν μάλλον αθώα και ευκαιριακή.

Αρκεί όμως θέτω τον ισχυρισμό ότι το επώνυμο ήταν η αναγκαία συνθήκη αλλά όχι και η επαρκής (δεδομένων των υπολοίπων χαρακτηριστικών σταθερών, δηλαδή περίπου ίδιας ποιότητας υποψηφίων) για την εκλογή του συγκεκριμένου Καραμανλή. Μερική απόδειξη: Ο Καραμανλής παρ' όλο που είχε την ομάδα του, η οποία μάλιστα λέγεται ότι έπαιξε αποφασιστικό ρόλο υπέρ εκλογής Ράλλη το 1980, ούτε καν τόλμησε να βάλει το όνομά του στα χρόνια 1981, 1984 και 1985.

Ο νεοποτισμός υπάρχει αδιαμφισβήτητα αλλά είναι παθητικός, μέσω της μεταφυσικής του δύναμης. Ο Καραμανλής Β' δεν είναι ο κλασικός ανίκανος νέπος που αναδεικνύεται σε αρχηγό μέσω άσκησης ενεργητικού νεοποτισμού του προγόνου του. Τουναντίον, εύχεται να λείπουν πολλά από τα παλαιοπολιτικά και άλλα χρωστώματα που ανέδειξαν τον πατέρα του.

Αρκεί και με την απαγωγή εις άτοπον, η επιλογή εξηγείται και πάλι: Πρώτον, ο Έβερτ να καμένο χαρτί, έχει ήδη χάσει γενικές εκλογές, η δύναμή του στηρίζεται μόνο στην μηχανισμό. Δεύτερον, ο Σουφλιάς, όσο και αν θεωρείται επικίνδυνος αντίπαλος της Ν.Δ. (αφ' ενός με κοινά χαρακτηριστικά όπως ήπιους τόνους και συνολική συντηρητικότητα, και αφ' ετέρου με προβάδισμα στην επικοινωνία με τον λαό), είναι ένας πολιτικός μηχανικός, ενώ ο Σημίτης καθηγητής πανεπιστημίου. Οι σπουδές και η πολιτική θέση εξακολουθούν να μετρούν στο εθνικό υποσυνείδητο για τους τακτικούς Καραμανλούς. Ο Καραμανλής δεν έχει μεν έδρα αλλά έχει να επιδείξει εκτεταμένες και εξωτερικές σπουδές στις πολιτικές επιστήμες.

Αρκεί να δοθεί εξήγηση και με τη μέθοδο της αναλογίας, με χρήση του συνεδρίου ως δείγμα γενικών εκλογών. Άλλωστε, το ποσοστό του πρώτου γύρου ήταν όσο και η μορφή της μορφοποίησης. Ο Καραμανλής Β' τουλάχιστον είναι ένα μαύρο κουτί, ένα άγνωστο περισσότερο άγνωστος και από όσο ο προγενέστερος το 1995. Αν οι τωρινές ικανότητές του είναι τουλάχιστον μέτριες, τότε το τρανταχτό επώνυμο θα παίξει σημαντικό ρόλο κάθε κληρονομιάς. Αντίθετα, οι Έβερτ-Σουφλιάς είναι γνωστών χαμηλών επιδόσεων. Και οι σύνεδροι θα αναλογίστηκαν, «μπορεί και όλοι οι πολίτες να σκεφτούν για τις πρωθυπουργικές ικανότητες όπως εμείς για την αρχηγία του κόμματος».

Άλλα λειτουργεί και το ρητό ότι «μια μεγάλη παράταξη δεν αυτοκτονεί». Παραπλήρως αυτή η τετριμμένη αλήθεια που αποδίδεται στον Κων. Μητσοτάκη δεν αύξησε την πεποίθησή του. Η επιτυχία του Επιτίμου τις τελευταίες μέρες. Ίσως τώρα να σκέφτεται ότι έπρεπε να χρίσει υφυπουργό τον Καραμανλή το 1990 (και μάλιστα καλύτερα στο ίδιο

υπουργείο με τον Λιάπη, για να αναδειχθεί πυκνός νεοποτισμός αλλά και για να φαγηθούν μεταξύ τους) και, ταυτόχρονα, να τον υπονομεύσει κατάλληλα ώστε να φθαρεί αν όχι και να εκτεθεί ως ανίκανος. Τότε, ο Μητσοτάκης μάλλον είχε ενδώσει στο πάθος του για άμεσα οφέλη, όπως είναι η στέρηση της πρόσθετης προβολής στον αντίπαλο της Ντόρας. Με τέτοιες μυωπικές ενέργειες, ο Μητσοτάκης μάλλον χάνει τον τίτλο του μηχανορράφου ολκής.

Περίεργως, η εκλογή Καραμανλή δημιουργεί γι' αυτόν βαρύ χρέος υπέρ του ταλαίπωρου Έβερτ. Με την υπαναχώρησή του στην απόφαση για την παραίτηση μετά τις εκλογές, ο Έβερτ παρέσχε ύψιστη υπηρεσία στον Καραμανλή, όσο και αν μειώθηκε προσωπικά. Αν ο Έβερτ είχε τηρήσει τον λόγο του και παραπέτο οριστικά, τότε ο Σουφλιάς ή κάποιος άλλος θα ήταν αρχηγός, πάντως όχι ο Καραμανλής, που είχε τότε πανηγυρικά απορρίψει το ενδεχόμενο υποψηφιότητας.

Απομένουν να εξεταστούν εν συντομία οι επιπτώσεις από την εκλογή Καραμανλή σε όλους εμάς τους έξω από τη Ν.Δ. πολίτες. Οι πασόκοι ασφαλώς αισθάνονται κάποια ανασφάλεια από τον άδηλο βαρύ κλώνο. Έχουν ενδιαφέρον τα μωδιασμένα συγχαρητήρια με τα υποκριτικά φληναφήματα περί του ρόλου της αξιωματικής αντιπολίτευσης κ.λπ. Αλλά για τους άλλους εμάς, οι επιπτώσεις είναι οριακές και έμμεσες και συναρτώνται με την ποιότητα του ελέγχου ή τουλάχιστον του διαλόγου, που θα αναπτύξει ο νέος αρχηγός και οι περί αυτόν μέσα και έξω από την Βουλή.

Ένα προφανές όσο και άνευ σημασίας όφελος, είναι ότι αναβλήθηκε η αρχηγία Αβραμόπουλου. Κατ' επέκταση, ευτυχώς, όλες εκείνες οι υψιπετείς συλλήψεις του, το ψηλότερο ψεύτικο δέντρο, οι διακοσμήσεις των οδών και η υποστήριξη των Ολυμπιακών αγώνων, όσο ενοχλητικές και αν είναι, δεν θα λάβουν μεγαλύτερες διαστάσεις από τις δημοκρατικές.

Το μεγάλο πρόβλημα του Καραμανλή θα είναι η ιδεολογία. Είναι ένα θέμα που μπορεί να καλυφθεί με προσωπικές ιδεολογικές δεσμεύσεις, όσοι πρωτοκλασάτοι και αν επιστρέψουν στο κόμμα, και γι' αυτόν τον λόγο αποτελεί κίνδυνο φθοράς πρώτου μεγέθους. Ο Καραμανλής είτε με δικό του σχεδιασμό ή με άλλων, έμεινε άφθαρτος, δεν βρέθηκε σε ομάδα και δεν εκτέθηκε ιδεολογικά προς καμία ενδιαφέρουσα κατεύθυνση (λ.χ., να είχε επιτεθεί εναντίον του κούφιου φιλελευθερισμού ή να είχε διατυπώσει αντι-Μάαστριχτ θέσεις). Πιθανώς, το μόνο που τον απασχολούσε μέχρι τώρα ήταν η δημοτικότητα του στην εκλογική του περιφέρεια και η εν γένει εικόνα του.

Τώρα είναι υποχρεωμένος να δείξει ότι ενδιαφέρεται ή και ότι είναι ικανός να χειρίζεται ιδεολογικά θέματα, πέρα από την κριτική της τρέχουσας διαχείρισης που είναι συνήθως χωρίς μεγάλο ιδεολογικό βάρος και θέλει μόνο στοιχειώδη κοινή λογική, ευστροφία και ρητορική δεινότητα. Θα πρέπει να θυμάται ότι ο Σαμαράς απέτυχε, γιατί δεν μπόρεσε να αναπτύξει ιδεολογία σημαντικά διαφοροποιημένη από τον περίγυρο.

Δεν ελπίζουμε βέβαια ότι η Ν.Δ. θα βρεθεί αριστερά του ΠΑΣΟΚ, αλλά γνωρίζοντας πόσο όμοιες είναι οι πολιτικές επιλογές ΠΑΣΟΚ-Ν.Δ., η ιδεολογική διαμάχη τους μας αφορά, έστω έμμεσα, στο επίπεδο της καλής λειτουργίας των θεσμών και της ευφάνταστης κριτικής στην τρέχουσα διακυβέρνηση. Και για τα δύο αυτά, δεν χρειάζονται σπάνια προσόντα, ίσως μόνο βούληση και εντιμότητα.

Τέλος, μοιραία, η σκέψη πηγαίνει στον πραγματικό κατασκευαστή της καραμανλικής επωνυμίας, τον βασιλέα Παύλο, βαθύ γνώστη της έννοιας της δυναστείας. Ποιος αλήθεια θα φανταζόταν το 1955 ότι η σκανδαλώδης επιλογή του βασιλιά θα επηρέαζε την πολιτική της χώρας ακόμα και μετά 42 έτη;

Στέλιος Καφαντάρης

Κώστας ή Κωστάκης;

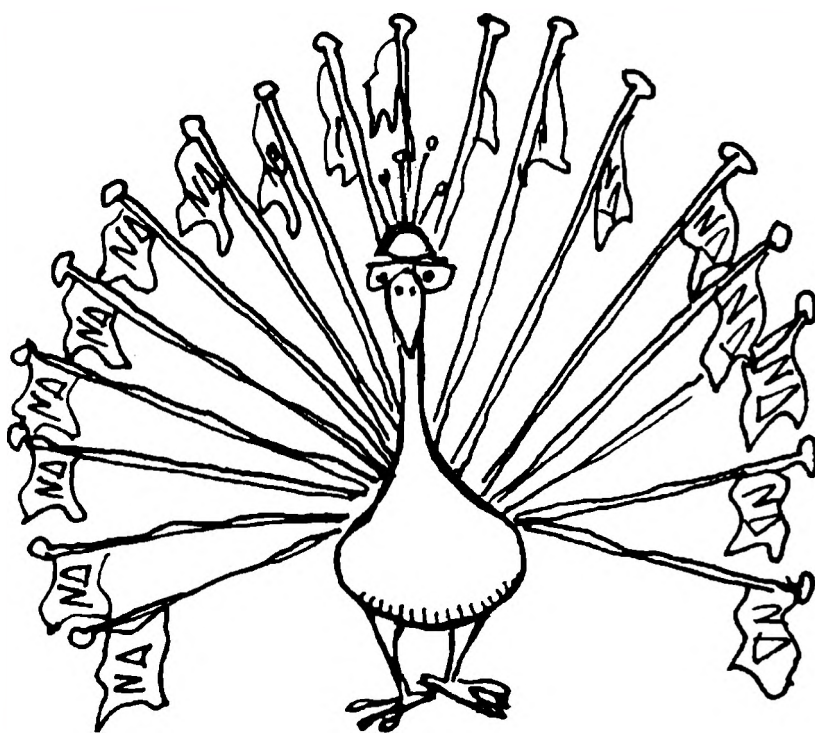
Η εκλογή του Κώστα Καραμανλή, στο βαθμό που θα οδηγήσει σε αναζωογόνηση της Ν.Δ., δεν μπορεί παρά να επισύρει αλλαγές. Στο πολιτικό σκηνικό αλλά και στους όρους της κομματικής αντιπαράθεσης.

του Τάσου Παππά

Η ανάδειξη του **Κώστα Καραμανλή** στη θέση του προέδρου της Ν.Δ. αναπτέρωσε τις ελπίδες του κόσμου της συντηρητικής παρατάξεως, αλλά και ενός τμήματος του κομματικού και κοινωνικού ΠΑΣΟΚ. Οι πολίτες που στηρίζουν τη Ν.Δ. πιστεύουν ότι με την εκλογή Καραμανλή δημιουργούνται οι κατάλληλες προϋποθέσεις, ώστε το κόμμα τους να περάσει μετά από πολλά χρόνια το κατώφλι της εξουσίας. Προσδοκία βάσιμη, καθώς ο έκτος κατά σειράν αρχηγός και νεαρός είναι –άρα ικανοποιεί την περιρρέουσα φιλολογία περί «σαραντάρηδων»– και άφθαρτος (δεν έχει συνδέσει το όνομά του με διαχειριστικές ευθύνες) και «μπαλκονάτος» –συγκριτικά με τον προκατόχό του στη Ν.Δ. και τον αντίπαλό του στο ΠΑΣΟΚ– αλλά και πολυσυλλεκτικός (όρος αναγκαίος για να επανασυσπειρώσει τα αδρανοποιημένα στελέχη και να διεμβολίσει τον κεντρικό χώρο, ο οποίος μέχρι τώρα φαίνεται ότι προμηθεύει το κόμμα του κ. Σημίτη). Δικαιολογημένοι, λοιπόν, οι πανηγυρισμοί των οπαδών της Ν.Δ.

Όμως, και ο ενθουσιασμός που παρατηρείται σε ένα ορισμένο τμήμα του κομματικού δυναμικού του ΠΑΣΟΚ είναι κατανοητός. Πρόκειται για εκείνα τα στελέχη που έχουν μείνει στις διαχωριστικές γραμμές του συνεδρίου και δεν εννοούν να παραδεχτούν τη νίκη του Κ. Σημίτη. Τώρα, θεωρούν ότι τα συνηθισμένα πυρά (τα δικιά τους και της ανανεωμένης Ν.Δ.) θα πυροδοτήσουν εντάσεις στο εσωτερικό της κυβέρνησης και θα προκαλέσουν μείζονα προβλήματα στον πρωθυπουργό, ακόμη και την πρόωγη πτώση του. Λίγο, φυσικά, τους απασχολεί ότι η κατακρήμνιση του κ. Σημίτη θα επιφέρει και τη δική τους εξαφάνιση!

Στο χρηματιστήριο, πάντως, των πιθανοτήτων δεν είναι χωρίς τύχη και η περίπτωση να βοηθήσει η εκλογή Καραμανλή τη στρατηγι-

κή του προέδρου του ΠΑΣΟΚ.

Εξηγούμε:

- Η πολιτική διαπάλη θα αποκτά έναν ορθολογικό χαρακτήρα, αφού διακηρυγμένες απόψεις του νέου ηγού της Ν.Δ. ευνοούν μια αντιρρόπηση στο επίπεδο της ουσίας προτάσεων και όχι των συμβόλων (δηλωμένος διακαής στόχος του Σημίτη). Η εκλογικευμένη διαμάχη θέσεων αναντίρρητα θα προσφύγει στην κοινοβουλευτική δημοκρατία, η οποία το τελευταίο διάστημα ταπεινώθηκε αφάνταστα εξαιτίας εθνικιστικών εμμονών του Μ. Έβερτ και της ταχύτατης διολίσθησης στο λαϊκισμό. Φανταζόμαστε ότι ο Καραμανλής δεν θα θελήσει να διαδραματίσει έναν ρόλο που θα προσεγγίζει σε μια λαϊκιστική και εθνικιστική δεξιά, όπως την οραματίζονταν

Ανδρεουλάκοι και Γιακουμάτοι. Άλλωστε, σ' αυτό το πεδίο επιρροής να «παίξει» ο κ. Έβερτ με καταστροφικά για την παράταξη αποτελέσματα.

- Η απόπειρα του κ. Καραμανλή να προσελκύσει την κρίσιμη μάζα των ψηφοφόρων του «κέντρου» –αυτή δηλαδή που δίνει εκλογικές νίκες– θα είναι επιτυχής μόνον αν επιλέξει έναν κώδικα επικοινωνιακής προσέγγισης τελείως διαφορετικό απ' αυτόν του προκατόχου του. Αυτής της κατηγορίας οι πολίτες δεν συνεπίζονται με τα μεγάλα λόγια και τις μετωπικές τακτικές. Δεν έλκονται από τυχοδιωκτικές κινήσεις που προσπαθούν να συμμαζέψουν να εκφράσουν όλα τα συντεχνιακά αιτήματα που κυκλοφορούν στην πολιτική αγορά. Η κοινωνική καταξίωσή τους περνάει μέτρητη από την εμπέδωση σταθερών κανόνων στην οικονομία και την πολιτική και εξαρτάται από τη δημιουργία ενός πλέγματος προστασίας ικανού να αντιμετωπίσει τις πιέσεις που δέχονται από το διεθνές κεφάλαιο.

Η ομολογημένη πρόθεση του Κ. Καραμανλή να μετατρέψει μακά τη Ν.Δ. από ένα συνονθύλευμα «πατριωτικών», λαϊκιστικών και νεοφιλελεύθερων στοιχείων, σε ένα σχήμα που τον τόνουν οι εκσυγχρονιστές του φιλελευθερισμού, θα επηρεάσει σδήποτε την ηγετική ομάδα του ΠΑΣΟΚ. Ο πρωθυπουργός και περί αυτόν είναι υποχρεωμένοι να δουν με πιο σοβαρό τρόπο την υπόθεση της Κεντροαριστεράς. Ελπίζουμε ότι οι λανθάνουσες αντιλήψεις περί λεηλασίας της ανανεωτικής Αριστεράς θα ηττών οριστικώς, μιας και ούτε η σημερινή Αριστερά προσφέρει χειραγώγηση, ούτε το ΠΑΣΟΚ μπορεί με τα όσα έχει κάνει παρελθόν να πλασαριστεί ως ο προνομιακός χώρος στέγασης αριστερών πολιτών. Στην επαπειλούμενη σύμπτυξη της ευρύτες κεντροδεξιάς, η καθαρή απάντηση δεν μπορεί να είναι άλλη από την προγραμματική σύγκλιση των δυνάμεων της Κεντροαριστεράς.

Ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ μπορεί να ελπίζει επιπλέον και σε σταθερή συνεννόηση με τον ομόλογό του της Ν.Δ. στον τομέα εξωτερικής πολιτικής. Όταν απέναντί σου έχεις έναν αρχηγό μακροχρόνιας αντιπολίτευσης, ο οποίος καρδοκοι για να σε στολίσει απαξιωτικά σχόλια για τον πατριωτισμό σου, όταν ασκεί μια κριτική με στόχο το θυμικό των πολιτών, τότε είναι εξηγήσιμο το προχωράς με αργό βηματισμό. Το κάνεις για να μη δίνεις ευκαιρία στον αντίπαλό σου να κερδοσκοπήσει εκ του ασφαλούς. Ο Καραμανλής έχει ευρωπαϊκό προσανατολισμό, δεν κατατρώχεται το σύνδρομο ενός όψιμου αντιιμπεριαλισμού και δεν φιλοδοξεί να γίνει «τουρκοφάγος». Επιπροσθέτως, αν και Μακεδόνας έχει μέχρι τώρα «διακριθεί στο σπορ της «μακεδονομαχίας». Πέτως, θα λέγαμε ότι, όποτε αναφερόταν στο θέμα της σύνθεσης νομασίας των Σκοπίων ήταν πολύ προσεκτικός και έδινε την εντύπωση ότι το «συζητεί».

Όσοι σπεύσουν να παρατηρήσουν ότι οι παραπάνω ισχυρισμοί για την πολιτική και ιδεολογική ταυτότητα του νέου αρχηγού Ν.Δ. και οι συναγόμενες εξ αυτών πιθανολογήσεις για την πορεία και πέρα στάση του, αποπνέουν μια ανεδαφική αισιοδοξία για την ποιότητα της μελλοντικής αντιπαράθεσης με το ΠΑΣΟΚ, πρέπει να πούμε ότι βασίζονται στις μέχρι τώρα δημοσιογραφικές διατυπωμένες απόψεις του για τα θεμελιώδη προβλήματα του κόμματος. Βεβαίως, είναι άλλο πράγμα να μιλάς ως απλός βουλευτής και άλλο ως αρχηγός κόμματος. Ο επικεφαλής ενός κόμματος είναι υποχρεωμένος να λαμβάνει υπόψη του όλες τις γραμμές που διατρέχουν το κόμμα του. Πρέπει να κινείται πολλές φορές εναντίον του στενωμένου σχοινιού. Όμως, μεγάλοι ηγέτες είναι αυτοί που να στενεύουν την εκλογική βάση του κόμματός τους δρομολογώντας ρήξεις με τα νοσηρά φαινόμενα του παρελθόντος και επινοώντας εκείνες τις πολιτικές που και τον τόπο βοηθούν και τα πάντα στοιχεία περιθωριοποιούν και την παράταξή τους καθιστούν πειστική εναλλακτική λύση.

Πολιτικός: Η αναβάθμιση της Ν.Δ. θα συμβάλει στην αναζωογόνηση κοιμματικής αντιπαράθεσης. Από την αναμέτρηση θέσεων και επιθυμία του αρχηγού του ΠΑΣΟΚ— η κοινοβουλευτική διαμάχη μόλις κέρδος θα έχει. Η ηγεμονία του ενός ή του άλλου πολιτικού χώρου θα είναι αποτέλεσμα της ιδεολογικής και πολιτικής σύγκρουσης. Το ΠΑΣΟΚ παρά τους παλιμπαιδισμούς και τη ληστική διάθεση ορισμένων στελεχών του, φαίνεται να συμφωνεί με την ιδέα ότι αποτελεί το σοσιαλδημοκρατικό πόλο του ελληνικού συστήματος. Για να γίνει, όμως, η Ν.Δ. η αξιόπιστη κυβερνητική πρόταση, οφείλει ο νέος πρόεδρος της να ανοίξει τις παραλυτικές ισορροπίες που την ταλανίζουν. Τότε θα είναι από Κωστάκης να γίνει Κωνσταντίνος...

όλα τά βιβλία του 'Ηλία Πετρόπουλου από τήν Νεφέλη:

**'Εγχειρίδιον του Καλού Κλέφτη.
 Ποιήματα 1968-1991.**

**Πτώματα, πτώματα, πτώματα...
 Καλιαρντά.**

**'Ο τούρκικος καφές έν 'Ελλάδι.
 Τής φυλακής.**

**Δώδεκα τραγουδάκια
 από τήν Παλατινή 'Ανθολογία.**

'Ο μύσταξ.

Τό 'Αγιο Χασισάκι.

'Ιωάννου 'Αποκάλυψις.

**'Υπόκοσμος καί καρραγκιόζης.
 Ψειρολογία.**

Τό μπουρδέλο.

'Ιστορία τής καπότητας.

Τά μικρά ρεμπέτικα.

'Η Μυθολογία του Βερολίνου.

TOPOR: Τέσσερεις 'Εποχές.

Τά 'Ακόλαστα Σονέτα του 'Αρετίνου.

'Η φουστανέλα.

Τό φλοράδικα.

'Ελληνικές σιδεριές.

Το ταντούρι καί τό μαγκάλι.

Καρέκλες καί σκαμνιά.

Πολιτικό Λεξικό.

Ποτέ καί Τίποτα.

'Η 'Εθνική Φασουλάδα.

Κυρίως αυτό.

Τά σίδερα, 'Η λάσπη, Τά μπαστούνια.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

...Πρωθούν το ελληνικό βιβλίο

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6, ΑΘΗΝΑ 106 80. ΤΗΛ. 3607744

Η συνέντευξη Λιάσκα στην Αυγή και άλλα δυσάρεστα...

Την ερχόμενη Κυριακή 30.3 γίνονται εκλογές για την ανάδειξη νέας Διοικούσας Επιτροπής και νέου Προέδρου του ΤΕΕ. Στις εκλογές αυτές, ο ΣΥΝ (και η ΑΚΟΑ) συγκρότησαν το συνδυασμό «Ενότητα Μηχανικών» υπό την ηγεσία του νυν προέδρου του ΤΕΕ κ. **Κ. Λιάσκα**. Το Αντί είχε σε προηγούμενα τεύχη σχολιάσει την ατυχέστατη αυτή επιλογή του Συνασπισμού. Και διευκρινίζουμε εξ αρχής:

Είναι ατυχέστατη αυτή η επιλογή γιατί στον κ. Λιάσκα προσωποποιούνται πολλά από τα αρνητικά χαρακτηριστικά του «σύγχρονου στελέχους» του νεοελληνικού κομπραδόρικου συστήματος διαχείρισης. Η αντίληψη του εργολαβισμού και η εκχώρηση της επαγγελματικής δεοντολογίας στο κέρδος, είναι η ιδεολογία που ο «αριστερός» κ. **Λιάσκας** εξέφρασε τα χρόνια της θητείας του στο ΤΕΕ. Και κάτι ακόμη που αποκαλύφθηκε την τελευταία διετία: Ο Κ. Λιάσκας έγινε γνωστό ότι ήταν ο «σύμβουλος μηχανικός» του ΟΜΜΑ για τα έργα αποπεράτωσης του Μεγάρου Μουσικής και το γραφείο του έχει πάρει μέχρι στιγμής αμοιβή ύψους 2 δισ. δρχ., ενώ η αμοιβή του για τη νέα φάση εργασιών με την επέκταση του ΟΜΜΑ στο Πάρκο Ελευθερίας υπολογίζεται ότι θα ξεπεράσει τα 4 δισ.! Και ενώ θα μπορούσαν να εγερθούν πολλές ενστάσεις για τη δεοντολογία της ανάληψης αυτής της δουλειάς από το γραφείο του κ. Λιάσκα, η υπόθεση αυτή εξελίχθηκε σε σκάνδαλο μετά την εκζωφαντική σιωπή του ΤΕΕ –αν και προκλήθηκε επανειλημμένως– για τη σκολιμότητα αυτού του έργου, για την καταστροφή ενός πνεύμονα πρασίνου, για την ατελείωτη σειρά παρανομιών που διεπράχθησαν από πολιτειακούς παράγοντες που έσκυφαν δουλικά τον αυχένα στις βουλές του συγγροτηματάρχη κ. **Χρ. Λαμπράκη**.

Αλλά, ο κ. Κ. Λιάσκας είναι και αντιπρόεδρος της Επιτροπής για τη διεκδίκηση των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004. Δραστήρια κινήθηκε όλο αυτό το διάστημα στο πλάι της κ. **Αγγελοπούλου** και του κ. **Αβραμόπουλου**. Αλλά αυτό έρχεται σε αντίθεση με τις διακηρυγμένες θέσεις του ΣΥΝ. Ο ΣΥΝ, όσο τουλάχιστον γνωρίζουμε, είναι αντίθετος με τη διεκδίκηση των Ολυμπιακών.

Αυτά όλα συνιστούν πιστεύουμε αρκετούς λόγους (εκτός του ότι ο κ. Λιάσκας περιεφέρθη κατά καιρούς μετά το ΚΚΕ και τον ΣΥΝ,

Ο Κώστας Λιάσκας

στη ΝΔ και το ΠΑΣΟΚ), ώστε να θεωρηθεί ότι η ηθική της Αριστεράς –αν υπάρχει λιτική ηθική και αν υπάρχει Αριστερά– επιτρέπει την επιλογή του κ. Λιάσκα υποψηφίου ενός συνδυασμού που υπορίζεται από τον ΣΥΝ. Η εποχή αυτού είδους των «συμμαχιών» ανήκει σε ένα λυ μακρινό παρελθόν και σε νοοτροπία που νομίζαμε ότι έχουν ξεπεραστεί.

Μια εβδομάδα πριν από τις εκλογές ΤΕΕ, η *Κυριακάτικη Αυγή* δημοσίευσε 23.3 δισέλιδη συνέντευξη του προέδρου του ΤΕΕ Κώστα Λιάσκα στη δημοσιογράφο, **Λούλη Σταυρογιάννη**. Ο πρόεδρος ΤΕΕ υπερασπίζεται τις υπηρεσίες προσφέρει στον ΟΜΜΑ, αναφέροντας: «Η διάκριση των ρόλων έχει σημασία εδώ συχνά, και όχι πάντα από άγνοια, αφέρομαι ως εργολάβος ή ως μελετητής έργου. Τίποτε απ' αυτά. Τους ρόλους τους διεκπεραιώνουν άλλοι συνάδελφοι που τους σέβομαι απολύτως. Αλλά ο ομάδα των επιστημόνων που διευθύνει έργο ανήκουν και άλλες κατηγορίες: οικονομολόγοι, νομικοί κ.ά., οι οποίοι παρέχουν ανεξάρτητες υπηρεσίες. Δεν κατηγορήθηκε ποτέ κάποιος (και ορθώς) ως «έμμοσ υπάλληλος του Λαμπράκη». Ουδενός υπήρξα υπάλληλος (ατόμο υπηρεσίας)».

Κουβέντα, φυσικά, για την καταστροφή του Πάρκου Ελευθερίας για το υπόγειο πάρκινγκ που στην πορεία προέκυψε όπερα, για πολιτισμό των πολιτικών και των εργολάβων. Αντίθετα, αναφέρεται ότι αποτελεί αναγκαιότητα, «η κατασκευή του υπόγειου χώρου στάθμευσης και της αίθουσας πολλαπλών χρήσεων».

Για την υποψηφιότητα της Αθήνας για τους Ολυμπιακούς Αγώνες του 2004, ο κ. Λιάσκας χαρακτηρίζει χρήσιμες και αναγκαίες φωνές που προβληματίζονται ή αντιτίθενται στο ενδεχόμενο διεξαγωγής των αγώνων στην Αθήνα, υπόσχεται ως μέλος της επιτροπής

διεκδίκησης την έναρξη διαλόγου και ζητεί να επανέλθει στο με ειδική αναφορά-συνέντευξη!

το φύλλο της Τρίτης 25.3 επανέρχεται υποψή- της «Ενότητας Μηχανικών», ο κ. Ν. Γρατσίας, μας πληροφορεί ότι «στο βασικό ψηφοδέλτιο % περίπου των υποψηφίων είναι στελέχη και του ΣΥΝ». Μαθαίνουμε, ακόμη, ότι στο σύνο- του ψηφοδελτίου της «Ενότητας» μετέχει ένα της Πολιτικής Γραμματείας, 15 της Κεντρι- Πολιτικής Επιτροπής και πολλές δεκάδες μέλη ομαρχιακών επιτροπών.

Είς διαβάσαμε στο φυλλάδιο της «Ενότητας νικών», πολλά οικεία –στο περιοδικό– ονόματα, όπως:

Αλαβάνος, Διονύσης Γουσέτης, Νικόλαος Γρατσίας, Ιωακείμης, Νίκος Μπανιάς, Παρασκευή Μπάτσου, Μπελογιάννης, Σπύρος Παπαδόπουλος, Έλλη Παπακων- τίνου, Φώτης Προβατάς, Γιώργος Σημαιοφορίδης, Σάββας ένης, Κώστας Μυγδάλης, Μανώλης Γκαζής, Σπύρος Καβου- ριάννης, Γιάννης Μπαλάφας, Ουρανία Κλουτσινιώτη, Σοφία Εμμα- λίδου-Γουσέτη, Γιάννης Πυργιώτης, Σταύρος Λιβαδάς, Αρι- ης-Νικόλαος Μπαλτάς κ.α.

Αναρωτιόμαστε: Όλοι αυτοί οι φίλοι μηχανικοί υιοθετούν την επιλογή Λιάσκα; Μήπως εμείς κάνουμε λάθος;

Ο κ. Ν. Γρατσίας κλείνει το άρθρο του στην Αυγή με τα εξής λόγια:

«Καλώ, τους μηχανικούς, μέλη, φίλους και οπα- δούς του ΣΥΝ, να υποστηρίξουν τα ψηφοδέλτια της Ενότητας που είναι ουσιαστικά τα ψηφοδέλτια του ΣΥΝ, κλείνοντας τ' αυτιά σε αυτούς που από άγνοια, φανατισμό ή ιδιοτέλεια τα πολεμάνε, αγνοώντας –ίσως και αδιαφορώντας γι' αυτό– ότι η πολεμική στρέφεται κυρίως εναντίον του ΣΥΝ και δευτερευό- ντως εναντίον του Λιάσκα».

Εμείς πιστεύουμε ότι εναντίον του ΣΥΝ είναι η απόφαση που επι- βλήθηκε από Συνασπιστές όπως ο κ. Γρατσίας, να τεθεί επικερ- λής της «Ενότητας», ο κ. Λιάσκας. Η αναφορά των ονομάτων δεν στοχεύει σε τίποτ' άλλο, παρά στην πρόκληση ενός ελεύθερου δια- λόγου –που το ΑΝΤΙ προτρέπει να ανοίξει– γι' αυτό το τόσο σοβα- ρό ατόπημα του Συνασπισμού, του κόμματος που θέλει να εκφρά- ζει – πέρα απ' όποιες άλλες και τις οικολογικές ανησυχίες του ευ- ρύτερου ανανεωτικού χώρου της Αριστεράς. Αναμένουμε τις από- ψεις τους με έντονο ενδιαφέρον.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Εκπλήξη πληροφορηθήκαμε, στο Αντί, τη στήριξη της υποψηφιότητας Λιάσκα για την προεδρία του ΤΕΕ από τον Συνασπισμό. Με μεγαλύτερη έκπληξη, ακό- μα, διαπιστώσαμε ότι του έδωσαν νομιμοποίηση πάρα πολλοί, λαμπροί, μηχανι- σμότες στο συνδυασμό που ηγείται. Επειδή το θέμα δεν είναι μόνον ηθικό, κυρίως πολιτικό, θελήσαμε να αναζητήσουμε την αιτία αυτής της υποστήριξης. Ε, όλες αυτές οι δρώσες πολιτικές προσωπικότητες της Αριστεράς αγνοούν τη στε- ρέση του κ. Λιάσκα με τον κ. Χρ. Λαμπράκη, ο οποίος συνεχίζει προκλητικά τα έργα της αλλαγής του Μεγάρου Μουσικής, καταφέροντας να παρακάμψει όλα τα νομικά προ- βλήματα που αντιμετωπίζει στην πορεία; Και τι θέση έχουν στο ψηφοδέλτιο ενός υπο- κτή των Ολυμπιακών αγώνων στην Ελλάδα, όταν πολλοί απ' αυτούς έχουν εκφρα- και δημοσίως) εναντίον της ανάληψής τους από τη χώρα μας, υπογραμμίζοντας και ριβαλλοντικές, και τις οικονομικές, και τις πολιτιστικές συνέπειες;

Όλα αυτά, αποφασίσαμε να ζητήσουμε από ορισμένους μηχανικούς, φίλους κατά- λα του περιοδικού, να απαντήσουν σε μια σειρά σχετικά ερωτήματα. Στείλαμε τις ερωτήσεις στους Αλέκο Φλαμπουράρη, Στέφανο Ιωακείμδη, Νίκο Μπανιά, Νίκο- λια και Ιωάννη Αλαβάνο:

Την Κυριακή, 30.3, γίνονται εκλογές στο ΤΕΕ. Στις εκλογές αυτές, ο Συνασπισμός- ζει τον κ. Κ. Λιάσκα για τη θέση του προέδρου. Εσείς, σαν στέλεχος/ή οπαδός- ΥΝ, συμφωνείτε μ' αυτή την επιλογή; Γιατί είναι γνωστό:

Ο κ. Κ. Λιάσκας είναι αντιπρόεδρος της Επιτροπής για τη διεκδίκηση των Ολυμπια- γώνων του 2004 – και αυτό είναι μια επιλογή αντίθετη μ' εκείνη του ΣΥΝ.

Το ΤΕΕ, με πρόεδρο τον κ. Κ. Λιάσκα, έχει σιωπήσει για την καταστροφή του Πάρ- κου Ελευθερίας, για την τύχη του οποίου ο ΣΥΝ έχει συνηγορήσει εναντίον των μεθο- ρων του ΟΜΜΑ. Η σιωπή του ΤΕΕ έχει ερμηνευθεί ως ανταπόδοση υποχρεώσεων- Λιάσκα προς τον ΟΜΜΑ, του οποίου υπήρξε και εξακολουθεί να είναι σύμβουλος- νικός.

Πως σε αυτά, έχετε αντίλογο; Και ποια είναι η δική σας θέση για τη στήριξη του κ.- α από το Συνασπισμό;»

Η ίδια ερώτηση, με μικρή παραλλαγή, το Αντί κοινοποίησε στον πρόεδρο του ΣΥΝ κ. Κωνσταντόπουλο, απ' τον οποίο επίσης ζητούσε να λάβει θέση.

Όπως εξή συνολικά ερωτηθέντες, απάντησε μόνον ο κ. Ν. Γρατσίας (ο οποίος, άλ- ε, είχε αρθρογραφήσει σχετικά και στην Αυγή). Η απάντησή του, χωρίς σχολιασμό, η εξής:

Το Αντί διαμόρφωσε την πρόταση ότι «ο ΣΥΝ στηρίζει τον Κώστα Λιάσκα για τη θέ- του Προέδρου του Τ.Ε.Ε. και πάνω σ' αυτόν στήριξε την άδικη, κατά τη γνώμη μου

πολεμική του, κατά του ΣΥΝ και πάνω σ' αυτή στηρίζει και τα ερωτήματα που μας υπο- βάλλει.

2. Κανένα αποφασιστικό όργανο του ΣΥΝ ούτε αποφάσισε, ούτε συζήτησε καν κάτι τέτοιο. Οι μηχανικοί μέλη και στελέχη του αποφάσισαν με ανοιχτές και δημοκρατικές διαδικασίες τη συμμετοχή τους στο ψηφοδέλτιο της ΕΝΟΤΗΤΑΣ, και όπως ήταν φυσικό ο ΣΥΝ στηρίζει αυτό το ψηφοδέλτιο.

3. Πολύ περισσότερο είναι υποχρεωμένος να το στηρίζει αφού η σύνθεση των ψηφο- δελτίων της ΕΝΟΤΗΤΑΣ δείχνει μια τόσο συντριπτική παρουσία των μελών και στελεχών του ΣΥΝ σ' αυτά (15 μέλη της Κ.Π.Ε. είναι υποψήφιοι), που θα μπορούσε να ισχυριστεί κανείς ότι ουσιαστικά πρόκειται για ψηφοδέλτιο του ΣΥΝ, στο οποίο συμμετέχουν πολ- λά και σημαντικά στελέχη του χώρου που ανήκουν στην ευρύτερη αριστερά και ο επί 9 χρόνια πρόεδρος του Τ.Ε.Ε., Κων/νος Λιάσκας που αυτή του η ιδιότητα τον τοποθετεί αυτοδίκαια στη θέση του επικεφαλής του ψηφοδελτίου.

4. Ο ΣΥΝ, πράγματι, έχει διαμορφωμένες απόψεις για το Πάρκο της Ελευθερίας, ενώ δεν έχει ακόμα (ίσως αυτό γίνει κατά τη συνεδρίαση της ΚΠΕ στις 29/30/4) για τους Ολυμπιακούς Αγώνες του 2004. Δεδομένου ότι στον ΣΥΝ δεν εφαρμόζεται –ετυχώς– η αρχή του δημοκρατικού συγκεντρωτισμού, οι οποιεσδήποτε απόψεις ή θέσεις του, δεν απαγορεύουν στα μέλη του να έχουν τις δικές τους. Πολύ περισσότερο δεν τα υποχρε- ώνει να μη συνεργάζονται με όποιους έχουν αντίθετες απόψεις.

5. Το Τ.Ε.Ε. όχι μόνο δεν έχει σιωπήσει, αλλά έχει τοποθετηθεί θετικά με ομόφωνη απόφαση της Διοικούσας Επιτροπής του σε σχέση με τα έργα εξυπηρέτησης και συ- μπλήρωσης του Μεγάρου Μουσικής ύστερα από εμπεριστατωμένη μελέτη του θέματος και εισήγηση του διαπρεπούς αρχιτέκτονα και υπεράνω πάσης υποψίας για σχέσεις με διαπλεκόμενα Στέφανου Χατζόπουλου. Είναι, λοιπόν, ανεπίτρεπτες κατά τη γνώμη μου και δεν ταιριάζει με τη σοβαρότητα και υπευθυνότητα του Αντί, η προσπάθεια ενοχοποι- ησης της θέσης ενός οργάνου, όπως η Δ.Ε. του Τ.Ε.Ε. και η εκτόξευση της βαρύτατης κατηγορίας ότι έγινε άβουλο όργανο για εξυπηρέτηση άνομων συμφερόντων μόνο και μόνο γιατί είναι αντίθετη με τη καθ' όλα σεβαστή θέση του Αντί.

Με πολλή εκτίμηση

Νίκος Γρατσίας

Υποψήφιος ΕΝΟΤΗΤΑΣ, μέλος ΚΠΕ του ΣΥΝ»

Από τους υπόλοιπους ερωτηθέντες, ούτε ο κ. Φλαμπουράρης ούτε ο κ. Ιωακείμης ού- τε ο κ. Αλαβάνος ούτε ο κ. Μπανιάς απήντησε. Βεβαίως, να σιωπήσει προτίμησε και ο πρόεδρος του Συνασπισμού. Κρίμα...

Ο ΝΕΩΤΕΡΟΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

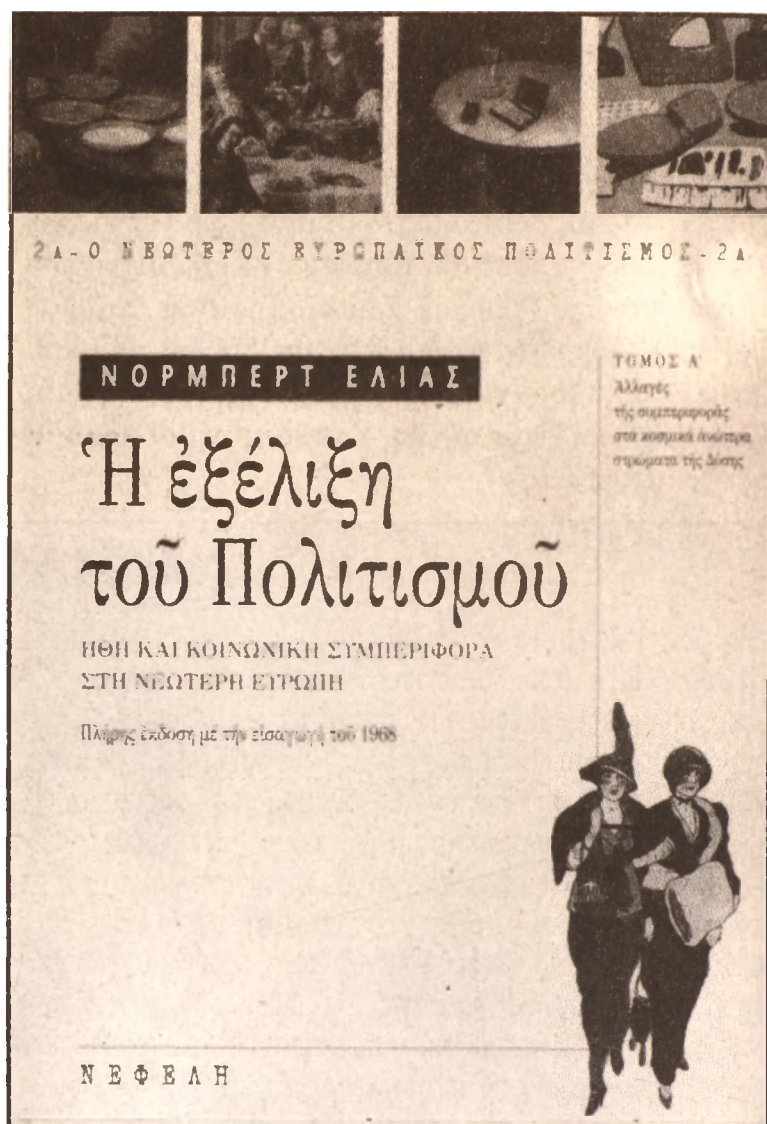
Διεύθυνση - Θεώρηση μεταφράσεων: ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΚΟΝΔΥΛΗΣ

NORMPERT ΕΛΙΑΣ

Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Ήθη και κοινωνική συμπεριφορά
στη Νεώτερη Ευρώπη
ΤΟΜΟΣ Α'

Είναι κοινή διαπίστωση ότι στη χώρα μας υπάρχει σημαντική βιβλιογραφική έλλειψη σε θέματα που αφορούν την ιστορία της οικονομίας, της πολιτικής και των ιδεών της Ευρώπης. Είναι επίσης γεγονός ότι σήμερα η καθημερινή ζωή των Ελλήνων έχει συνδεθεί τόσο στενά όσο ποτέ άλλοτε με τα όσα διαδραματίζονται και εγκυμονούνται στην Ευρώπη, τόσο από οικονομική και κοινωνική όσο και από πολιτισμική άποψη. Ωστόσο η πύκνωση των σχέσεων δεν συμβάδισε όσο θα έπρεπε και όσο θα μπορούσε με μια πρόοδο της ουσιαστικής γνώσης του νεώτερου ευρωπαϊκού πολιτισμού, γνώσης απαλλαγμένης από την πίεση και τις διαστρεβλώσεις της επικαιρότητας ή της βιαστικής εφημεριδογραφικής ενημέρωσης. Το κενό είναι μεγάλο, γιατί έχει και μεγάλη προϊστορία. Αυτό το κενό φιλοδοξεί να καλύψει το νέο εκδοτικό εγχείρημα της ΝΕΦΕΛΗΣ. Οι δώδεκα τίτλοι, οι οποίοι θα αποτελέσουν την αυτοτελή σειρά «Ο Νεώτερος Ευρωπαϊκός Πολιτισμός», πραγματεύονται τις ουσιαστικές απόψεις του νεότερου ευρωπαϊκού πολιτισμού· παρέχουν έτσι στο σύνολό τους μια σφαιρική εικόνα από την εποχή της Αναγέννησης ως τις μέρες μας. Πρόκειται για κλασικά και καθιερωμένα έργα, που το καθένα τους ανοίγει από τη σκοπιά του τον δρόμο για μια κριτική κατανόηση των προϋποθέσεων, της πορείας και του μέλλοντος του ιστορικού χώρου που ονομάζεται «Ευρώπη» και γενικότερα «Δύση». Η τεχνική επανάσταση, οι αλλαγές οι σχέσεις του ευρωπαϊκού πολιτισμού με τους υπόλοιπους, η τέχνη και η λογοτεχνία συνιστούν βασικές πλευρές αυτού του πανοράματος.

Το βιβλίο αυτό θεωρείται σήμερα ένα από τα σημαντικότερα κείμενα για την μελέτη του Ευρωπαϊκού Πολιτισμού. Στο πανόραμα που ανοίγει μπροστά στα μάτια μας το έργο αυτό, φαίνεται πως οι ανατροπές στην Ευρώπη από τον 15ο αιώνα –προπαντός η διαμόρφωση της αστικής τάξης και του σύγχρονου κράτους, κατ' αρχήν στην απολυταρχική μορφή του– απηχήθηκαν σε μιαν ευρύτατη μεταβολή των κοινωνικά καθιερωμένων προτύπων συμπεριφοράς: άλλαξε ο ίδιος ο τρόπος της ικανοποίησης των φυσικών αναγκών, οι αντιληψεις για το τι είναι «πολιτισμένο» και τι «απολίτιστο» όταν τρώμε, κοιμόμαστε ή σκουπίζουμε τη μύτη μας. Αυτή η ανάλυση επιτρέπει επιπλέον να συλλάβουμε καλύτερα τα αίτια παθολογικών φαινομένων της νεώτερης ευρωπαϊκής κοινωνίας, δηλαδή νευρώσεων οφειλομένων στη λειτουργία εσωτερικευμένων κοινωνικών καταναγκασμών.

☆☆☆

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ ...Η άλλη άποψη στο βιβλίο

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6, ΑΘΗΝΑ 106 80, ΤΗΛ.: 36 07 744, FAX: 36 23 093

ΚΥΠΡΟΣ:

Η ώρα ΤΩΝ ΤΕΛΙΚΩΝ ΕΠΙΛΟΓΩΝ

ΔΙΛΗΜΜΑΤΑ ΜΙΑΣ ΝΕΑΣ ΕΠΟΧΗΣ

Σε μια εποχή όπου η προοπτική ένταξης της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση έχει δημιουργήσει ένα νέο κλίμα κινητικότητας και ελπίδας για την επίλυση του μείζονος προβλήματος που αντιμετωπίζει ο ελληνισμός από το 1974 μέχρι τις μέρες μας, το *Αντί* αποφάσισε να προχωρήσει στη δημοσίευση ενός πολυσέλιδου αφιερώματος για το Κυπριακό. Στις σελίδες που ακολουθούν, κορυφαίοι πολιτικοί, πανεπιστημιακοί και διπλωμάτες, επιχειρούν μια αντικειμενική και ψύχραιμη αποτίμηση της πορείας του προβλήματος.

Το αφιέρωμα αυτό αναλύει όλους εκείνους τους σύνθετους παράγοντες ισχύος και συμφερόντων που αντιπαρατίθενται στις διαδικασίες διαμόρφωσης των μεγάλων αποφάσεων και υπογραμμίζει ότι η Κύπρος έχει την κύρια ευθύνη να πάρει όλες τις μεγάλες αποφάσεις στην ενταξιακή διαδικασία, συντονίζοντας την πολιτική της με αυτή της Ελλάδας και εξασφαλίζοντας την πλήρη συμπαράσταση της τελευταίας. Τα κείμενα του αφιερώματος υπογράφουν με αλφαβητική σειρά οι:

Γιώργος Βασιλείου

Αλέκος Μιχαηλίδης

Βύρων Θεοδωρόπουλος

Θεόδωρος Κουλουμπής

Αλέξης Ηρακλείδης

Παναγιώτης Ιωακειμίδης

Ανδρέας Θεοφάνους

Χριστόφορος Χριστοφόρου

Γιώργος Λυρατζόπουλος

Tony Barber

Επίσης, δημοσιεύεται η απάντηση του προεδρεύοντος του Συμβουλίου της Ε.Ε. στους ευρωβουλευτές **Μιχάλη Παπαγιαννάκη** και **Κατερίνα Δασκαλάκη**.

Επιμέλεια αφιερώματος: Σωτήρης Ντάλης

ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ ΤΟΥ ΠΑΝΟΥ ΣΑΡΑΦΙΑΝΟΥ

Τι κάνουμε μετά την αποτυχία της ένταξης

του Γιώργου Βασιλείου

προέδρου της Κυπριακής Δημοκρατίας (1988-1993)

Οι εκ του σύνεγγυς συνομιλίες έχουν αρχίσει στην Κύπρο και άσχετα από το αποτέλεσμα τους αναμένεται ότι, σε μερικές εβδομάδες, ο γενικός γραμματέας των Ηνωμένων Εθνών, κ. Κόφι Ανάν, θα καλέσει τους κ. Κληρίδη και Ντενκτάς σε απευθείας συνομιλίες. Δεν πιστεύω ότι θα υπάρξει πολιτικός αρχηγός στην Κύπρο που θα συμβουλεύσει τον πρόεδρο κ. Κληρίδη να αρνηθεί την αναμενόμενη πρόσκληση του γενικού γραμματέα. Η εξέλιξη αυτή επισφραγίζει την παταγώδη αποτυχία της πολιτικής της Πρόταξης, που ακολούθησε η επίσημη κυπριακή πλευρά όλα αυτά τα χρόνια. Ως αποτέλεσμα, για τέσσερα τώρα χρόνια, ο διάλογος πάνω στην ουσία του Κυπριακού διακόπηκε και η διεθνής κοινότητα κατέληξε να αποδίδει έλλειψη πολιτικής βούλησης και στις δύο πλευρές.

Η ελληνοκυπριακή πλευρά θα οδηγηθεί στις συνομιλίες χωρίς να έχει εξευρεθεί κοινό έδαφος, όπως συμφωνήθηκε κατά πλειοψηφία κατά τη συνεδρίαση του Εθνικού Συμβουλίου στην Αθήνα, το Μάιο 1995. Με την απόφαση αυτή, όρος για έναρξη συνομιλιών ήταν η εξεύρεση κοινού εδάφους πάνω σε όλες τις βασικές πτυχές του Κυπριακού, όπως αυτές της κυριαρχίας, της ασφάλειας, του εδαφικού, της επιστροφής των προσφύγων κ.λπ.

Η πολιτική της λεγόμενης **Πρόταξης** είναι πολιτική που δεν συνάδει με την ιδέα του διαλόγου. Είμαι βέβαιος ότι οι εμπνευστές της πολιτικής αυτής δεν πιστεύουν ειλικρινά ότι είναι δυνατό να υπάρξει οποιαδήποτε τουρκική παραχώρηση ή υποχώρηση εκτός διαλόγου. Ανάλογη πολιτική θα δικαιολογείτο μόνο εάν υπήρχε ελπίδα για ανατροπή των κατοχικών δεδομένων μέσα από στρατιωτική αναμέτρηση ή για ριζική αλλαγή υπέρ μας του πολιτικο-στρατιωτικού ισοζυγίου.

Εφόσον, όμως, ταυτόχρονα με προώθηση της Πρόταξης, επεδιώκετο η κινητοποίηση του διεθνούς παράγοντα υπέρ μας και η ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε., αργά ή γρήγορα η κυπριακή πλευρά θα αναγκάζετο να εγκαταλείψει την Πρόταξη και να εισέλθει σε διάλογο για να μην απομονωθεί πλήρως από τους πιθανούς συμμάχους και υποστηρικτές της υπόθεσής μας. Η πολιτική της Πρόταξης εξυπηρετούσε τις επιδιώξεις της Τουρκίας, η οποία μπορούσε να εκμεταλλεύεται ανενόχλητη το χρόνο που περνούσε, ενώ ταυτόχρονα να προβάλλει

την εικόνα διεθνώς ότι ενδιαφέρεται την ειρήνη και προώθηση λύσης και έλλειψη προόδου οφείλεται αποκλειστικά στο γεγονός ότι η ελληνοκυπριακή πλευρά δεν θέλει διαπραγματεύσεις.

ΟΙ ΙΔΕΕΣ ΓΚΑΛΙ

Η άλλη βασική θέση της κυβέρνησης κ. Κληρίδη, η οποία επίσης έχει καταστεί, είναι ότι οι **Ιδέες Γκάλι** είναι ασυμβατές και ότι θα κατόρθωνε να αναλάμβανε την εξουσία να ξεχασθούν οι **Ιδέες**. Σε ομιλία του στην ημερίδα που γάνωσε το Ινστιτούτο Διεθνών Σχέσεων του Πάντειου Πανεπιστημίου στην Αθήνα, στις 3 Μαρτίου, ο υπουργός Εξωτερικών της Κυπριακής Δημοκρατίας, κ. Αλέξανδρος Μιχαηλίδης, δήλωσε ότι η Δέσμη Ιδών ήταν χάρτινος πύργος που κατέρρευσε σε μια στιγμή όμως που ο κύπριος υπουργός λούσε για κατάρρευση της Δέσμης Ιδών. Ο Sir David Hannay και όλοι οι άλλοι ντονιστές που ασχολούνται με το Κυπριακό χρησιμοποιούσαν τη Δέσμη σαν το σκόπελο εργαλείο λύσης. Ως αποτέλεσμα επίσημης εγκατάλειψης της Δέσμης

ευρά μας, οι διάφοροι συντονιστές να ελεύθεροι να επιφέρουν τροποποιήσεις και να υιοθετούν νέες θέσεις που λλονταν από την τουρκική πλευρά, ήταν αδιανόητο και να συζητήσει η κυπριακή πλευρά πριν από πέντε... Έτσι υπεισήλθαν οι θέσεις για την προπής προεδρία, τη διπλή κυριαρχία, ουσιαστική άρνηση του δικαιώματος στροφής των προσφύγων και του δικαίου τους στην περιουσία τους, κ.λπ. Έχουμε έτσι τον κίνδυνο να ετοιμασθεί και υποβληθεί ένα νέο σχέδιο το θα είναι κατά πολύ χειρότερο από το που προνοούσε η Δέσμη Ιδεών.

αυτά, σε περίοδο που οι δυνατότητες ελληνοκυπριακής πλευράς για ελιγμούς μειωθούν σημαντικά, ως αποτέλεσμα της αναμενόμενης έναρξης των εργαζόμενων συνομιλιών με την Ευρωπαϊκή...

ΑΝΟΙΚΤΟΣ Ο ΔΡΟΜΟΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ;

λο σκέλος της πολιτικής της Πρότασης η άποψη που επανειλημμένα πρό-... Πρόεδρος και άλλοι επίσημοι ότι ο... της Κύπρου προς την Ευρώπη είναι... τα ανοικτός. Μέσω αυτού δε, θα... ζόταν η Τουρκία να δώσει δίκαιη... το εθνικό μας πρόβλημα.

ατική αυτή ήταν τελείως αβάσιμη. Η... δότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης... δόθηκε τον Ιούνιο του 1993 τόνιζε... ότι θα πρέπει να υπάρξει πρό-... λύση του Κυπριακού με βάση τη Δέ-... των και το ψήφισμα 774 του Συμβου-... ασφαλείας. Οι διάφοροι υπουργοί... ρικών της Ε.Ε. και άλλοι επίσημοι... οποιούσαν Κύπρο και Ελλάδα για... ίγκη προόδου στο Κυπριακό. Επιλέ-... α τις αγνοούμε και να θριαμβολο-... καθαρά για λόγους εσωτερικής κα-... ρησης, έως ότου ήρθε πριν από λίγες... ο στοχ από τις Βρυξέλλες που έθεσε... αρισβήτηση όχι μόνο την προοπτική... αλλά και αυτήν ακόμα την ενταξια-... δικασία, ζητώντας την ανάμειξη της... κυπριακής κοινότητας.

αντιστράφηκαν οι όροι. Η προοπτι-... ρξης του ενταξιακού διαλόγου, αντί... ουργεί ως μοχλός πίεσης πάνω στην... ία, έγινε μοχλός πίεσης πάνω στη δι-... πλευρά. Το δίλημμα για την ελληνο-... κή πλευρά θα είναι πολύ σκληρό. Ή... θεί δυσμενή λύση κάνοντας νέες πο-

Από τις κοινές συναντήσεις του προέδρου Κληρίδη και του τουρκοκύπριου ηγέτη Ντενκτάς, με τον πρώην γ.γ. του ΟΗΕ, Μπούτρος Γκάλι. Η Δέσμη Ιδεών Γκάλι ήταν η καλύτερη δυνατή βάση συζητήσεως για την ελληνική κυπριακή πλευρά.

λύ ουσιαστικές υποχωρήσεις ή να μείνει η Κύπρος εκτός Ευρώπης. Για ακόμα μια φο-... ρά στην ιστορία του Ελληνικού Έθνους μα-... ξιμαλιστικά εθνικά συνθήματα οδήγησαν... σε αρνητικό αποτέλεσμα.

ΤΙ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΚΑΝΟΥΜΕ;

Έστω και τώρα, έστω και την τελευταία... στιγμή η μόνη οδός σωτηρίας είναι να πά-... ρουμε την πρωτοβουλία, να εγκαταλείψου-

**Οι εμπνευστές της
πολιτικής της Πρόταξης
δεν πιστεύουν ειλικρινά
ότι είναι δυνατόν να
υπάρξει οποιαδήποτε
τουρκική παραχώρηση
ή υποχώρηση εκτός
διαλόγου.**

με την παθητική στάση των τελευταίων χρό-... νων και να απαιτήσουμε εμείς πλέον τη διε-... ξαγωγή του διακοινοτικού διαλόγου με βά-... ση τη Δέσμη Ιδεών και τα άλλα ψηφίσματα... των Ηνωμένων Εθνών. Μια τέτοια πολιτι-

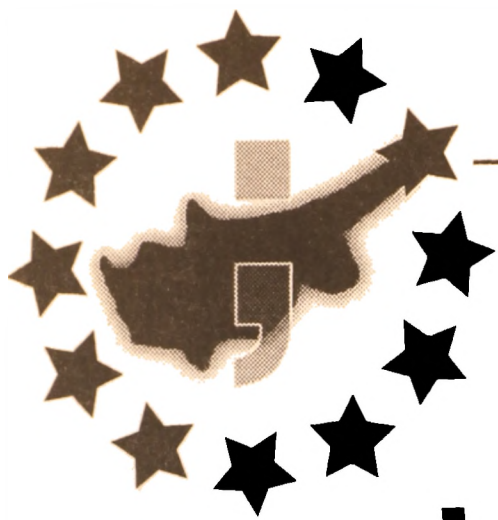
κή δεν διασφαλίζει αναμφιβόλως σίγουρη... λύση, γιατί αυτό θα εξαρτηθεί από τη διά-... θεση της Τουρκίας από τη μια και το βαθμό... επηρεασμού της από τον διεθνή παράγο-... ντα από την άλλη, αλλά παρουσιάζει τα... εξής σοβαρά πλεονεκτήματα:

1 Προστατεύει τον Κυπριακό Ελληνισμό... από πιέσεις για υποχωρήσεις. Ευτυχώς... η Δέσμη Ιδεών και, σε συνέχεια, το τρίπτυ-... χο στο οποίο παρουσιάζονται οι θέσεις των... δύο πλευρών αλλά και οι θέσεις των Ηνω-... μένων Εθνών διασφαλίζουν τις βασικές... αρχές διεθνούς δικαίου, όπως αυτές εκ-... φράζονται μέσα από διάφορα ψηφίσματα... και αποφάσεις του ΟΗΕ. Εφόσον έχουν... ομόφωνα εγκριθεί από το Συμβούλιο... Ασφαλείας, μπορούμε να υπεραμυνθούμε... των δικαίων μας και να αρνηθούμε οποια-... δήποτε υποχώρηση από αυτές τις θέσεις,... στηριζόμενοι ακριβώς στο ομόφωνο των... αποφάσεων.

2 Σε περίπτωση αποτυχίας του διαλόγου... λόγω της συνεχιζόμενης τουρκικής... αδιαλλαξίας, η διεθνής κοινότητα θα δύνα-... ται να επιρρίψει ευθύνες στην τουρκική... πλευρά, εφόσον οι θέσεις της θα είναι σε... αντίθεση με αυτές των Ηνωμένων Εθνών... και της Δέσμης Ιδεών. Αυτό είχε γίνει και... το Νοέμβριο του 1992, πράγμα που τότε... επέτρεψε στην Ευρωπαϊκή Ένωση να πά-... ρει την απόφαση για την ενταξιομότητα της... Κύπρου. Εάν η ίδια πολιτική ακολουθηθεί... και σήμερα, τότε, σε περίπτωση συνέχισης... της τουρκικής αδιαλλαξίας, μια τέτοια πο-... λιτική θα διευκόλυνε την ένταξη της Κύ-... πρου στην Ευρώπη πριν από τη λύση.

20 Μαγτίου 1997

Εξωτερική πολιτική και ελλαδική συμπαράσταση

του Αλέκου Μιχαηλίδη
υπουργού Εξωτερικών της Κύπρου

Ζούμε σε μια εποχή, που έχει ήδη σηματοδοτηθεί από κοσμοϊστορικές μεταβολές και ανακατάξεις. Πολλά από τα παλαιά ισχύοντα στον διεθνή χώρο και στις διεθνείς σχέσεις, δεν ισχύουν τώρα.

Διαμορφώνεται, σήμερα, μια νέα τάξη πραγμάτων. Μια νέα προοπτική. Και η εξωτερική πολιτική μιας χώρας επιβάλλεται να αναπροσαρμοστεί στα νέα δεδομένα. Να εξοικειωθεί με τις νέες πραγματικότητες. Μέσα σ' αυτές να χαράξει μια νέα πορεία. Το ζητούμενο στην εξωτερική πολιτική δεν είναι το τί ποθώ, αλλά το μέγιστο που μπορώ να επιτύχω.

Τα παραπάνω ήταν η προσέγγισή μας στη διαγραφή και προώθηση της εξωτερικής μας πολιτικής κατά τα τελευταία τριάντισι χρόνια της προεδρίας Κληρίδη.

Ζώντας τις τραγικές εμπειρίες των τελευταίων 22 χρόνων, συνειδητοποιούμε πως η μεγάλη ευθύνη δεν είναι η ανάλυση του παρελθόντος αλλά η αγωνία μας για το αύριο. Για το μέλλον του τόπου μας. Γι' αυτό η εξωτερική μας πολιτική καθίσταται ο φορέας προώθησης και υλοποίησης των στόχων και των οραμάτων του λαού μας που είναι η απαλλαγή της πατρίδας μας από την κατοχή, η ειρήνη, η ασφάλεια και η πρόοδος σε μια ελεύθερη, ενωμένη Κύπρο για όλους τους κατοίκους της, Ελληνοκύπριους και Τουρκοκύπριους.

Η αποτελεσματικότητα της εξωτερικής μας πολιτικής συναρτάται αναπόφευκτα με τις εξελίξεις στον κόσμο. Ένα κόσμο στον οποίο τίποτε δεν είναι στατικό και αμετάβλητο. Έναν κόσμο που αλλάζει με πρωτο-

φανείς ρυθμούς. Σήμερα, ευρισκόμενοι στην περίοδο μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου και της πολωτικής αντιπαράθεσης, βλέπουμε να διαμορφώνεται μια νέα τάξη πραγμάτων. Μια νέα προοπτική. Και αυτή η αλλαγή του διεθνούς πολιτικού σκηνικού δημιουργεί νέα δεδομένα και νέες πραγματικότητες, με τις οποίες πρέπει να εξοικειωθούμε και μέσα στις οποίες θα πρέπει να χαράξουμε τη δική μας νέα πορεία.

Θέλω να σταθώ σε δύο ιδιαιτερότητες. Η μια αναφέρεται στη νοοτροπία που έχει αλλάξει και η δεύτερη στις προοπτικές που διαφαίνονται.

Σε ό,τι αφορά τη νοοτροπία, θα ήθελα να υπογραμμίσω πως την περίοδο της έντονης δογματικής αντιπαράθεσης, στόχος ήταν ποιος θα πείσει ότι το δικό του δόγμα ήταν το σωστό, υποστηρίζοντας πως, ακολουθώντας το πιστά, θα προεξοφλούσε το αποτέλεσμα. Γι' αυτό η έμφαση ήταν πάνω στην καθαρότητα των θέσεων.

Αυτή η νοοτροπία έχει σήμερα αχρηστευ-

θεί, γιατί η απόλυτη προσκόλληση στις σεις, δεν πείθει πλέον κανέναν. Το δε αποδείχθηκε ότι δεν διεσφάλισε λύσεις προβλημάτων. Σήμερα, το ζητούμενο δεν είναι ποιες είναι οι θέσεις αλλά τι προτείνει κάποιος. Ποιες είναι οι προτεινόμενες λύσεις. Ποια η στρατηγική για την προώθηση των λύσεων. Ποιο είναι το αντικείμενο του αποτελέσματος. Αυτό είναι το ζητούμενο νέα τάξη πραγμάτων. Αυτή η νοοτροπία πει σήμερα όχι μόνο τη διαμόρφωση του διεθνούς κλίματος μέσα στις χώρες, αλλά κύριο λόγο το κλίμα επικοινωνίας πάνω στο διεθνές επίπεδο.

Οι αλλαγές αυτές ήταν ιδιαίτερα καθοριστικές στο χώρο της Ευρώπης, η οποία τέλεσε και το κατ' εξοχήν πεδίο της ανανέωσης. Γι' αυτό, το νέο πολιτικό σκηνικό άνοιξε νέες προοπτικές αλλά και ευθύνες για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Την οικοδόμηση της Ευρώπης του αύριο. Το όραμα για μας στέλνει το μήνυμα ελπίδας, ως σημαντικό μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Από την ανάληψη της προεδρίας από Γλαύκο Κληρίδη, ευθύνη μας ήταν να προωθήσουμε τον καθοριστικό στόχο που είναι η λύση του Κυπριακού. Ο στόχος ήταν καθαρός, και η ευθύνη μας ήταν η διαγραφή της στρατηγικής. Αυτή η στρατηγική ακριβώς η εξωτερική μας πολιτική.

Αξιολογώντας τις εμπειρίες του παρελθόντος, και υποστηρίξαμε και πείσαμε οποιαδήποτε νέα πρωτοβουλία θα έπρεπε να έχει πρώτο στόχο τη συνολική προσέγγιση του προβλήματος. Να επικεντρωθεί κρίσιμα θέματα, μεταξύ των οποίων η ταρχική θέση κατέχει το θέμα ασφάλειας. Την αναζήτηση κοινού εδάφους μέσα στη διαδικασία των διαβουλεύσεων - κι αν ασφαλισθεί σύγκλιση να προχωρήσουμε

αγωγή εντατικών διαπραγματεύσεων. Είναι τώρα η επίσημη θέση όσων έχονται στο Κυπριακό.

Προσθήκαμε να εξασφαλίσουμε πολιτική ιξή των πρωτοβουλιών του γενικού ματέα των Ηνωμένων Εθνών αλλά και αμεση εμπλοκή αυτών που αποτελεσμα- μπορούν. Αναφέρομαι ασφαλώς στην ρική, την Ε.Ε. και τις ηγετικές χώρες της όπης. Και το πετύχαμε.

Παμε στον εαυτό μας το ερώτημα: Πώς ούμε να ενισχύσουμε, να στηρίξουμε την εσή μας πάνω σε ένα ισχυρότερο πολι- υποβάθρο; Εντοπίσαμε δύο νέα στοι- και προσετέθη και τρίτο.

Κύπρος στο παρελθόν επεδίωκε πολιτι- ισχύση μέσα στο Κίνημα των Αδεσμεύ- Η σύμμετοχή της στο Κίνημα τη βοήθη- πάρει ψηφίσματα στη Γενική Συνέλευ- ον Ηνωμένων Εθνών και υποσχέσεις. ίσματα έχουμε. Την εφαρμογή δεν με. Σήμερα, το κλίμα στα Ηνωμένα η έχει αλλάξει. Κάποτε ολόκληρος ο ολικός συνασπισμός υπερψηφίζε τα θέ- μας. Σήμερα δεν υπάρχει. Το Κίνημα Αδεσμεύτων αναζητεί φρυσιογνωμία.

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΣ ΠΑΡΑΓΩΝ

Σ 30 Φεβρουαρίου 1993, κατά την τελετή ληψης των καθηκόντων μου ως υπουργός ερικών, δήλωσα τα εξής: «Ο άξονας της ερικής πολιτικής μας είναι ο ευρωπαϊ- τροσανατολισμός. Με αυτό δεν εννοούμε ός την αίτησή μας για ένταξη, αλλά και τη ηρηριοποίηση του ευρωπαϊκού παράγο- τις προσπάθειες για εξεύρεση λύσης του αιακού προβλήματος».

Γνωμοδότηση για την Κύπρο βρισκόταν ρυρτάρι τρία χρόνια και τίποτα δεν εκι- ο. Διεπίστωσα επιφυλακτικότητα λόγω ννέχισης του κυπριακού προβλήματος. ισα προς όλους πως οι ανησυχίες για το ι συμβεί στο τέλος της πορείας, αν δεν λυθεί το Κυπριακό, δεν δικαιολογούν ην ξεκινήσει η διαδικασία. Εξάλλου, η η ενταξιακή πορεία θα μπορούσε να ελέσει βασικό στοιχείο προώθησης της ις του προβλήματος. Το μήνυμα πέρασε. ε εκείνη την ώρα, οι εξελίξεις άρχισαν να αχύνονται. Σε τριάμισι μόνο χρόνια με σειρά καθοριστικών αποφάσεων για ενταξιακή πορεία της Κύπρου.

Είθελα να κάνω ειδική αναφορά στον έα της εξωτερικής πολιτικής όπου από αρχή διακηρύξαμε πως θα ευθυγραμμι- αστε με την Ευρωπαϊκή Ένωση. Ενδει-

Οι υπουργοί Εξωτερικών Κύπρου και Ελλάδας, Αλέκος Μιχαηλίδης και Θεόδωρος Πάγκαλος.

κτικά αναφέρω τα εξής: Κατά την 48η Σύνο- δο της Γενικής Συνέλευσης η εναρμόνισή μας με τις κοινές θέσεις της Ε.Ε. έφτασε στο 66%, κατά την 49η Σύνοδο το 71% και κατά την 50ή Σύνοδο το 89%.

Συμπερασματικά, ενώ όπως είπα πιο πάνω για τρία ολόκληρα χρόνια η γνωμοδότηση ήταν στο συρτάρι, μέσα στα τριάμισι χρόνια καταφέραμε η Κύπρος να είναι όχι απλώς στον προθάλαμο ένταξης, αλλά στην πρώτη γραμμή προς την πορεία ένταξης.

Μερικοί, αρέσκονται να αναλύουν τις δυ- σκολίες που θα βρούμε στο τέλος της πορεί- ας. Ασφαλώς, ο δρόμος που οδηγεί στην ένταξη δεν είναι λεωφόρος. Είναι στενός δρόμος με ορατά προβλήματα. Το κρίσιμο ερώτημα: Θα συνεχίσουμε να δουλεύουμε συστηματικά, βήμα με βήμα, σταθεροί, στην πορεία μας, ή θα παραισυχθούμε στις στομ-

Σήμερα το ζητούμενο δεν είναι ποιες είναι οι θέσεις, αλλά τι προτείνει κάποιος. Ποια η στρατηγική για την προώθηση των λύσεων;

φώδεις διακηρύξεις για εσωτερικούς εντυ- πωσιασμούς ή την τάση προβολής και υπερ- τονισμού των δυσκολιών; Αν η πολιτική της συστηματικής προσπάθειας για αντιμετώπι- ση κάθε προβλήματος που θα συναντήσουμε συνεχισθεί, τότε η Κύπρος θα γίνει μέλος της Ε.Ε., είτε λυθεί το πρόβλημα είτε όχι.

ΤΟ ΕΝΙΑΙΟ ΑΜΥΝΤΙΚΟ ΔΟΓΜΑ

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η ενταξιακή μας πορεία, πέραν του ότι δίνει ένα μήνυμα

ελπίδας στο λαό μας, έχει και στόχο την πολι- τική ενίσχυση της Κύπρου στον αγώνα της για λύση του Κυπριακού. Και αν κάποιοι παύσουν να κάνουν δηλώσεις που επιδέχο- νται ποικίλες ερμηνείες, τότε σίγουρα η πο- ρεία αυτή μπορεί να καταστεί καταλύτης για τη λύση του κυπριακού προβλήματος.

Μίλησα για ενίσχυση του πολιτικού υποβά- θρου μας και ίσως να ξενίσει γιατί θα προ- σθέσω και τη δημιουργία του δόγματος του ενιαίου αμυντικού χώρου. Σίγουρα το δόγμα του ενιαίου αμυντικού χώρου έχει δώσει μια άλλη διάσταση στην άμυνά μας. Έχει εμπνεύσει ένα αίσθημα εμπιστοσύνης στο λαό μας. Έχει καταστήσει το όλο αμυντικό οικοδόμημά μας ουσιαστικό. Όμως, έχει και μια πολιτική διάσταση.

Μερικές χώρες ενοχλούνται από το αμυντι- κό δόγμα και διερμηνεύουν μάλιστα τις ανη- συχίες τους, υπογραμμίζοντας τους κινδύ- νους. Το ότι ανησυχούν σημαίνει πως το δόγ- μα του ενιαίου αμυντικού χώρου δεν είναι απλή διακήρυξη, αλλά είναι συγκεκριμένο πρόγραμμα, συγκεκριμένη πολιτική. Το ότι ανησυχούν, εμείς λέμε ευτυχώς. Γιατί, 22 ολόκληρα χρόνια, υπήρχε η εντύπωση πως το Κυπριακό μπορεί να αναβάλλεται επειδή δεν υπάρχουν ουσιαστικοί κίνδυνοι.

Σήμερα, το Κυπριακό αντιμετωπίζεται ως ένα επείγον θέμα για λύση. Αμερικανοί επί- στημοι τον τελευταίο χρόνο έχουν κάνει επα- νειλημμένες δηλώσεις με τις οποίες υπο- γραμμίζουν πως η λύση του θα συμβάλει στη σταθερότητα της περιοχής. Δηλαδή, ανα- γνωρίζουν ότι η συνέχιση του προβλήματος εγκυμονεί κινδύνους για τη σταθερότητα. Επομένως, το δόγμα του ενιαίου αμυντικού χώρου έκτισε το επείγον του πολιτικού θέμα- τος που ονομάζεται Κυπριακό.

Ασφαλώς έχουμε πορεία να διανύσουμε και δεν θα σταματήσουμε μέχρι που να δοθεί τέλος στην δοκιμασία του λαού μας.

Τέσσερα ερωτηματικά

του Βύρωνα Θεοδωρόπουλου
πρέσβη ε.τ.

Πολλά είναι τα ερωτηματικά που περιβάλλουν το Κυπριακό. Άλλα παλιά, που χρονολογούνται από την πρώτη αναζωπύρωση του θέματος με το δημοψήφισμα πριν από μισό περίπου αιώνα. Άλλα πρόσφατα, που οι εξελίξεις εξακολουθούν να συσσωρεύουν.

Το πρώτο ερωτηματικό, παλαιότατο και σημαντικότερο: Γιατί η Αθήνα και η Λευκωσία δεν μπόρεσαν στη διαδρομή των δεκαετιών να θεμελιώσουν σε σταθερή βάση το συντονισμό και τη συνεννόηση μεταξύ τους στις κρίσιμες στιγμές του Κυπριακού; Διακηρύχθηκαν κατά καιρούς όλα τα «συν-», όπως η «συναπόφαση», η «συμπαράσταση», η «συμπαράταξη», κ.ά. Στην πράξη όμως: Είναι τόσο απογοητευτικά μακριά ο κατάλογος των περιπτώσεων που ούτε συντονισμός ούτε συνέργεια υπήρξε. Έχουν γραφτεί κατά καιρούς τόσο πολλά που δεν χρειάζονται απαρίθμηση εδώ. Και είναι τόσο έκδηλη η ζημιά που έχουν προζαλέσει. Άλλοτε με συνέπειες καταλυτικές, όπως το 1963 ή πρόταση για τροποποίηση του Συντάγματος ή το πραξικόπημα του 1974.

ριουμ δείχνει ότι κάτι χωλαίνει στην επικοινωνία ανάμεσα σε Λευκωσία και Αθήνα. Δεν λέει κανείς, βέβαια, να ζηλεύουμε την άλλη πλευρά, όπου οι συνθήκες είναι διαφορετικές και δεν άφησαν φανούν ποτέ ανοιχτές ρωγμές ανάμεσα στην Άγκυρα και τους Τουρκοκύπριους. Θα έπρεπε, όμως, να διαπιστώσουμε το πλείονος του προβλήματος που δίνει η συνοχή και ο συντονισμός.

Δεύτερο ερωτηματικό: Γιατί πρέπει οι προθέσεις μας να εξακολουθούν κατά κανόνα προκαταβολικά με κίνδυνο να προκαλέσουν αντιδράσεις και ενδεχομένως να τις εμποδίσουν να υλοποιηθούν ενόψει του αμυντικού χώρου ήταν και είναι δεδομένη. Τα όποια τελικά σχέδια και όλα τα αναγκαία μέτρα για τη διασφάλισή υπήρχαν και θα μπορούσαν να βελτιώνονται, να συμπληρώνονται

Άλλοτε λιγότερο εμφανείς, αλλά αρκετά ώστε να διατηρούν την ανησυχία για το μέλλον. Ιδιαίτερα τώρα, που με πρόσχημα τα όρια ενιαίου αμυντικού χώρου το κάθε επόμενο στην πράσινη γραμμή μπορεί να πυροδοτήσει επιθετική επιχείρηση των Τούρκων στον Αιγαίο και κάθε επεισόδιο σε μια βραχυπρόθεσμη σίδα μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως αφορμή για τουρκικό χτύπημα στην Κύπρο. Η απειλή, σφοδρή, ακόμη, σύγχυση γύρω από το μορ

ΟΙ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΤΑΞΗ

Απαντώντας στις 12 Μαρτίου στις ερωτήσεις των ευρωβουλευτών Κατ. Δασκαλάκη και του Μιχ. Παπαγιαννάκη σχετικά με τις ενταξιακές διαπραγματεύσεις της Κυπριακής Δημοκρατίας, ο προεδρεύων του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, επιβεβαίωσε:

- την αρχική θέση της Ε.Ε. για την μη αναγνώριση του ψευδοκράτους και την αναγνώριση της Κυπριακής Δημοκρατίας ως του «μόνου» συνομιλητή, όσον αφορά τις ενταξιακές διαπραγματεύσεις.

- ότι οι διαπραγματεύσεις θα αρχίσουν 6 μήνες μετά το πέρας των εργασιών της Διακυβερνητικής Διάσκεψης με βάση την απόφαση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου των Κανών, της 6ης Μαρτίου 1995, πράγμα το οποίο επιβεβαιώθηκε από κοινοτικής πλευράς κατά το Συμβούλιο Σύνδεσης της 25ης Φεβρουαρίου 1997, και

- ότι είναι κρίσιμης σημασίας να υπάρχει διεθνής συνεργασία στο πλαίσιο της Διεθνούς Κοινότητας προς υποστήριξη των προσπαθειών που καταβάλλει ο ΟΗΕ για να επιτευχθεί συνολική διευθέτηση των προβλημάτων σύμφωνα με τα ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας και με στόχο τη δημιουργία μιας διακοινοτικής και διζωνικής Ομοσπονδίας.

Η Ολλανδική Προεδρία, δήλωσε εξάλλου, ότι «η προοπτική ένταξης της Κύπρου στην Ε.Ε. δημιουργεί τις προϋποθέσεις για την επίλυση του Κυπριακού εντός τριετίας».

Σε συμπληρωματική ερώτηση των ευρωβουλευτών για το πότε προβλέπεται να ξαναρχίσει ο διαρθρωμένος πολιτικός διάλογος και σε τι ενέργειες σκοπεύει να προβεί το Συμβούλιο ώστε να παρακαμφθούν οι δυσκολίες που ανέκυψαν, η Ολλανδική Προεδρία χαρακτήρισε τη διαφωνία που οδήγησε στην αναβολή του πολιτικού διαλόγου μικρής σημασίας και τόνισε ότι το Συμβούλιο, το συντομότερο δυνατόν, θα λάβει τις πρωτοβουλίες εκείνες ώστε να ξαναρχίσει ο διαρθρωμένος πολιτικός διάλογος με στόχο να γίνει όσο το δυνατόν πιο ομαλά η έναρξη των ενταξιακών διαπραγματεύσεων.

Η Ολλανδική Προεδρία επανέλαβε ότι οι επαφές Ε.Ε. - Κύπρου είναι στενότερες, έφερε ως παράδειγμα την πρόσφατη σύγκληση του Συμβουλίου Σύνδεσης και την επίσκεψη του κ. Βαν ντε Μπρουκ στην Κύπρο και υπογράμμισε με έμφαση ότι καταβάλλονται έντονες προσπάθειες για την επανέναρξη των διαπραγματεύσεων το συντομότερο δυνατό.

ύνονται συνεχώς, χωρίς τις μεγαλόστομες διακηρύξεις περί ιατος». Αυτές οι διακηρύξεις, τι προσέθεσαν στην κοινή άμυνα; ης έδωσαν ευπρόσδεκτα προσχήματα στους Τούρκους; Και η ά των ρωσικών πυραύλων ήταν άραγε ανάγκη να διακηρυχθεί ακόμη υπογράφουν τα συμβόλαια; Είχε τουλάχιστον διαπραγματική αξία η πρόωγη εξαγγελία της ή μήπως, τελικά, αύξησε τις ις πάνω στην κυπριακή αλλά και την ελληνική κυβέρνηση;

το ερωτηματικό: Εξακολουθούμε πραγματικά να πιστεύουμε, φήνουμε τους κοινοτικούς να προσποιούνται ότι πιστεύουν, ο πραγματικός στόχος των Τουρκοκυπρίων είναι να συμμετάλως ισότιμοι εταίροι στην ένταξη της Κυπριακής Δημοκρα. Δεν ξέρουμε και δεν ξεκαθαρίζουμε στους κοινοτικούς ότι ο ματικός στόχος της άλλης πλευράς είναι να εκβιάσει την Ε.Ε. χθεί ως πλήρες μέλος την Τουρκία. Ακόμη και αν η κυπριακή ρνηση, στην επιθυμία της να ενταχθεί στην Ε.Ε., δεχθεί κάθε ς παραχωρήσεις προς τους Τουρκοκύπριους, αυτοί εκόντες-τες δεν θα τις δεχθούν, αν δεν δώσει η Άγκυρα το πράσινο. Και αυτό η Άγκυρα θα το εξαρτήσει από την πορεία των δι-ης σχέσεων με την Ε.Ε. Ίσως οι εταίροι λένε ότι αυτή είναι, ς, διαπραγματευτική τακτική των Τούρκων. (Το ίδιο πιστεύ-αι για την απειλή ότι η Τουρκία θα παρεμποδίσει τη διεύρυν-υ NATO, αν δεν γίνει δεκτή ως πλήρες μέλος στην Ε.Ε.). Είτε κός, όμως, είτε στρατηγικός είναι ο στόχος της Τουρκίας, το της κυπριακής ένταξης δεν εντοπίζεται στο καθαρά ενδοκυ-ώ πρόβλημα, όπως θέλουν να το παρουσιάζουν οι κοινοτικοί. ποπίζεται από το ενδοκυπριακό στο ευρύτερο πλαίσιο της ς της Τουρκίας με την Ε.Ε. Γι' αυτό θα πρέπει να ξέρουμε ότι, η και αν στο βωμό της ένταξης η Κυπριακή Δημοκρατία δε-παραχωρήσεις προς την τουρκοκυπριακή πλευρά, αυτές δεν ιοτελέσουν το κλειδί που θα ανοίξει στην Κύπρο την πόρτα .Ε. Το συνυπολογίζουμε, αυτό, ως βασικό σημείο στην προο-των όποιων ενδοκυπριακών διαπραγματεύσεων:

έταρτο, τέλος, ερωτηματικό: Γιατί επιμένουμε να δίνουμε στην πλευρά την πεποίθηση ότι η αποκατάσταση της ενιαίας Κύπρου τόσο ζωτικός στόχος για μας; Μήπως, έτσι, τους δίνουμε να εν-υν ότι για την επίτευξη του στόχου της ενιαίας Κύπρου η ελληνι-πριακή πλευρά θα φτάσει να δεχθεί και άλλες, και άλλες, και παραχωρήσεις; Δεν εξασθενούμε έτσι τη διαπραγματευτική έση; Τους δίνουμε τη βεβαιότητα ότι για χάρη της ενιαίας Κύ-μπορούν να απαιτήσουν και τα πιο βαριά ακόμη ανταλλάγματα. κατανοητό πως, ακόμη και ως διαπραγματευτική κίνηση, είναι για ούς λόγους δύσκολο στην ελληνική κυπριακή πλευρά να εμφανι-πι δεν είναι διατεθειμένη να υποθηκεύσει το μέλλον της ελεύθε-κύπρου για να επιτύχει την επανένωση του νησιού. Ο κύριος ανα-τικός λόγος, ίσως, είναι το εσωτερικό πολιτικό κόστος, παράγων σε μια δημοκρατική κοινωνία δεν μπορεί να παραγνωρίζεται. ιθα έρθει, αργά ή γρήγορα, η στιγμή που θα πρέπει να γίνει αντι-ό στην άλλη πλευρά ότι υπάρχει όριο πέρα από το οποίο δεν μπο-α προωθήσει τις απαιτήσεις της. Αν η εμμονή μας στη λύση της ς Κύπρου οδηγήσει σε μια λεόντειο συμφωνία υπέρ των Τουρ-πρίων, το κόστος όχι πια για την οποιαδήποτε πολιτική ηγεσία, για το μέλλον του Κυπριακού Ελληνισμού θα είναι πολύ βαρύ- . Και ως προσέξουμε και τούτο: Η διχοτόμηση που άρχισε το και ολοκληρώθηκε το 1974, έχει δημιουργήσει, πια, πάγιες κα-άσεις που θα είναι πολύ δύσκολο να αναστραφούν. Γιατί, λοιπόν, ννάγουμε, εγκαίρως, τα αναγκαία συμπεράσματα;

ΤΖΟΡΤΖΙΟ ΒΑΖΑΡΙ

ΤΡΕΙΣ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΕΣ
ΤΗΣ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗΣ

Λεονάρντο ντα Βιντσι

Ραφαήλ από το Ουρμπίνω

Μιχαήλ Άγγελος Μπονναρότι

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΡΑΤΩ

ΜΠΑΛΤΑΣΑΡ ΚΑΣΤΙΛΙΟΝΕ

ΤΟ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ
ΤΟΥ ΚΑΛΟΥ ΑΥΛΙΚΟΥ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΡΑΤΩ

ΕΔΟΥΑΡΔΟΣ ΓΙΒΒΩΝ

ΣΚΕΨΕΙΣ ΠΑΝΩ ΣΤΗΝ
ΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΡΩΜΗΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΡΑΤΩ

ΧΕΝΡΥ ΝΤΑΙΝΧΙΝΤ ΘΟΡ

ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ
ΣΤΗΝ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ
ΕΞΟΥΣΙΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΡΑΤΩ

Ε.Τ.Α. ΧΟΦΜΑΝ

ΟΙ ΤΕΛΕΥΤΑΙΕΣ
ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΕΣ
ΤΟΥ ΣΚΥΛΟΥ
ΜΠΕΡΓΚΑΝΤΣΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΡΑΤΩ

ΜΑΡΣΕΛ ΣΒΟΜΠ

Η ΣΤΑΥΡΟΦΟΡΙΑ
ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΡΑΤΩ

ΟΝΟΡΕ ΝΤΕ ΜΠΑΛΖΑΚ

ΤΑ ΜΥΣΤΙΚΑ ΤΗΣ
ΠΡΙΓΚΙΠΙΣΣΑΣ
ΤΟΥ ΚΑΝΤΙΝΙΑΝ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΡΑΤΩ

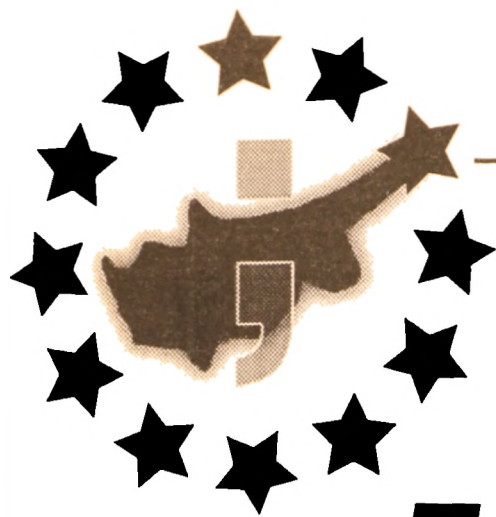

ΑΪΛΙΟΣ ΑΥΓΟΥΣΤΙΝΟΣ

ΕΞΟΜΟΛΟΓΗΣΕΙΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΡΑΤΩ

Η ώρα των τελικών επιλογών

του Αλέξη Ηρακλείδη

Στα πρόθυρα του 21ου αιώνα, η ειρηνική επίλυση του Κυπριακού θα έπρεπε να θεωρείται δεδομένη αφού οι λύσεις είναι προφανείς επί είκοσι και πλέον χρόνια και η ένοπλη βία απορρίπτεται. Ωστόσο, στις μεγάλες εθνοτικές και αποσχιστικές συγκρούσεις παρατηρείται συνήθως το αξιοπερίεργο –αν και δικαιολογημένο– να υπάρχουν προφανείς εφικτές και λογικές λύσεις, ωστόσο να μην υπάρχει καν ουσιαστικός διάλογος μεταξύ των αντιπάλων – και η ένοπλη βία, ή η απειλή της, να συνεχίζεται.

Στις εθνοτικές και αποσχιστικές συγκρούσεις από το 1945 έως σήμερα, σε πολύ λίγες περιπτώσεις είχαμε οριστική λύση με την επιτυχή χρήση βίας ή με την επιβολή του ενός επί του άλλου. Και πάντως, στο πεδίο της μάχης, σε αρκετές περιπτώσεις νικητής υπήρξε η μειονότητα με ή και χωρίς ισχυρό ξένο υποστηρικτή. Σε ορισμένες περιπτώσεις είχαμε αποδοχή από το κράτος της μονομερούς ανεξαρτησίας ή της διάσπασης (π.χ. Τσεχοσλοβακία, Σοβιετική Ένωση). Από την άλλη, το ένα τρίτο περίπου αυτών των συγκρούσεων, και μάλιστα πιο βίαιων και πολυπλοκών από το Κυπριακό, βρήκαν τη λύση τους ειρηνικά με διάλογο και απευθείας διαπραγματεύσεις, συνήθως με ανεπίσημη μεσολάβηση τύπου διευκόλυνσης (facilitation) και όχι με επίσημη μεσολάβηση. Οι λοιπές διενέξεις που δεν επιλύθηκαν ειρηνικά συνεχίζονται, τις περισσότερες φορές, με ένοπλη βία.

ΚΥΠΡΙΑΚΟ: ΟΙ ΔΥΟ ΡΕΑΛΙΣΤΙΚΕΣ ΛΥΣΕΙΣ

Στο Κυπριακό, οι προφανείς ειρηνικές λύ-

σεις είναι, ως γνωστόν, δύο: α) μία ανεξάρτητη Κύπρος δύο εθνοτικών κοινοτήτων, με πιο ρεαλιστική τη λύση της διακοινοτικής (ακριβέστερα θα έλεγα αμφιεθνικής, κατά το Καναδικό πρότυπο) διζωνικής ομοσπονδίας και β) η διχοτόμηση.

Ως προς την πρώτη λύση, το ερώτημα είναι αν σήμερα καθίσταται πραγματοποιήσιμη, έπειτα από τέσσερις δεκαετίες αντιπαράθεσης και είκοσι και πλέον έτη χωριστής διαβίωσης.

Μάλιστα, η έμφαση που δίνεται τα τελευταία χρόνια και από τις δύο πλευρές στην ελληνική και τουρκική τους ταυτότητα αντιστοίχως –δηλαδή σε αυτό ακριβώς που οδήγησε στη μετωπική σύγκρουση τις δεκαετίες 1950 και 1960– και λιγότερο στην κοινή τους κυπριακή ιδιαιτερότητα και δυνατότητα αρμονικής συμβίωσης, καθιστά τη λύση της διζωνικής ομοσπονδίας αδύνατη. Ως προς τη δεύτερη λύση, τη διχοτόμηση, αυτή θα οδηγούσε σε άκρως επισφαλής και εύφλεκτα διεθνή σύνορα που, ενδεχομένως, θα οδηγούσαν ακόμη και σε ελληνοκυπριακό πόλεμο. Επίσης, θα ήταν απίθανο να υπάρξει ξεχωριστό τουρκοκυπριακό κράτος, αφού δεν θα ήταν βιώσιμο.

ΔΙΖΩΝΙΚΗ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ;

Η λύση της ανεξαρτησίας και της διζωνικής ομοσπονδίας, που θεωρείται το επίμο πλαίσιο για την επίλυση, ίσως να έχει ακόμη χαθεί, αν οι δύο κοινότητες αντιληφθούν ότι ο αντίστοιχος υπερεθνισμός τους (ελληνικός και τουρκικός) έφερε πιο κοντά τα όνειρά τους. Για τα μεν Ελληνοκύπριους δεν έφερε την πόθητη Ένωση, αλλά τη διχοτόμηση. Για τους δε Τουρκοκύπριους, κερδήθηκε η πικρή de facto διχοτόμηση. Ζουν σε αστυνομικό κράτος, κολοβό, χωρίς διεθνή αναγνώριση και παρουσία, γι' αυτό πολλοί από αυτούς εγκατέλειψαν τη νήσο. Υπάρχουν βέβαια πολλοί πρακτικοί λόγοι που δυσκολεύουν τα πράγματα, όπως το θέμα της ελευθερίας κίνησης και εγκατάστασης, το ζήτημα των εποίκων, η επούλωση των πληγών της τουρκικής εισβολής, η αργή οικονομική ανόρθωση των Τουρκοκυπρίων, η ανάπτυξη του βορείου τμήματος της νήσου και, βέβαια, το μείζον θέμα των τουρκικών στρατευμάτων. Οι δυσκολίες όμως αυτές δεν θα ήταν, νομίζω, ανυπερβλητές, αν υπήρχε η πολιτική βούληση και από τις δύο πλευρές. Ως προς την πολιτική βούληση υπάρχουν δύο βασικά προβλήματα, πέρα από τον όχι και τόσο εποικοδομητικό ρόλο της Ελλάδας και της Τουρκίας στην επίλυση. Πρώτον, η αδυναμία των Ελληνοκυπρίων, μετά την πτώση του Βαλκείου, να αρθρώσουν ένα πειστικό συμβολικό παγκυπριακό λόγο που να ανοίξει το δρόμο για ουσιαστικές διαπραγματεύσεις για μία διζωνική –εκ των πραγμάτων αναγκαστικά χαλαρή, τουλάχιστον αρχικά– ομοσπονδία. Η έμφαση στην ελληνικότητα αντί της κυπριακότητας οδηγεί, νομικά τελειωκά, στη διχοτόμηση. Το δεύτερο και πιο πρόβλημα είναι, βέβαια, η ιστορική τουρκοκυπριακή ηγεσία, ο παράγων Ντε

• Ο Αλέξης Ηρακλείδης διδάσκει Διεθνείς Σχέσεις στο Πάντειο Πανεπιστήμιο

ενιαίο αμυντικό δόγμα» και οι ρωσικοί πύραυλοι να σημαίνουν, άραγε, ότι το όραμα της ειρηνικής συνύπαρξης των δύο κοινοτήτων χαθεί οριστικά – κι ότι, στη δέση του, θα εγκαθιδρυθεί μια επισφαλής ειρήνη; (Στη φωτογραφία: Λευκωσία 1974, μετά ραζικόπημα κατά του Μακαρίου).

Στο σημείο αυτό, χρήσιμη είναι, νομίζω, αντιμετώπιση του θέματος από την άψη της «υπεράσπισης του ρόλου» (role play) που, σε εθνοτικές και αποσχιστικές συγκρούσεις, παρουσιάζει μεγάλη σημασία.

ΥΠΕΡΑΣΠΙΣΗ ΤΟΥ ΡΟΛΟΥ»

Ηγέτες τέτοιων κινημάτων όχι μόνο διασπάζονται την πολιτισμική επιβίωση του λαού τους (το raison d'être τους ως μειονοτικής ηγεσίας), αλλά διασπάζονται μέχρις εσχάτων και τον ίδιο τους ρόλο, ειδικά εάν η μη αποσχιστική λύση δεν έχει να τους δώσει έναν σημαντικό εναλλακτικό ρόλο.² Αν όμως υφίσταται ένας εναλλακτικός ρόλος με κύρος, διατηρούνται της αυτόνομης κυβέρνησης, να αλλάζαν τη στάση τους. Το πρόβλημα είναι ότι σε περιπτώσεις όπως αυτή των τουρκοκυπρίων, όπου υπάρχει έλεγχος και κυριότητα του εδάφους με αποσχιστική κυβέρνηση, οι προσδοκίες του κινήματος έχουν φθάσει σε τέτοιο βαθμό ώστε ακόμη και η πολιτική ηγεσία του ομόσπονδου τμήματος φαίνεται λίγη και να μην ικανοποιεί. Είναι να αρκεστούν σ' αυτήν όταν, όπως φαίνεται στην τουρκοκυπριακή περίπτωση, έχουν τη στρατιωτική δύναμη με το μέγεθος και η διχοτόμηση υπάρχει στην πράξη και, όσο δεν υπάρχει διευθέτηση, θα αυξάνεται όλο και περισσότερο. Από την άλλη, όμως, οι υπέρμετρες προσδοκίες θα ούσαν να μετριαστούν λόγω του μη ύπαρξης ενός τουρκοκυπριακού κράτους

καθώς και του κινδύνου ενσωμάτωσής του ως απλής επαρχίας της Τουρκίας. Ιδού ένας ακόμη μεγαλύτερος κίνδυνος απώλειας ρό-

Δύο βασικά προβλήματα αναστέλλουν την πορεία προς την επίλυση: Η αδυναμία των Ελληνοκυπρίων να αρθρώσουν συμφιλιοτικό παγκυπριακό λόγο. Κι η ιστορική τουρκοκυπριακή ηγεσία – ο παράγων Ντενκτάς.

λου για τον Ντενκτάς και τους συνεργάτες του (εκτός, βέβαια, αν ελπίζει σε ηγετικό ρόλο στην ίδια την Τουρκία). Μια λύση θα μπορούσε να ήταν η αντιπροεδρία της Κύπρου σε συνδυασμό, ίσως (για να προχωρήσουμε πέρα από το σχήμα της Ζυρίχης-Λονδίνου), με εναλλαγή στην προεδρία (κατά το γιουγκοσλαβικό πρότυπο 1980-1990) και με sine qua non πλήρεις εγγυήσεις για την ασφάλεια, την ισοπολιτεία, την ανάπτυξη και την ευημερία των Τουρκοκυπρίων.

ΤΕΛΟΣ ΣΤΙΣ ΑΥΤΑΠΑΤΕΣ

Ίσως, όμως, το όραμα της ειρηνικής συνύπαρξης να έχει χαθεί πια, να μην αποτελεί ρεαλιστική λύση, ειδικά στο μέτρο που και οι δύο πλευρές εμμένουν στην ελληνοκυπριακή και την τουρκοκυπριακή τους αντιστοιχία. Τότε, καλό θα ήταν να μην υπάρχουν αυταπάτες. Ελληνοκύπριοι και Ελλαδίτες να αποδεχθούν τη διχοτόμηση, την οποία άλλωστε οικοδομούν μέρα τη μέρα, θέλοντας και μη, με το «ενιαίο αμυντικό δόγμα», την κλιμάκωση της έντασης και χωρίς σοβαρές πρωτοβουλίες για ουσιαστικό διάλογο μεταξύ Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων, πρωτοβουλίες που θα δίνουν έμφραση στις ανάγκες και στην ασφάλεια της τουρκοκυπριακής πλευράς. Το ενιαίο αμυντικό δόγμα και οι ρωσικοί πύραυλοι καθιστούν το «τείχος» μεταξύ των δύο κοινοτήτων αδιαπέραστο, τη διχοτόμηση βεβαιότητα, εδραιώνοντας έτσι άκρως επισφαλής διεθνή σύνορα στην Κύπρο με δύο οντότητες (δύο κράτη, δύο επαρχίες της Ελλάδας και της Τουρκίας αντιστοιχώς, ή ενός ελληνοκυπριακού κράτους και μιας τουρκικής επαρχίας) «οχυρά» έτοιμα να επιτεθούν ανά πάσα στιγμή.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. J. W. Burton, *Deviance, Terrorism and War* (1979), σελ. 140-50.
2. A. Ηρακλείδης, *The Self-Determination of Minorities in International Politics* (1991), σελ. 36

Λάθη και προοπτικές

του Θεόδωρου Κουλουμπή*

Συμπληρώθηκαν σχεδόν είκοσι τρία χρόνια από την τραγική μέρα –του Ιουλίου 1974– της τουρκικής εισβολής στην Κύπρο. Εκμεταλλευόμενοι το εγκληματικό πραξικόπημα της δικτατορίας του Ιωαννίδη ενάντια στον πρόεδρο της Κύπρου Μακάριο, οι Τούρκοι ενεργοποίησαν σε δύο αιματηρές φάσεις τη στρατιωτική τους μηχανή, καταλαμβάνοντας το 37% του εδάφους της Κύπρου και εκδιώκοντας πάνω από 180.000 Ελληνοκυπρίους από τις πατρογονικές τους εστίες. Όλα έγιναν με πρόφαση το αμφισβητούμενο «δικαίωμα» επέμβασης, που τους επέτρεπε το καθεστώς της «εγγυήτριας δύναμης», για την προστασία της τουρκοκυπριακής κοινότητας (18% του πληθυσμού της Μεγαλονήσου).

Οι Τούρκοι, με οργουελιζή προπαγανδιστική τεχνοτροπία, βάφτισαν την εισβολή τους στην Κύπρο «επιχείρηση ειρήνης» και αποκάλεσαν τον ξεριζωμό του συνόλου σχεδόν των Ελληνοκυπρίων από τα κατεχόμενα (το πρώτο μεταπολεμικό χρώσμα εθνοκάθαρσης στον ευρωπαϊκό χώρο) «ανταλλαγή πληθυσμών». Η τουρκική κατοχή της Βόρειας Κύπρου διατηρείται μέχρι σήμερα, παρά τις δεκάδες των καταδικαστικών ψηφισμάτων και αποφάσεων του ΟΗΕ με προφανή την τουρκική πρόθεση παγίωσης του προϊόντος της βίας και της δημιουργίας τετελεσμένων γεγονότων (π.χ. με τη μονο-

μερή ανακήρυξη της ανεξαρτησίας, το Νοέμβριο του 1983, ενός τουρκοκυπριακού «κράτους» στα κατεχόμενα).

Ήταν άραγε αναπόφευκτη αυτή η δεύτερη σε μέγεθος καταστροφική εμπειρία του ελληνισμού (μετά το 1922) στον 20ό αιώνα; Θα μπορούσαμε, υιοθετώντας μια πιο σώφρονα και ρεαλιστική στρατηγική, να την είχαμε αποφύγει; Με γνώμονα τις θλιβερές εξελίξεις τεσσάρων δεκαετιών από το 1954 (όταν η Ελλάδα προσέφυγε για πρώτη φορά στον ΟΗΕ με αίτημα την αυτοδιάθεση του κυπριακού λαού και την ένωση της Κύπρου με τη μητέρα πατρίδα), μπορεί να γίνει –εκ των υστέρων βέβαια– μια αρκετά αυστηρή αποτίμηση των λαθών που διέπραξε η ελληνική και ελληνοκυπριακή πλευρά. Η αποτίμηση αυτή γίνεται με την ελπίδα ότι οι μελλοντικοί μας χειρισμοί θα απορύγουν την επανάληψη των άστοχων υπολογισμών, αποφάσεων και ενεργειών του παρελθόντος.

Ο ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΛΑΘΩΝ ΜΑΣ ΕΙΝΑΙ ΜΑΚΡΥΣ

1 Η προσφυγή στον ΟΗΕ –στα μέσα της δεκαετίας του '50– έγινε τουλάχιστον

έξι-επτά χρόνια πριν από την εντυπωσιακή διεύρυνση του παγκόσμιου οργανισμού και την ένταξη πολλών πλειάδων πρώην αποικιών. Επομένως, δεν υπήρχαν στον ΟΗΕ στη δεκαετία του '50 για την Ελλάδα (και την Κύπρο) άνετες και φιλικές πλειοψηφίες υπέρ του αιτήματος της αυτοδιάθεσης.

2 Η διάψευση των ελπίδων στον ΟΗΕ οδήγησε την ελληνική πλευρά (Παπανδρέου, Γρίβας, Μακάριος) στην ολέθρια ελπίδα του ένοπλου αγώνα ενάντια στη Βρετανία. Ο ηρωικός αλλά άνισος αγώνας της ΕΟΚΑ εξαγριώσε τους Βρετανούς και τους συσπειρώσε με τους Τούρκους, με τους οποίους η Βρετανία είχε τώρα πρόσθετο λόγο να συνεργαστεί, εντάσσοντάς τους στη διαμάχη και παίζοντας το κλασικό παιχνίδι των μεγάλων (και αποικιοκρατικών) δυνάμεων του «διαίρει και βασίλευε». Η απόφαση για τον ένοπλο αγώνα της ΕΟΚΑ (1955-59) θα πρέπει να κριθεί ιδιαίτερα απερίσκεπτη, αν πάρει υπόψη του ο αναγνώστης ότι η Ελλάδα είχε μόλις απειληθεί από έναν αιματηρό εμφύλιο πόλεμο, το λαό διχασμένο και τις κυβερνήσεις της Αθήνας βαθύτατα εξαρτημένες από τη Βρετανία (μέχρι το 1947) και από τη νεοεμφυλιοπολεμική τότε υπερδύναμη, τις ΗΠΑ (μετά το 1947). Μπροστά στο δίλημμα της «επιλογής» ανάμεσα στην Ελλάδα από τη μία πλευρά και την Βρετανία συν την Τουρκία από την άλλη, μόνο υπερβολικά αφελείς θα ανέμεναν από τις ΗΠΑ να στηρίξουν την Ελλάδα.

3 Χωρίς αμφιβολία, ο ανισοβαρής συμβιβασμός που έγινε με τις συμφωνίες Ζυρίχης και Λονδίνου εξασφάλιζε για τη Τουρκία και τους Τουρκοκύπριους υπερβολικά προνόμια και δικαιοδοσίες στο πλαίσιο της Κυπριακής Δημοκρατίας. Τα λάθη μας όμως συνδέονται όχι τόσο με τη αποδοχή της άδικης συμφωνίας όσο (α) με τη νοοτροπία τύπου Μακαρίου (αναγκάζομαι να αποδεχθώ τη συμφωνία σήμερα, αλλά θα προσπαθήσω με την πρώτη ευκαιρία να την αναθεωρήσω ή ανατρέψω) και (β)

*Ο Θ. Κουλουμπής είναι καθηγητής Διεθνών Σχέσεων στο Πανεπιστήμιο Αθηνών και Πρόεδρος του Τμήματος Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας Διοίκησης (Νομική Σχολή του Παν. Αθηνών). Είναι γενικός γραμματέας του ΕΛΙΑΜΕΠ και δημοσίευσε πρόσφατα το βιβλίο "Κυπριακό: Λάθη, διδάγματα και προοπτικές". εκδ. Ι. Σιδέρης 1996. Οι βασικές θέσεις του άρθρου αυτού έχουν ξαναδιατυπωθεί στο Αντί, τχ. 613/30.8.97.

την κομματικοποίηση (για λόγους καθα-
εκλογικής εκμετάλλευσης) του Κυπρια-
που δίχαζε ή διχάζει τις ελλαδικές και
ηνοκυπριακές πολιτικές δυνάμεις σε
έν «κατευναστικούς» και δήθεν «απορ-
τιζούς».

Εκ των υστέρων, βέβαια, μπορεί να ει-
πωθεί ότι η ένταξη της Κύπρου, σε ηγε-
ρή μάλιστα θέση, στο τριτοκοσμικό κίνη-
των αδέσμευτων αποτέλεσε ολέθρια
λογή. Η Κύπρος, όπως και η Ελλάδα, θα
επε να έχει ταυτιστεί με το NATO και
την Ευρωπαϊκή Κοινότητα από την πρώ-
στιγμή. Είναι άξιο σοβαρής ανάλυσης
τους ιστορικούς να μάθουν γιατί η
ανία αποθάρρυνε συστηματικά την
αξή της Κύπρου στο NATO¹. Ένας σα-
δυτικός προσανατολισμός της Κύπρου
αφαιρούσε αργότερα από επιτήδειους
παγανδιστές (Τούρκους, Βρετανούς,
ερικανούς και ορισμένους Έλληνες) το
χείρημα ότι η Κύπρος εξελίσσεται σε
«Κούβα της Μεσογείου» που κινδύ-
ε να πέσει στα χέρια της Σοβιετικής
ωσης.

Μοιραίο λάθος ήταν η μονομερής από-
φαση του Μακαρίου, το Δεκέμβριο του
3, να προτάξει τα 13 σημεία αναθεώρη-
του κυπριακού συντάγματος, αιφνιδια-
τας πλήρως την προσωρινή τότε κυβέρ-
η του **Γεωργίου Παπανδρέου**. Ο ελιγ-
του Μακαρίου έδωσε την ευκαιρία
ν Τουρκία να εξαπολύσει και να δικαι-
γήσει την επιχείρηση αποδιάρθρωσης
δύο κοινοτήτων με προφανή στόχο τη
ουργία τουρκοκυπριακών θυλάκων
μακροχρόνια, την καντονοποίηση και
οτόμηση της Κύπρου. Ταυτοχρόνως, η
νιδιαστική πρωτοβουλία του Μακαρίου
κάλεσε βαρύ κλίμα καχυποψίας στην
ήνα, οδηγώντας στις αρχές του 1964 τη
εκλογικά πανίσχυρη κυβέρνηση του **Γ.**
πανδρέου (Ένωσης Κέντρου) να ερω-
ροπήσει με τις δελεαστικές, αλλά άκρως
σταθεροποιητικές, προτάσεις του αμε-
ανού μεσολαβητή **Ντιν Άτσεσον** που
ρως οδηγούσαν σε κάποιο καθεστώς δι-
ς ένωσης/καλλωπισμένης διχοτόμησης
της εξαφάνισης της Κύπρου ως ανεξάρ-
ου κράτους από τον πολιτικό χάρτη του
ανήτη μας.

Λάθος υπήρξε (στο ποσοστό που απο-
στολή της ήταν να εφαρμόσει το προτει-
μενο σχέδιο Άτσεσον) η μεταφορά στην
προ την άνοιξη του 1964 της ελληνικής
αρχίας (χωρίς συγχρόνως την απαρτί-
η τότε αεροπορική κάλυψη και υποστή-

ριξή της). Ταυτόχρονα, το δόγμα του «εθνι-
κού κέντρου» (η Αθήνα αποφασίζει και η
Λευκωσία ακολουθεί) δημιούργησε διε-
θνώς εντυπώσεις που αποδυνάμωναν την
ανεξάρτητη οντότητα της Κύπρου στον
ΟΗΕ καθώς και σε άλλα διεθνή fora, οδη-
γώντας τον Μακάριο σε αναζήτηση νέων
«ερείσμάτων» στη Σοβιετική Ένωση, την
Τσεχοσλοβακία και αλλού, και τοποθετώ-
ντας την Κύπρο σε πορεία σύγκρουσης με
το NATO και τις ΗΠΑ.

7 Μοιραίο λάθος βέβαια ήταν η απόφαση
της στρατιωτικής χούντας της Αθήνας
στις αρχές Δεκεμβρίου του 1967 υπό την
πίεση τουρκικού τελεσιγράφου και του με-
σολαβητή των ΗΠΑ (τι ειρωνεία της Ιστο-
ρίας!) **Σάιρους Βανς** να αποσύρει την ελλη-
νική μεραρχία από την Κύπρο, αφαιρώντας
τη μόνη ουσιαστική δύναμη αποτροπής
μιας τουρκικής εισβολής στην Κύπρο, με το
σκεπτικό βέβαια ότι η τουρκική εισβολή θα
οδηγούσε σε μια απαράδεκτη για τις ΗΠΑ
(σε εποχή Ψυχρού Πολέμου) σύρραξη με-
ταξύ Ελλάδας και Τουρκίας, δυναμιτίζο-
ντας τη λεγόμενη νοτιοανατολική πτέρυγα
του NATO και επιτρέποντας στη Σοβιετική
Ένωση να διεισδύσει πολιτικοστρατιωτι-
κοοικονομικά στην περιοχή της Ανατολι-
κής Μεσογείου και της Μέσης Ανατολής.

8 Μοιραίο επίσης λάθος ήταν η άφρων
επιλογή της χούντας (**Παπαδόπουλου -**
Ιωαννίδη) να κλιμακώσει τη φραστική εκ-
στρατεία της υπέρ της ένωσης, στιγματίζο-
ντας τον Μακάριο ως εθνοπροδότη, εξαπο-
λύοντας την τρομοκρατική δραστηριότητα
της ΕΟΚΑ Β, σχεδιάζοντας δολοφονικές
απόπειρες κατά του Μακαρίου, φανατίζο-
ντας και διχάζοντας τους Ελληνοκυπρίους,
έχοντας συγχρόνως απομακρύνει την ελλη-
νική μεραρχία από την Κύπρο χωρίς πα-
ράλληλη φροντίδα για άμεση και αποτελε-
σμαστική θωράκιση των ευάλωτων (τότε)
νησιών μας του Ανατολικού Αιγαίου και
της Δωδεκανήσου.

9 Τέλος, μοιραίο και εγκληματικό λάθος
υπήρξε το πραξικόπημα του Ιωαννίδη
της 15ης Ιουλίου 1974, που άνοιξε την κερ-
κόπορτα της τουρκικής εισβολής και των
τραγικών και συνεχιζόμενων μέχρι σήμερα
επιπτώσεών της.

Η θλιβερή αποτίμηση των λαθών μας δεν
πρέπει, προς θεού, να δημιουργήσει την
εντύπωση ότι εμείς αποκλειστικά διεκδικού-
με τα προτεία στην κλίμακα ευθυνών για την
κυπριακή τραγωδία. Φυσικά, η Τουρκία έχει
το μεγαλύτερο μερίδιο της ευθύνης, γιατί συ-
στηματικά κινήθηκε με μια αλυσιδωτή πολι-

τική προσχεδιασμένης αδιαλλαξίας έως
ότου της προσφέραμε την αφορμή για τη
χρήση στρατιωτικής βίας και δημιουργίας
«τετελεσμένων γεγονότων». Η Βρετανία
έχει επίσης τεράστιο μερίδιο ευθύνης για την
απεγνωσμένη προσπάθεια να διατηρήσει το
αποικιακό της καθεστώς στην Κύπρο, καλ-
λιεργώντας έντεχνα την ελληνοτουρκική
αντιπαράθεση. Αργότερα, επίσης, ο ρόλος
της Βρετανίας ως εγγυήτριας δύναμης μόνο
των βρετανικών βάσεων και όχι της ανεξαρ-
τησίας και συνταγματικής ομαλότητας ολό-
κληρης της Κύπρου, την φορτώνει με σοβα-
ρές ευθύνες για τις αιματηρές εξελίξεις του
Ιουλίου - Αυγούστου 1974. Οι ΗΠΑ, επίσης,
με αποκορύφωμα τους μακιαβελικούς χειρι-
σμούς του **Κίσσινγκερ** την άνοιξη και το κα-
λοκαίρι του 1974, έχουν μεγάλο τμήμα της
ευθύνης για την κυπριακή τραγωδία, προω-
θώντας πακέτα «λύσης» του Κυπριακού που
οδηγούσαν στη διχοτόμηση και κατάργηση
της Κυπριακής Δημοκρατίας. Τα κίνητρα
που οδήγησαν τον Κίσσινγκερ να δώσει το
«πράσινο φως» στα σχέδια του Ιωαννίδη για
τη βίαιη ανατροπή του Μακαρίου πρέπει να
αποτελέσουν κομβικής σημασίας ιστορικό
θέμα, το οποίο πρέπει να διερευνηθούν και
να ερμηνεύσουν οι ιστορικοί του μέλλοντος.
Τέλος, ιδιαίτερα μεμπτή πρέπει να θεωρηθεί
και η συμπεριφορά της πρώην Σοβιετικής
Ένωσης που καλλιέργησε ψευδαισθήσεις
στον Μακάριο, καθώς και σε ορισμένους κύ-
κλους της Αθήνας, ότι μια τουρκική εισβολή
στην Κύπρο θα αντιμετώπιζε μια έντονη σο-
βιετική στρατιωτική απάντηση.

Σωστά, αν και κάπως αργά, οι ελληνικές
και οι κυπριακές κυβερνήσεις από το 1974
μέχρι σήμερα εγκατέλειψαν το διχαστικό
δόγμα του «εθνικού κέντρου» και υιοθέτη-
σαν την αρχή του «η Κύπρος αποφασίζει (για
το περιεχόμενο του πακέτου επίλυσης) και η
Ελλάδα συμπαρίσταται/συμπαράτάσσεται».

Κάθε μελλοντική προσπάθεια επιστροφής
στα ηρωικά (δυστυχώς φραστικά μόνο) πρό-
τυπα του ενωτικού οράματος απλώς θα μας
επαναφέρει σε μια εποχή κομματικής εκμε-
τάλλευσης του Κυπριακού, διχάζοντας τις
πολιτικές δυνάμεις σε Αθήνα και Λευκωσία.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Για αρχειακή τεκμηρίωση δείτε το
ενδιαφέρον κείμενο του Robert Holland
“NATO and the struggle for Cyprus, 1955-
59”. Ανακοίνωση στο συνέδριο με θέμα
“Cyprus From Ottoman Province to
European State”, Λονδίνο, Institute of
Commonwealth Studies, 20-21.9.1993.

Καλή λευτεριά!

(Οι καλοί και οι κακοί – ή μήπως οι κακοί και οι χειρότεροι;)

του Γιώργου Λυρατζόπουλου

Οι περισσότεροι Έλληνες σήμερα αντιλαμβάνονται το Κυπριακό μέσα από το απλουστευτικό σχήμα *θύμα* (Ελληνοκύπριοι) και *θύτης* (Τουρκοκύπριοι και Τούρκοι). Υπάρχει, λοιπόν, η ψευδής –κατά τη γνώμη μου– εντύπωση, πως από τις απαρχές του κυπριακού προβλήματος στη δεκαετία του '50 μέχρι και σήμερα, υπάρχει μία και μόνη πλευρά (η ελληνική) η οποία έχει συνεχώς και πάντοτε το δίκαιο και τις διεθνείς συνθήκες με το μέρος της.

Θα προσπαθήσω πολύ σύντομα να υποστηρίξω, ή μάλλον καλύτερα να θυμίσω (μία που τα γεγονότα είναι γνωστά και απλώς παρασιωπούνται ή απωθούνται) πως η αίσθηση αυτή (θα την αποκαλούσαμε αίσθηση αποκλειστικού δικαίου) που χαρακτηρίζει την ελληνική πλευρά είναι *εξωιστορική*, αποτελεί δηλαδή ένα σύνολο συμπεριφορών και, ας μου επιτραπεί, ιστορικά αβασάνιστων, απόψεων *ιδεολογικής* καθαρά τάξεως.

Μου είναι για παράδειγμα αδύνατον να δεχθώ πως η ελληνική πλευρά έχει αποκλειστικά και μόνον δίκαιο όταν, σε ό,τι αφορά την περίοδο 1960-63, είναι πέραν πάσης αμφιβολίας ότι η νεοδημητική κυπριακή πολιτεία μέσω πράξεων ή παραλείψεων των οργάνων της θέλησε να ακυρώσει τη συμφωνία της Ζυρίχης του 1959. Για να το πούμε πολύ απλά, θέλησε να *πάρει την υπογραφή της πίσω*. Μια πολιτική, όμως, που καταπατάει διεθνείς συμφωνίες ήταν και το '60, όπως και σήμερα, μια πολιτική επιθετική, αν όχι και φιλοπόλεμη, και σε κάθε περίπτωση μια πολιτική *άδικη και επικίνδυνη*, όπως δεν άργησε να αποδείξει η συνέχεια...

Θα μπορούσε κανείς να ρωτήσει πώς είναι δυνατόν ποτέ η ελληνοκυπριακή ηγεσία να υπογράψει μια διεθνή (πενταμερή) συν-

θήκη και, ύστερα από τρία μόλις χρόνια (στην ουσία αμέσως μετά), να την παραβιάζει; Κάνοντας ένα άλμα στο παρελθόν, θα μπορούσε κανείς να φανταστεί ποιες θα ήταν οι συνέπειες στις ελληνοτουρκικές σχέσεις *αν ο Ελ. Βενιζέλος αποφάσιζε να αναθεωρήσει τη συνθήκη της Λωζάνης* (σε 13 σημεία...) τρία χρόνια μετά την υπογραφή της;

Και όμως, αυτή η πολιτική που ήταν γραφτό να οδηγήσει στις περιπέτειες που περαιτέρω οδήγησε, ήταν η πολιτική της κυπριακής πολιτικής ηγεσίας κατά τα πρώτα χρόνια από την ίδρυση της Κυπριακής Δημοκρατίας. Και αυτής της πολιτικής, που την περίοδο 1960-63 ακολουθήθηκε κάπως απρογραμματίστα και άναρχα, λογική συνέχεια και συνέπεια αποτέλεσαν τα **13 σημεία** του Μακαρίου το Νοέμβριο του 1963, η μονομερής δηλαδή αναθεώρηση του συ-

ντάγματος του ανεξάρτητου κυπριακού κράτους που επιχειρήθηκε από την ελληνική κυπριακή πλευρά. (Και όταν λέμε μονομερής, δεν εννοούμε μόνο χωρίς τη συμφωνία της τουρκοκυπριακής κοινότητας, αλλά χωρίς και τη συμφωνία της εγγυητικής Ελλάδας.) Με άλλα λόγια, ο Μακάριος, το Νοέμβριο του 1963, θέλησε να νομιμοποιήσει, να καταστήσει *ντε γιούρε* αυτό που είχαν ήδη καταφέρει σε μεγάλο βαθμό να φάκτο η ίδια η κυπριακή εθνικιστική δέσση και ο μηχανισμός της ΕΟΚΑ: την αποκήρυξη της συμφωνίας της Ζυρίχης και των προνοιών για ισοπολιτεία και ειρηνική συμβίωση των δύο κοινοτήτων.

Γνωρίζω, βέβαια, πως, έπειτα από σχεδόν 40 χρόνια συστηματικής προπαγάνδας γύρω από τη συμφωνία της Ζυρίχης από την πατριωτική πτέρυγα όλων των κομμάτων, κυπριακών και ελληνικών, αυτή έχει δυστυχώς καταστεί η πιο συκοφαντημένη πράξη της ελληνικής πολιτείας από καταβολής του σύγχρονου ελληνικού κράτους. Παράλληλα, και εντελώς αδικαιολόγητα έχει βιωθεί ως ήττα από τη μεγάλη πλειψηφία του ελληνικού λαού. Γι' αυτή την επιτυχημένη παραχάραξη της Ιστορίας και της ευθύνης, βέβαια, έχουν και οι προτεγάτες της (Αβέρωφ, Καραμανλής, αλλά και κορυφαίοι Έλληνες διπλωμάτες της εποχής, μη εξαιρουμένου του άριστου γνώστη της Κύπρου και άξιου πρόσβητη της Ελλάδας στο Λονδίνο **Γ. Σεφέρη**), οι οποίοι δεν είχαν ποτέ το σθένος να υποστηρίξουν δημόσια τις επιλογές τους και να εξηγήσουν γιατί η συμφωνία της Ζυρίχης ήταν και επιτυχημένη και συμφέρουσα για την ελληνική πλευρά – αν, βέβαια, δεν έσπεδαν πρώτοι απ' όλους να την υπονομεύσουν και να την καταστήσουν ανενεργή ίδιοι οι ελληνοκύπριοι εθνικιστές...

Ποιος, όμως, τολμά σήμερα να μιλήσει για αυτές τις ευθύνες; Ο κύριος υπεύθυνος γι

...θα ακούσουμε πως υπεύθυνη για το πραξικόπημα (απ' όπου και η φωτογραφία) και την εισβολή δεν είναι ούτε η ελληνική δικτατορία
...η CIA ούτε ο Κίσσιγκκερ αλλά η ελληνική κυπριακή δεξιά;

(αυτο)καταστροφική κυπριακή πολιτική εποχής, αρχιεπίσκοπος **Μακάριος**, χρόνια μετά το θάνατό του, έχει αποκτήσει... **Αγίου** στη συνείδηση του μέ-
...Ελληνα και Κύπριου...

...λά και αν ακόμη αντιπαρέλθουμε τη
...ταγματική αναθεώρηση του 1963,
...ρχει μια σειρά άλλων ερωτημάτων για
...τεπραγμένα της ελληνικής κυπριακής
...τικής ηγεσίας από το 1963 και μετά. Ας
...με μόνο ορισμένα:

...Τοια ήταν η πολιτική της ελληνοκυ-
...πριακής ηγεσίας έναντι της ύπαρξης
...τουρκοκυπριακών θυλάκων που δημι-
...γρήθηκαν ως προϊόν των δικοινοτικών
...αχών των Χριστουγέννων του 1963:

...ήπως, παρά τη φραστική τους καταδίκη,
...ιστικά τους επισημοποίησε και τους
...ζητησε κλείνοντας πονηρά το μάτι στο
...χόμενο του βίαιου εξανδραποδισμού
...τουρκοκυπριακής κοινότητας σε κά-
...πολεμικού τύπου επιχείρηση (όπως
...ή της Τυλληρίας το καλοκαίρι του '64 ή
...ή της Κοφίνου το '67):

...ήπως ευνόησε τη διαιώνιση αυτού του
...τύπου απαρτχάιντ, επειδή ουσιαστικά
...νε πως **οικονομικά** (εξαθλίωση της
...οικικής μειονότητας/φθηνά τουρκοκυ-
...κά μεροκάματα), **αμυντικά** (σε ενδε-
...νο γενικής πολεμικής αναμέτρησης)
...εδαφικά (αυτοπεριορισμός της τουρκι-
...μειονότητας στο 3% του κυπριακού
...φους!) τη συνέφερε;

...Γιατί απορρίφθηκε από την κυπριακή
...κυβέρνηση το εξαιρετικά συμφέρον για
...ελληνική πλευρά σχέδιο **Άτσεσον** (πα-
...μάλιστα, τις αντίθετες απόψεις του ελ-
...ικού ΥΠΕΞ): Πότε, επιτέλους, θα μά-
...με τους υπεύθυνους πατριώτες και γι'
...ή τη χαμένη ευκαιρία για ειρηνική διευ-
...ρηση του ζητήματος;

...Πότε η ελληνική κυπριακή πολιτική
...ηγεσία θα κάνει την αυτοκριτική της για
...μη πρόοδο των διακοινοτικών συνομι-

...λιών 1963-74; Γιατί ο Μακάριος δεν θέλησε
...ποτέ να συναινέσει στο (από κάθε άποψη
...λογικό) αίτημα των Τουρκοκυπρίων για
...αρμοδιότητες αυτοδιοίκησης, παρά και πά-
...λι τις αντίθετες συμβουλές του ελληνικού
...ΥΠΕΞ; (Το ότι επρόκειτο για το ΥΠΕΞ της
...δικτατορίας, πιστέψτε με, δεν έχει επί του
...προκειμένου καμία σημασία...).

4 Πότε, επιτέλους, θα πάψει η σύγχρονη
...κυπριακή πολιτεία να κρύβεται πίσω
...από τον αποενοχοποιητικό **μύθο** της προ-
...δοσίας του '74; Πότε θα ακούσουμε, επιτέ-
...λους, πως υπεύθυνη για το πραξικόπημα
...και την εισβολή δεν είναι ούτε η ελληνική
...δικτατορία ούτε η CIA ούτε ο Κίσσιγκκερ,
...αλλά **η ελληνική κυπριακή δεξιά** που προ-
...σπάθησε τον Ιούλιο του '74 να τελειώσει τη
...μισοτελειωμένη δουλειά του Νοεμβρίου
...1963, την ολική, δηλαδή, καταπάτηση των
...συμφωνιών Ζυρίχης - Λονδίνου;

...Σαν να μην έφταναν αυτά που έχουν γίνει
...μέχρι σήμερα, η σημερινή πολιτική της κυ-
...πριακής ηγεσίας προσιωνίζεται νέες περι-
...πέτειες. Σε πρώτο πλάνο και πάλι, **η αθέτη-
...ση διεθνών συμφωνιών και δεσμεύσεων**,
...όπως οι συμφωνίες υψηλού επιπέδου Μα-
...καρίου - Ντενκτάς και Κυπριανού - Ντεν-
...κτάς του '77 και του '78 (που, φυσικά, προ-
...βλέπουν λύση μέσω δικοινοτικής ομοσπον-
...δίας). Το περίεργο εν προκειμένω δεν εί-
...ναι τόσο στο ότι ο κ. Κληρίδης εξήλωσε τη
...δόξα του Μπενιαμίν Νετανιάχου, όσο το
...ότι κανείς ποτέ στις ελληνικές εφημερίδες
...δεν διανοήθηκε μια παρόμοια προφανέ-
...στατη σύγκριση των πρόσφατων ελληνοκυ-
...πριακών επιλογών με την αυτοκαταστροφι-
...κή πολιτική της ισραηλινής δεξιάς.

...Ακολουθούν τα ταρατατζούμ για το δόγ-
...μα, οι παρελάσεις, οι υπερπτήσεις, οι δη-
...λώσεις για εσωτερική κατανάλωση που κα-
...ταντούν όπλα για την αντίπαλη εθνικιστική
...προπαγάνδα, για να μην αναφερθούμε και
...στο ότι η... λογοδιάρροια των ελληνοκυ-
...πρίων πολιτικών μάλλον έχει καταστεί η

...πολυτιμότερη πηγή συλλογής πληροφοριών
...των κατοχικών τουρκικών δυνάμεων.

...Δυστυχώς, έχει χαθεί κάθε ελπίδα για τη
...διόρθωση αυτής της ολέθριας πολιτικής που
...αυτή τη στιγμή ακολουθείται, με συνέπεια
...από όλους τους κύπριους πολιτικούς πα-
...ράγοντες και πολιτικούς της παλιάς φρου-
...ράς (Αρχιεπίσκοπος **Χρυσόστομος**, **Σπ. Κυπριανού**, **Β. Λυσσαρίδης**, **Γλ. Κληρί-
...δης**). Ίσως δεν μένει άλλο φως παρά η προ-
...σμονή πως οι εκλογές της άνοιξης του '98 θα
...φέρουν σε καλύτερη θέση αντιλαϊκιστές πο-
...λιτικούς όπως ο **Γ. Βασιλείου**, ο **Ν. Αναστα-
...σιάδης** του ΔΗΣΥ ή ο **Κ. Γαλανός** του
...ΔΗΚΟ. Δυστυχώς, αδυνατώ σχεδόν να φα-
...νταστώ ποιο θα ήταν το ισοδύναμο αυτής
...της ευχής στην ελληνική πολιτική σκηνή,
...όταν ο πιο αξιόπιστος φορέας της αντιεθνι-
...κιστικής γραμμής στο Κυπριακό, πρώην
...πρωθυπουργός **Κ. Μητσοτάκης**, βρίσκεται
...μόνιμα παροπλισμένος ακόμη και μέσα στο
...ίδιο του το κόμμα.

...Θα ήθελα να τελειώσω με μια, σουρρεαλι-
...στικού τύπου ίσως, ευχή. Να δημοσιευθούν
...την επόμενη Πρωτοχρονιά τα... Κυπριακά
...Αρχεία του ελληνικού ΥΠΕΞ, για την πε-
...ρίοδο 1955-67, την περίοδο δηλαδή για την
...οποία είναι ήδη γνωστά τα αντίστοιχα αρ-
...χεία του αμερικανικού και του βρετανικού
...υπουργείου Εξωτερικών. Θα ήταν σίγουρα
...μια άσκηση εθνικής αυτογνωσίας χωρίς
...προηγούμενο το να μάθουμε και επισήμως
...το πόσο επικριτικές (και απόλυτα δικαιο-
...λογημένα) υπήρξαν όλες οι ελληνικές κυ-
...βερνήσεις της εποχής στις αλόγιστες πα-
...τριωτικές υπερβολές της ελληνοκυπριακής
...ηγεσίας, τόσο πριν όσο και αμέσως μετά
...την Κυπριακή Ανεξαρτησία.

...Δεν ζούμε, όμως, σε κανένα παραμύθι, ή
...μάλλον ζούμε, αλλά το παραμύθι αυτό λέ-
...γεται εθνικισμός. Αδελφοί και φίλοι: **Καλή
...λευτεριά!**

...ΥΓ. Οφείλω τον υπότιτλο αυτού του κειμένου
...στο φίλο **Δαμιανό Παπαδημητρώπουλο**.

«Δίκαιη» επίλυση και ένταξη στην Ε.Ε.

του Π.Κ. Ιωακειμίδη

Οι διάφορες πρωτοβουλίες για την επίλυση του Κυπριακού προβλήματος (και, ενδεχομένως, για τη διευθέτηση των ελληνοτουρκικών σχέσεων) που αναγγέλλονται ή αναμένεται να εκδηλωθούν σύντομα, όσο σημαντικές κι αν είναι, δεν θα πρέπει να επισκιάσουν μία καίρια παράμετρο: ότι, δηλαδή, βιώσιμη και δίκαιη επίλυση του κυπριακού προβλήματος μακροχρόνιας προοπτικής, όπως έχουν διαμορφωθεί οι συσχετισμοί δύναμης και η κατάσταση στο διεθνές και περιφερειακό σύστημα, δεν μπορεί να υπάρξει **παρά μόνο με την πλήρη ένταξη της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.).**

Μόνο, δηλαδή, στο θεσμικό πλαίσιο της Ε.Ε. μπορούν να εξασφαλιστούν οι πολιτικές, συνταγματικές και θεσμικές προϋποθέσεις που θα επιτρέψουν τη διαμόρφωση του μελλοντικού πολιτικού συστήματος, επιτυγχάνοντας την αποτελεσματική κάλυψη των συμφερόντων και των δύο κοινοτήτων σε μία λογική ομοσπονδιακής συγκρότησης.

Η εφαρμογή των ρυθμίσεων και αρχών που διέπουν τη λειτουργία της Ε.Ε. (όπως των τεσσάρων ελευθεριών, κ.α.), μπορεί να εξασφαλίσει τις συνθήκες για τη βαθμιαία ενσωμάτωση των δύο κοινοτήτων σ' ένα ενιαίο πολιτικό σύστημα. Συνεπώς, η δέσμευση που έχει εξασφαλίσει η ελληνική πλευρά για την έναρξη των ενταξιακών διαπραγματεύσεων της Κύπρου έξι μήνες μετά το τέλος των εργασιών της Διακυβερνητικής Διασκέψης (Λ.Δ.) για την αναθεώρηση της συνθήκης του Μάαστριχτ, **αντιπροσωπεύει γεγονός καταλυτικής σημασίας για την επίλυση του προβλήματος.** Εάν η ένταξη της

Κύπρου συνεπάγεται την ταυτόχρονη αναβάθμιση των σχέσεων της Ε.Ε. με την Τουρκία, η εξέλιξη αυτή μπορεί, κάτω από προϋποθέσεις, να αποδειχτεί θετική τόσο για την Κύπρο, όσο και για τις δύο χώρες. Η Ελλάδα, όπως ορθώς τόνισε πρόσφατα ο υπουργός Εξωτερικών **Θ. Πάγκαλος**, έχει κάθε συμφέρον να ενισχύσει και να στηρίξει τον ευρωπαϊκό προσανατολισμό της Τουρκίας. Αξίζει, συνεπώς, να δούμε το επίπεδο των σχέσεων Ευρωπαϊκής Ένωσης-Κύπρου και πώς διαμορφώνονται οι προοπτικές της πλήρους ένταξης.

ΟΙ ΣΧΕΣΕΙΣ Ε.Ε. - ΚΥΠΡΟΥ

Η Κύπρος είναι αυτή τη στιγμή η χώρα που έχει τις περισσότερες προωθημένες συμβατικές σχέσεις με την Ευρωπαϊκή

Ένωση (Ε.Ε.). Από το 1973 έχει συνάψει «συμφωνία σύνδεσης» (Association Agreement) που, μεταξύ άλλων, προβλέπει την πραγματοποίηση Τελωνειακής Ένωσης σε δύο στάδια. Το **πρώτο στάδιο** προέβλεπε τη σταδιακή μείωση των δασμών στα βιομηχανικά και τα γεωργικά προϊόντα. Αυτό το στάδιο, που έπρεπε αρχικά να ολοκληρωθεί τον Ιούνιο του 1997, παρατάθηκε έως το τέλος του 1987, οπότε και χαν επιτευχθεί όλοι οι στόχοι που έθετε.

Την 1η Ιανουαρίου 1988 άρχισε να ισχύει το πρωτόκολλο για τη μετάβαση στο δεύτερο στάδιο της συμφωνίας σύνδεσης, δηλαδή για την πραγματοποίηση τελωνειακής ένωσης, η οποία προβλέπεται να ολοκληρωθεί σε δύο φάσεις. Κατά την πρώτη φάση, από το 1988 έως το 1997, προβλέπεται:

α) Η μείωση εκ μέρους της Κύπρου των δασμών και των ποσοτιζών περιορισμών στα βιομηχανικά προϊόντα (εκτός από τα προϊόντα πετρελαίου και 15 κατηγορίες ευαίσθητων προϊόντων) και στα γεωργικά προϊόντα που καλύπτονται από τη συμφωνία.

β) η υιοθέτηση από την Κύπρο του Κοινού Δασμολογίου.

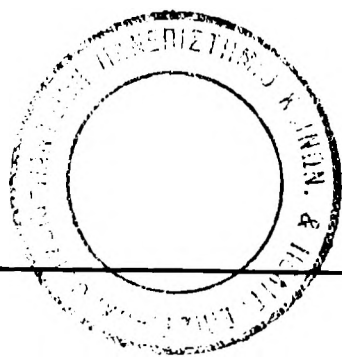
γ) η εναρμόνιση των συνοδευτικών πολιτικών: ανταγωνισμός, κρατικές ενισχύσεις, προσέγγιση των νομοθεσιών.

Η **δεύτερη φάση**, από το 1987 έως το 2002, προβλέπει την εντελώς ελεύθερη κυκλοφορία των βιομηχανικών και γεωργικών προϊόντων, καθώς και την έγκριση των απαραίτητων για την ολοκλήρωση της Τελωνειακής Ένωσης συνοδευτικών πολιτικών, που αφορούν, κυρίως, την κατάργηση των κανόνων καταγωγής που εφαρμόζονται στα μεταποιημένα προϊόντα.

Στις 3 Ιουλίου 1990, και μετά από πολλούς

• Ο Π.Κ. Ιωακειμίδης είναι αναπληρωτής καθηγητής του Πανεπιστημίου Αθηνών.

ταγμούς, η Κύπρος υπέβαλε αίτηση αξίας στην (τότε) Ευρωπαϊκή Κοινότητα βάσει το άρθρο 237 της Συνθήκης ΕΟΚ (ΕΟΚ). Το Σεπτέμβριο 1990, το Συμβούλιο αποφάσισε να κινήσει τη σχετική ενταξιακή διαδικασία, ζητώντας από την Επιτροπή να εκδώσει τη «γνώμη» της, σύμφωνα με τις σχετικές καταστατικές ρυθμίσεις. Η Επιτροπή εξέδωσε τη γνώμη της τον Ιούλιο 1993, στην οποία τόνισε ότι θα «πρέπει να παλεί θετικό μήνυμα στις αρχές και το λαό της Κύπρου, που να επιβεβαιώνει ότι η ένταξη θεωρεί την Κύπρο ικανή για προσαρμογή και ότι μόλις διασφαλιστούν περαιτέρω οι προοπτικές για τη διευθέτηση, η ένταξη είναι έτοιμη να αναλάβει από κοινού με την Κύπρο τη διαδικασία που θα οδηγήσει τελικά να οδηγήσει στην εν λόγωσχώρηση». Γενικά, από τη «γνώμη» της προκύπτει ότι η Κύπρος είναι σε θέση να αποδεχτεί το «κεκτημένο» και να ενταχθεί στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Εκτός από πίεση της Ελλάδας και ως προϋπόθεση για τη συγκατάθεση στην ολοκλήρωση της Τελωνειακής Ένωσης Ε.Ε.-Ελλάδας, η Ένωση δεσμεύθηκε (Μάρτιος 1993) για την έναρξη των ενταξιακών διαπραγματεύσεων, έξι μήνες μετά το τέλος της Διακυβερνητικής Διάσκεψης για την ολοκλήρωση της Συνθήκης του Maastricht στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η πολιτική αντιστάση που είχε συμπεριληφθεί στα κείμενα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Μαδρίτης (Δεκέμβριος 1993), ειδικά προέβλεπε, ότι «οι διαπραγματεύσεις για την προσχώρηση της Μάλτας και της Κύπρου στην Ένωση θα αρχίσουν, κατόπιν προτάσεως της Επιτροπής, έξι μήνες μετά την περάτωση της Διακυβερνητικής Διάσκεψης». Στο μεταξύ, η Κύπρος συμπεριλήφθηκε στην «προενταξιακή στρατηγική» της Ε.Ε., καθώς και στο «δομημένο διάλογο» (structural dialogue).

ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΤΗΣ ΕΝΤΑΞΗΣ

Τα προβλήματα που ανέκυψαν πρόσφατα σχετικά με την εφαρμογή του δομημένου πλαισίου μεταξύ Ε.Ε.-Κύπρου (με την επιβεβαίωση ορισμένων χωρών-μελών ότι, στις ενταξιακές διαπραγματεύσεις θα πρέπει να συμμετάσχει και η τουρκοκυπριακή κοινότητα), δείχνουν ότι η πολιτική δέσμευση της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.) για την έναρξη των ενταξιακών διαπραγματεύσεων με την Κύπρο «έξι μήνες μετά την περάτωση της Διακυβερνητικής Διάσκεψης 1996

και βάσει των αποτελεσμάτων της», διασφαλίζει μεν (στο βαθμό που μια πολιτική δέσμευση διασφαλίζει) την **έναρξη** των διαπραγματεύσεων, αλλά σε καμία περίπτωση δεν εγγυάται τη γρήγορη ή εύκολη **ολοκλήρωσή** τους και την είσοδο της Κύπρου στην Ε.Ε. με το «πρώτο διευρυνσιακό κύμα» χωρών (Πολωνία, Ουγγαρία, Τσεχία).

Καθώς τώρα φαίνεται βέβαιο ότι οι διαπραγματεύσεις με το σύνολο των υποψηφίων χωρών θα αρχίσουν ταυτόχρονα με αυτές της Κύπρου (έξι μήνες μετά το τέλος της Δ.Δ.), είναι πιθανό (αν όχι βέβαιο), ότι θα προηγηθούν ορισμένες χώρες στην ένταξη και θα ακολουθήσουν (εάν τελικά ακολουθήσουν) οι υπόλοιπες σε μεταγενέστερο στάδιο. Στόχος των περισσότερων χωρών-μελών της Ε.Ε. φαίνεται να είναι ο αποκλεισμός της Κύπρου από το «πρώτο κύμα» της διεύρυνσης, εάν δεν έχει τουλάχιστον προηγουμένως επιλυθεί το «κυπριακό πρόβλημα». Ήδη

Η ένταξη στην Ε.Ε. μπορεί να προσφέρει «δίκαιη λύση», στο επίπεδο συνταγματικών ρυθμίσεων με την εφαρμογή των τεσσάρων ελευθεριών (και ιδιαίτερα της ελεύθερης κυκλοφορίας ατόμων).

από αρκετές πλευρές διατυπώνεται η άποψη ότι προϋπόθεση για την ένταξη της Κύπρου με την επικύρωση από τα Κοινοβούλια των χωρών-μελών της σχετικής πράξης, είναι η προηγούμενη επίλυση του «Κυπριακού».

Έντονα προβλήματα τεχνικής μορφής (οικονομικά, κ.λπ.) που να δυσκολεύουν την ένταξη της Κύπρου, όπως αναφέραμε, δεν φαίνεται να υπάρχουν. Η Κύπρος είναι άλλωστε η μόνη χώρα που πληροί τα κριτήρια της Συνθήκης του Maastricht για είσοδο στο τρίτο στάδιο της νομισματικής ένωσης (ΟΝΕ). Ωστόσο, το μικρό πληθυσμιακό μέγεθος της Κύπρου μπορεί να εμφανιστεί ως παράγων που δημιουργεί θεσμικά προβλήματα για τη σύντομη ένταξη της νήσου (σε συνδυασμό, ίσως, με τα προβλήματα εφαρ-

μογής των ρυθμίσεων του τρίτου πυλώνα της Συνθήκης Ε.Ε.). Προς την κατεύθυνση αυτή, ορισμένοι εταίροι μπορεί να επικαλεστούν (και) τη φράση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου ότι η έναρξη των διαπραγματεύσεων θα γίνει «**βάσει των συμπερασμάτων της Δ.Δ.**». Με το ίδιο επιχείρημα και σε ακραία περίπτωση, θα μπορούσε να τεθεί σε κίνδυνο ακόμη και η έναρξη των διαπραγματεύσεων.

Από πλευράς μας, επιθυμητή κατάσταση είναι η δίκαιη επίλυση του κυπριακού προβλήματος στο ταχύτερο δυνατό διάστημα ώστε να καταστεί εφικτή η ομαλή έναρξη, διεξαγωγή και ολοκλήρωση των ενταξιακών διαπραγματεύσεων, καθώς και η είσοδος του συνόλου της νήσου στην Ε.Ε. Στο σημείο αυτό, θα μπορούσε βέβαια να παρατηρηθεί ότι μια «ενδιάμεση λύση» του προβλήματος που θα οδηγούσε οπωσδήποτε στην ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε. στο ταχύτερο δυνατό χρονικό διάστημα, δεν θα πρέπει να αποκλειστεί. Η ένταξη στην Ε.Ε. αυτή καθαυτή μπορεί τελικά να προσφέρει την πάγια και «δίκαιη λύση» τόσο στο επίπεδο συνταγματικών ρυθμίσεων, όσο και με την εφαρμογή των **τεσσάρων ελευθεριών** (και ιδιαίτερα της ελεύθερης κυκλοφορίας ατόμων) μέσα σε εύλογο διάστημα μεταβατικών περιόδων. Έξω από την Ε.Ε. είναι δύσκολο να δει κανείς πώς μπορεί να υπάρξει βιώσιμη «δίκαιη λύση».

Με βάση ωστόσο την «υπόθεση εργασίας» ότι το πρόβλημα δεν επιλύεται στα επιθυμητά χρονικά πλαίσια, το ερώτημα είναι εάν υπάρχουν δυνατότητες για άσκηση πίεσης, προκειμένου να προωθηθεί η ένταξη της Κύπρου. Η απάντηση στο ερώτημα αυτό δίνεται με τη «**διασύνδεση**» (linkage) της ένταξης της Κύπρου με τις υπόλοιπες περιπτώσεις ένταξης. Με άλλα λόγια, η «διασύνδεση» έχει ως σημείο αναφοράς ότι «**η Ελλάδα δεν θα υπογράψει και το Ελληνικό Κοινοβούλιο δεν θα επικυρώσει καμία νέα διεύρυνση εάν δεν συμπεριλαμβάνεται σ' αυτή η Κύπρος**». Βέβαια, η προβολή της «διασύνδεσης» αυτής ενέχει ιδιαίτερους κινδύνους, καθώς μπορεί να οδηγήσει σε άλλες «διασυνδέσεις» ζημιογόνες για τα ελληνικά συμφέροντα.

Τέλος, θα πρέπει να επισημανθεί ότι υπάρχει η δυνατότητα επεξεργασίας της **κατάλληλης θεσμικής-νομικής φόρμουλας** για την ένταξη της Κύπρου χωρίς την προηγούμενη επίλυση του πολιτικού προβλήματος, αρκεί, βεβαίως, να υπάρχει η πολιτική βούληση για κάτι παρόμοιο.

Μετά το οικονομικό θαύμα

του Δρ. Ανδρέα Θεοφάνους*

Στόχος του παρόντος άρθρου είναι η διατύπωση ορισμένων διαπιστώσεων αναφορικά με την κατάσταση της οικονομίας της Κύπρου, όπως παρουσιάζεται σήμερα, και ταυτόχρονα η παράθεση ορισμένων εισηγήσεων εν σχέσει με τη μελλοντική της πορεία. Αφορμή δίνει το γεγονός ότι ήδη, στον ορίζοντα, άρχισαν να διαφαίνονται αρνητικά σημεία σχετικά με το μέλλον της κυπριακής οικονομίας. Ένα σημαντικό στοιχείο που πρέπει να υπογραμμιστεί είναι ότι, ενώ στο πρόσφατο παρελθόν ο μέσος ετήσιος ρυθμός οικονομικής μεγέθυνσης ξεπερνούσε το 4%, φαίνεται ότι ο αντίστοιχος ρυθμός για τα επόμενα χρόνια θα είναι χαμηλότερος του 3%. Ταυτόχρονα, αν δεν αντιστραφούν ορισμένες αρνητικές τάσεις (που αναφέρονται πιο κάτω), δεν μπορεί να αποκλεισθεί το ενδεχόμενο ύφεσης – ή, τουλάχιστον, παρατεταμένης στασιμότητας.

Η ερμηνεία που συνήθως δίνεται για τους χαμηλότερους ρυθμούς οικονομικής μεγέθυνσης είναι ότι αποτελεί φυσικό επακόλουθο της ωρίμανσης και επαρκούς ανάπτυξης της οικονομίας. Φυσικά, ενώ η προσέγγιση αυτή πρέπει να ληφθεί υπ' όψιν, εν τούτοις θα είναι τεράστιο σφάλμα εάν η ανάλυση του φαινομένου της μείωσης του ρυθμού οικονομικής μεγέθυνσης αποδοθεί αποκλειστικά στην ωρίμανση της κυπριακής οικονομίας. Υπογραμμίζεται ότι, ενώ η κυπριακή οικονομία έχει βιώσει μια μακρόχρονη

και επιτυχή αναπτυξιακή πορεία, εν τούτοις εξακολουθούν να υφίστανται αρκετά περιθώρια επέκτασης και εμβάθυνσης της ανάπτυξης. Συνεπώς, οι πηγές των μειωμένων ρυθμών οικονομικής μεγέθυνσης πρέπει να αναζητηθούν κυρίως αλλού.

Πρέπει, πρώτα απ' όλα, να επισημάνουμε ότι ο κύκλος της περιόδου του οικονομικού θαύματος έχει κλείσει οριστικά και αμετάκλητα. Στο σημείο αυτό, υπογραμμίζω ότι (παρά τις οποιεσδήποτε ελλείψεις του) το οικονομικό θαύμα ήταν καθοριστικής σημασίας για την Κύπρο. Μεταξύ άλλων, συνέβαλε καθοριστικά όχι μόνο στην επιβίωση και τη συνέχεια της Κυπριακής Δημοκρατίας αλλά και στην πορεία εκσυγχρονισμού και ανάπτυξης. Άλλωστε, δεν είναι τυχαίο που η Κύπρος σήμερα

διεκδικεί με αξιώσεις την ένταξή της στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

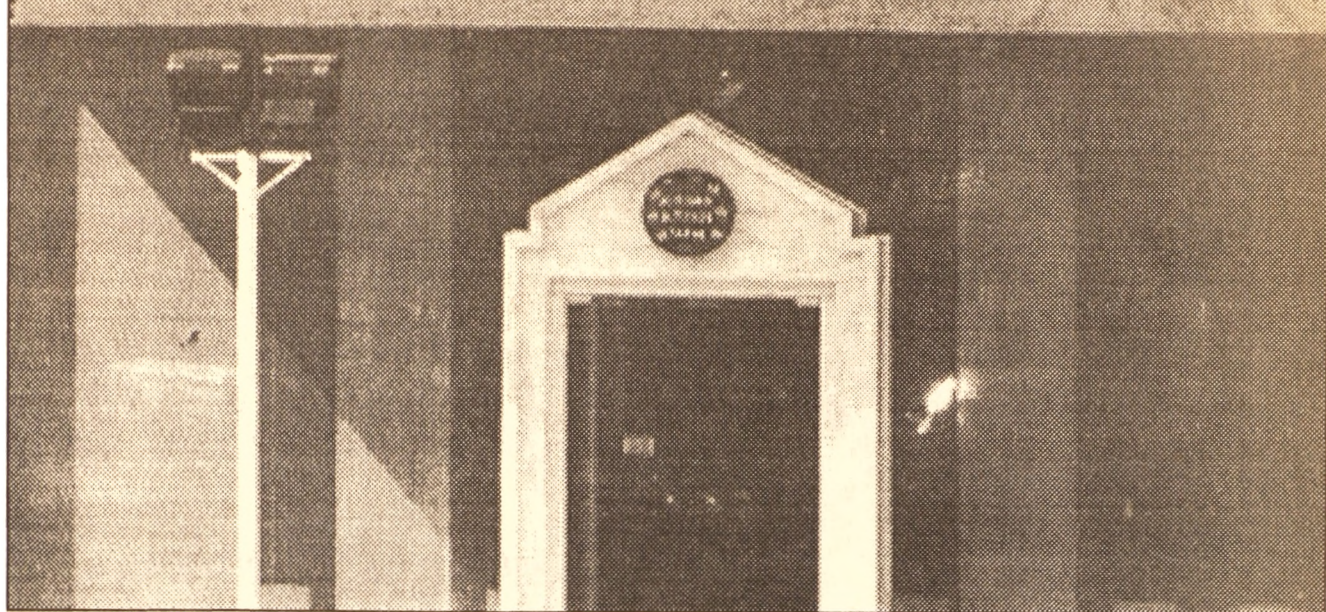
Όμως, η επιτυχημένη οικονομική πορεία της μεταπολεμικής περιόδου φαίνεται πως έχει οδηγήσει –και αυτό είναι το σφάλμα– στην επανάπαυση. Απότοκο επανάπαυσης είναι αρκετές ελλείψεις διάφορα λάθη στη διαχείριση της οικονομικής πολιτικής της Κύπρου με την ευρεία νοια του όρου. Για παράδειγμα, έχει τραπεί η διαιώνιση του χάσματος –απολαβές, ωφελήματα και όρους απασχόλησης– μεταξύ του δημόσιου και του ετερου δημόσιου τομέα αφενός, και ιδιωτικού τομέα αφετέρου (εις βάρος ιδιωτικού), φαινόμενο που αποτελεί χαρακτηριστικό υπανάπτυξης. Είναι απόλυτα κατανοητό να θέλουν οι πολίτες να σφαλίσουν μια θέση εργασίας στον δημόσιο και ευρύτερο δημόσιο τομέα. Αυτό τείνει να δημιουργεί πελατικές σχέσεις μεταξύ φορέων εξουσίας πολιτών, ενθαρρύνοντας και αναπαράγοντας με αυτό τον τρόπο το ρουσφέτι και μετριοκρατία.

Ο ΚΡΑΤΙΣΜΟΣ

Είναι, επίσης, σημαντικό να αναφερθεί σε ορισμένες νοοτροπίες οι οποίες εμφάνισαν και εμπεδώθηκαν τα τελευταία χρόνια. Ο κρατισμός και συγκεκριμένα η εκδοχή τεράστιας σημασίας στο ρόλο του κράτους αποτελεί τροχοπέδη στην προσπάθεια περαιτέρω εκσυγχρονισμού και οικονομικής ανάπτυξης, ιδιαίτερα στη σημερινή περίοδο του έντονου ανταγωνισμού. Δύο φάνσεις αυτής της νοοτροπίας είναι η απροθυμία για προστατευτισμό και κοινωνικοποίηση των επιχειρηματικών κινδύνων από εργοδοτική πλευρά και η επιδίωξη για ασφαλισμένη απασχόληση στον δημόσιο και ευρύτερο δημόσιο τομέα από τη συντριπτική

* Ο Ανδρέας Θεοφάνους είναι διευθυντής του Κέντρου Ερευνών και Ανάπτυξης-Intercollege καθώς και του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Διεθνών Σχέσεων του Intercollege στη Λευκωσία.

Το οικονομικό θαύμα, οδηγώντας στον εκσυγχρονισμό και την ανάπτυξη της Κύπρου συνετέλεσε στην επιβίωση της Κυπριακής Δημοκρατίας.

ψηφία των Κυπρίων.

α άλλο μεγάλο διαρθρωτικό πρόβλημα αυτό δεν είναι άσχετο με το προηγμένο σημείο) είναι η δημοσιονομική κατάσταση. Το δημοσιονομικό έλλειμμα, το οποίο κινείται γύρω στο 4% του Ακαθά-
του Εθνικού Προϊόντος (Α.Ε.Π.), δεν
καμβάνει τον ενδοκυβερνητικό δανει-
Κατά τον ίδιο τρόπο, ενώ το δημόσιο
παρουσιάζεται να είναι περίπου γύ-
το 55% του Α.Ε.Π., εάν συνυπολογι-
και το ενδοκυβερνητικό χρέος, τότε,
ποσοστό αυτό προσεγγίζει το 90% του
Ι. Οι δείκτες αυτοί υπογραμμίζουν ότι
άτος ζει πέραν των δυνατοτήτων του
υπό θα πρέπει να αντιστραφεί. Στα
να λίγα χρόνια, όταν το ταμείο κοι-
ών ασφαλίσεων πάψει να είναι πλεο-
πτικό, τα προβλήματα θα έρθουν στην
νεια κατά τρόπο άμεσο και επιτακτι-
σικά, τα προβλήματα δεν περιορίζο-
τους δείκτες αυτούς. Η αποδοτικότητα
παράδειγμα, επηρεάζεται αρνητικά
ο γεγονός ότι το πλαίσιο δημιουργικό-
είναι περιορισμένο από την υφιστά-
ραφειοκρατία αφενός, και την έλλει-
ελιξίας αφετέρου.

ρόσθετα, υπογραμμίζεται ότι οι διά-
τομείς της οικονομίας, ο ένας μετά
λον, αρχίζουν να αντιμετωπίζουν προ-
τα. Η βιομηχανία παρουσιάζει σοβα-
μψη, το εμπορικό έλλειμμα συνεχώς
ίνεται και οι κινήσεις που γίνονται για
τόπιση της κατάστασης είναι μάλλον
ωδικές, εάν όχι ανεπαρκείς. Επιπρό-
ο τουρισμός, πάνω στον οποίο παρα-
κά στηρίχθηκε η κυπριακή οικονομία,
πωπίζει σοβαρά προβλήματα. Η κάμ-
ου παρατηρείται στον τουρισμό δεν
ται μόνο στην κινδυνολογία που έχει
υχθεί λόγω της έντασης στην Κύπρο
ας ευρύτερες ελληνοτουρκικές σχέ-
λλά και στην ύπαρξη προβλημάτων
ς και ποιότητας.

Η ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ

πρέπει να υπάρχει καμιά αμφιβολία,
κυπριακή οικονομία βρίσκεται μπρο-
ένα μεταβατικό στάδιο. Σύμφωνα με
ονομική θεωρία, η μεταβολή του ευ-
ου περιβάλλοντος στο οποίο λειτουρ-
οικονομία αναπόφευκτα οδηγεί και
νάγκη αναπροσαρμογής διαφόρων
ων και κανόνων. Εάν αυτό δεν γίνει
πό και εξακολουθήσουμε να λει-
ούμε με βάση κριτήρια και υποθέσεις

που ίσχυαν στο παρελθόν, τότε τα αποτελέ-
σματα θα είναι αρνητικά. Από εμάς εξαρ-
τάται κατά πόσον η οικονομία θα μπορέσει
να δημιουργήσει ένα καινούργιο θαύμα ή
εάν θα εισέλθει σε πορεία συρρίκνωσης.

Μερικά από τα καθοριστικά χαρακτηρι-
στικά του νέου διεθνούς οικονομικού περι-
βάλλοντος καθώς και του 21ου αιώνα είναι η
παγκοσμιοποίηση της οικονομίας, ο έντονος
ανταγωνισμός και ο περιορισμός του ρόλου
του κράτους. Η εργατοϋπαλληλική τάξη, με
την ευρεία έννοια του όρου, πρέπει να αντι-
ληφθεί ότι στο νέο περιβάλλον οι απολαβές,
οι όροι εργασίας και τα ωφελήματα θα είναι

Η βιομηχανία κι ο τουρισμός παρουσιάζουν σοβαρή κάμψη ενώ το εμπορικό έλλειμμα διευρύνεται.

αποτέλεσμα όχι μόνο των «κεκτημένων δι-
καιωμάτων» και των συλλογικών συμβάσε-
ων αλλά και της «πίτας», δηλαδή του μεγέ-
θους του εθνικού εισοδήματος. Από την άλ-
λη, η επιχειρηματική τάξη καλείται να κατα-
νοήσει ότι τα προβλήματα παραγωγικότη-
τας και ανταγωνιστικότητας δεν εστιάζονται
αποκλειστικά στο «ψηλό» εργατικό κόστος
και στην ΑΤΑ (Αυτόματη Τιμαριθμική Ανα-
προσαρμογή). Συνεπώς, πρέπει να προβεί
στις απαραίτητες διορθωτικές αλλαγές
όπως, για παράδειγμα, σε τεχνολογική ανα-
βάθμιση και σε καλύτερη αξιοποίηση του
ανθρώπινου δυναμικού, το οποίο αποτελεί
το μεγαλύτερο κεφάλαιο για την Κύπρο.

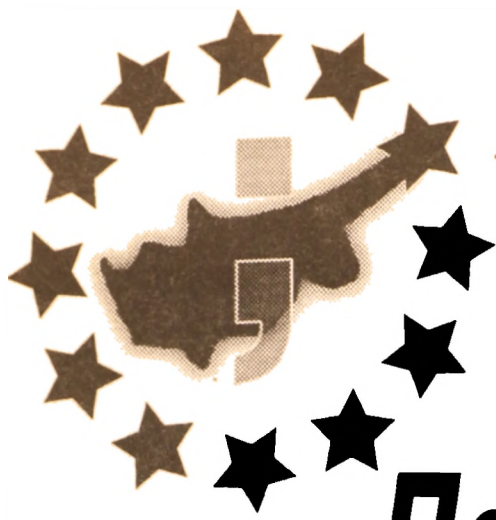
Οι αλλαγές, οι οποίες φαίνεται ότι είναι

αναπόφευκτες, μπορούν να γίνουν στο
πλαίσιο ενός νέου κοινωνικού συμβολαίου,
το οποίο να στηρίζεται στην κατανόηση της
ανάγκης για τολμηρά βήματα αφενός και
την κοινωνική αλληλεγγύη αφετέρου. Επι-
πρόσθετα, λαμβάνοντας υπ' όψιν ότι η ψη-
λή αποδοτικότητα αναπόφευκτα θα είναι
απαραίτητη προϋπόθεση επιβίωσης, θα
απαιτηθεί ένα νέο οικονομικό και νομικό
πλαίσιο, το οποίο να ενθαρρύνει την ιδιωτι-
κή πρωτοβουλία και δημιουργικότητα.

Επιγραμματικά, μπορεί να τονισθεί ότι
προβάλλει ξεκάθαρα ως επιτακτική ανα-
γκαιότητα η χάραξη μακροπρόθεσμης
στρατηγικής, η οποία θα λαμβάνει σοβαρά
υπ' όψιν την πολιτική οικολογία, εσωτερική
και διεθνή, στην οποία η Κύπρος λειτουργεί.
Πυλώνες της στρατηγικής αυτής θα είναι η
ένταξη της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένω-
ση, η μετατροπή του νησιού μέσα στην ευρύ-
τερη περιοχή σε κράτος-πρότυπο δημοκρα-
τίας και ελεύθερης οικονομίας με ποιοτικό
παρεμβασμό και κοινωνική ευαισθησία,
καθώς και σε περιφερειακό διεθνές οικονο-
μικό και ακαδημαϊκό κέντρο. Η υλοποίηση
της στρατηγικής αυτής θα αποτελέσει μετα-
ξύ άλλων την αιχμή του δόρατος της Κυπρια-
κής Δημοκρατίας για ανάκτηση της εδαφι-
κής της ακεραιότητας και κατοχύρωση της
ασφάλειάς της. Πρέπει, όμως, να υπογραμ-
μιστεί ότι η υλοποίηση της εν λόγω στρατηγι-
κής προϋποθέτει τον παραμερισμό του λαϊ-
σμού και των μικροπολιτικών σκοπιμοτή-
των, την επιστράτευση της επιστημονικής
γνώσης παράλληλα με την υπέρβαση του
κρατισμού και την ταυτόχρονη χάραξη ενός
κοινωνικού συμβολαίου, καθώς και ενός νέ-
ου οικονομικού και νομικού πλαισίου που
να ενθαρρύνει την ιδιωτική πρωτοβουλία
και δημιουργικότητα.

Προεδρικές 1998: Πρόβλημα ανανέωσης ηγεσίας

του Χριστόφορου Χριστοφόρου

Το ΑΚΕΛ ήταν ο νικητής στις βουλευτικές εκλογές του περασμένου Μαΐου. Η ενωμένη αντιπολίτευση θριάμβευσε στις δημοτικές που έγιναν πριν από περίπου δύο μήνες. Παρά τις νίκες αυτές, σε δυο αναμετρήσεις που, σκόπιμα, χαρακτήρισε «πρόκριμα για τις προεδρικές», η πορεία της κεντροαριστεράς προς τις προεδρικές εκλογές του 1998 διαφαίνεται επίπονη. Ανάμεσα σε άλλα, η αναμέτρηση είναι μάχη με την παλιά φρουρά που, για πενήντα χρόνια, κυριαρχεί στην πολιτική σκηνή.

Από το αποτέλεσμα στις βουλευτικές εκλογές (Μάιος 1996) συμπεραίνουμε την ουσιαστική εξασθένηση του διαχωριστικού άξονα των μαζαριακών και μη δυνάμεων υπέρ της παραδοσιακής γραμμής δεξιά-αριστερά. Η πολιτική αυτή τάση έχει σήμερα τους περιορισμούς της εξαιτίας των διαφόρων παραγόντων εξέλιξης της κυπριακής κοινωνίας. Διευρύνεται έτσι ο χώρος όσων νιώθουν είτε ιδεολογικά άστεγοι είτε αδέσμευτοι από τις κοιμιατικές επιλογές.

Η νέα κατάσταση υπογράμμιζε την ανάγκη για αντιμετώπιση του θέματος των συνεργασιών με προσοχή και σεβασμό στις λεπτές ισορροπίες. Αντί γι' αυτό, οι **Σπύρος Κυπριανού** και **Βάσος Λυσσαρίδης** έσπευσαν πρώτοι να εξαγγείλουν την υποψηφιότητά τους, παρά το ότι ο πρώτος είναι συγκυβέρνηση ενώ ο δεύτερος προσβλέπει σε συνεργασία με το ΑΚΕΛ για υποστήριξη κοινού υποψηφίου.

Το σιδηρικό εμφανίζεται κάπως συγκεχυ-

μένο και αβέβαιο ακόμα, υπάρχουν όμως αρκετές ενδείξεις για τις δυσκολίες που θα αντιμετωπίσει η σύμπληξη συμμαχιών για το Φεβρουάριο του 1998.

Στο χώρο της κεντροδεξιάς, πέρα από τη βέβαιη (αν και μη εξαγγελθείσα ακόμα) υποψηφιότητα του **Γλαύκου Κληρίδη**, ουσιαστικό ρόλο διαδραματίζουν τόσο οι τριγμοί μεταξύ των κομμάτων της συγκυβέρνησης όσο και τα ενδοκομματικά τους προβλήματα. Επιβεβαιώθηκαν στις δημοτικές τα προβλήματα συνεννόησης και άλλα, με επιπτώσεις στη δυνατότητα κινητοποίησης για αύξηση επιρροής. Το κόστος σε θέσεις δημάρχων και άλλα αξιώματα υπήρξε πολύ μεγάλο.

ΤΟ ΔΗΚΟ, Ο ΔΗΣΥ

Από την πλευρά του Δημοκρατικού Κόμματος, ο πρόεδρος του Σπύρος Κυπριανού συνέχισε τις απειλές για διακοπή της συνεργασίας (με αφορμή κυρίως τη νομή των αγαθών της εξουσίας), ενώ με την πρόωγη δική του υποψηφιότητα δημιουργεί μάλλον εικόνα σύγχυσης. Φυσικά, η κίνησή του «έκλεισε» πολλά στόματα και το δρόμο σε φιλοδοξίες στελεχών στο κόμμα του, δεν εί-

ναι όμως βέβαιο ότι κάτω από την επιρροή υπάρχει σύμπνοια ή ότι όλοι στο κόμμα θα στηρίξουν την υποψηφιότητά του. Θα κινητοποιηθούν γι' αυτήν.

Στο ΔΗΣΥ επικρατεί, εδώ και δυο χρόνια, κατάσταση εμφυλίου και αναστάτωσης ανάλογη με αυτή της Νέας Δημοκρατίας. Εκτός από την αμφισβήτηση του αρχηγού **Γιαννάκη Μάτση**, έντονη είναι η μάχη ανάμεσα σε ανώτερα στελέχη για την αύξηση της προσωπικής τους επιρροής. Τα χρόνια, κόμμα και προεδρικό εμφανίζονται σε διάσταση και υπάρχουν υπόγειες αναταράξεις.

Είναι φυσικό ότι τα προβλήματα στο Δημοκρατικό Κόμμα και ανάμεσα σ' αυτό στον Δημοκρατικό Συναγερμό θα επηρεάσουν αναπόφευκτα την προσπάθεια επανεκλογής του Γλαύκου Κληρίδη. Ταυτόχρονα όμως, η προσωπική δυναμική Κληρίδη συνναρτάται τόσο στενά με την κατάσταση στο χώρο του κόμματος. Από την άποψη αυτή, η εντύπωση για διάσταση κόμματος και προεδρικού μπορεί να ευνοεί τον Γλαύκο Κληρίδη. Ο πρόεδρος, βασιζόμενος στο έργο της κυβέρνησής του και στις επιλογές σε σημαντικά θέματα (όπως το αμυντικό δόγμα), έγινε αποδεκτός σε πιο μεγάλο βαθμό και μάλλον κέρδισε σε επιρροή πολλά από όσα έχασε. Φυσικά, το κοίσιμα 1997 επιφυλάσσει, ίσως, στην Κύπρο πληξείς.

Επιπροσθέτως, το γεγονός ότι είναι πρόεδρος του κράτους και η υποψηφιότητά του δεδομένη, ασχέτως αν δεν αναγγέλθηκε επίσημα, τον προφυλάσσει από τη φθορά της προεκλογικής εκστρατείας. Αν οι ζυμώσεις στο χώρο της αντιπολίτευσης δεν ενδοθούν έγκαιρα και με ισχυρή επιλογή, η υποψηφιότητα Κυπριανού παραμένει μόνο με την υποστήριξη του κόμματός του (που είναι το πιθανότερο), εύκολα θα ξε-

• Πολιτικός ερευνητής και αναλυτής.
Συγγραφέας βιβλίων με θέμα την πολιτική κατάσταση στην Κύπρο και το Κυπριακό.

βάλει η εικόνα του άρχοντα, του εθνάρ-
που προσφέρει λύση μέσα από συνέχι-
της εξουσίας του.

ΩΣ ΘΑ ΕΙΝΑΙ ΥΠΟΨΗΦΙΟΣ ΤΟΥ ΑΚΕΛ;

Το ΑΚΕΛ είναι αντιμέτωπο με τα πιο πλά-
λλά και με τη σπουδή που επέδειξε ο
εδρός της ΕΔΕΚ Βάσος Λυσσαρίδης
να γαγγίλει την υποψηφιότητά του. Ενώ
όμαστε ότι οι ηγέτες των κομμάτων συ-
πρώνουν, κατά κανόνα, μεγαλύτερες
πότητες επιτυχίας από άλλους υποψη-
ς, το 1988 ο Λυσσαρίδης δεν συγκέ-
σε τα ποσοστά που είχε πάρει το κόμ-
ου στις βουλευτικές του 1985. Στις μέ-
ώρα συνεργασίες της η ΕΔΕΚ δεν εξα-
λιζε το ποσοστό που είχε το μεγαλύτε-
πό τα συνεργαζόμενα κόμματα. Από
φως τακτικής, όμως, η υποψηφιότητα
κίνηση για την αντιμετώπιση πιθανής
κάλυψης της δυστοκίας στην εξεύρεση
ρηφίου και της παταγώδους αποτυχίας
Μετώπου ΔΗΚΟ-ΕΔΕΚ στις προεδρι-
ου 1993.

Η επιλογή υποψηφίου παραμένει για το
ΑΚΕΛ δύσκολη και επίπονη υπόθεση. Κα-
άς, είναι ανάγκη ο υποψήφιος να έχει
ευρύτερη αποδοχή από τις ηγεσίες των
ργαζομένων – στους οποίους αναμένε-
α είναι και οι Ενωμένοι Δημοκράτες,
χρήμα που προέκυψε από συγχώνευση
Κινήματος Ελευθέρων Δημοκρατών
του ΑΔΗΣΟΚ. Η αποδοχή αυτή καθί-
αι χωρίς νόημα αν δεν υπάρχει προο-
ή για επικράτηση στον δεύτερο γύρο.

Ο μεγάλος βαθμός συσπείρωσης των
ών του ΑΚΕΛ εγγυάται το πέρασμα
δεύτερο γύρο υπό οποιεσδήποτε συν-
ς, για να πετύχει την τελική επικράτη-
υποψήφιος πρέπει να

έχει ενεργό, αποδεδειγμένο ρόλο στην
ολιτική

είναι αποδεκτός στο χώρο της κεντρο-
ξιάς

έχει τη δυνατότητα να διασπάσει καί-
την κεντροδεξιά

διαθέτει επιρροή στο κοινωνικό και οι-
νομικό κατεστημένο.

Επώς, σε μικρά εκλογικά σώματα
ς το κυπριακό, έχει ιδιαίτερη σημασία
κατότητα κινητοποίησης για εξασφάλι-
ήφων πέρα από τον στενό κύκλο ενός
ιατος. Αυτή η αδυναμία του Γιώργου
λείου (ο ίδιος συνέβαλε σ' αυτό με τα
του), βοήθησε το 1993 να ανατραπούν
εδομένα υπέρ του Γλαύκου Κληρίδη.

Προετοιμασία ομιλίας του Βάσου Λυσσαρίδη, σε παλιότερες προεκλογική περίοδο.

Δυο μνηστήρες που εκδήλωσαν ενδιαφέ-
ρον για υποψηφιότητα δεν φαίνεται να συ-
γκεντρώνουν συναινετική υποστήριξη από
τις ηγεσίες της αντιπολίτευσης. Η πιθανό-
τητα υποστήριξης του Σπύρου Κυπριανού
είναι για το ΑΚΕΛ δίκολο μαχαίρι. Το
κόμμα ευνοείται σήμερα ως αντιπολίτευση
στην κεντροδεξιά κυβέρνηση. Η προοπτική
να γίνει (πάλι) συνοδοιπόρος στο ΔΗΚΟ
προοιωνίζεται κινδύνους κάμψης ισχύος.

Το θέμα αρχίζει να γίνεται πιεστικό γιατί,
έστω κι αν ο Ιούνιος θεωρείται η οριακή
προθεσμία για συμπλήρωση των διεργα-
σιών και για επιλογή υποψηφίου από την
αντιπολίτευση, απουσιάζει από τον ορίζο-

**Τελικά, η Κύπρος δεν έχει
μόνο το εθνικό θέμα αλλά
και πρόβλημα ηγεσίας.
Παραμένει με τους ίδιους
ηγέτες για 50 χρόνια, έστω
κι αν οδηγείται συνεχώς
σε νέα δεινά.**

να το είδωλο ενός αξιόμαχου υποψηφίου.

Τελικά, η Κύπρος δεν έχει μόνο το εθνικό
θέμα αλλά και πρόβλημα ηγεσίας. Παρα-
μένει με τους ίδιους ηγέτες (με εξαίρεση το
ΑΚΕΛ) για 50 χρόνια, έστω κι αν οδηγείται
συνεχώς σε νέα δεινά. Θα βρει τον ηγέτη
που θα αποφύγει τον εμφανή κίνδυνο για
μόνιμο ακρωτηριασμό;

ΚΑΤΑΛΥΤΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ

Το πρώτο δεκαπενθήμερο του Μαρτίου

αποδείχτηκε περίοδος εκπλήξεων και κα-
ταλυτικών γεγονότων. Στο Κυπριακό άρ-
χισαν «εκ του σύνεγγυς συνομιλίες»· στον
Δημοκρατικό Συναγερμό (ΔΗΣΥ) υπέβα-
λε παραίτηση ο πρόεδρος του Γιαννάκης
Μάτσης· στο Δημοκρατικό Κόμμα
(ΔΗΚΟ) ανεξαρτητοποιήθηκε ο βουλευ-
τής **Μάριος Ματσάκης**· τρεις πρόεδροι
κομμάτων (των Ενωμένων Δημοκρατών,
των Νέων Οριζόντων και των Φιλελευθέ-
ρων) γνωστοποίησαν την πρόθεσή τους να
είναι υποψήφιοι για τις προεδρικές του
1998.

Η διαδικασία των συνομιλιών, έστω και
αν το περιεχόμενό τους τηρείται μυστικό,
αναμένεται να αποτελέσει τον κύριο πόλο
έλξης του ενδιαφέροντος της κοινής γνώ-
μης και να κρατήσει σε δεύτερη μοίρα τις
ζυμώσεις για τις προεδρικές. Αυτό το εν-
δεχόμενο μπορεί να είναι τακτικό πλεονέ-
κτημα υπέρ του νυν προέδρου, γιατί θα
παραμένει μακριά από την κοινοτική δια-
μάχη και τη συναλλαγή για τις εκλογές.

Παρόμοιο σκηνικό είχαμε κατά το 1992
(πριν τις προεδρικές του Φεβρουαρίου
1993) με τις απευθείας συνομιλίες στη
Νέα Υόρκη. Από το δεύτερο εξάμηνο του
1992 είχαν διαφοροποιηθεί από τον τότε
πρόεδρο κ. Βασιλείου όλα τα κόμματα
πλην του ΑΚΕΛ, με αποτέλεσμα να είναι
οι συνομιλίες στο επίκεντρο της προεκλο-
γικής εκστρατείας.

Σε ό,τι αφορά το θέμα των υποψηφιο-
τήτων, υπάρχουν αρκετές ενδείξεις ότι
θα είναι δύσκολη η δημιουργία συμμα-
χιών για τον πρώτο γύρο και, έτσι, θα
έχουμε πληθώρα υποψηφιοτήτων τόσο
στο χώρο της συμπολίτευσης όσο και της
αντιπολίτευσης. Αυτό θα προσέθετε
μάλλον στα πλεονεκτήματα της υποψη-
φιότητας Κληρίδη.

Το χειρότερο σενάριο

του Tony Barber

Το άρθρο της βρετανικής *Independent* για την Κύπρο, που δημοσιεύουμε στη συνέχεια, περιγράφει μια μελλοντική πιθανή πολεμική αναμέτρηση Ελλάδας-Τουρκίας, που θα είχε αφορμή τα τελευταία γεγονότα στην Κύπρο και το Αιγαίο. «Έλληνες και Τούρκοι», σημειώνεται στο κείμενο, «συνηθίζουν από παλιά να φιλονικούν προφορικά. Πότε για τον εναέριο χώρο, πότε για την Κύπρο, πότε για τα νησιά του Αιγαίου. Φέτος, τα πράγματα είναι πιο σοβαρά από ποτέ. [...] Η πιο στρατιωτικοποιημένη ζώνη του κόσμου είναι έτοιμη να εκραγεί. Έπειτα από 22 χρόνια στασιμότητας, Έλληνες και Τούρκοι ετοιμάζονται για μια διεθνή διένεξη.» Το άρθρο έχει αναδημοσιευθεί και στο *Courrier International* (τχ. 328/13-19.2.1997).

Μάιος 1998. Η Ευρώπη είναι ανάστατη. Δώδεκα μήνες διαδοχικών συζητήσεων με στόχο να δοθεί ένα τέλος στο διχασμό της Κύπρου δεν κατέληξαν πουθενά. Η ελληνοκυπριακή κυβέρνηση, διεθνώς αναγνωρισμένη, ελπίζει τώρα η Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.) να ζητήσει την υπόσχεση της ώστε να γίνει η Κύπρος μέλος της. Η Γερμανία και οι άλλες χώρες υποστηρίζουν ότι θα είναι επικίνδυνο για την Ε.Ε. να ενσωματώσει με αυτή την ευκαιρία μια διένεξη τόσο οξυμένη και περίπλοκη που χωρίζει το νησί. Ενώ οι υπουργοί Εξωτερικών της Ε.Ε. βρέθηκαν σε γεύμα στις Βρυξέλλες για να εξετάσουν τις δυνατές λύσεις, ένα τηλεγράφημα από την Κύπρο ανακοίνωνε ότι τέσσερις Έλληνες σκοτώθηκαν στην Πράσινη Γραμμή. Η Λευκωσία στηριζόμενη στην Ελλάδα απειλεί ότι θα παρα-

λάβει τους ρωσικούς πυραύλους S-300 που παρήγγειλε τον περασμένο Ιανουάριο.

Μια ναυτική ελληνορωσική δύναμη, μεταφέροντας οπικά συστήματα, ξεκινάει με προορισμό την ανατολική Μεσόγειο. Τουρκικές ενισχύσεις αποβιβάζονται στη βόρεια Κύπρο. Στα νοτιοδυτικά, κοντά στην Πάφο, αεροπλάνα βομβαρδίζουν τη βάση των πυραύλων που κτίστηκε από τους Έλληνες. Τουρκική ναυτική δύναμη ετοιμάζεται να αποκλείσει το νησί. Η Ελλάδα δηλώνει ότι οι τουρκικές ενέργειες αποτελούν αιτία πολέμου και, εξοργισμένη για τη χλιαρή στάση των Ευρωπαίων, επικαλείται το άρθρο της μυστικής άμυνας που αναφέρεται σε συμφωνία που υπογράφηκε πρόσφατα με τη Ρωσία. Οι μάχες επεκτείνονται από την Κύπρο μέχρι τα αμφοσβητούμενα νησιά του Αιγαίου, κατά μήκος των τουρκικών ακτών. Οι ΗΠΑ προειδοποιούν τη Ρωσία να μην επέμβει. Ο πρόεδρος Αλεξάντρ Λέμπεντ, που υποστηρίζεται από την Κίνα, απαντά στην Ουάσινγκτον να ασχο-

λείται με τις υποθέσεις της. Οι τρεις μεγάλες δυνάμεις περνούν στο στάδιο της πυρηνικής απειλής. Η υπόθεση θυμίζει Κούβαν. Όπως τότε, πριν 36 χρόνια, όταν ένα αμερικανικό πλοίο μπλέχτηκε σε μια ιστορία με πυραύλους, η Κύπρος σπρώχνει τον κόσμο σε πυρηνικό πόλεμο.

ΤΑ ΤΕΣΣΕΡΑ ΣΗΜΕΙΑ ΤΟΥ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Αν το παραπάνω σενάριο φαίνεται ρεαλιστικό, πρέπει να έχουμε στο μυαλό μας ότι σε πολλά σημεία ήδη βρίσκεται σε εξέλιξη.

Πρώτο σημείο: Το 1995, η Ε.Ε. δεσμεύτηκε ότι οι διαπραγματεύσεις για την ένταξη της Κύπρου θα αρχίσουν, παρ' όλο ότι μερικές χώρες επιφυλάχτηκαν για τη δέσμευση αιτήσεων των Βρυξελλών, θεωρώντας τη πολύ βιαστική. «Κάθε υποψήφια χώρα που πρόκειται να ενταχθεί στην Ε.Ε. πρέπει να ξέρει ότι η Ε.Ε. δεν μπορεί να αντιμετωπίσει την είσοδο χιλιάδων μελών που θα φέρουν καινούρια προβλήματα απ' έξω», δήλωσε πριν δύο μήνες ο Κλάους Κίνκελ, υπουργός Εξωτερικών της Γερμανίας. Μία δήλωση που ίσως δεν αφήνει περιθώρια για αισιοδοξία, παρ' όλο που τα πράγματα δεν μπορούν να γυρτήσουν πίσω. Οι Ελληνοκύπριοι ενθαρρυνόμενοι και από τους Έλληνες αισθάνονται δυνατοί για να διαπραγματευτούν, αφού ξέρουν ότι σύνδεσή τους με την Ε.Ε. θα ξαναξεχαστεί στα μέσα του 1998. Με δεδομένο ότι μεγάλες παραχωρήσεις από την Τουρκία δεν θα γίνουν, θα απαιτήσουν να μπει το νότιο τμήμα του νησιού στην Ε.Ε., μια εξέλιξη που θα παραδοτήσει την κρίση.

Δεύτερο σημείο: Ο πρόεδρος Γλαύκος Κληρίδης και ο Ραούφ Ντενκτάς θα συναντηθούν ενδεχομένως την άνοιξη για να ξεκινήσουν διαπραγματεύσεις για την ειρήνη στην περιοχή. Ακόμα και αν πραγματοποιηθούν αυτές οι συζητήσεις, τίποτα δεν εξασφαλίζει την επιτυχία τους. Το διπλωματικό

• Ο Tony Barber είναι συντάκτης της εφημερίδας *Independent*.

λίμα είναι μάλλον παγωμένο και τα δύο η έχουν την πεποίθηση ότι ο πρώτος θα κινηθεί θα είναι και ο χαμένος.

Πρώτο σημείο: Πολλές συγκρούσεις έγιναν τελευταία χρονιά κοντά στην Πράσινη γραμμή, με αποτέλεσμα να χάσουν τη ζωή τους τέσσερις Ελληνοκύπριοι και ένας Τουρκοκύπριος. Παρόμοια ένταση είχε να παρουσιαστεί από την τουρκική στρατιωτική επέμβαση του 1974.

Τελευταίο σημείο: Η κυπριακή κυβέρνηση κήγγειλε πυραύλους στη Ρωσία έναντι εκατομμυρίων κυπριακών λιρών που παραδοθούν σε 16 μήνες, το Μάιο του 1998. Σύμφωνα με τα λεγόμενα του **Γιαννά-Κασσουλίδη**, στο συμβόλαιο δεν προ-βλέπεται όρος που να ακυρώνει την παρα-γωγή. Η Τουρκία ανακοίνωσε ότι θα επιτε-σε περίπτωση που εγκατασταθούν αυ-τοί πυραύλοι, οι οποίοι έχουν τη δυνατό-τητα να πλήξουν αεροπλάνα στον εναέριο χώρο της Τουρκίας. Η τελευταία απειλεί με οικονομικό αποκλεισμό του νησιού.

Ο πλοίαρχος του ΝΑΤΟ πιστεύει ότι αυτές οι απειλές δεν είναι αστείες: «Οι Τούρκοι προ-βλέπουν να αποδειχθούν ξεροκέφαλοι σε σχέση με τα εθνικά τους συμφέροντα. Πρέπει να τους παίρνουμε στα σοβαρά». Στο τέλος Ιανουαρίου, τρία τουρκικά πολε-μικά πλοία πραγματοποίησαν επίσκεψη στήριξης στην «Τουρκική Δημοκρατία της Β. Κύπρου». Επιπλέον, για πρώτη φο-ρά τουρκικές και τουρκοκυπριακές δυνά-μεις ενώθηκαν σε μια καινούρια στρατιωτι-κή βάση στα βόρεια του νησιού.

ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΚΙΝΗΣΕΙΣ

Ο μεταξύ, η σοσιαλιστική κυβέρνηση της Αθήνας ετοιμάζεται να εκσυγχρονίσει το πρώτο της στη βάση ενός δεκαετούς προγράμματος που θα στοιχίσει 4 δις. δρχ. Η Ελλάδα προχώρησε επίσης στη σύσφιξη των στρατιωτικών σχέσεών της με την Κύ-προ δημιουργώντας ενιαίο αμυντικό χώρο. Και, υπάρχουν όλα εκείνα τα στοιχεία που οδηγούν για μια αιματηρή σύγκρουση στην Κύπρο, η οποία θα παρασύρει την Ελλάδα και την Τουρκία. Το νησί βρίσκε-ται στην πιο στρατιωτικοποιημένη ζώνη του κόσμου. Μοιάζει με ένα μισοκοιμισμένο κίβωτο που τελικά θα εκραγεί. Η Κύ-προς είναι έτοιμη να εκραγεί μετά από 22 χρόνια διπλωματικής στασιμότητας και στρατιωτικής αντιπαράθεσης.

Οι τρίτοι που παρεμβαίνουν στην κρίση, ΗΠΑ, ΟΗΕ ή Ε.Ε., έχουν ήδη αντιλη-

φθεί τον κίνδυνο της ανάφλεξης στην πε-ριοχή. Στην πραγματικότητα, οι περισσότε-ροι βλέπουν ότι η Ελλάδα και η Τουρκία -χώρες ανταγωνιστικές από παλιότερα, πολύ πριν την ένταξή τους στο ΝΑΤΟ- θα είναι οι πλέον πιθανοί εμπόλεμοι στην επό-μενη ανάφλεξη στην Ευρώπη. Μερικοί δυ-τικοί αναλυτές πιθανολογούν μια σύγκρου-ση με αφορμή κάποια άλλα σημεία τριβής στην ελληνο-τουρκική διένεξη, όπως τα νη-σιά που διεκδικούνται και από τα δύο κρά-τη. Μην ξεχνάμε ότι παραλίγο να εμπλα-κούν σε πόλεμο τον Ιανουάριο του 1996.

Πάντως, όλοι το παραδέχονται: η σημερινή κατάσταση στην Κύπρο δεν πρόκειται να συνεχιστεί. Τα μέλη της πολυεθνικής δύνα-μης του ΟΗΕ στη νεκρή ζώνη αναφέρουν όλο και πιο συχνά επεισόδια μεταξύ Ελλη-νοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων. Το περιέρ-γο στη διένεξη στην Κύπρο είναι ότι ενώ δι-αιωνίζεται, ο κόσμος αναρωτιέται αν θα μπορούσε να επιτευχτεί μια λύση. Το 1991, το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ με το ψήφισμα 716 συνέστησε να μετατραπεί η Κύπρος «σε διζωνική ομοσπονδία», δηλ. σε

Το νησί βρίσκεται στην πιο στρατιωτικοποιημένη ζώνη του κόσμου. Η Κύπρος είναι έτοιμη να εκραγεί μετά από 22 χρόνια διπλωματικής στασιμότητας και στρατιωτικής αντιπαράθεσης.

ένα κράτος με δύο κοινότητες, όπου οι πολί-τες θα έχουν τα ίδια πολιτικά δικαιώματα. Πράγμα που έφερε σε δύσκολη θέση τον Ρ. Ντεκιάς ο οποίος δεν θέλει να θυσιάσει σε καμιά περίπτωση το αγαπημένο τουρκοκυ-πριακό κράτος του. Ένα κράτος που αποτε-λεί έναν παρτί στη διεθνή σκηνή, που το δη-μιούργησε από το 1983 και το οποίο μόνο η Τουρκία έχει αναγνωρίσει. Περίπου 30.000 τούρκοι στρατιώτες βρίσκονται στα βόρεια του νησιού. Η αλλαγή στη δημογραφική

σύνθεση της περιοχής έχει επηρεαστεί πολύ από τη μαζική εποίκιση Τούρκων από την Ανατολή που άρχισε το 1974. Σήμερα οι έποικοι είναι συνολικά 50.000, κάτι λιγότε-ρο από το ένα τρίτο του πληθυσμού της πε-ριοχής που συνολικά δεν ξεπερνά τους 180.000 κατοίκους. Όλα δείχνουν ότι η Τουρκία έχει την πρόθεση να παραμείνει στη βόρεια Κύπρο. Όποιες και να είναι οι διαφωνίες των τούρκων αξιωματούχων σε άλλους τομείς, όλοι τους (εθνικόφρονες, στρατιωτικοί, φιλελεύθεροι, κοσμικοί, ισλα-μιστές) συμφωνούν στα θέματα της Κύπρου, διότι αποτελεί «εθνικό θέμα».

ΟΙ ΠΡΟΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΑΣ

Το κλειδί επομένως για οποιαδήποτε συμ-φωνία το έχει η Άγκυρα, τουλάχιστον για όσους πιστεύουν ότι η επανένωση είναι ο στόχος για κάθε περαιτέρω συμφωνία. Μό-νο η Τουρκία μπορεί να προχωρήσει σε ση-μαντικές παραχωρήσεις που θα κάνουν πραγματικότητα την επανένωση. Θα πρέπει να αποσύρει το μεγαλύτερο μέρος της στρα-τιωτικής δύναμης κατοχής, να εξαρθρώσει το παράνομο τουρκοκυπριακό κράτος, να αποσύρει τους τούρκους εποίκους, να απε-λευθερώσει τα εδάφη και να επιστρέψει τις περιουσίες στους Ελληνοκυπρίους. Όμως, η Τουρκία, φαίνεται, δεν σκέφτεται να υιοθε-τήσει κανένα από τα παραπάνω μέτρα. Πο-λύ περισσότερο που η ικανότητα των ΗΠΑ και της Ε.Ε. να πείσουν την Άγκυρα να κά-νει τις απαραίτητες παραχωρήσεις έχει μει-ωθεί σημαντικά τον τελευταίο χρόνο.

Αυτό οφείλεται και στο θυμό των Τούρ-κων προς την Ε.Ε. Η Τουρκία πήρε σημα-ντικά μέτρα για τη φιλελευθεροποίηση της πολιτικής της από τα τέλη του 1995, προκει-μένου να εξασφαλίσει την τελωνειακή ένω-ση με την Ε.Ε. Αλλά η Ελλάδα μπλόκαρε τη χρηματική βοήθεια της Τουρκίας στην Ευ-ρώπη. Η Άγκυρα έχει κουραστεί να ακούει την κριτική της Ευρώπης για θέματα αν-θρωπίνων δικαιωμάτων ή τα επιχειρήματα όσων ισχυρίζονται ότι δεν θα πρέπει ποτέ να γίνει πλήρες μέλος της Ε.Ε.

Η απόσταση μεταξύ Τουρκίας και Δύσης μεγάλωσε με την ανακήρυξη του **Νετσεμε-τίν Ερμπακάν** ως πρωθυπουργού. Πρόκει-ται για τον πρώτο αρχηγό ισλαμικής κυβέρ-νησης μετά την πτώση της οθωμανικής αυ-τοκρατορίας. Σε μεγάλο όμως βαθμό, η εξωτερική πολιτική της Τουρκίας είναι διακριτικά στραμμένη προς τη Δύση και ει-δικότερα προς τις ΗΠΑ.

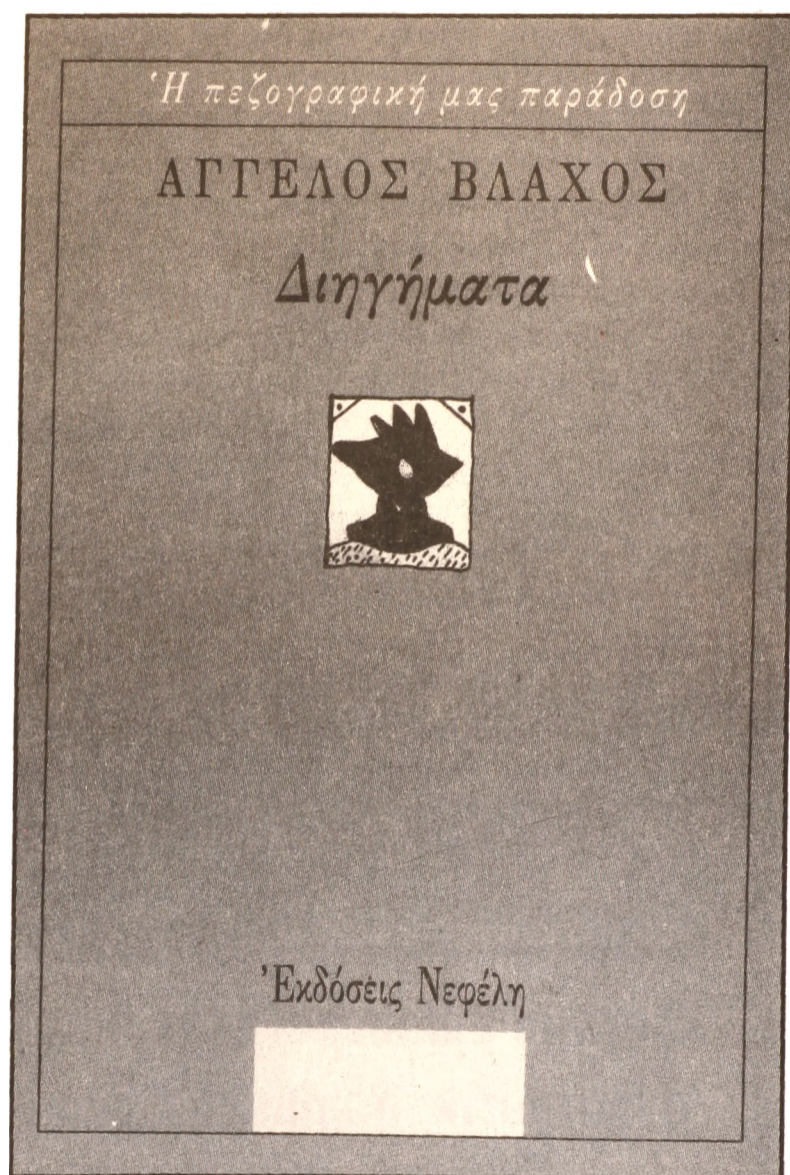
Η πεζογραφική μας παράδοση

ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ ΕΚΔΟΣΗΣ: ΝΑΣΟΣ ΒΑΓΕΝΑΣ

ΑΓΓΕΛΟΣ ΒΛΑΧΟΣ

Διηγήματα

Το διηγηματικό έργο του Άγγελου Βλάχου (το οποίο ουσιαστικά παραμένει ως σήμερα άγνωστο) βρίσκεται εντυπωσιακά μακριά από τον σύγχρονό του αθηναϊκό ρομαντισμό.

Ο Βλάχος (ο συνεπέστερος, μαζί με τον Μιχαήλ Μητσάκη, αθηναιογράφος του 19ου αιώνα) φωτογραφίζει την αθηναϊκή κοινωνία της εποχής του, διακωμωδεί την επιδειξιμανία, σαρκάζει τη μαζική υστερία που καταλαμβάνει τους κατοίκους της Αθήνας στα χρόνια του Λαυρεωτικού ζητήματος («Λαυριακής μετοχής Απομνημονεύματα»). Τα διηγήματα αυτά, τα οποία μπορούμε αβίαστα να τα εντάξουμε στην περιοχή της αστικής ηθογραφίας, προωθούν με συνέπεια το ρεαλιστικό αίτημα της προσγείωσης της νεοελληνικής πεζογραφίας στην πραγματικότητα και της στήριξης του αφηγηματικού μύθου σε καθημερινά γεγονότα. Πρόκειται για μια συνειδητή –όπως προκύπτει και από τα θεωρητικά του κείμενα– επιλογή, την οποία ο Βλάχος υπηρετεί απαρέγκλιτα μία τουλάχιστον εικοσαετία πριν από τους ρεαλιστές αθηναιογράφους της γενιάς του 1880.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ ...Η άλλη άποψη στο βιβλίο

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6, ΑΘΗΝΑ 106 80, ΤΗΛ.: 36 07 744, FAX: 36 23 093

Επιμέλεια: Σωτήρης Ντάλης

Η Ρωσία και το NATO

Με σκοπό ν' αποδείξουν ότι το μεταψυχροπολεμικό ειδύλλιο ΗΠΑ-Ρωσίας μπορεί να συνεχιστεί και τα επόμενα χρόνια, οι ηγέτες των δύο χωρών συναντήθηκαν πριν από λίγες μέρες στο Ελσίνκι. Κατά γενική ομολογήσαν μία από τις πιο δύσκολες αμερικανορωσισυνόδους κορυφής, καθώς πραγματοποιήθηκε σε ίσο όπου ο φραστικός πόλεμος μεταξύ των δύο υρών επί των γνωστών τους διαφωνιών για τη δι-
νση του NATO προς Ανατολάς είχε λάβει υψη-
ς τόνους.

ίχε προηγηθεί η γνωστή επίσκεψη της αμερικανί-
υπουργού Εξωτερικών **Μαντλίν Ολμπράιτ** στη
σχα και η προσπάθειά της να πείσει τους Ρώσους
ένα διευρυμένο NATO θα έχει λιγότερα συμβατι-
ίπλα και δεν θα τοποθετηθούν πυρηνικά όπλα στο
φος πρώην μελών του Συμφώνου της Βαρσοβίας.
η σύνοδο του Ελσίνκι, ο **Μπιλ Κλίντον** και ο
όρις **Γέλτσιν** δεν κατάφεραν να συμφωνήσουν
θέμα της διεύρυνσης του NATO, αλλά έθεσαν τις
εις για την έναρξη διαπραγματεύσεων οι οποίες,
ολοκληρωθούν, αναμένεται να οδηγήσουν στην
η συνθήκη μείωσης των πυρηνικών όπλων.

«Οι ηγέτες της Ρωσίας και των ΗΠΑ «συνεχίζουν να
φωνούν» στο θέμα της διεύρυνσης του NATO
ς Ανατολάς, σημειώνεται στο κοινό ανακοινωθέν
συνόδου του Ελσίνκι. Και προστίθεται ότι η χάρτα
διαπραγματεύονται το NATO και η Ρωσία θα εί-
«μια δέσμευση μεγάλης διάρκειας» και θα υπο-
φεί από τα 16 κράτη-μέλη της Συμμαχίας και από
Ρωσία «στο υψηλότερο πολιτικό επίπεδο». «Σε μια
σπάθεια να ελαχιστοποιηθούν οι επιπτώσεις από
διαφωνία στο θέμα αυτό, οι δύο πρόεδροι συμφώ-

νησαν ότι θα δουλέψουν από κοινού για τη σύνταξη
ενός εγγράφου που θα ορίζει τη συνεργασία NATO-
Ρωσίας ως ένα σημαντικό στοιχείο του ευρωπαϊκού
συστήματος ασφαλείας», καταλήγει το ανακοινωθέν.

Στη συνάντηση, ο Γέλτσιν φαίνεται να εξασφάλισε
μια πιο ισχυρή φωνή για τη Ρωσία στα μελλοντικά
σχέδια του NATO, «όταν αρμόζει, κοινή απόφαση
και δράση σε θέματα ασφάλειας και κοινών ανησυ-
χιών», όπως αναφέρει το ανακοινωθέν, χωρίς όμως
να διευκρινίζει πότε και πού θα αρμόζει ρωσική ανά-
μειξη. Στη Μόσχα ερμηνεύουν αυτό το σημείο ως σιω-
πηρή συμφωνία ΗΠΑ-Ρωσίας που εξασφαλίζει ότι η
διεύρυνση του NATO δεν πρόκειται να προχωρήσει
πέραν της Ουγγαρίας, της Πολωνίας και της Τσεχίας.

Αν ο Κλίντον αποδεχτεί μια τέτοια συμφωνία είναι
βέβαιο ότι θα προκαλέσει εκνευρισμό σε πολλά μέλη
του Κογκρέσου και θα δυσανεστήσει πολλές ευρω-
παϊκές χώρες (κυρίως σκανδιναβικές). Αν η διεύρυν-
ση του NATO περιορισθεί μόνο σε χώρες της Κεντρι-
κής Ευρώπης κι αφήσει εκτός τα βαλτικά κράτη, τότε
η προοπτική αυτή ενδεχομένως θα μετατρέψει την πε-
ριοχή της Βαλτικής σε «γκρίζα ζώνη».

Με μια τέτοια ρύθμιση, η οικονομική και πολιτική
ανασφάλεια των βαλτικών κρατών θα θεωρηθεί «ευθύ-
νη» των σκανδιναβικών χωρών, οι οποίες από την
πλευρά τους θεωρούν ότι τέτοια ρύθμιση ισοδυναμεί
με πλήρη αποδοχή της ρωσικής ηγεμονίας στην περιο-
χή. Εν κατακλείδι, μόνο τον ερχόμενο Ιούλιο στη σύ-
νοδο κορυφής του NATO, όταν θ' αποφασιστεί η δι-
εύρυνση της Συμμαχίας, θα μπορούμε να διαπιστώ-
σουμε αν αυτή η «παράλληλη» σχέση Ρωσίας-NATO
έχει και σε ποιο βαθμό συμβάλει στη δημιουργία ενός
νέου πλαισίου ασφαλείας στην Ευρώπη.

**Οι ηγέτες της
Ρωσίας και των
ΗΠΑ “συνεχίζουν
να διαφωνούν”
στο θέμα της
διεύρυνσης του
NATO προς
ανατολάς**

Οι Αλβανοί πυροβολούν τον αέρα!

άρθρο ΕΙΔΙΚΟΥ ΣΥΝΕΡΓΑΤΗ

Το σημείωμα που ακολουθεί είναι γραμμένο από ειδικό συνεργάτη μας, προσωπικότητα της ελληνικής μειονότητας, που κατοικεί στους Αγίους Σαράντα. Περιγράφει με γλαφυρό τρόπο (τόσο ξένο για τη στερεότυπη γλώσσα των πολιτικών αναλύσεων...) τα τελευταία γεγονότα. Παράλληλα, επιχειρεί μια ανατομία του πολιτικού συστήματος (!) στη γειτονική χώρα ενώ αδυνατεί να βρει –όσο κι αν πασχίζει– πολιτικό περιεχόμενο στην εξέγερση... Γι' αυτό, σημειώνει, οι Αλβανοί πυροβολούν τον αέρα!

Η άνοιξη του 1997 είναι η πιο θλιβερή απ' όλες που πέρασαν στην Αλβανία τον εικοστό αιώνα. Κάτω από τα δέντρα δε στρώνονταν ανθοπέταλα, αλλά κάλυκες. Πάνω στα κλαριά τους αντί των καρπών, κρέμονται χειροβομβίδες. Οι άνθρωποι κοιμούνται - αν κοιμούνται - κάτω από τη ροκ συναυλία των πυροβολισμών. Όσο για το ξύπνημα, αυτό το έχουν αναλάβει τα καλάσνικοφ.

Τρεις φορές μέσα στον αιώνα μας, αυτή η χώρα η μικρή, η παράξενη, αφού βγήκε από την οθωμανική νύχτα, πήρε το μυστήριό της να βάλει τα θεμέλιά της. Μια με τον **Ζώγκου**, (1924-39), μια με τον **Χότζα**, (1945-90) και τελευταία με τον **Μπερίσα**, (1991-97). Δυστυχώς, όμως, η δουλειά έμενε στα θεμέλια κι όλο το οικοδόμημα δεν ήταν παρά ένα σύγχρονο γεφύρι της Αρτας.

Ο Ζώγκου έκανε ό,τι έκανε και μια μέρα πήρε το χρυσό και την αυλή του κι έφυγε σαν κλέφτης. Ο Χότζα, αφού παραμέρισε και τη μικρότερη πέτρα που είχε βάλει ο προπάτοχός του, άρχισε πάλι από την αρχή. Έκανε αυτά που έκανε και, τώρα, δεν ξέρει κανένας που βρίσκονται τα οστά του. Ο Μπερίσα σήκωσε δυο δάχτυλα ψηλά κι υποσχέθηκε ότι ήρθε η ώρα να φτιάξει τα θεμέλια γερά κι ακούνητα. Δεν πέρασαν παρά μόνο 6-7 χρόνια κι όλα γίναν κουρνιαχτός. Τόσος κουρνιαχτός, που μπαίνει στα ρουθούνια των Βαλκανίων και τα Βαλκάνια φταρνίζονται. Φτάνει και στην Ευ-

ρώπη, της μπαίνει απ' τα παράθυρα κι η Ευρώπη δυσφορεί... Και όλο ετοιμάζεται να συσχεφτεί - λέει.

Ποιος ξέρει, ίσως να μην της φθάνει ένας αιώνας αυτής της χώρας της μικρής, της παράξενης, για να φτιάξει τα θεμέλιά της.

***

Κανένας από τους τρεις προαναφερόμενους πρωταγωνιστές δεν μπόρεσε να κοιτάξει το λαό του με αγάπη στα μάτια και να του πει τι πρέπει να κάνει για να ζήσει σαν Ευρωπαίος που είναι - κι όχι σαν λευκός Αφρικανός. Ο Ζώγκου φρόντιζε να στήσει την αυλή του τη βασιλική και δεν είχε καιρό να ιδεί το λαό του, που κυβερνούσαν με βάση το δίκαιο των βουνών. Ο Χότζα είχε πάρει μιας εξ αρχής τον αμανέ πολύ ψηλά. Αφού τον έστρωσε στη δουλειά -που ήταν ένα καταναγκαστικό έργο-, του είπε ότι εσύ, λαέ μου, είσαι ο πιο αρχαίος, ο πιο πολιτισμένος και ο πιο ηρωικός, τόσο, που μπορείς να γονατίσεις κάθε εχθρό, και υπερδυνάμεις ακόμα. Κι όσο να σταματήσει ο Χότζα, έπαιρνε το λόγο ο διάσημος και ο τόσο αγαπημένος στους Έλληνες, **Κανταρέ** και του έλεγε πως η οθωμανική κατοχή μπορεί να ήταν συμφορά για τους άλλους λαούς, αλλά για σένα, όχι(!). Γιατί η Αλβανία, σαν μικρός γεωγραφικός χώρος σε στένευε, ενώ η Οθωμανική Αυτοκρατορία σου έδωσε τη δυνατότητα να ξετυλίξεις άνετα τα μεγάλα προσόντα και ταλέντα σου(!). Του έλεγε ακόμα ότι ο Οδυσσέας είναι Ιλλυριός κι ότι την Ακρόπολη μπορεί

να τη σχεδιάσε ο Ικτίνος, αλλά σαν χτίσ είχαν κατεβεί οι ταλαντούχοι Ιλλυριοί. ακόμα ότι τη βεντέτα του Βορρά, τη συντούμε και στον Αισχύλο, άρα είμαστε σι γενείς αυτού του μεγάλου τραγικού.

Κι ο λαός ζούσε σαν αφιονισμένος και απελπισία, γιατί αισθανόταν πως οι αθθεις της ζωής ήταν άλλες. Αυτός ήθε ελευθερία και ψωμί και διαμέρισμα καν νικό ώστε να μη μαγειρεύει στην τουαλέ και καθαριότητα στους δρόμους. Κι ήθε να προοδεύσει, αλλά του είχαν στερήσ αυτή τη μαγική διαδικασία της ανόδου, πέρχεται μέσα από τη σύγκριση. Τόσο απμονωμένος και απληροφόρητος δεν ήξε τι έκαναν οι γειτόνοι του κι ακόμα παραπρα, αν ήταν κοντύτεροι ή ψηλότεροι απ' ατόν. Μάλλον κοντύτεροι θα 'ταν. Και π αδύνατοι. Έτσι του έλεγαν οι πολιτικοί κι οι πνευματικοί ταγοί

***

Γι' αυτό και, όταν ήρθε η ώρα, τα 'βαλε με το άγαλμα του Χότζα. Το σώριασε. Κι ύστερα, κρεμάστηκε από τα δύο υψωμένα δαχτυλά του αρχηγού με την άσπρη καμπα ντίνα που λεγότανε Μπερίσα. Αυτό, τη πρώτη μέρα. Την άλλη μέρα έμεινε στη μεση του δρόμου. Είδε ότι η εθνική του περιουσία με τρόπο επαίσχυντο και προβληματικό περνούσε στα χέρια των ημετέρων. Είδε τους ήττημένους του 1944 να σκαρφάζουν στην εξουσία με φοβερή μανία, όχι για να αποκαταστήσουν την ποδοπατημένη δικαιοσύνη, αλλά να βγάλουν το άχτι τους

...θε ο αντιφρονών καθηγητής Πίπα και, ...καλάκαλά πατήσει το πόδι του στη γη, ...τη στερήθηκε τόσο, δήλωσε ότι θα πρέ- ...να εκτελεστούν από τα μέλη του πολιτι- ...γραφείου, ως και τον υπεύθυνο του τε- ...ταίου χωριού.

...η χώρα έμπαινε πια με ταχύτητα στην ...χή της «δημοκρατικής» τάξης πραγμά- ...Σ' έπαιρνε η αστυνομία στο τμήμα κι ...αινες ή κατάμαυρος ή και νεκρός. Περ- ...σες σούρουπο για το σπíti σου κι ο σι- ...ολοστός «αγνώστων» σου άνοιγε το κε- ...στα δύο. Οι συμμορίες έκαναν περι- ...ο στα χωριά, ενώ ο αρχηγός της αξιω- ...ικής αντιπολίτευσης μεγάλωνε τη γενει- ...του στη φυλακή υψίστης ασφάλειας. ...πόμερες κοιλάδες και τα φαράγγια άρ- ...αν να μεγαλώνουν και ινδική κάνναβη, ...ποία ούτε από πού κρατούσε η σκού- ...της. Η Αυλώνα, το σημαντικό αυτό λι- ...έγινε σταθμός, που δεχόταν Κινέ- ...Αφγανούς, Πακιστανούς, Κούρδους ...φυσικά... Αλβανούς και τους έστελνε ...ιταλικές και ελληνικές ακτές. Η ...ιατική και το Ιόνιο μόνο γνωρίζουν το ...γματικό νούμερο των πνιγμένων. Εδώ ...νούσαν, όπως καταγγέλλανε οι αλβανι- ...εφημερίδες, τα λαθραία όπλα και τα ...κοτικά. Εδώ γεννήθηκαν και μετατρέ- ...αν σε αυτοκρατορία οι παρατράπεζες. ...χώρα, όπως λένε όλοι, έγινε πλυντήριο ...βρώμικου χρήματος. Στις τράπεζες τις ...τικές τοποθετούσαν τα τσουβάλια των ...μάτων οι παρατράπεζες – έλεγε ένας ...πεζίτης. Άρα, παρατράπεζες και τράπε- ...στο ίδιο παιχνίδι...

...η τιμή μιας υπογραφής –οποιασδήποτε– ...βαινε στο παζάρι του «Δημοσίου». Κι ο ...ιστής, που πληρωνόταν καλά, απέδιδε ...ή δικαιοσύνη (ο δικαστής, λίγο πριν κα- ...ει στην καρέκλα, μετέφερε το γάλα στο ...κομείο με το καραβάνι). Κι οι αρχηγοί ...φυλών του Βορρά, εφόσον πλήθαιναν ...τομα, που κλείνονταν στους μεσαιωνι- ...ς πύργους λόγω αίματος, συσκέπτονταν ...αποφάσιζαν να μειώσουν το χρόνο της ...τέτας από επτά γενιές σε τέσσερις – που ...αίνει πρόοδο. Κι οι εκατοντάδες χιλιά- ...μετανάστες μάζευαν με αίμα τα χρήμα- ...για να τους τα πάρουν τα αρπακτικά που ...οιμόνευαν εκεί στην πατρίδα. Κι ο Μπε- ...α συνέχιζε να κυβερνάει το λαό καβάλα ...άλογο της εξουσίας, ατάραχος. Τότε ...ν που ο κ. Χότι, πρόεδρος του Οικολογι- ...Κόμματος, αυτός ο λαϊκός τύπος, είπε ...το σοφό του ύφος ότι εμείς οι Βόρειοι

Οι Αλβανοί πήραν τα άρματα όταν τους έκλεψαν τα χρήματα – το «ζην». Επειδή, όμως, ποτέ δεν μπόρεσαν να βρούνε στόχο, πυροβολούνε τον αέρα!

...αίμα καβαλικεύουμε το άλογο δεν κατεβαί- ...νουμε, εκτός και αν μας ρίξεις.

***

ΣΥΝΤΟΜΟ ΑΝΕΚΔΟΤΟ:

ΑΛΒΑΝΟΣ ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΤΑΞΕΩΣ!

Μια παρένθεση. Σαν δείγμα νοοτροπίας και επιπέδου: Ένας νεαρός άντρας, με αθλητικό σώμα, ανέβηκε τις σκάλες και μπήκε στο Σνακ-Μπαρ Τρία Τριαντάφυλλα. Κάθησε, έριξε το βλέμμα στον καλαιοσθητικό χώρο, στα τραπέζια και... τσαντίστηκε. Όταν τον πλησίασε η σερβιτόρα, αντί να παραγγείλει, της λέει να φωνάξει τον ιδιοκτήτη του καταστήματος.

- Ορίστε, κύριε, του λέει ο ιδιοκτήτης ευγενικά.
- Μήπως είστε κομμουνιστής, του λέει απότομα ο πελάτης.
- Τι λέτε, κύριε! Ήρθατε να γευτείτε κάτι ή...
- Σας επαναλαμβάνω: Είστε κομμουνιστής!
- Σας παρακαλώ, κύριε, του κάνει πια θυμωμένος και ο ιδιοκτήτης. Τον παππού μου τον εκτέλεσαν οι κομμουνιστές...
- Τότε τι θέλουν τόσα κόκκινα τριαντάφυλλα στα τραπέζια; Κοκκίνισε ο τόπος!
- Αυτό είναι το πρόβλημά σας; Χαίρετε!
- Πάει να φύγει ο ιδιοκτήτης και πέφτει πάνω στον πρόεδρο της Νομαρχιακής του Δημ. Κόμματος, που έμπαινε εσπευσμένα και είδε τη σκηνή.
- Ήρεμα, ήρεμα! Λέει στον ιδιοκτήτη. Ξέρεις ποιος είναι ο κύριος;
- Όχι!
- Είναι ο υπουργός Δημοσίας Τάξεως.

Σοφός αποδείχτηκε ο λόγος του κ. Χότι. Ο κρατικός μηχανισμός δεν λειτουργεί. Οι υπηρεσίες δεν λειτουργούν. Δικαστικά μέ- ...γαρα είναι καμένα. Αστυνομικά τμήματα, ...στάχτη. Φάκελοι φακελωμένων πολιτών ...πωλούνται στο παζάρι. Ο στρατός, διαλυμέ- ...νος. Τους μπαίνουν στις τράπεζες. Μ' ένα ...λόγο, η Αλβανία καίγεται ενώ ο Μπερίσα ...επανεκλέγεται. Κι ούτε που του περνάει ...από το νου να κατέβει απ' το άλογο. Κι οι ...Αλβανοί ζώστηκαν τ' άρματα. Δεν τα πήραν ...όταν τους έκλεβαν την εθνική περιουσία. ...Ούτε όταν τους έκλεβαν μέρα μεσημέρι τις ...ψηφους. Τα ζώστηκαν όταν τους έκλειψαν τα ...χρήματα. Τους πάτησαν, δηλαδή, που τους ...πονάει περισσότερο και από την ιδεολογία, ...τη θρησκεία κι άλλα τέτοια ηχηρά. Γιατί αυ- ...τά έχουν να κάνουν με το «ζην», ενώ οι ιδεο- ...λογίες, οι θρησκείες και τα όσα ηχηρά έχουν ...να κάνουν με το «ευ ζην». Κι αυτό για τους ...Αλβανούς θεωρείται πολυτέλεια. Γι' αυτό ...και ζώστηκαν τα άρματα.

Επειδή, όμως, ποτέ τους δεν μπόρεσαν να βρούνε το στόχο, πυροβολούνε τον αέρα.

Είναι πολύ λυπηρό να βλέπεις ένα λαό να πυροβολεί τον αέρα. Και να 'ναι μόλις τρία χρόνια από το τέλος της δεύτερης χι- ...λιετηρίδας.

Ελιά – και Μπερίσα πρόεδρο!

του Αργύρη Παναγόπουλου

Η Ιταλία της Ελιάς δημιουργώντας ένα υποκριτικό κλίμα ρατσισμού και ξενοφοβίας, αυτοπροτείνεται ως εγγυητής της «διεθνούς αστυνομικής δύναμης» και ετοιμάζεται να επέμβει στην Αλβανία για να στηρίξει τον παρασημοφορημένο από τον Σκάλφαρο, Μπερίσα, παραβιάζοντας τις οδηγίες του ΟΗΕ – με την υποστήριξη της Ε.Ε. και της Ελλάδας.

Η κυβέρνηση της Ελιάς ετοιμάζεται να αναλάβει δυναμικό ρόλο στη νέα μετα-γιουγκοσλαβική και μετα-διπολική Ευρώπη, προγραμματίζοντας και προετοιμάζοντας εδώ και τρεις εβδομάδες μια άμεση στρατιωτικο-πολιτική επέμβαση στην Αλβανία.

Με τη συγκατάθεση της Ε.Ε. και της Ελλάδας και την αρνητική στάση της Γερμανίας, της Βρετανίας και των ΗΠΑ, η «διεθνής αστυνομική δύναμη», κυρίως ιταλική, ετοιμάζεται να επέμβει με το πρόσχημα της προστασίας της ανθρωπιστικής βοήθειας για να προσφέρει την υποστήριξη της σε μια προεδρική εξουσία που δεν έχει κανένα ίχνος νόμιμης υπόστασης στη χώρα. Για την Ιταλία αποτελεί την πρόφαση για τη δημιουργία μιας ανάλογης ζώνης επιρροής, σαν αυτή της Γερμανίας στην κεντρική Ευρώπη.

Από τα τέλη Φεβρουαρίου που άρχισε η εξέγερση των Αλβανών, η ιταλική κυβέρνηση έκανε κάθε είδους προσπάθεια για να υποστηρίξει τον Μπερίσα και να δημιουργήσει στην ιταλική κοινή γνώμη ένα αίσθημα ανασφάλειας, απέναντι σε ένα κύμα προσφύγων από την Αλβανία, αποτελούμενο κυρίως από γαζοποιά και εγκληματικά στοιχεία.

Όταν η ιταλική αστυνομία άρχισε να απελαύνει τους πρώτους αλβανούς πρόσφυγες γιατί είχαν κάποιο τατουάζ, ή «περπατούσαν με ύποπτο τρόπο», ή διαμαρτύρονταν για τις συνθήκες κράτησής τους στα πραγματικά στρατόπεδα συγκέντρωσης που «ίδρυνε» η κυβέρνηση της Ελιάς κοντά στο Μπάρι και το Πρίντζι, η ιταλική κοινή γνώμη ήταν σύμφωνη ότι οι Αλβανοί είναι εγκληματίες. Όλοι σχεδόν οι δεξιοί πολιτικοί ηγέτες του Πόλου της Ελευθερίας

–**Μπερλουσκόνι και Φίνι**– συνεχάρησαν τον **Ναπολιτάνο**, τον υπουργό Εσωτερικών του ΔΚΑ, γιατί υπερασπίστηκε με ζήλο την Τάξη και την Ασφάλεια.

Δημιουργώντας ένα κλίμα ρατσισμού και ξενοφοβίας σε ολόκληρη τη χώρα, η κυβέρνηση της Ελιάς προσπαθεί να εξαργυρώσει ένα σημαντικό πολιτικό χαρτί για τις επόμενες δημοτικές εκλογές που θα γίνουν την άνοιξη, ιδιαίτερα στον ιταλικό Βορρά που η δεξιά, με τον Πόλο της Ελευθερίας και τη Λέγκα του Βορρά, έχουν ήδη αρχίσει μια αντιδραστική και ρατσιστική προπαγάνδα. Η κυβέρνηση της Ελιάς τούς ανταγωνίζεται αυτή τη στιγμή από δεξιά, προκαλώντας σε ένα μεγάλο μέρος των ψηφοφόρων της, στην αριστερά και τους δημοκρατικούς καθολικούς, ένα αίσθημα αποστροφής και απομάκρυνσης. Ακόμα και σε πολλές πόλεις της κεντρικής και νοτίου Ιταλίας που ελέγχονται από τις δυνάμεις της Ελιάς –και ιστορικά από την αριστερά–, οι δημοτικές αρχές, ακολουθώντας αυτό το ξενόφοβο κλίμα, αρνήθηκαν να φιλοξενήσουν αλβανούς πρόσφυγες.

«ΑΠΕΛΑΣΤΕ ΚΑΘΕ ΑΛΒΑΝΟ»!

Η υποκρισία της κυβέρνησης της Ελιάς εξέπληξε ολόκληρο τον ευρωπαϊκό και τον αμερικανικό Τύπο όταν, στις 20 Μαρτίου, αποφάσισε να κηρύξει, με προεδρικό διάταγμα, την κατάσταση εκτάκτου ανάγκης ως απάντηση στο «κύμα» αλβανών προσφύγων. Η Γερμανία κατά τη διάρκεια του πολέμου στην πρώην Γιουγκοσλαβία φιλοξένησε πάνω από 400.000 χιλιάδες άτομα και η Ελλάδα, με το 1/5 του πληθυσμού της Ιταλίας και με το μισό περίπου κατά κεφαλήν εισόδημα, απορρόφησε από το 1990 γύρω στις 300.000 χιλιάδες Αλβανούς χωρίς

να προβεί σε αντίστοιχες ενέργειες. Στην Ιταλία των 57 εκατομμυρίων κατοίκων έφτασαν 10.000 αλβανοί πολίτες, σπείρες πλειοψηφία τους γυναίκες και παιδιά, ενώ η κυβέρνηση της Ελιάς απάντησε με αστυνομικά μέτρα. Οι αστυνομικές αρχές μετρούν ανενόχλητες να απελαύνουν τους «νεπιθύμητους ξένους». Ούτε η αντιδραστική γαλλική κυβέρνηση δεν τόλμησε να πάρει τέτοιο μέτρο εναντίον των ξένων. Μπροστά στις αντιδράσεις ενός μέρους της αριστεράς, η νομενκλατούρα της Ελιάς καυχήθηκε υποστηρίζοντας ότι, από λάθος, το προεδρικό διάταγμα αναφέρει την «απέλαση κάθε ξένου». Η αρχική θέση ήταν εναντίον «κάθε Αλβανού»!

Η κυβέρνηση της Ελιάς έχει ξεπεράσει οποιαδήποτε ιταλική μεταπολεμική κυβέρνηση στη διεξαγωγή μιας επεκτατικής, όχι καθαρά επιθετικής, εξωτερικής πολιτικής, που καλύπτεται διαμέσου των συνεχών δηλώσεων του **Αντρεάτα**, υπουργού Αμυνας, του **Ντίνι**, υπουργού Εξωτερικών, και του **Φασίνο**, υφυπουργού Εξωτερικών, για μια ειρηνική διευθέτηση της αλβανικής κρίσης χωρίς στρατιωτική επέμβαση στην Ιταλία, όταν από την πρώτη στιγμή με την υποστήριξη του ίδιου του **Πρόντι** προσπάθησαν να οδηγήσουν την αλβανική κρίση σε μια ντε φάκτο ξένη επέμβαση.

Αυτή τη φορά, η Ιταλία δεν κινήθηκε όπως κατά τη διάρκεια της γιουγκοσλαβικής κρίσης, που περιθωριοποιήθηκε από τη Γερμανία. Από την αρχή της σημερινής κρίσης, ο Πρόντι με συνεχείς τηλεφωνικές επαφές έδινε τις απαραίτητες εγγυήσεις υποστήριξης στον Μπερίσα, ενώ ο Ντίνι και ο Φασίνο δήλωναν ότι ήταν σίγουροι πως ο αλβανός πρόεδρος ελέγχει απολύτως την κατάσταση. Όταν άρχισαν οι ανησι-

ΙΤΑΛΙΑ

για τα πιθανά προβλήματα που θα προκαλούσε ένα κύμα προσφύγων, τόσο ο πολίτανο όσο και ο Φασίνο δήλωναν ότι υπάρχει κίνδυνος, αρνούμενοι να κινητοποιήσουν έγκαιρα τις αρμόδιες αρχές. Την ίδια στιγμή, παραβιάζοντας κάθε διανομιμότητα, ο ιταλός πρεσβευτής στα Αλβανία διαπραγματευόταν επάνω σε ιταλοπολεμικό πλοίο την παράδοση των όπλων από τον πληθυσμό του Αυλώνα, υποκρίνοντας, μάλιστα, και σχετικές συμφωνίες. Αφήνοντας κατά μέρος τα θέματα νομιμότητας, με ποιον τρόπο θα μπορούσε να υψωθεί την ακεραιότητα όσων παρέδιδαν όπλα; Με το στρατό του Πρόντι και την ησυχία του Μπερίσα;

Η αλήθεια είναι πως η ιταλική κυβέρνηση κατανοήσει από την αρχή το εύρος της ανικανής κρίσης και της διάλυσης του κράτους του Μπερίσα, αρχίζοντας ήδη τις απαιτητές στρατιωτικές προετοιμασίες. Παράλληλα, φρόντιζαν να προβάλλεται διαρκώς η Ιταλία, τόσο μέσα στους διεθνείς οργανισμούς (ΟΑΣΕ, Ε.Ε., ΟΠΕ κ.λπ.), όσο στην ευρωπαϊκή κοινή γνώμη. Η οδηγία του ΟΗΕ για την αποφυγή αποστολής στρατιωτικής δύναμης μονομερώς θεωρείται ξεπερασμένη από το ιταλικό ΥΠΕΞ, ενώ στη Γιουγκοσλαβική κρίση έλαβαν μέτρα σε πολεμικές επιχειρήσεις γερμανικές ιταλικές στρατιωτικές δυνάμεις!

ΡΙΞΗ ΣΤΟΝ ΜΠΕΡΙΣΑ

Όταν στην Αλβανία η μία μετά την άλλη αποθήκες πυρομαχικών έπεφταν στα χέρια του πληθυσμού και των διαφόρων μαζικών οργανώσεων, η ιταλική κυβέρνηση διαμέσου των διαδοχικών δηλώσεων, έως του Ντίνι, ισχυριζόταν ότι δεν υπάρχει συγκεκριμένος κίνδυνος.

Όταν οι Αμερικανοί δήλωναν ότι δεν επανήλθε άλλη διέξοδος εκτός από την παταγή του Μπερίσα, οι ιταλοί πολιτικοί, μετά το τέλος του ειδικού προεδρικού συμβουλίου με θέμα την αλβανική κρίση έσπευδαν να δηλώσουν την «πίστη» στον Μπερίσα.

Εξάλλου, από τη στιγμή που συγκροτήθηκε η κυβέρνηση του Φίνο, υποστηρίζουν τις αισιοδοσίες του σημερινού Κοινοβουλίου ο Μπερίσα, που επιμένει να διατηρεί τη νομιμότητα στον Τύπο και την εξάρτηση των μυστικών υπηρεσιών και της τηλεόρασης από τον αλβανό πρόεδρο.

Η ιταλική άνευ όρων υποστήριξη στον Μπερίσα έχει βαθιές ρίζες. Δεν έχει περά-

Οι ελπίδες για αποζημιώσεις από τις πυραμίδες εξατμίζονται. Και τώρα οι εξαπατημένοι αλβανοί, βλέπουν τα πεντοχίλιαρα μόνο ζωγραφιστά.

σε ένας χρόνος από τότε που ο πρόεδρος της Ιταλικής Δημοκρατίας, Σκάλφαρο, εμφανίστηκε στην αλβανική τηλεόραση για να δηλώσει ότι ο Μπερίσα είναι το φάρμακο που χρειάζεται η Αλβανία. Τον περασμένο Οκτώβριο, τις παραμονές των δημοτικών εκλογών στην Αλβανία, ο Σκάλφαρο παρασημοφόρησε τον Μπερίσα στη Ρώμη με την υψηλότερη ιταλική τιμητική διάκριση. Η απόφαση της ανακήρυξής του σε Ιππότη του Αγίου Σταυρού της Ιταλικής Δημοκρατίας δημοσιεύτηκε στην ιταλική Εφημερίδα της Κυβερνήσεως στις 14 Μαρτίου, τη μέρα που Ιταλοί, Αμερικανοί, Γερμανοί και Γάλλοι, με αερογέφυρα, απομάκρυναν τους πολίτες τους από τα Τίρανα. Ο ιταλός πρεσβευτής στα Τίρανα εμφανίστηκε στο βήμα της προεκλογικής συγκέντρωσης του Μπερίσα και πολλές φορές δημιούργησε επεισόδια με ξένους δημοσιογράφους που, κατά τη διάρκεια των εκλογών του Μαΐου και του Οκτωβρίου, έφερναν στην επιφάνεια τη νοθεία των εκλογικών αποτελεσμάτων. Ο κατάλογος θα μπορούσε να κλείσει με την ικανοποίηση της ιταλικής κυβέρνησης και ολόκληρου σχεδόν του ιταλικού Τύπου, όταν οι ιταλοί επιχειρηματίες οργάνωσαν ένοπλες και παράνομες φρουρές στις εγκαταστάσεις τους, όπως στην περίπτωση του ιταλικού εργοστασίου της Coca Cola. Ο παροξυσμός, μάλιστα, του δεξιού ιταλικού Τύπου έφθασε να παρομοιάζει την πιθανότητα μιας ιταλικής στρατιωτικής επέμβασης στην Αλβανία με την ιταλική στρατιωτική επέμβαση στην προπολεμική Κίνα!

Στα ιταλικά πολεμικά πλοία έχει φορτωθεί ήδη η πρώτη ανθρωπιστική βοήθεια

από άρματα μάχης Leopard και 1.000 άνδρες περιμένουν το σήμα απόπλου στο βαρύ καταδρομικό Βιτόριο Βενέτο, ενώ τα δοκιμασμένα για ανθρωπιστικούς σκοπούς στο Ιράκ και τη Βοσνία Tornado θα τους προσφέρουν αεροπορική κάλυψη.

ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ «ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΗ» ΑΝΑΜΕΙΞΗ

Οι υπουργοί Εξωτερικών της Ε.Ε. ετοιμάζουν τη στρατιωτική «αστυνομική» ανάμειξη στην Αλβανία. Δυο γειτονικές χώρες της Αλβανίας, η Ιταλία και η Ελλάδα, είναι αποφασισμένες να παίξουν όλα τα χαρτιά τους για την άσκηση επιρροής στην περιοχή. Από τη μεριά του, ο Μπερίσα προσπαθεί να αποδυναμώσει τη νέα κυβέρνηση και να διευρύνει το χάος, για να διατηρήσει την κατάσταση κινδύνου και να εμποδίσει τη διενέργεια νέων εκλογών.

Η Ιταλία της Ελίας θα έπρεπε να είχε καταλάβει ήδη ότι μόνο οι «αποικιοκρατικές» χώρες μπορούν να ακολουθούν «αυτοκρατορικές» και μεγαλεπήβολες πολιτικές. Και η Ιταλία της Ελίας ή της Δεξιάς, με ή χωρίς θέση, με βέτο στο Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ, είναι πολιτικά και οικονομικά ανίσχυρη για να ακολουθήσει μια τέτοια πολιτική, ακόμα και στην περίπτωση της «μικρής» Αλβανίας. Γι' αυτό το λόγο έχει την οικονομική ανάγκη της Ε.Ε. και, ασφαλώς, τη συνδρομή της Ελλάδας.

Από τις περιπτώσεις του Μάρκος και του Ντουβαλιέ κανείς τους δεν διδάχτηκε τίποτα. Ίσως η παραίτηση του Μπερίσα να μπορέσει να σώσει την Αλβανία από την αυτοκτονία και όλους τους γείτονές της, φίλους και εχθρούς, από το βάλτο.

Εμφύλιος και αντιδράσεις

του Αστέρη Χουλιάρα

Τις πρωινές ώρες του Σαββάτου της 15ης Μαρτίου, το Kisangani, η τρίτη σε μέγεθος πόλη του Ζαΐρ, έπεσε στα χέρια των ανταρτών. Ενώ ο Πρόεδρος **Mobutu Sese Seko**, που πάσχει από καρκίνο, βρισκόταν για θεραπεία στην Ευρώπη, ο ζαϊρινός στρατός που υποτίθεται ότι θα σταματούσε την εξάμηνη προέλαση των ανδρών του **Laurent Kabila**, αφού λεηλάτησε την πόλη που έπρεπε να υπερασπιστεί, την εγκατέλειψε μαζί με τους πανικόβλητους κατοίκους.¹ Η «Συμμαχία των Δημοκρατικών Δυνάμεων για την Απελευθέρωση του Κονγκό-Ζαΐρ» ελέγχει πια το 20% του εδάφους μιας χώρας που έχει σχεδόν το μέγεθος της δυτικής Ευρώπης, ενώ ο Καμπίλα αρνείται να συζητήσει οποιαδήποτε ανακωχή πριν ο πρόεδρος Μομπούτου και η ζαϊρινή κυβέρνηση παραιτηθούν.

Οι διεθνείς αντιδράσεις στον εμφύλιο πόλεμο του Ζαΐρ είναι συγκεχυμένες. Η Γαλλία επιδιώκει την αποστολή μιας διεθνούς ειρηνευτικής δύναμης που θα σταματήσει την προέλαση των ανταρτών και θα εμποδίσει αυτό που θεωρεί ως «επερχόμενη γενοκτονία».² Το Παρίσι αρνείται να δει τη σύγκρουση ως «εσωτερική υπόθεση» της χώρας του Μομπούτου και υποστηρίζει ότι ο Τούτσι στρατός της Ρουάντας εισέβαλε στο Ζαΐρ σε μια προσπάθεια συστηματικής εξόντωσης των Χούτου προσφύγων. Η Γαλλία, επίσης, κατηγορεί τόσο την Ουγκάντα ότι συμμετείχε στην εισβολή, όσο και άλλες χώρες της περιοχής όπως το Μπουρούντι, ότι υποστηρίζουν την εξέγερση. Πάντως, αν και δεν υπάρχει πια αμφιβολία ότι ο στρατός της Ρουάντας εισέβαλε στο ανατολικό Ζαΐρ τον περασμένο Οκτώβριο, πολλά δυτικά κράτη αρνούνται τη γαλλική ερμηνεία των γεγονότων και υποστηρίζουν ότι ο πόλεμος είναι κυρίως μια εμφύλια σύγκρουση, μια και η πλειοψηφία των στρατιωτών της Συμμαχίας είναι Ζαϊρινοί.

Μέσα σε λίγους μήνες έχουν αλλάξει πολλά στην πολιτική των κρατών της Δύσης έναντι του Ζαΐρ. Μόλις δύο χρόνια πριν, μια τριόζα αποτελούμενη από τις Ηνωμένες Πολιτείες, το Βέλγιο και τη Γαλλία συμπλήρωνε πέντε χρόνια προσπάθειών για την έξοδο της χώρας από τη χρόνια πολιτική και οικονομι-

κή παρακμή.³ Η 30χρονη δικτατορία του Μομπούτου όχι μόνο είχε οδηγήσει σε πλήρη διάλυση το Ζαΐρ, αλλά ήταν η χειρότερη «κλεπτοκρατία» στον κόσμο. Έχει υπολογιστεί ότι από τα τέλη της δεκαετίας του '60 ως τα μέσα της δεκαετίας του '80, η μαφία του προέδρου-στρατάρχη απέκτησε περιουσίες στο εξωτερικό ύψους 8-9 δισεκατομμυρίων δολαρίων.⁴ Οι προσπάθειες της τριόζας για μια ομαλή δημοκρατική μετάβαση στο Ζαΐρ αποδείχθηκαν όμως τόσο μάταιες, που η κοινή πολιτική των τριών δυτικών κρατών έναντι του Ζαΐρ σταδιακά εκφυλίστηκε και το 1994 η στάση τους χαρακτηριζόταν από μια διάθεση παθητικότητας και παραίτησης. Ο Μομπούτου παρέμενε παντοδύναμος. Και καμιά εσωτερική πολιτική δύναμη δεν φαινόταν ικανή να τον ανατρέψει. Κανένας δεν περίμενε ότι η απειλή για το καθεστώς του επρόκειτο να έλθει από το εξωτερικό.

ΕΝΑ ΕΚΑΤΟΜΜΥΡΙΟ ΧΟΥΤΟΥ ΣΤΟ ΖΑΪΡ

Μετά τη γενοκτονία στη Ρουάντα, πάνω από ένα εκατομμύριο Χούτου πρόσφυγες κατέφυγαν στο ανατολικό Ζαΐρ. Στη Ρουάν-

τα, την εξουσία κατέλαβαν αγγλόφωνοι Τούτσι. Η Γαλλία κατηγορήθηκε από παλιούς γαλλοφύλους ότι σκόπευε να σπείρει νέβηλες στη γενοκτονία, τόσο ενισχύοντας την κυβέρνηση που οργάνωσε τις σφαγές όσο και δημιουργώντας μέσω της ολιγόμηνης στρατιωτικής επέμβασης στη Ρουάντα μια ασφαλή περιοχή για τους Χούτου εξτρεμιστές που διέπραξαν τη γενοκτονία.⁵ Απ' τα τέλη του '94, οι Χούτου πρόσφυγες από το Ζαΐρ άρχισαν να επιτίθενται στη Ρουάντα επιδιώκοντας την ανακατάληψη της εξουσίας. Η κυριαρχούμενη από τους Τούτσι κυβέρνηση της Ρουάντας αντέδρασε υποστηρίζοντας τους ιθαγενείς Τούτσι του Ζαΐρ.

Οι τελευταίοι, γνωστοί ως Banyamulenge, συμμετείχαν με μια μέχρι τότε ασήμαντη ζαϊρινή επαναστατική ομάδα υπό τον Λοράντ Καμπίλα. Ο τελευταίος, από τα μέσα της δεκαετίας του '60 και μετά, ήταν ο αρχηγός του μαρξιστικού Λαϊκού Επαναστατικού Κόμματος, ενός μικρού ανταρτικού κινήματος που επεδίωκε την ανατροπή του Μομπούτου. Τον Οκτώβριο του 1996, ο Καμπίλα εμφανίστηκε ξαφνικά στην επικαιρότητα ως ηγέτης της «Συμμαχίας των Δημοκρατικών Δυνάμεων για την Απελευθέρωση του Κονγκό-Ζαΐρ». Προέβλεψε ότι θα ανατρέψει τον Μομπούτου, ότι θα θέσει τέλος στη διαφθορά και, προς μεγάλη έκπληξη πολλών αναλυτών, ότι θα επιδιώξει την οικονομική ανάπτυξη της χώρας μέσω των μηχανισμών της αγοράς.⁶ Σύντομα οι αντάρτες της Συμμαχίας κατέλαβαν μεγάλο μέρος του Ζαΐρ και άρχισαν να προελαύνουν προς δυσμάς, κυρίως μέσω του Βορρά. Μετά το Kisangani,

ΖΑΪΡ: ΒΑΣΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ
Έκταση: 2.344.858 τ.χ.
Πληθυσμός (1995): 43.500.000
ΑΕΠ (1991): 8.120 εκατ. δολάρια
ΑΕΠ κατά κεφαλή (1991): 210 δολάρια
Εξωτερικό χρέος ως ποσοστό του ΑΕΠ (1989): 111,5%
Προσδοκία ζωής (1992): 52 χρόνια

• Ο Αστέρης Χουλιάρας είναι επιστημονικός συνεργάτης του Ινστιτούτου Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων.

ος θα είναι ο επόμενος στόχος; Η πρω-
 ιούσα Κινσάσα είναι 1.600 χιλιόμετρα μα-
 ρά και δεν υπάρχουν ούτε δρόμοι ούτε
 άφη που θα επέτρεπαν στους αντάρτες να
 ολουθήσουν τον ποταμό Ζαΐρ ο οποίος
 δέει τις δύο πόλεις. Ο μόνος τρόπος πρό-
 ασης είναι από το Νότο, μέσω των ορυχεί-
 διαμαντιών του ανατολικού Κασάι.
 τούτοις, η περιοχή είναι ήδη ημιαυτόνομη
 οι κάτοικοί της είναι πιθανό να μην υπο-
 θούν ως «απελευθερωτές» τους αντάρτες
 Kabila. Το Ζαΐρ, εν μέρει χάρη στις πο-
 ικές του «διαίρει και βασίλευε» του Μο-
 ρούτου και εν μέρει λόγω της τεράστιας
 ασις του και των ιδιαίτερα ανεπαρκών
 υποδομών στις μεταφορές και τις επικοι-
 νίες, έχει πάψει προ πολλού να είναι ενι-
 κράτος. Περισσότερο η χώρα είναι ένα
 ολό από ημιανεξάρτητα φέουδα. Ακόμη
 εν οι αντάρτες ανατρέψουν την κυβέρνη-
 καταλαμβάνοντας την Κινσάσα, είναι
 λλον αδύνατο να ελέγξουν τη χώρα.

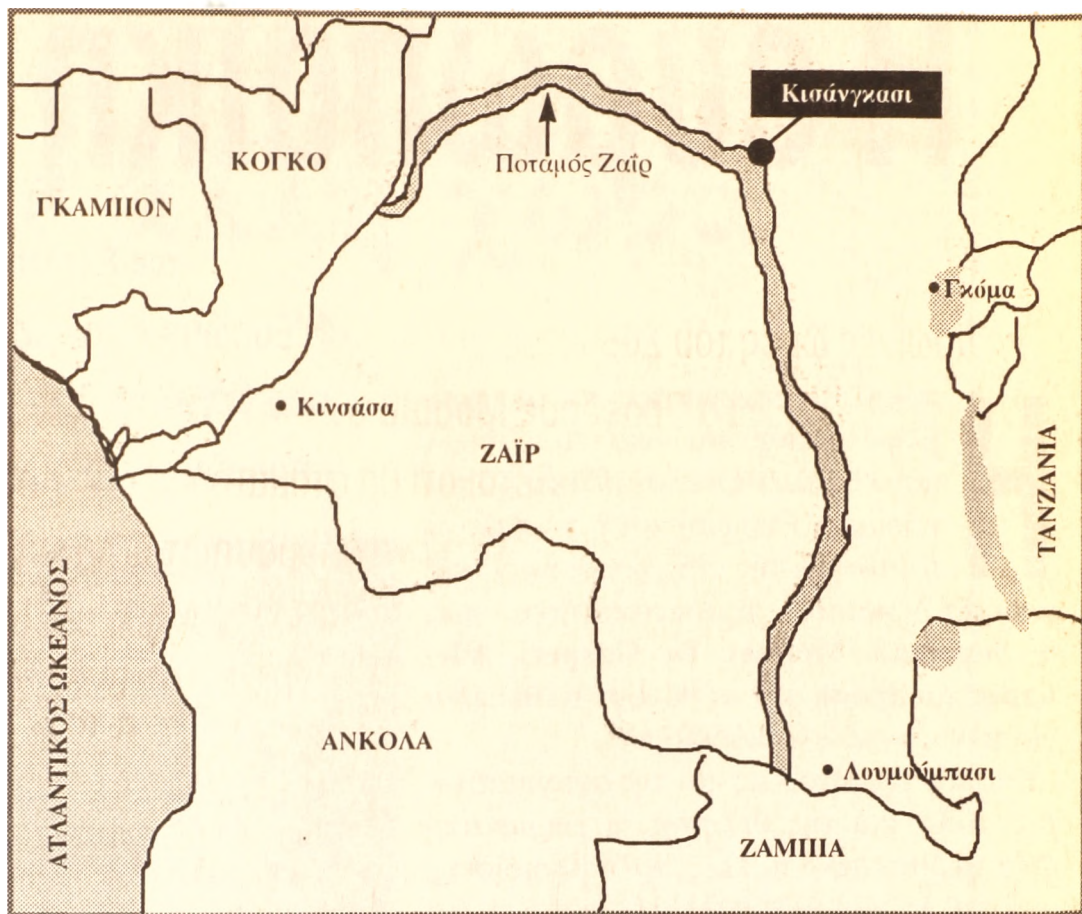
ΗΘΩΡΙΣΜΟΣ 750% ΤΟ ΧΡΟΝΟ!

Ιε πληθωρισμό 750% το χρόνο, δημοσίους
 αλλήλους με μισθούς (όταν πληρώνονται)
 ο δολαρίων το μήνα κι έναν κρατικό προϋ-
 λογισμό που πιθανότατα είναι μικρότερος
 ό τους τόκους των κλεμμένων από τον
 μπούτου χρημάτων, το Ζαΐρ είναι σε χει-
 τερη οικονομική κατάσταση από την επο-
 της αποικιοκρατίας. Κάτω απ' αυτές τις
 νθήκες, δεν είναι καθόλου παράδοξο που
 αϊρινός στρατός δεν έχει καμία διάθεση
 πολεμήσει.* Ο μεσαιωνικός χαρακτήρας
 καθεστώτος Μομπούτου και ο πολυεθνι-
 χαρακτήρας της χώρας (στο Ζαΐρ κατοι-
 ύν περίπου 200 εθνοτικές ομάδες), οδηγεί
 ν πρόβλεψη ότι οι τοπικοί ημιανεξάρτη-
 βαρώνοι που η ίδια η Κινσάσα εξέθρεψε
 αντάλλαγμα κάποιο «φόρο υποτέλειας»
 ν Πρόεδρο-Στρατάρχη θα ανακηρύξουν
 ανεξαρτησία των περιοχών που ελέγ-
 ν, ακολουθώντας το παράδειγμα της Κα-
 γκα στη δεκαετία του '60. Τίποτε, όμως,
 ν έχει συμβεί μέχρι στιγμής. Κατά παρά-
 ξο τρόπο, οι κάτοικοι αυτής της αχανούς
 πολυεθνικής χώρας, ακόμη κι όταν ζουν
 απόμακρες περιοχές, αισθάνονται πρώτα
 όλα Ζαΐρινοί, πολλοί μάλιστα είναι πε-
 φανοί γι' αυτό."

Το 1996, οι ΗΠΑ, έχοντας την πικρή εμπει-
 α της επέμβασης στη Σομαλία, προώθη-
 ν την ιδέα μιας παναφρικανικής στρατιω-
 ής δύναμης που θα μπορούσε να αναλά-
 τη διατήρηση της ειρήνης στην Αφρική.

Το φθινόπω-
 ρο του ίδιου
 χρόνου, ο τότε
 αμερικανός
 υ π ο υ ρ γ ό ς
 Εξωτερικών
 Γουώρεν Κρί-
 στοφερ, αρχί-
 ζοντας από το
 γ α λ λ ό φ ω ν ο
 Μάλι, επισκέ-
 φθηκε αρκετά
 κράτη της
 ηπείρου προ-
 κειμένου να
 π ρ ο ω θ ή σ ε ι
 την ιδέα. Φαί-
 νεται ότι η
 αμερικανική
 πρωτοβουλία
 ανησύχησε το
 Παρίσι που

την εξέλαβε ως προσπάθεια μείωσης της
 γαλλικής επιρροής στη γαλλόφωνη Αφρική.
 Ένας γάλλος υφυπουργός σχολίασε σαρκα-
 στικά την επίσκεψη του Κρίστοφερ.¹⁰ Το Νο-
 έμβριο του ίδιου χρόνου, ο αμερικανός πρέ-
 σβης στην Κινσάσα, **Ντάνιελ Σίμπσον**, έδω-
 σε συνέντευξη σε ζαΐρινούς δημοσιογρά-
 φους όπου υποστήριξε ότι η Γαλλία «δεν εί-
 ναι πια σε θέση να επιβληθεί στην Αφρική».¹¹
 Το Παρίσι, τόνισε ο αμερικανός διπλωμά-
 της, «υποστηρίζει διεφθαρμένα καθεστώτα»
 και πρόσθεσε ότι η Ρουάντα είναι «καλά
 εξοπλισμένη» κι ότι ήλθε να μείνει σε ζαΐρι-
 νό έδαφος «για πολύ καιρό». Η συνέντευξη
 προκάλεσε κρίση στις γαλλοαμερικανικές
 σχέσεις. Ορισμένοι αναλυτές μίλησαν για
 γαλλοαμερικανική σύγκρουση στην υποσα-
 χαρική Αφρική. Λίγοι πρόσεξαν μια σημα-
 ντική φράση στη συνέντευξη του Σίμπσον.
 «Οι Ηνωμένες Πολιτείες», είπε ο αμερικα-
 νός πρέσβης, «δεν έχουν πια συμφέροντα
 στο Ζαΐρ». Την περίοδο του ψυχρού πολέ-
 μου οι ΗΠΑ είχαν δώσει βοήθεια ύψους
 ενός δισεκατομμυρίου δολαρίων στην κυ-
 βέρνηση Μομπούτου. Ο στόχος της Ουάσι-
 γκτον ήταν το Ζαΐρ να παραμείνει στο δυτι-
 κό στρατόπεδο. Σήμερα, μετά το τέλος του
 διπολισμού και την κατάρρευση της Σοβιετι-
 κής Ένωσης, τα τεκταινόμενα στην περιοχή
 έχουν μόνο περιθωριακή σημασία για τις
 ΗΠΑ.¹² Ο υποτιθέμενος γαλλοαμερικανικός
 ανταγωνισμός αντανakλά περισσότερο τις
 ανησυχίες του Παρισιού για την απώλεια
 του κύρους του στη γαλλόφωνη Αφρική και

λιγότερο τις αμερικανικές φιλοδοξίες για
 αυξημένη επιρροή στην ήπειρο.

1. «Zaire Rebels Add Key City As Offensive Sweeps On», *International Herald Tribune*, March 17, 1997.
2. Chris McGreal, «West spurns French calls for Zaire force», *The Guardian Weekly*, March 16, 1997.
3. J. Stephen Morrison, «Zaire: Looming Disaster After Preventive Diplomacy», *SAIS Review*, Vol. XV (2), Summer-Fall 1995, pp. 39-52.
4. Zaki Ergas, ed., *The African State in Transition*, London: Macmillan Press, 1987, p. 299, 320.
5. Για τη γενοκτονία στη Ρουάντα βλ. Αστέρης Χουλιάρας, *Η κατάρρευση του Κράτους στην Αφρική*, Αθήνα: Στοχαστής, 1997, σελ. 60-76.
6. Stephen Buckley, «Rebel Leader Seizes the Moment», *International Herald Tribune*, March 17, 1997.
7. «Waiting for the rebels», *The Economist*, March 8, 1997, pp. 49-50.
8. «Zaire: The coming order», *The Economist*, February 15, 1997, p. 46.
9. *Ibid*, pp. 46-47.
10. Laurent Zecchini, «US envoy in Zaire speaks too freely», *The Guardian Weekly*, December 15, 1996.
11. *Ibid*.
12. Asteris C. Huliaras, «Sub-Saharan Africa in US Foreign Policy: From Marginalisation to Domestication?», *The South African Journal of International Affairs*, Vol. 4 (1), November 1996, pp. 71-85.

Η ευρωπαϊκή ιδέα σήμερα

του Σωτήρη Ντάλη

«Η Ευρώπη είναι μία έννοια αβέβαιη, που γεννιέται από τον κυκεώνα με απροσδιόριστα σύνορα, μια έννοια που υφίσταται ολισθήσεις, ρήξεις, μεταμορφώσεις», έγραφε το 1987 ο γάλλος στοχαστής Edgar Morin.

Η πειρος του πνεύματος και του προβληματισμού και γενέτειρα ιδεών που εξαπλώθηκαν σε ολόκληρο τον κόσμο, η Ευρώπη και η περίπλοκη ταυτότητά της οδήγησαν, πριν από μερικές δεκαετίες, προσωπικότητες όπως οι Schuman, Monnet, De Gasperi, Adenauer και Spaak στο να θέσουν τα θεμέλια για το ευρωπαϊκό οικοδόμημα.

Καρπός της ιστορίας και της αναγκαιότητας, αλλά και της θέλησης, η ευρωπαϊκή ιδέα πέρασε από πολλές παλινδρομήσεις, αναστολές και αλλεπάλληλες κρίσεις για να φτάσει στην Ευρωπαϊκή Ένωση, η οποία αποτελεί πλέον μόνιμο πλαίσιο ευρωπαϊκής προοπτικής, έναν φάρο προς τον οποίο κοιτάζουν όλες οι χώρες της Γηραιάς Ηπείρου.

Η ευρωπαϊκή ιδέα αν και έχει βαθιές ιστορικές ρίζες που φτάνουν μέχρι τον 13ο αιώνα άρχισε να συγκεκριμενοποιείται στην περίοδο του μεσοπολέμου (1920-1939), αλλά χωρίς καμία απολύτως πρακτική συνέπεια. Ο εθνικιστικός παροξυσμός της Γερμανίας και ο τραγικός Β' Παγκόσμιος Πόλεμος φανέρωσαν την ανάγκη υπέρβασης της λογικής των εθνικών κρατών που δικαίως θεωρήθηκαν ως η κύρια πηγή των συγκρούσεων στον ευρωπαϊκό χώρο.

Οι πρώτες ιδέες που οδήγησαν στη διαδικασία για την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση διαμορφώθηκαν κατά τη διάρκεια του πολέμου, με πολιτικό περιεχόμενο και πολιτικούς στόχους: τη δημιουργία ενός υπερεθνικού πολιτικού πλαισίου που θα περιόριζε θεσμικά το εθνικό κράτος σε ελεγχόμενη πολιτική μονάδα και θα αποτελούσε βασική προϋπόθεση για τη διασφάλιση της σταθερότητας και ειρήνης στον ευρωπαϊκό χώρο.

Μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, μια νέα πραγματικότητα ενίσχυσε σοβαρά τη θέση ότι η Ευρώπη, για να επανακτήσει το ρόλο της στο νέο διεθνές σύστημα, θα έπρεπε να προχωρήσει άμεσα στην ενοποίησή της.

Την επαύριο του πολέμου, η ιδέα μιας

ενομένης Ευρώπης που θα εξασφαλίζει τα ανθρώπινα δικαιώματα και την ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων, των ιδεών και των αγαθών, οδηγεί στις πρώτες κινήσεις για την Ενωμένη Ευρώπη.

Μετά από πολλές σημαντικές διεργασίες, φτάσαμε στην 9η Μαΐου 1950, όταν ο γάλλος υπουργός Εξωτερικών υποθέσεων Robert Schuman πρότεινε στην κυβέρνησή του ως «πρώτη φάση της ευρωπαϊκής ομοσπονδopoίησης» τη διαμόρφωση ενιαίας στρατηγικής για την παραγωγή του άνθρακα και του χάλυβα μεταξύ Γαλλίας και Γερμανίας, αλλά και όσων θα επιθυμούσαν να συμμετάσχουν. Απέναντι στο σχέδιο Schuman θα εκφραστούν θετικά έξι χώρες (Γερμανία, Ιταλία, Βέλγιο, Ολλανδία, Λουξεμβούργο και, βέβαια, η Γαλλία), οι οποίες και θα υπογράψουν στις 18 Απριλίου 1951 τη Συνθήκη των Παρισίων με την οποία θεσπίστηκε η Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα (ΕΚΑΧ).

Λίγα χρόνια αργότερα, στις 25 Μαρτίου 1957, θα υπογραφούν στο Καπιτώλιο της Ρώμης οι δύο συνθήκες με τις οποίες ιδρύθηκαν η Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ) και η Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ατομικής Ενέργειας (Euratom).

Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΣΥΝΘΗΚΗΣ ΤΗΣ ΡΩΜΗΣ

Η σημασία της εγκαθίδρυσης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας για την πολιτική ενοποίηση και πορεία προς την Πολιτική Ένωση και την Ευρωπαϊκή Ένωση, σύμφωνα με τον Π. Ιωακείμδη, συνοψίζεται σε τρία επίπεδα:

α) Έθεσε τις προϋποθέσεις για «συνολική ολοκλήρωση» – πέρα από τη μερική και

τμηματική (sectora) της ΕΚΑΧ στον οικονομικό τομέα με θέσπιση ρυθμίσεων σημαντική εκχώρηση κυριαρχικών εξουσιών από τις εθνικές κυβερνήσεις σε ντρυκούς θεσμούς.

β) Εδραίωσε την υπερεθνική διάσταση και το περιεχόμενο της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης με την εγκαθίδρυση ενός θεσμικού συστήματος, το οποίο είχε στο επίκεντρο την Ευρωπαϊκή Επιτροπή ως την κύρια υπερεθνική έκφρασή της, καθώς και το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ως βασικά θεσμικά στοιχεία.

γ) Καθιέρωσε (θεσμικά τουλάχιστον) τη μη αντιστρέψιμο (irreversible) χαρακτήρα της ενοποιητικής διαδικασίας, i) προβλέποντας ότι η Συνθήκη ΕΟΚ δεν έχει καταληκτική ημερομηνία αλλά ισχύει επ' άπειρον –στο διηνεκές– αντίθετα με τη Συνθήκη των Παρισίων γι την ΕΚΑΧ που είχε πεντηκονταετή περίοδο ισχύος (1952-2002), και ii) προβλέποντας ως δυναμικό στοιχείο την στόχευση της «ολοένα στενότερης ένωσης» (ever closer union) ως βασικό καταληκτικό σκεπτικό της ενοποιητικής διαδικασίας χωρίς να ορίζει, ωστόσο, το οριστικό περιεχόμενο της θεσμικής συγκρότησης της στόχευσης αυτής.

Όλοι οι αναλυτές συμφωνούν σήμερα ότι η δημιουργία της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (ΕΟΚ) το 1957 αποτελεί τη σημαντικότερη συμβολή στην ιστορική διαδικασία εγκαθίδρυσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ήταν ένα εγχείρημα καθαρά πολιτικό, έστω και αν η Συνθήκη της ΕΟΚ δεν περιείχε απολύτως καμία ρύθμιση για τη πολιτική ενοποίηση.

«40 χρόνια προσδοκιών, προσπαθειών επιτευγμάτων, προβλημάτων, αποτυχιών αναζητήσεων, σχεδιασμών, ελπίδων και νέων πορείας με ευοίωνες προοπτικές και προοπτικές», χαρακτηρίζει ο Α. Παπαγιαννίδης όλη αυτή την περίοδο που κύλησε από την υπογραφή της Συνθήκης της Ρώμης μέχρι σήμερα.

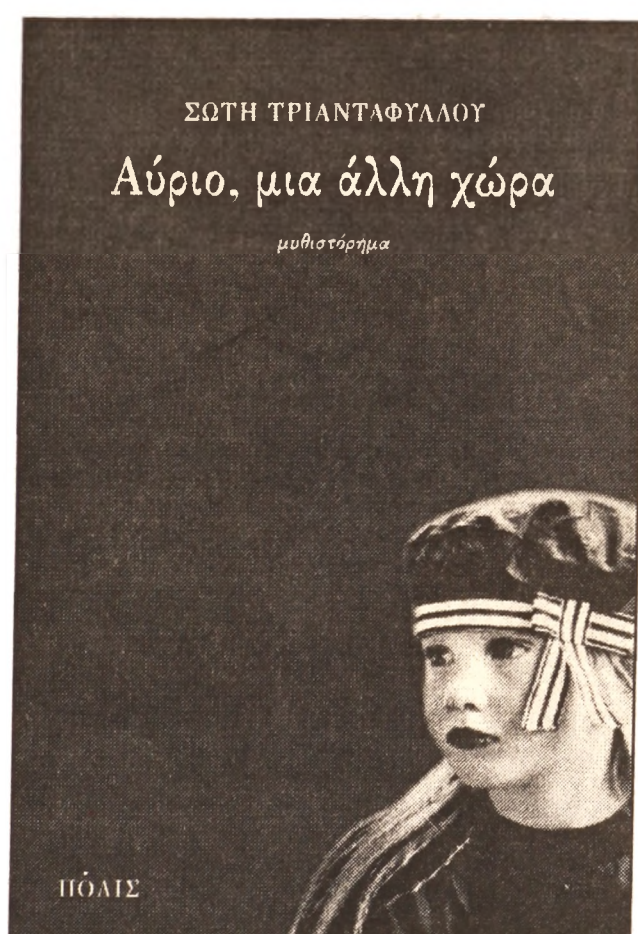

εκδόσεις ΠΟΛΙΣ

ΣΩΤΗ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ

Αύριο, μια άλλη χώρα

μυθιστόρημα

Ένα μυθιστόρημα για τη δεκαετία του '60, για την παιδική ηλικία στο κέντρο της Αθήνας· για τα παιχνίδια, τα αστεία, τα ψέματα και τα τρομερά μυστικά· για τις καλές και κακές μέρες μιας χώρας που μεταμορφώνεται σε μια άλλη χώρα.

εκδόσεις ΠΟΛΙΣ • ΟΜΗΡΟΥ 32 • 106 72 ΑΘΗΝΑ • ΤΗΛ. 36 43 382 • FAX 36 36 501

και στη ΣΤΟΑ του ΒΙΒΛΙΟΥ • ΠΕΣΜΑΖΟΓΛΟΥ 5 • ΑΘΗΝΑ • ΤΗΛ. 32 16 148

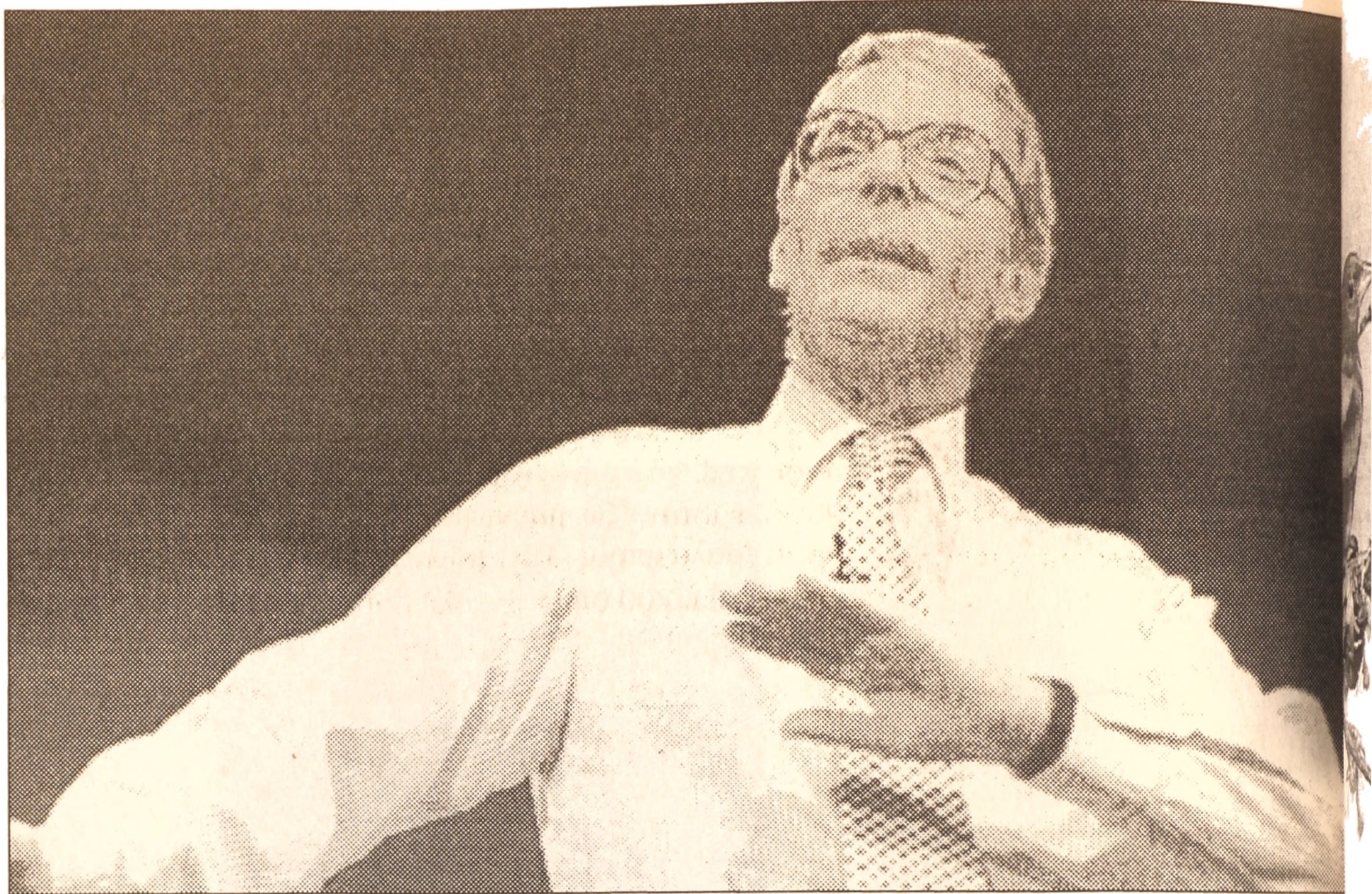

ΜΕΝΟΥΝ ΤΑ ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΑ ΣΤΡΑΤΕΥΜΑΤΑ ΣΤΗΝ ΙΑΠΩΝΙΑ

Ο αμερικανός αντιπρόεδρος, **Αλ Γκορ**, περιοδεύοντας σε Ιαπωνία και Κίνα για να διασφαλίσει τις ομαλές εμπορικές και άλλες σχέσεις των ΗΠΑ με τις υπερδυνάμεις της Άπω Ανατολής, πήρε εκ νέου διαβεβαιώσεις από τον υπουργό Εξωτερικών της χώρας και άλλους αξιωματούχους ότι οι 47.000 αμερικανοί στρατιώτες θα παραμείνουν στην Ιαπωνία, παρά τις έντονες αντιδράσεις του ιαπωνικού λαού. Στην Οκινάουα, όπου σταθμεύει το μεγαλύτερο μέρος των αμερικανικών δυνάμεων, οι αρχές έχουν θέσει το 2015 ως χρονικό όριο για την αποχώρηση των Αμερικανών.

Η ΒΟΥΛΗ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΣΥΜΦΩΝΙΑΣ ΓΙΑ ΤΑ ΠΥΡΗΝΙΚΑ

Ο πρόεδρος της αμερικανικής Βουλής, **Νιούτ Γκίνγκριτς**, και άλλοι βουλευτές των Ρεπουμπλικάνων, απέρριψαν τη συμφωνία που υπέγραψαν στο Ελσίνκι ο πρόεδρος **Κλίντον** και ο **Μπόρις Γέλτσιν** για τον περιορισμό των πυρηνικών. Ο Ρεπουμπλικάνος **Κρις Κοξ** δήλωσε, μάλιστα, ότι η συμφωνία αυτή θα θέσει σε κίνδυνο τις ζωές των γενναίων στρατιωτών, αλλά και πολλών Αμερικανών. Θυμίζουμε ότι ούτε η Δούμα έχει ψηφίσει τη συνθήκη ΣΤΑΡΤ 2 για τον περιορισμό των πυρηνικών, αν και ο πρόεδρος Γέλτσιν δήλωσε από το Ελσίνκι βέβαιος ότι η Δούμα θα σεβαστεί τελικά την άποψή του και θα υπερψηφίσει τη συμ-

φωνία προκειμένου να τεθεί σε εφαρμογή. Έτσι θα μπορέσει να υλοποιηθεί η συμφωνία ΣΤΑΡΤ3 που υπέγραψαν στη φινλανδική πρωτεύουσα οι δύο άνδρες.

ΑΠΕΠΕΜΨΑΝ ΑΜΕΡΙΚΑΝΟ ΔΙΠΛΩΜΑΤΗ ΟΙ ΛΕΥΚΟΡΩΣΟΙ

Οι ήδη τεταμένες σχέσεις ΗΠΑ-Λευκορωσίας επιδεινώθηκαν τις τελευταίες μέρες, μετά την απόφαση της κυβέρνησης να αποπέμψει τον πρώτο γραμματέα της αμερικανικής πρεσβείας στο Μινσκ, **Σεργκέι Αλεξαντρώφ**. Ο αμερικανός διπλωμάτης συνελήφθη κατά τη διάρκεια αντικυβερνητικής πορείας διαμαρτυρίας στο κέντρο του Μινσκ. Οι δυνάμεις ασφαλείας προχώρησαν σε βίαιη καταστολή της συγκέντρωσης, συλλαμβάνοντας 70 άτομα. Όταν διαπίστωσαν την ιδιότητα του Αλεξα-

ντρώφ, οι αρχές της χώρας τού ζήτησαν να εγκαταλείψει τη Λευκορωσία εντός 24 ωρών. Το υπουργείο Εξωτερικών κατηγόρησε τον αμερικανό διπλωμάτη ότι εργάζεται για λογαριασμό της CIA.

ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΟΥΝ ΓΙΑ ΝΑ ΚΑΝΟΥΝ ΑΜΒΛΩΣΗ

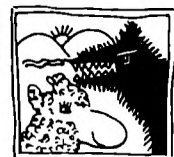
Αποκαλυπτικά είναι τα στοιχεία που έφερε στο φως της δημοσιότητας έκθεση του ΟΗΕ για τις αμβλώσεις στην Πολωνία που, μέχρι πρόσφατα, απαγορεύονταν βάσει νόμου και υπό την πίεση της Καθολικής Εκκλησίας. Το γεγονός αυτό ανάγκαζε τις γυναίκες να καταφεύγουν στο εξωτερικό για να κάνουν μία άμβλωση. Υπολογίζεται ότι τουλάχιστον 16.000 γυναίκες φεύγουν κάθε χρόνο από την Πολωνία με στόχο να κάνουν την επέμβαση σε μία από τις γειτονικές χώρες, συνή-

θως τη Γερμανία, την Αυστρία, την Ολλανδία και το Βέλγιο. Αποκαλύπτεται, επίσης, ότι έχει αναπτυχθεί ολόκληρη βιομηχανία τουρισμού που προσφέρει καλές ευκαιρίες στη Ρωσία, την Ουκρανία, τη Λιθουανία, τη Λευκορωσία, την Τσεχία ή τη Σλοβακία για έγκυες που θέλουν έκτρωση. Οι ευκαιρίες αυτές δημοσιεύονται σε εφημερίδες μαζί με τις μικρές αγγελίες που διαφημίζουν επίσης και γυναικολόγους που «τα κάνουν όλα», όπως αναφέρεται χαρακτηριστικά. Τώρα, όμως, που οι αμβλώσεις επιτρέπονται στην Πολωνία, είναι σχεδόν απαγορευτικές για την πλειοψηφία των γυναικών, αν σκεφτεί κανείς ότι ο μισθός ενός μέσου Πολωνού δεν ξεπερνά τα 300 δολάρια και μια τέτοια επέμβαση στοιχίζει τώρα από 400 μέχρι 800 δολάρια.

Όλα δείχνουν ότι πολύ σύντομα, στις εκλογές που πλησιάζουν στη Μεγάλη Βρετανία, Τζον Μέιτζορ θα είναι πια παρελθόν στην πρωθυπουργία της χώρας το «παραχωρώντας» τη θέση στον Εργατικό Τόνη Μπλερ. Θα αφήσει, όμως, και την ηγεσία των Συντηρητικών; Τα σενάρια είναι πολλά και εξαρτώνται και από το άνοιγμα της ψαλίδας ανάμεσα στο Εργατικό και το Συντηρητικό Κόμμα. Οι γνωρίζοντες τα τεκταινόμενα επισημαίνουν, όμως, ότι στους Συντηρητικούς υπάρχουν δύο τάσεις εξαιτίας της Ευρωπαϊκής Νομισματικής Ένωσης.

Γα Άγρια & ια Ήμερα

του Παναγιώτη Ιωαννίδη

Βγήκα από το νοσοκομείο· μουντός καιρός μέσα κι έξω. Μέχρι να φτάσω στο αυτοκίνητο, είχα κλείσει εντελώς. Δεν έμπαινε τίποτα, ούτε καν η δροσιά των παιδιών που γέλαγαν, καθισμένα στα σκαλάκια του φροντιστηρίου τους, στο απέναντι πεζοδρόμιο. Ξεκλείδωσα κι έβαλα μπρος, αδιαφορώντας για τις χειρονομίες τους. Εκείνα συνέχιζαν να χαμογελούν και να γνέφουν εμφατικά, κι εγώ να θυμώνω μ' αυτήν την ανεπιθύμητη απόπειρα επαφής που δεν ζητούσα. Κι όσο εγώ αδιαφορούσα σκυθρωπός, προσηλωμένος στη μανούβρα για να φύγω, τόσο εκείνα έδειχναν να διασκεδάζουν περισσότερο. Το χειρότερο: το έβλεπα πως είχαν καλοπροαίρετη διάθεση, αλλ' αυτό δεν με ενδιέφερε· ίσα ίσα με εκνεύριζε ακόμα πιο πολύ. Όσπου ένας μου χτύπησε το τζάμι· φώναζε, δείχνοντας προς τα κάτω με το δάχτυλο: η ζώνη του συνοδηγού κρεμόταν έξω, μαγκωμένη στην πόρτα. Μάσησα ένα «ευχαριστώ», ντράπηκα λίγο, κι έβαλα μπρος. Τότε μόνο γέλασα πικρά – όχι βέβαια με τα χείλη, παρά κάπου, σ' ένα πολύ μικρό σημείο, πολύ βαθιά. Γέλασα που η στενοχώρια για την τελική –δεν χωρούσε αμφιβολία πια– αρρώστια του συγγενικού προσώπου, με είχε τυφλώσει εντελώς –για να μην πω «εξοργίσει»– μπροστά σε ένα τόσο αθώο και χαριτωμένο νεύμα της καθημερινότητας.

Τζάμπα τόσα λόγια περί ψυχικής ηρεμίας, τζάμπα η αισιόδοξη ιδιοσυγκρασία, η αγάπη για το Ζεν, η ψυχραιμία μπρος στις δυσκολίες – έρχεται η στιγμή που όλα εξανεμίζονται. Το χιούμορ της ζωής σου χτυπάει το τζάμι, μα εσύ δεν θέλεις ούτε να βλέπεις.

Η μέρα της κηδείας ήταν ηλιόλουστη· γενναιόδωρο άλλοθι για μαύρα γυαλιά ηλίου – γιατί ο πουριτανισμός της οδύνης έχει καταφέρει να μολύνει ακόμα κι εμάς, τους «πηγαιούς μεσογειακούς». Πριν δεκαοκτώ χρόνια, σε παρόμοια περίσταση, με παιδική αφέλεια ακόμα, είχα εφεύρει τη διατύπωση: «ευαίσθητοι για μια στιγμή, ορθολογιστές για μια ζωή». Την περηφανευόμουν τότε, και μάλλον μ' είχε βοηθήσει, γιατί την πίστευα. Ευτυχώς όμως, η ζωή τέτοιες πανοπλίες τις τσαλακώνει σαν ασημόχαρτο· δεν καταλαβαίνει πού βρίσκεται η αντίφαση, και γιατί η λογική θα μπορούσε να σε σώσει απ' τον πόνο. (Άσε που κάποτε καταλήγει να συμβαίνει ακριβώς το αντίθετο). Τώρα όμως, ετούτη η νεκρώσιμη τελετή, όπως και κάθε άλλη πια, ήτανε μια ανακεφαλαίωση όσων είχαν προηγηθεί και ανυπόφορη πρόγευση αυτών που φανταζόμαστε πως έπονται. Όπως και να το δεις, οι αριθμοί μεγαλώνουν. Κι η μνήμη, με το ίδιο υλικό, από τη μια παρηγορεί, κι από την άλλη βασανίζει – και δεν ξέρεις ποια στιγμή θα γυρίσει τα χαρτιά. Κι ας έχεις «όλη τη ζωή μπροστά σου» – τι αλλάζει; Ίσα ίσα, που η ζωή –είπε κάποιος– είναι «ισόβια καταδίκη στην ανάμνηση της απώλειας». Δεν έχει κανένα νόημα η αντίσταση, το καταχώνιασμα· δεν υπάρχει λήθη. Ο μόνος τρόπος να μην σε νικήσει ολοκληρωτικά, είναι να της παραδίδεις όποτε τα πράγματα σκουραίνουν. Ζητά κι αυτή το πάνω χέρι πότε πότε· το δικαιούται· δώσ' της το. Αργά ή γρήγορα, η ίδια πάλι θα ξανατραβήξει στην επιφάνεια.

ΣΚΟΥΡΑ

Γα Άγια Εφήμερα

Η μουσική της Ελένης Καραϊνδρου για τις ταινίες του Χριστόφορου Χριστοφή, *Ρόζα* και *Περιπλάνηση*, που ξανακυκλοφόρησε πρόσφατα: υπόδειγμα υπαινικτικότητας, πυκνότητας και γενναιοδοωρίας. Από τόσο υλικό, άλλοι θα βγαζαν μια ντουζίνα δίσκους. Ο θεός να τη φυλάει πάντα από τους δύο πειρασμούς που ξέκαναν τόσους και τόσους: του «Μεγάλου» έργου, και της αραίωσης της ουσίας σε μεγάλο όγκο.

Η άνοιξη που όλα τ' αγγίζει.

ΠΑΝΟΣ ΣΑΡΑΦΙΑΝΟΣ (1919-1968)

Αναμφισβήτητα σύγχρονος

Η αναδρομική έκθεση του Πάνου Σαραφιανού, που οργάνωσε ο Πολιτιστικός Οργανισμός του Δήμου Αθηναίων στη Δημοτική Πινακοθήκη, αποτελεί ελάχιστο φόρο τιμής σε έναν καλλιτέχνη που σφράγισε με το έργο και τη διδασκαλία του μια ιδιαίτερα κρίσιμη και μεταβατική περίοδο της νεότερης ελληνικής τέχνης, τις δεκαετίες '50-'60, κατά τις οποίες ολοκληρώνεται η αποδοχή και η εδραίωση της αφηρημένης τέχνης στην Ελλάδα.

της
ΒΙΚΥΣ ΣΑΡΑΚΑΤΣΙΑΝΟΥ

Ο Πάνος Σαραφιανός εκφράζεται μέσα από τον εξπρεσιονισμό, φτάνοντας σε ένα προσωπικό εικαστικό ιδίωμα, που καλλιέργησε και εξέλιξε με συνέπεια σε όλη τη διάρκεια της καλλιτεχνικής του πορείας. Η προσφορά και η σημασία του έργου του συνίσταται στην αποδοχή και αφομοίωση στοιχείων από τα κοσμοϊστορικά σημασιώδη κινήματα, που συντελούνταν στο χώρο της τέχνης διεθνώς και υιοθετούνταν δειλά, εκείνη την περίοδο, στην Ελλάδα.

Ο δάσκαλος και δημιουργός Σαραφιανός γεννήθηκε στη Λαμία το 1919. Δέχθηκε τα πρώτα μαθήματα ζωγραφικής από τον πατέρα του, που ήταν αγιογράφος, και συνέχισε τις σπουδές του στην Α.Σ.Κ.Τ. (1939-45). Η μετάβασή του στη Ρώμη την περίοδο 1956-57, όπου εργάστηκε και ειδικεύτηκε στη νωπογραφία και την κεραμική, του έδωσε την ευκαιρία να μελετήσει την ιταλική τέχνη και να έρθει σε επαφή με τα σύγχρονα, διεθνή κινήματα. Ιδιαίτερα σημαντικό είναι το διδακτικό του έργο στο φροντιστήριο της οδού Ιθάκης 58, που ίδρυσε δύο χρόνια μετά την αποφοίτησή του από την Α.Σ.Κ.Τ. Σε μια εποχή συντηρητική και επιφυλακτική σε κάθε είδους νεωτερισμό και πειραματισμό, η διδασκαλία του Σαραφιανού, που διακρινόταν για την ειλικρίνεια και την αμεσότητά της, βοήθησε πάρα πολλούς νέους ζω-

• Η Βίκυ Σαρακατσιάνου είναι ιστορικός τέχνης.

γράφους να εκφραστούν ελεύθερα και να καλλιεργήσουν το ταλέντο τους, με βάση την προσωπική του ευαισθησία. Ο Σαραφιανός πέθανε το 1968, αφήνοντας πίσω το ένα ολοκληρωμένο έργο.

Η καλλιτεχνική του δημιουργία θα μπορούσε να χωριστεί σε τρεις φάσεις, στις οποίες αφετηρία και συνεχές σημείο αναφοράς είναι η ανθρώπινη μορφή, που εξελίσσεται τεχνοτροπικά και φτάνει ως τη αφαίρεση της αυτόματης γραφής μορφοποιώντας τα προσωπικά βιώματα και την υπαρξιακή αγωνία του καλλιτέχνη.

Η ζωγραφική της πρώτης περιόδου (1947-59), που αποτελεί περισσότερο στάδιο πειραματισμού και κατάκτησης των τεχνικών και εκφραστικών του μέσων, είναι παραστατική και ανθρωποκεντρική. Εκτός από τα ελάχιστα έργα με το πιο γραφικές αναφορές, οι γυναίκες μορφές κυριαρχούν, αυστηρές, μετωπικές και μνημειακές, τοποθετημένες σε μονόχρωμα φόντα ή εσωτερικά δωματίων. Η πλαστική τους διαμόρφωση, το πλάσιμα των φώτων στα πρόσωπα και η λιτή χρωματική τους κλίμακα παραπέμπει και στη βυζαντινή τέχνη, απ την οποία είχε επηρεαστεί. Μετά το 1949, εντείνονται οι εξπρεσιονιστικοί τόνοι των χρωμάτων και εμφανίζονται εντονότερα τα περιγράμματα, που περιβάλλουν και οριοθετούν τις μορφές σε ένα χώρο λιτό και ασκητικό.

Ακολουθεί η αφαιρετική φάση (1960-63) της ωριμότητας και των προσωπικών διατυπώσεων, με ιδι-

Τρία έργα, τρεις διαφορετικές περιόδους του Σαραφιανού. Στη διπλανή σελίδα, αριστερά: *Πορτραίτο Γιάννη Δουατζή*, ελαιογραφία σε πανί, 94X68 εκατ. (1954). Κάτω: Έργο του 1958, κόλλα σε χαρτί, 33X25 εκατ. Αριστερά, έργο της αφηρημένης του περιόδου, που χρονολογείται στα 1970. Πλάι στον τίτλο, αυτοπροσωπογραφία του ζωγράφου, μελάνη σε χαρτί, 31X22 εκατ., έργο του 1958-59.

Ελλάδα, παρά την έντονη δυσπιστία και καχυποψία που προκάλεσαν αρχικά, συντελώντας στην ανανέωση της νεοελληνικής τέχνης. Η εμμονή στη μορφή, που παρατηρείται στο έργο του, σχετίζεται με τις ιδιαιτερότητες της ελληνικής αφαίρεσης, που στα πρώτα της στάδια κυρίως καταργείται μόνο η παράσταση, χωρίς να εξαφανίζονται ολότελα τα στοιχεία της παραστατικής αφετηρίας.

Η αφαίρεση, ωστόσο, στο έργο του Σαραφιανού δεν αποτέλεσε μια ακόμη δυνατότητα δοκιμής στη δουλειά του, αλλά προέκυψε από μια βαθύτερη ανάγκη αλλαγής των καλλιτεχνικών του προσανατολισμών και αποτέλεσε έργο ζωής, στο οποίο αφιερώθηκε με συνέπεια.

...ρα έντονο το εξπρεσιονιστικό στοιχείο. Είναι η περίοδος κυριαρχίας των καμπυλόμορφων θεμάτων και αξιοποίησης των εκφραστικών δυνατοτήτων του μαύρου χρώματος, που εντείνει την τραγικότητα των αποσπασματικά δομημένων κεφαλιών, με τα σχηματομένα και εκστατικά μάτια και ρθάνοιχτα στόματα που κραυγάζουν σπαρακτικά. Ο χώρος του, θόριτος και ελλειπτικός, πιέζει μορφές, πλασμένες με ροδί- τόνους και λευκά φώτα, που προβάλλουν για να ξαναβυθιστούν στο σκοτεινό φόντο, δίνοντας εξαιρετική συνοχή και υποκειμενικότητα στο έργο. Η γραμμή περιορίζεται και γίνεται ένα ροειδές, κινητικό περίγραμμα, ασύροντας και στροβιλιζοντας μορφές στη δίνη του μαύρου χρώματος.

...ν περίοδο αυτή ολοκληρώνεται η κατάκτηση των τεχνικών του έργου. Εγκαταλείπει τα παραδο- γά υλικά και υιοθετεί νέα, όπως κόλλα σε λινάτσα, που διευρύνει εκφραστικές του δυνατότη-

τες, εντείνοντας την τραχύτητα και ενισχύοντας το τραγικό στοιχείο των θεμάτων του.

Η πορεία προς την αφαίρεση θα ολοκληρωθεί τη τρίτη φάση του έργου του (1967-68), όταν θα στραφεί προς τον αφηρημένο εξπρεσιονισμό και τη δυναμική ζωγραφική, φτάνοντας ως τον αυτοματισμό. Με άξονα μια μαύρη γραμμή, που παραπέμπει στην ανθρώπινη μορφή, δημιουργεί ένα λαβυρινθώδες δίκτυο γραμμών, τμημάτων και κηλίδων. Σε αυτούς τους αραχνούφαντους ιστούς πάνω στο λευκό φόντο, όπου το στοιχείο της σύμπτωσης παίζει ουσιαστικό ρόλο, ο καλλιτέχνης διατηρεί τον έλεγχο της δημιουργίας του, που έχει προκύψει έπειτα από πολλά χρόνια σκέψης και εμπειρίας.

Η προσφορά του Σαραφιανού στην ελληνική τέχνη είναι πολύ μεγάλη. Βοήθησε τους μαθητές του να βρουν τον δικό τους τρόπο όρασης της πραγματικότητας και εγγκολπώθηκε τις αφαιρετικές και αφηρημένες τάσεις από τα πρώτα χρόνια της εισόδου τους στην

Γυναίκες

του Μάνου Στεφανίδη

Πέρυσι τέτοιον καιρό, τελείωνε στο Μπομπούρ η έκθεση «Θηλυκό-Αρσενικό: το φύλο της τέχνης», η οποία περιελάμβανε 500 περίπου «τολμηρά» έργα, μέσω των οποίων επιδιωκόταν ν' αποδοθεί το «φύλο» της τέχνης.

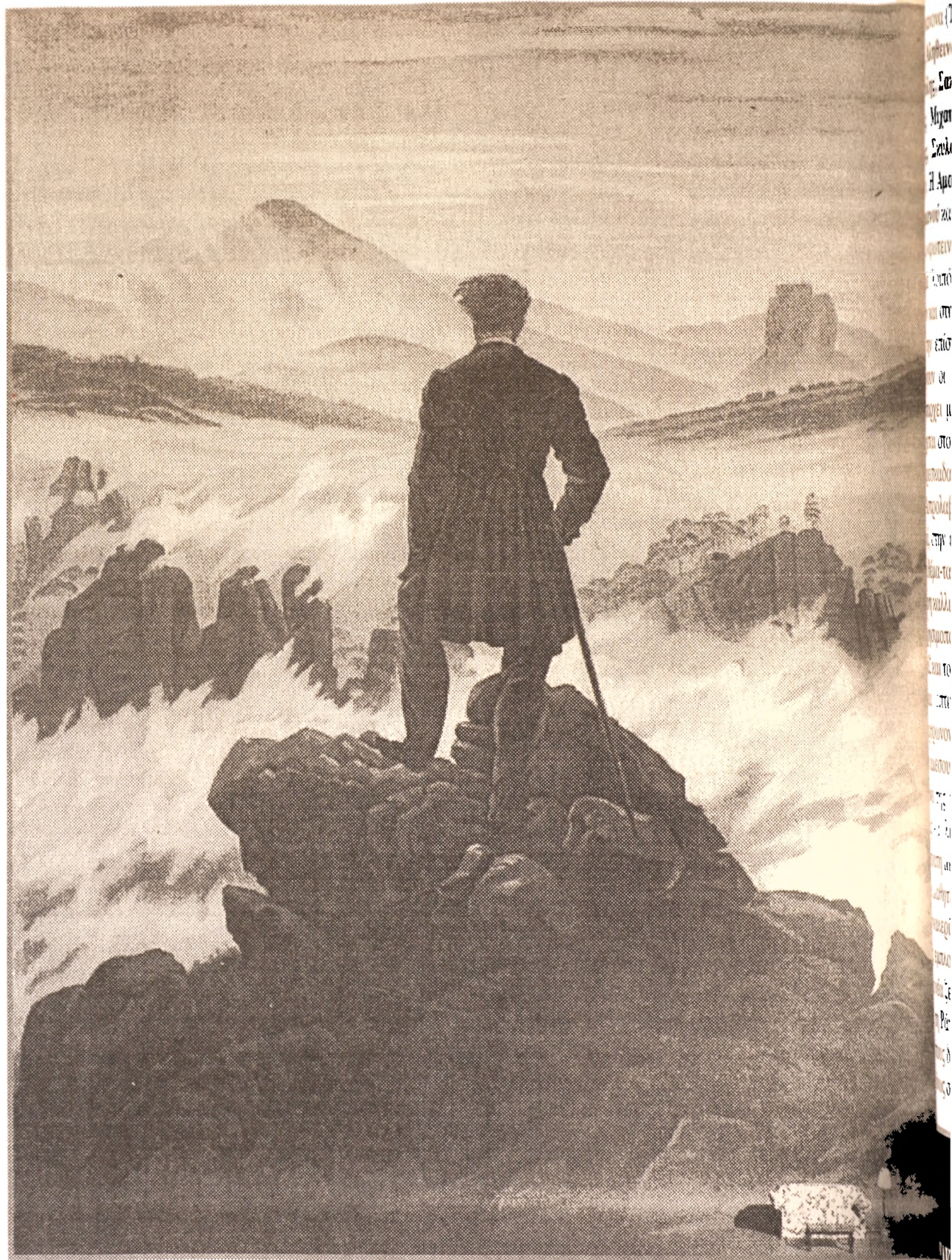
— Αλήθεια, υπάρχει αρσενική και θηλυκή τέχνη;

Είναι χαρακτηριστικό πως, την ίδια πάνω-κάτω περίοδο, στην Hayward Gallery του Λονδίνου, παρουσιαζόταν η πολιτικοεικαστική έκθεση *Τέχνη και Εξουσία*, στην οποία κυριαρχούσαν οι καλλιτέχνες του ναζισμού Άρνολντ Μπρέκερ και Ίβο Σάλιγκερ. Επρόκειτο για έργα γλυπτικής και ζωγραφικής, τα οποία φιλοτεχνούσαν μεν άντρες-φορείς της καλλιτεχνικής (και όχι μόνο) εξουσίας, αλλά στα οποία πρωταγωνιστούσαν γυναίκες δηλαδή τα παθητικά σύμβολα της κυρίαρχης «ανδρικής» ιδεολογίας. Και στην πρόσφατη έκθεση του Centre Pompidou *Ενώπιον της Ιστορίας*, πάλι δεσπόζουν εντυπωσιακά. — Μήπως τα εικαστικά είναι γένους αρσενικού;

Θα ήταν αφελής η όποια απάντηση αν δεν λάμβανε υπόψη τα ποικίλα κοινωνιολογικά δεδομένα, τους καθορισμένους, άνωθεν, ρόλους και τον ασφυκτικό απόλυτο προορισμό μιας κουλτούρας που αυτοαποκαλείται δημοκρατική και αξιοκρατική μόνο για τις ανάγκες της αγοράς.

Ας μιλήσουμε λοιπόν με παραδείγματα αποφεύγοντας τις γενικεύσεις:

• Το ποσοστό των γυναικών που σπουδάζουν καλές τέχνες στον τόπο μας αλλά και που εκθέτουν ως επαγγελματίες εικαστικοί

Η σημειολογία της «αρσενικής» και της «θηλυκής» τέχνης, διατυπωμένη από έναν άντρα. Ο Γιάννης Σκαλτσάς ξαναζωγραφίζει τον ρομαντικό οδοιπόρο του C. D. Friedrich ο οποίος ατενίζει μιας δραματοποιημένη-αχανή φύση, ενώ στο άκρο της σύνδεσης ελάχιστο αλλά όχι αμελητέο εμφανίζεται ένα μικροαστικό σαλονάκι «αρσενικής» σύλληψης αλλά «θηλυκής» ιδεολογίας. Ο Σκαλτσάς επιχειρηματολογεί πάνω στα όρια της αισθητικής, αντιμετωπίζοντας με φιλοπαίγμονα διάδεση το σώμα της τέχνης.

είναι, κατά την τελευταία δεκαετία, σταθερά διπλάσιο των ανδρών συναδέλφων τους. Πιο απλά, θα λέγαμε ότι στους τρεις καλλι-

τέχνες οι δύο είναι γυναίκες.

Το ίδιο θα 'λεγα ότι ισχύει και στο χώρο της Ιστορίας και Κριτικής της τέχνης, με σπ

πολύ επιτυχή αποτελέσματα. Ένα εντικό παράδειγμα: Στις τρεις τελευταίες ενάλε Βενετίας και Σάο Πάολο, οι κοί μας επίτροποι ήσαν όλες γυναίκες η Ανδρεάδη, Μαρία Μαραγκού, Έφη ρύσα, Μαρίνα Λαμπράκη, Κατερίνα κινά, Αθηνά Σχινά). Είναι επίσης απο- πτικό ότι οι γυναίκες επιλέγουν άν- κατά κανόνα (Τάκης, Ζογγολόπουλος, ρίδης, Αληθινός, Τότσικας, Αντωνά- Ψυχούλης, Σακαγιάν, Σπηλιόπουλος, κόρος, Μιχαηλίδης, Μανουσάκης, αράκης, Σκυλάκος, Μετζικώφ, Τα- όγλου). Η Αμαλία Παπαφιλίππου, η σα Ρωμανού και η Ευγενία Αποστόλου ξαν οι «φωτεινές» εξαιρέσεις.

λέγαμε λοιπόν πως, ενώ οι γυναίκες αρχούν και στη διαχείριση της τέχνης, ύτοις την επίσημη εκδοχή της ακόμη ορφώνουν οι άντρες. Από την άλλη ρά, υπάρχει μια νέα γενιά γυναικών εισέρχεται στο χώρο με περίσσια εφο- και φρεσκάδας. Παράδειγμα, η Ράνια κου (Αστρολάβος) η οποία χειρίζεται ματικά, στην ενότητα των έργων Kiss η, ένα θέμα-ταμπού για κάθε σοβαρό ή ροφανή καλλιτέχνη: την τηλεόραση. Η κου χρησιμοποιεί τη φωτογραφία, το ομοντάζ και το τελάρο για να στήσει χι- οριστικά οπτικά σχόλια των media- ms, αρθρώνοντας λόγο άμεσο σ' ένα βλημα αμέσου προτεραιότητας. Τα Te- ad News της υπερβαίνουν το επίπεδο πλάκας και λειτουργούν διαρκέστερα. ν πρόσφατη μεταφορά της έκθεσης Δά- λοι και μαθητές - ένα modulus ανάγνω- στην γκαλερί Μεταμόρφωσης της Θεσ- ονίκης, εμπλουτίζοντας την αρχική μου και με νέα ζευγάρια -αυθαίρετα ή μη-, δύασα τη Ράγκου με τον Γιάννη Γαϊτή ί και στους δύο αναγνωρίζω την ευφυά συγχρόνως σατιρική εμπλοκή στο πολυ-

διάστατο κοινωνικό τοπίο. Τέλος, πιστεύω ότι η Ράγκου θα έπρεπε να επιμείνει στη διάρκεια και την αξιοπιστία των πλαστικών της μέσων, ώστε η έρευνά της να συνεχισθεί με συνέπεια. Μ' άλλα λόγια, να δουλέψει περισσότερο στην οπτική οργάνωση των αρχικών, ευρηματικών λογοπαιγνίων της και να εμβαθύνει στη ζωγραφική τους συ- γκρότηση. Θυμάστε τη Ρούλα Παλλαντά; Η νεαρή τεχνοκριτικός ανάρρωσε γρήγορα από τη δυσάρεστη εμπειρία της Λάρισας και των «Σκουπιδιών» της και οργάνωσε σ' έναν νέο χώρο της Θεσσαλονίκης, τη FOKA (Forum of Keen Art), μια ευρηματι- κή ομαδική έκθεση στην οποία ξεχώρισα τους Απόστολο Γεωργίου, Διαμαντή Αϊδίνη και Νίκο Χαραλαμπίδη, κυρίως γιατί επι- διώκουν και οι τρεις φιλόπονα ν' ανανεώ- νουν τη φόρμα τους μέσα από την κατακτη- μένη τους εικονοποιία και γλώσσα. Τίτλος της έκθεσης: *Ο Ζωγράφος Τιλ Οϊλενσπί- γκελ*.

Στην Θεσσαλονίκη επίσης «έλαμψε» πρό- σφατα η δουλειά της Αγγελική Σιάμου στην γκαλερί Art Forum. Η Σιάμου, μέσα από informal προσεγγίσεις και κατασκευαστι- κές διαδικασίες, δημιουργεί εικαστικά «σύμπαντα» στα οποία το τυχαίο και το προαποφασισμένο αλληλοϋποστηρίζονται και αλληλοσηματοδοτούνται.

Στη Δημοτική Πινακοθήκη της Ρόδου και στην γκαλερί Bosch εξέθεσε τη στοχαστική και ενορατική ζωγραφική της η Ελένη Κο- τσώνη, μια καλλιτέχνης που αντιμετωπίζει το χρώμα συμβολικά και εκτονωτικά επιμέ- νοντας σε αλλεπάλληλες γραφές-κείμενα και σε μια ενεργοποίηση των πιο ουσιαστι- κών δυνατοτήτων της οπτικής γλώσσας. Η Κοτσώνη έδειξε μια σειρά από άρτια έργα τελάρου αποδεικνύοντας ότι, παρά τον κυ- ρίαρχο φορμαλισμό, υπάρχει στον θεωρού- μενο ως εξαντλημένο χώρο της παραδοσια-

κής ζωγραφικής, τεράστιος χώρος για πρω- τογενή έρευνα.

Τέλος, η Art Feminin στον τόπο μας κατέ- σχε σημαντική «νίκη» στον τόπο μας με την έκθεση της Κατερίνας Μερτζάνη στην γκαλερί Α-Δ. Σε μια εποχή έκπτωσης και θραυσμάτων, η Μερτζάνη επιλέγει ακρι- βώς εκπωτικές εικόνες και θραύσματα για ν' αρθρώσει έναν λόγο σκόπιμα ελάσσονα και αυτοαναιρούμενο. Μέσα από τυχαία και εφήμερα υλικά, καταφέρει να μετα- δώσει δυσανάλογα μεγαλύτερη σημασι- οδότηση και αξία, παίζοντας με το χαρτί κουζίνας, με τα μελάνια ή τις χρυσόσκονες. Τοποθετημένα όλα αυτά πάνω στο χαρτί γραφής, λειτουργούν ως λόγος πάνω στο λόγο και ως άρρητο κείμενο πάνω στη επί- σσημη ρήση. Η Μερτζάνη αποδεικνύει ότι η τέχνη δρα ενδιάμεσα και υπάρχει ερήμην των κεκραχτών της, και τότε είναι που βρί- σκει και το φύλο της και τη φυλή που θα την περιθάψει. Η έκθεση της Α-Δ συνοδεύε- ται από ένα εξαιρετικό εισαγωγικό κείμε- νο γραμμένο από τη νέα συνάδελφο Κατε- ρίνα Γρέγου -άλλη μια γυναίκα-, η οποία μαζί με την Αγνή Ντέρου αποτελούν και- νούριες και άκρως ενδιαφέρουσες φωνές τεχνοκριτικής. Γράφει η Γρέγου: «Όσο τυ- χαία κι αν είναι η επιλογή των υλικών της Μερτζάνη δεν μπορεί να είναι εντελώς ου- δέτερη. Τόσο το χαρτί κουζίνας όσο και τα "παρελκόμενά" του είναι υλικά ιδιαίτερα φορτισμένα. Όντας συνυφασμένα με μια συγκεκριμένη "θηλυκή" συνείδηση, πυρο- δοτούν ένα πλήθος γυναικείων συνειρμών, από την οικιακή ρουτίνα της μικροαστικής ζωής μέχρι ζητήματα φιλαρέσκειας και ομορφιάς... Αντί λοιπόν για σχολιασμός της Condition Féminine είναι μάλλον μια μη εσκεμμένη "θηλυκοποίηση" της τέχνης της, μέσω μιας πολυ συγκεκριμένης εικονο- ποιίας...».

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΔΕΛΦΙΝΙ

ΣΑΚΕΛΛΑΡΗΣ ΣΚΟΥΜΠΟΥΡΔΗΣ

«Makedonissimo η στρατηγική της πλάκας»

ΠΡΟΛΟΓΙΖΕΙ Ο ΝΙΚΟΣ ΜΟΥΖΕΛΗΣ

Με αφορμή το Μακεδονικό μία πολιτική ανάλυση
του Παπανδρεϊσμού και της παρακμής

Ένα σοβαρό, διδακτικό και αποκαλυπτικό βιβλίο
που διαβάζεται σαν κόμικς

ΜΑΝΩΛΗ ΒΑΣΙΛΑΚΗ

«ΑΠΑΝΤΑ ΕΒΕΡΤ»

Πολιτική ιλαροτραγωδία

Κατάλληλο ακόμα και για Νεοδημοκράτες

ΣΕ ΟΛΑ ΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ

ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ

του ΔΗΜΗΤΡΗ ΧΑΡΙΤΟΥ

Η έβδομη ταινία της αμερικανικής σταδιοδρομίας του Μίλος Φόρμαν αναφέρεται στη ζωή και στις ιδέες του Λάρι Φληντ, εκδότη του

Τα όρια της ελευθερίας

πορνοπεριοδικού *Hustler*. Ο νόμος απέναντι στην πρόκληση σε μια ταινία που αναδεικνύει, για μια ακόμα φορά, την αξία του κινηματογραφιστή από την Ουγγαρία.

Επτά κιόλας χρόνια από το *Βαλμούν* (τριάντα και κάτι από την αλησμόνητη τσέχικη τριλογία του Πέτρος και Παύλα, *Έρωτες μιας ξανθιάς* και *Ο χορός των πυροσβεστών*), κοντά 65 χρόνων ο Μίλος Φόρμαν και παρουσιάζει την έβδομη ταινία της αμερικανικής σταδιοδρομίας του. Και μιλάμε πάντοτε για έναν κινηματογράφο ώριμο, ακμαίο, αφηγηματικά πυκνό αλλά και γλαφυρό. Πλούσιο σε δραματικές εξάρσεις αλλά και με σαφήνεια που επιτρέπει την προσέγγισή του τόσο από το μεγάλο κοινό όσο και από τον θεατή που αποζητά, αλλά και αναγνωρίζει, την έμπνευση και το προσωπικό ύφος. Ένας κινηματογραφιστής κλασικός, της μεγάλης παράδοσης του αμερικανικού σινεμά (του αναστήματος π.χ. των Κιούμπρικ, Χιού-

στον, Λιούμετ, Κράμερ, Νίκολς, Κιούκορ κ.ά.), αλλά ταυτόχρονα και μοντέρνος, χάρη στην αξιοθαύμαστη αφομοίωση των ενήμερων τρόπων κινηματογράφησης (ύφους και τεχνικής), την τολμηρή επιλογή θεμάτων, όπως και τον αντισυμβατικό, τον ανεξάρτητο τρόπο χειρισμού των.

Όπως ετούτη την, από μια άποψη, επική εξιστόρηση των παθών και παθημάτων του αγροίκου και αγράμματου αλλά με ταλέντο επιχειρηματία (στον χώρο του σεξ), Λάρι Φληντ. Πάμφτωχος στο ξεκίνημά του, ιδιοκτήτης μπιαρ με στριπτήζ, στη συνέχεια εκδότης του γνωστού πορνοπεριοδικού *Hustler* (πολύ πιο -χυδαία- τολμηρού από το *Playboy*) και μέχρι σήμερα εκδότης 29

διαφόρων περιοδικών.

Δεκαετία του '70 και η Αμερική βιώνει τη σεξουαλική απελευθέρωση αλλά και τη συνεπακόλουθη σκληρή αντίδραση της κατεστημένης, συντηρητικής εξουσίας· κρατικής, πολυ-θρησκευτικής και των παραφύδων που στηρίζουν το φάντασμα του «αμερικανικού ονείρου». Οι συνεχείς δικαστικές διώξεις και οι φυλακίσεις του Λάρι Φληντ εκτρέφουν την προκλητικότητά του. Με τη βοήθεια του πανέξυπνου δικηγόρου του κατορθώνει να ξεφεύγει και να αντεπιτίθεται. Πολυεκατομμυριούχος πλέον, θα δεχτεί δολοφονική επίθεση που θα τον αφήσει ανάπηρο διά βίου από τη μέση και κάτω. Τυφλός από μίσος και με τρόπους χυδαίας περιφρόνησης, αλλά και ημιπαράφρων, θα τα βάλει με τους πάντες, μέσα από καθολική αποδοκιμασία, ακόμα και του δικηγόρου του. Διεκδικητικό αίτημα πλέον, το απόλυτο και αδιαπραγμάτευτο δικαίωμα στην αδέσμευτη έκφραση. Θα γνωρίσει την ψυχική κάμψη με το θάνατο (από AIDS) της γυναίκας του. Αυτοπειθαρχώντας την οργή και την προκλητικότητά του, θα κερδίσει τελικά την υπόθεσή του στο Ανώτατο Δικαστήριο στα μισά της περασμένης δεκαετίας.

Ο Φόρμαν αφηγείται με συναρπαστικό τρόπο την πολύχρονη μάχη αυτής της ανορθόδοξης ιστορίας, φωτογραφίζοντας

Η τολμηρή αφίσα της ταινίας Λάρι Φληντ

με άπλετο φως και τις δύο συμπεριφορές τις δύο πλευρές, του Νόμου και της προκλησίας, αλλά αρνούμενος την «προσχώση» σε καμιά.

Δεν δικαιολόγησε ποτέ τα «προιόντα» της δραστηριοτήτων του πορνοεκδότη στους τρόπους του. Κατέδειξε με αλύπτα σαφήνεια την εκφυλισμένη ζωή του ζεύγους μέσα στην πομπώδη και άκρως κακόγουστο χλιδή, τη φθορά των ναρκωτικών, τον ακρεστο και χυδαίο ερωτισμό (με τον οποίο όμως -κατά τρόπο παράδοξο- συνυπήρχε και μια απόλυτη σχέση αγάπης και ασφικτικής εξάρτησης ανάμεσα στον Φληντ και τη γυναίκα του), όπως, από την άλλη μεριά, εξιστόρησε αντικειμενικά την πλευρά του Νόμου και τις θεσμικές αξιώσεις του. Έτσι μέσα από αυτό το αντίρροπο σχήμα συγκρούσε, να φωτίσει την ουσία της: Τη διαπραγματέυτο αίτημα της ανεμπόδιστης έκφρασης μέσα από τις αέναα διαμορφωμένες συνθήκες των εποχών.

Χάρη στο σύνολο των συντελεστών που δούλεψαν, με μαέστρο τον Μίλος Φόρμαν για να γίνει αυτή η σημαντική ταινία, παρακολουθούμε τη συναρπαστική και πεσματική μάχη ανατροπής κατεστημένων ιδεών που στο πέρασμα του χρόνου αποδείχνοντας νεκρές ηθικολογίες ενός νεκρού πουριτανισμού. Εκπληκτικό το τμήμα των πρωταγωνιστών: Γούντι Χάρελσον, Κόρτνεϊ Λαβ και Έντουαρντ Νόρτον.

Χύμα τηλεόραση

του Λεωνίδα Βαλασόπουλου

Ο αθλητικογράφος Γιώργος Γεωργίου έχει στήσει στην τηλεόραση του Καναλιού 5 το καφενείο των Φιλάθλων, την πιο πετυχημένη –από πλευράς τηλεθέασης– αθλητική εκπομπή. Περιδιαβάζει κάθε βραδιά τις γηπεδικές αφετίριες των αθηναϊκών συνοικιών, δίνει το μικρόφωνο στους οπαδούς των ομάδων και βγάζει στον αέρα όλα αυτά που κούγονται στην πιάτσα των γηπέδων αλλά δεν γράφονται ούτε στ' αθλητικά ρεπορτάζ κι ούτε ακούγονται ποτέ στις ελεγχόμενες αθλητικές εκπομπές.

Ότο κοινό της εκπομπής, απουσιάζουν αϊντανοί της αθλητικής ειδησεογραφίας και περισσεύουν οι οπαδοί – όλοι νοι που πληρώνουν εισιτήρια, πηγαί- ' εκδρομές, χαίρονται και λυπούνται ιρινά για την πορεία της αγαπημένης ομάδας. Στα εξήντα και πλέον λεπτά εκπομπής, βρίσκουν την ευκαιρία να ι αυτά που συζητάνε στις δουλειές, στα ιεία, στις γειτονιές και στις καφετέ-

ριες. Γι' αυτό, απ' το Καφενείο των Φιλάθλων δεν γλιτώνει κανένας. Όσοι παίρνουν το λόγο δεν είναι δεσμευμένοι σε κανέναν και για τίποτα. Απ' αυτά που λένε δεν έχουν να χάσουν ούτε να κερδίσουν. Πρόεδροι, διοικήσεις, διαιτητές, παίκτες, προπονητές, αθλητικογράφοι και αθλητικές εφημερίδες μπαίνουν στο στόχαστρο της, έξω από τα δόντια, κριτικής των φιλάθλων του Καφενείου. Κάθε εβδομάδα, η εκπομπή αλλάζει γειτονιά –Παγκράτι, Χαλάνδρι, Αιγάλεω, Ν. Ηράκλειο, Κερατσίνι...– και αποτυπώνει την «αθλητική γεωγραφία» της πρωτεύουσας. Η θεματολογία της δεν εξαντλείται στον Ολυμπιακό και τον Παναθηναϊκό, την ΑΕΚ και τον ΠΑΟΚ, αλλά τις περισσότερες φορές περιλαμβάνει και τις συνοικιακές ομάδες των μικρών κατηγοριών. Όταν η συζήτηση στρέφεται στην ομάδα της συνοικίας, οι ομιλούντες δεν δέχονται αμφοισβήτηση στα επιχειρήματά τους. Συνήθως, πιστεύουν ότι το σωματείο της περιοχής τους διαθέτει φοβερή ομάδα και «μια λίγα φράγκα παραπάνω θα έκανε τους μεγάλους της Α' Εθνικής να τρίβουν τα μάτια τους...». Το ρομαντισμό που τους στέρησαν ο Βαρδινογιάννης, ο Κόκκαλης, ο Τροχανάς και οι άλλοι μεγαλοεπιχειρηματίες του ποδοσφαίρου, τον διοχετεύουν στις εξέδρες του χωμάτινου γηπέδου της γειτονιάς τους. Και εκεί, δεν σηκώνουν μύγα στο σπαθί τους.

Στον αθλητικό χώρο, ο Γεωργίου έχει ορκισμένους φίλους και εχθρούς. Η «πιάτσα της μπάλας» τού αναγνωρίζει την ικανότητα ν' αναλύει εμπεριστατωμένα τα τεκταινόμενα στο χώρο του ποδοσφαίρου και τη διορατικότητά του. Αρκετοί είναι εκείνοι που δεν του συγχωρούν τη χύμα εικόνα που βγάζει προς τα έξω.

Το καφενείο των φιλάθλων είναι, αν μη τι άλλο, η πιο λαϊκή –με την έννοια της πιο «ντόμπρας»– εκπομπής της ελληνικής τηλεόρασης. Η ειλικρίνεια και ο αυθορμητισμός δεν βγαίνουν προμελετημένα, ενώ οι συχνές παρεκκλίσεις της κουβέντας μετατρέπουν την εκπομπή σε μια χύμα κατάσταση. Ένα πρόσφατο παράδειγμα: στην εκπομπή σε καφετέρια του Κερατσινίου το μικρόφωνο, κάποια στιγμή, πέρασε στα χέρια κάποιου «αιρετικού»:

«Το μόνο που έχω να πω είναι ότι το ποδόσφαιρο είναι μεγάλη απάτη. Οι πρόεδροι που δεν ξέρουν τι έχουν τα βρίσκουν μεταξύ τους και εμείς καθόμαστε και τσακωνόμαστε και σπαταλάμε τα λεφτά μας...» Μια φωνή από το ακροατήριο δυσανασχέτησε: «η Παπαρήγα σ' τα λέει αυτά» για να πάρει την απάντηση:

«Μπορεί να τα λέει η Παπαρήγα αλλά σκέψου αν είναι αλήθεια ή ψέματα...» Ο Γεωργίου δεν παρενέβη και άφησε αυτό τον απρόσμενο διαξιφισμό να κυλήσει. Ίσως να τον κολάκεψε ότι η εκπομπή του παρουσίασε ψήγματα κοινωνικής συνειδητοποίησης.

Αυτό που πέτυχε το Καφενείο των Φιλάθλων ήταν να επισημοποιήσει, μέσω της τηλεοπτικής εικόνας, το πιο δημοφιλές σπορ: την καφενόβια αθλητική ανάλυση. Με άμεσο τρόπο και χωρίς φτιασίδια. Με μόνο όπλο, τη χύμα ροή της συζήτησης. Κι αν τύχει, η εκπομπή διακόπτεται λόγω βιαιοπραγιών, όπως συνέβη στις 23.3.96. Το πνευματικό επίπεδο του οποιουδήποτε δεν υπονομεύεται από το καφενείο του Γεωργίου αλλά από τις εκπομπές που χρεώνονται στα τηλεοπτικά διαμάντια υψηλού επιπέδου. Αν μη τι άλλο, είναι απολαυστικότερη από την εκπομπή του Βέλτσου...

Νικόλαος Ι. Πανταζόπουλος

του Παύλου Πετρίδη

Το «παιχνίδι» της προβολής απίθανων προσώπων από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης –με σημείο αιχμής την τηλεόραση– τείνει να γίνει θεσμός. Σε καθημερινή πλέον βάση οι ατυχείς και ανύποπτοι τηλεθεατές βομβαρδίζονται από τις αρλούμπες και τα «ευφυολογήματα» των κάθε λογής τηλεοπτικών εγκαθέτων. Για το επικίνδυνο αυτό παιχνίδι, μεγάλο ποσοστό ευθύνης φέρουν και οι υπουργοί των ενημερωτικών εκπομπών δημοσιογράφοι που, επωφελούμενοι πάραυτα, προωθούν τις δημόσιες σχέσεις τους.

Οι μεγάλες στιγμές προβολής κορυφαίων πνευματικών προσωπικοτήτων είναι σπάνιες, καθώς αποδείχτηκε μετά τη συνέντευξη του ποιητή Ντίνου Χριστιανόπουλου που μεταδόθηκε πρόσφατα από κρατικό κανάλι. Οι καταξιωμένες πνευματικές φωνές απωθούν τους εξουσιαστές δημοσιογράφους όπως ο διάβολος το λιβάνι. Το μόνο που σέβονται είναι οι περίφημοι δείκτες ακροαματικότητας.

Μια από τις γοητευτικότερες επιστημονικές φωνές με ιδιαίτερη απήχηση στην πανεπιστημιακή κοινότητα που δεν αξιολογήθηκε, όπως είναι φυσικό, από το δημοσιογραφικό κογκλάβιο, παραμένει σίγουρα ο **Νικόλαος Πανταζόπουλος**. Ο σημαντικότερος Ιστορικός του Δικαίου που τεκμηρίωσε αξιόπιστα την ενότητα και συνέχεια του Λαϊκού Δικαίου, επιβεβαιώνοντας την ωριμότητα της κοινωνικής σκέψης του ελληνισμού, εξακολουθεί να βρίσκεται σε ομηρία από τα ΜΜΕ.

Υπογραμμίζω την επιμορφωτική εμβέλεια που όφειλε να περιβάλλει την κρατική τηλεόραση στο μέτρο που η ιδιωτική επιτελεί ήδη το καθήκον της ανταπόδεικτα: ο Σάκης ο υδραυλικός, η Τζούλια Παπαδημητρίου, η Κορομηλά, ο Μπονάτσος και η Άννα Μαρία Λογοθέτη αφέθηκαν ελεύθεροι να προβάλλουν το επιμορφωτικό έργο τους μέσα από την κακοποίηση της γλώσσας και την καθιέρωση κακόγουστων προτύπων. Τα κρατικά κανάλια, εν προκειμένω, είναι καιρός να συναισθανθούν τις ευθύνες τους.

Ο Νικόλαος Πανταζόπουλος παραμένει σημείο αναφοράς για την ακαδημαϊκή κοινότητα και όχι μόνο. Χωρίς να εγκαταλείψει την έδρα του στο Αριστοτέλειο (παρ' ότι Αθηναίος) δεν απέδεχθη ποτέ το παραμικρό κρατικό αξίωμα. Σπουδαίος πανεπιστημιακός Δάσκαλος, συναρπαστικός συνομιλητής, λάτρης της αρχαιοελληνικής και νεοελληνικής παράδοσης εισέφερε τα μέγιστα στην Ιστορία του Ελληνισμού και συνακόλουθα στην πνευματική ζωή του τόπου. Τα ανεκτίμητα βιβλία του και οι σπάνιες συλλογές κωδίκων και αρχείων ανήγαγαν, χωρίς υπερβολή, τις βιβλιοθήκες του σε τόπο προσκυνήματος για τους εναπομείναντες πνευματικούς πιστούς.

Το σημαντικότερο, ωστόσο, που ξεχωρίζει τον Νικόλαο Πανταζόπουλο από τους ομοτέχνους θεσιθήρες πανεπιστημιακούς

είναι η επιστημονική του ανιδιοτέλεια. Ποτέ δεν αποπειράθηκε να εξαργυρώσει την πνευματική του συνεισφορά παραμένοντας αμέτοχος στα παιχνίδια της εξουσίας. Αντίθετα από την ενδοτικότητα των συγχρόνων που εξαργυρώνουν την πανεπιστημιακή τους ιδιότητα ανά πάσα στιγμή.

Και να αναλογιστεί κανείς ότι τα σημερινά πανεπιστημιακά κυκλώματα είχαν υψώσει τη σημαία της κάθαρσης και αλλαγής μόλις πριν από λίγα χρόνια. Κι όταν, επιτέλους, άνοιξαν οι ασκοί του Αιόλου, η πανεπιστημιακή ακρίδα επιβεβαίωσε όλο το μεγαλείο της. Τα πρόσωπα και τα πράγματα έδειξαν ότι το καινούργιο καθηγητικό κατεστημένο δεν είχε τίποτα να ζηλέψει από το παλιό. Το αντίθετο μάλιστα. Ο νέος τύπος του πανεπιστημιακού καθηγητή δεν συνεισέφερε ούτε καν στη βελτίωση του στυλ των πάλαι ποτέ τακτικών καθηγητών.

Οι νεότεροι δεν έγιναν επώνυμοι χάρη στην πανεπιστημιακή τους ιδιότητα όπως οι παλιοί. Κατέφυγαν στα κόμματα και στις διασυνδέσεις για να αποκτήσουν οντότητα. Και στην εμφάνιση ακόμη, στην όλη παρουσία, αμβλύθηκαν τα χαρακτηριστικά εκείνα που σφράγιζαν τον πνευματικό άνθρωπο, τον καθηγητή πανεπιστημίου. Κρούσματα μικροαστισμού και δημοσιούπαλληλισμού κυριάρχησαν στις τάξεις του νέου κατεστημένου που είχε υψώσει τη σημαία της αλλαγής. Ο παλιός «τρελός» καθηγητής, το μεγάλο ψώνιο, υποκαταστάθηκε από οργανωμένους επιγόνους οι οποίοι γνωρίζουν καλά τι ζητούν.

Τα επισημαίνω όλα αυτά μήπως παρακινήσω τους κλειδοκράτορες της ενημέρωσης και αναλάβουν επιτέλους τις ευθύνες τους. Μήπως συνειδητοποιήσουν ότι πάνω από τους ξεβράκωτες που προβάλλονται καθημερινά υπάρχει και... κάποιος Νικόλαος Πανταζόπουλος. Ο άνθρωπος που στήριξε επιστημονικά την ενότητα του ελληνισμού με πάθος, πίστη και ανιδιοτέλεια. Ο Δάσκαλος που αγνόησε η Ακαδημία των αθανάτων λόγω του αναρχικού χαρακτήρα του.

Πότε θα ενημερωθεί υπεύθυνα η νέα γενιά για τους ανθρώπους που ανέβασαν ψηλά την Ελλάδα; Προσφιλικά έχω παρακολουθήσει αμέτρητες συνεντεύξεις της Αντζέλας Δημητρίου και της Ζωζώς Σαπουντζάκη και πάει λέγοντας. Με τους πνευματικούς δημιουργούς τι θα απογίνει; Θα εξακολουθήσουμε να ζούμε υπό τη σκιά του Μπάγιεβιτς; Οφείλουμε να αντισταθούμε έστω για την τιμή των όπλων.

ΥΓ. Πληροφορήθηκα ότι σε πρόσφατη παρουσίαση του βιβλίου του δημοσιογράφου κ. Πρετεντέρη παρέστη και ο πρωθυπουργός. Σε αντίστοιχη παρουσίαση βιβλίου του κ. Πανταζόπουλου μήπως θα 'πρεπε να παρευρεθεί σύσσωμη η κυβέρνηση;

ΚΡΙΤΙΚΗ Βιβλίου

Βιβλία για το Κυπριακό: Ανατομία μιας κρίσης

Ιεριστιάνης-
σαγγαράς, *Ανατομία μιας
αμόρφωσης. Η Κύπρος
το 1974: Κοινωνία-
οικονομία-Πολιτική-
ιδιαισιμός. Intercollege,
Λεωκωσία 1996.*

Για τους Ελληνοκύπριους, το βιβλίο σηματοδοτεί μια καταστροφή που σημάδεψε ανεξίτηλη συλλογική τους μνήμη και καταστεί σημείο αναφοράς στη σύγχρονη ιστορία της Κύπρου. Επίσης, το 1974 σημαίνει και την αφετηρία ενός νέου μετασχηματισμού της κυπριακής κοινωνίας.

Οι μελέτες αυτού του συλλογικού τόμου εξετάζουν τις ραγισμένες και βαθύτατες αλλαγές, που σημάδεψαν την Κύπρο στις δεκαετίες που ακολούθησαν μετά τα γεγονότα του 1974.

Όπως σημειώνουν στον πρόλογο οι δύο επιμελητές, το βιβλίο αποτέλεσε την αφετηρία ενός νέου κύκλου –από την κατάρρευση της δεκαετίας –από την κατάρρευση του κράτους της Πολιτείας– στην ανασυγκρότηση, την οικονομική ανάπτυξη και μεγέθυνση, τη σταθεροποίηση του επιπέδου της δημόσιας διοίκησης, την δημιουργία νέων πολιτικών σχηματισμών, την σταθεροποίηση της κοινοβουλευτικής ζωής και την κοινοβουλευτική, την κα-

ταχύρωση της πολυφωνίας, του πλουραλισμού και των δημοκρατικών θεσμών γενικότερα.

Η κριτική και η ανάλυση της περιόδου 1974-1994 που επιχειρείται μέσα από τα κείμενα αυτού του τόμου λαμβάνει σοβαρά υπόψη της, όχι μόνον τους εσωτερικούς παράγοντες και ιδιαιτερότητες, αλλά και τις διεθνείς τάσεις και εξελίξεις.

Ο οικονομολόγος και διευθυντής του Κέντρου Ερευνών και Ανάπτυξης του Intercollege, **Ανδρέας Θεοφάνους**, παρακολουθεί την επαναδραστηριοποίηση της κυπριακής οικονομίας μετά το 1974. Υποστηρίζει ότι η οικονομία της Κύπρου το 1974 αντιμετώπισε επιτυχώς την πρόκληση και, «σήμερα, κάτω από διαφορετικές περιστάσεις, καλείται να διαδραματίσει και πάλι πρωτοποριακό ρόλο, αντιμετωπίζοντας επαρκώς τις ποικίλες προκλήσεις, αξιοποιώντας τις παρουσιαζόμενες ευκαιρίες και δημιουργώντας νέους ορίζοντες».

Στη συνέχεια, ο οικονομολόγος και πρώην υπουργός Γεωργίας, **Δημήτρης Χριστοδούλου**, παρουσιάζει τις αδυναμίες που κληροδότησε το οικονομικό «θαύμα».

Ο λέκτορας του Πανεπιστημίου Κύπρου, **Καίσαρ Μαυρατσάς**, καταθέτει κάποιες προκαταρκτικές παρατηρήσεις στην εξέλιξη της ελληνοκυπρια-

κής οικονομικής κουλτούρας μετά το 1974.

Ο κοινωνιολόγος, **Πρόδρομος Προδρόμου**, γράφει για την οικονομική ανάπτυξη, τον κοινωνικό μετασχηματισμό και την ιδεολογία μετά το 1974.

Ο λέκτορας του London School of Economics, **Peter Loizos**, στο άρθρο του «Κατανοώντας το 1974, κατανοώντας το 1994», επιχειρεί να εντοπίσει ορισμένα σημαντικά ζητήματα, όπως είναι το θέμα της «ενότητας» και της «μη ενότητας».

Ο κοινωνιολόγος, **Νίκος Περισιτιάνης**, εξετάζει το εκκρεμές των συλλογικών ταυτίσεων μετά το 1974, μέσα από τα δίπολα Δεξιά-Αριστερά, Ελληνοκεντρισμός-Κυπροκεντρισμός.

Τις αντιλήψεις του ελληνικού εξτρεμιστικού εθνικισμού στην Κύπρο, αναλύει ο **Paul Sant-Cassia**, ανθρωπολόγος και καθηγητής στο Πανεπιστήμιο του Durham στη Μεγάλη Βρετανία.

Η **Μαρία Χατζηπαύλου-Τριγύρη**, λέκτορας στο παιδαγωγικό ινστιτούτο στη Λευκωσία, εξετάζει την κατάσταση της Κυπριακής γυναίκας σήμερα.

Την ανάπτυξη των μέσων μαζικής ενημέρωσης στην Κύπρο κατά την περίοδο 1975-1994, παρακολουθεί ο **Ανδρέας Σοφοκλέους**, επικοινωνιολόγος και πρώην διευθυντής του γραφείου Τύπου και Πληροφοριών της Κυπριακής Δημοκρατίας.

Ίσως να μην έχετε ακούσει ποτέ για τη λίμνη Κάρλα. Μια λίμνη που απλωνόταν ως το 1962 μπροστά στο βόρειο Πήλιο· έναν από τους μεγαλύτερους υγρότοπους της Ελλάδας. Έκτοτε, αποξηραμένη διασώζεται στη μνήμη των λίγων ψαράδων που κάποτε ζούσαν στις λιμναίες εγκαταστάσεις με τις καλαμένιες καλύβες. Και όπως συμβαίνει με ό,τι καταστρέφεται ολοκληρωτικά, ένα στοιχείο τριγυρνά και υπενθυμίζει στους εναπομείναντες ευαίσθητους ανθρώπους την ύπαρξή του. Το 1996 ιδρύθηκε το «Κέντρο Έρευνας Πολιτισμού της Λίμνης Κάρλας» και φέτος κυκλοφόρησε ένα μυθιστόρημα εμπνευσμένο από τους θρύλους της: *Το στοιχείο της λίμνης*, της Μάγδας Έλληνα (εκδ. Κώδικας, Θεσσαλονίκη 1997).

«Κάποιο σαλιγκάρι δεν κατάφερε ν'αποκτήσει ποτέ του ιδιόκτητο κανάλι. Νοίκιαζε πάντα ένα, μα κάποτε, επειδή δεν είχε να πληρώσει το υψηλό νοίκι, του έκαναν έξωση κι έτσι, θέλοντας και μη, κατάντησε ένα άστεγο γυμνοσαλιγκάρι. Όμως, απ' το πολύ το... σάλιομα και το γλείψε, του τέλειωσε το σάλιο και διαπίστωσε τότε πως από σαλιγκάρι γίνηκε απλώς "γκάρι". Χτες, απ' το σούρσιμο και το πηγαινέλα τού φυγε στο δρόμο και το "γκά". Κι είν' όλο σκέψεις τώρα κι απορεί, πως από σαλιγκάρι έχει μείνει μόνο "ρι". **Δημήτρης Μανθόπουλος,** *Ο παππούς μου ο... Παπούα*

(εικονογράφηση **Εύα Μελά**, εκδ. Σύγχρονη Εποχή, 1997).

Λαμπρό φως του ήλιου τόσο αθάνατο όσο και φευγαλέο!

Το πεπερασμένο του ανθρώπου και το ανέφικτο του έρωτα μας υπενθυμίζουν διαρκώς την ανάγκη να ζούμε με λιγότερη έπαρση. Το βιβλίο του **Ζαν Γκρενιέ**, *Τα νησιά* (πρόλογος: **Αλμπέρ Καμύ**, μετάφραση: **Αλέκος Μπενρουμπής**, εκδ. Ολκός, 1996), ένας ύμνος στην ταπεινή καθημερινότητα, στις απλές και συγχρόνως πλούσιες σε εμπειρία «αυτόματες» κινήσεις, στα συμβάντα που περνούν απαρατήρητα, στο φως, στο χρώμα τ' ουρανού, στο νερό της θάλασσας...

«**Με**θάει ξέφρενος στη δύση ο ήλιος· και το φως/ απαλά την κοιμίζει στην αγκάλη του, καθώς μ' αστραφετούς / μάντες χρυσούς την περιδένει στην καμπύλη / ράχη της θάλασσας. Μεσ στη γαλήνη της σιωπής / η μυθική μορφή της ονειρεύεται, χαμογελώντας»: **Βάσος Η. Βογιατζόγλου**, *Τα ποιήματα [1966-1996]*, (εκδ. Φιλিপότη, 1996).

Νεολογισμός Makedonissimo – εύρημα του δημοσιογράφου **Σακελλάρη Σκουμπουρδή** για την στρατηγική στο «μακεδονικό». Το σημαντικό αυτό βιβλίο θα παρουσιαστεί στο «Πολύεδρο» της Πάτρας την Κυριακή, 30 Μαρτίου, από τον ευρωβουλευτή **Παναγιώτη Λαμπρία**: *Makedonissimo – η στρατηγική της πλάκας*

Ο καθηγητής της νεοελληνικής φιλολογίας στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, **Γιώργος Κεχαγιόγλου**, παρουσιάζει την κυπριακή πεζογραφία της εικοσαετίας 1974-1994. Με το κοινωνικο-πολιτισμικό πλαίσιο της ποιητικής παραγωγής της περιόδου 1974-1990, ασχολείται στο κείμενό του ο **Γιάννης Ιωάννου**, αναπληρωτής καθηγητής γαλλικής φιλολογίας στο τμήμα ξένων γλωσσών του Πανεπιστημίου Κύπρου.

Το Κυπριακό στο πλαίσιο των διεθνών εξελίξεων, αναλύει ο **Βαγγέλης Κουφουδάκης**, καθηγητής πολιτικών επιστημών στο Indiana University.

Ο **Λάρκος Λάρκου**, φιλόλογος, εξετάζει τις σχέσεις Κύπρου-Ελλάδας 1974-1994, ενώ ο οικονομολόγος **Χρήστος Κόλλιας**, επιχειρεί μια συγκριτική επισκόπηση της άμυνας της Κύπρου, της Ελλάδας και της Τουρκίας.

Τις διακοινοτικές συνομιλίες 1974-1994 παρακολουθεί ο νομικός **Γιώργος Τσαγγαράς**. Τις προσπάθειες για ομοσπονδία στην Κύπρο, αναλύει ο καθηγητής κοινωνιολογίας στο Πανεπιστήμιο Maine των Ηνωμένων Πολιτειών, **Κυριάκος Μαρκίδης**.

Την πολλαπλή νοηματοδότηση του 1974 επιχειρεί να εξηγήσει ο **Γιάννης Παπαδάκης**, κοινωνικός ανθρωπολόγος. Μια σύγκριση της οικονομίας στις κατεχόμενες περιοχές με την οικονομία στις ελεύθερες περιοχές, επιχειρεί ο οικονομολό-

γος **Ανδρέας Χαραλάμπους**, ενώ ο τουρκολόγος **Ιάκωβος Τενεδιός**, καταγράφει τις πολιτικές μετατοπίσεις στην τουρκοκυπριακή κοινότητα.

Τέλος, ο **Νιαζί Κιζιλγιουρέκ**, λέκτορας στο τμήμα τουρκολογίας του Πανεπιστημίου Κύπρου, επιχειρεί μια κοινωνιολογική προσέγγιση της κατάστασης στο τουρκοκυπριακό τμήμα.

Κλείνοντας την αναφορά μας σε αυτή τη σημαντική και χρήσιμη έκδοση του Intercollege, αξίζει να αναφέρουμε και μερικές από τις άλλες εκδόσεις του Κέντρου Ερευνών και Ανάπτυξης στη Λευκωσία.

Επισημαίνουμε, λοιπόν, τις μελέτες των, **Α. Χατζηκυριάκου** και **Χ. Χριστοφόρου**,

Βουλευτές, Ιστορία, Αριθμοί, Ανάλυση, Λευκωσία 1996.

Ανδρ. Σοφοκλέους, *Συμβολή στην ιστορία του Κυπριακού Τύπου*, Λευκωσία 1995.

Δημ. Χριστοδούλου, *Εκεί που το Κυπριακό θαύμα δεν έφτασε: Δομικές και θεσμικές ανεπάρκειες και πολιτικο-κοινωνικά ελλείμματα*, Λευκωσία 1995.

Ανδρ. Θεοφάνους, *Οι οικονομικές πτυχές και επιπτώσεις μιας ομοσπονδιακής λύσης του Κυπριακού προβλήματος*, Λευκωσία 1994.

Μακάριος Δρουσιώτης, *Η "εισβολή" της Χούντας στην Κύπρο*, εκδόσεις Στάχυ 1996.

Ο Κύπριος δημοσιογράφος, **Μακάριος Δρουσιώτης**, με το βιβλίο αυτό μελετά τη θερμή εικοσαετία της κυπριακής ιστορίας 1955-1974 και αναδεικνύει

τις αντιστοιχίες της τουρκικής στάσης τότε και σήμερα. Χρσιμοποίησε ένα πολύ πλούσιο υλικό (επίσημα έγγραφα, προσωπικές συνεντεύξεις) για να σκιαγραφήσει το ρόλο που διαδραμάτισαν εκείνη την περίοδο μερικοί από τους πρωταγωνιστές της ελληνικής και τουρκικής πλευράς. Ο συγγραφέας καταλήγει στο συμπέρασμα «η Κύπρος, ο Ελληνισμός, η Τουρκία, έχει πέσει θύμα αήθους ύπουλης και πρόστυχης ξενονητής συνωμοσίας». Μερικά από τις πτυχές της εξέλιξης της οργάνωσης αυτής της συνωμοσίας, επιχειρεί να αναδείξει ο Μ. Δρουσιώτης στο βιβλίο του.

Θεοδώρου Κουλουμπή, *Κυπριακό: Λάθη, διδάγματα και προοπτικές*, εκδόσεις Ι. Σιδέρης 1996.

Σε μια εποχή όπου η προοδική ένταξη της Κύπρου στο Ε.Ε. έχει δημιουργήσει ένα κλίμα κινητικότητας, το βιβλίο του καθηγητή Θ. Κουλουμπή αποκτά ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Σκοπός αυτής της σύντομης μελέτης είναι να συμβάλει στην προβληματισμό και την έγκαιρη προετοιμασία της νέας στρατηγικής και των μελλοντικών χειρισμών της Ελλάδας με την Κύπρο στα κρίσιμα χρόνια που έρχονται.

Μια αναλυτική παρουσίαση του βιβλίου είχε γίνει στο Α.Ε.Ε. της 18 Ιανουαρίου 1997 (σ. 36).

Π

Πολιτικό θορίλερ

Ι.Κ. Πρετεντέρης
Η δεύτερη μεταπολίτευση
Εκδ. Πόλις, Αθήνα 1996

Το βιβλίο του **Ι.Κ. Πρετεντέρη** με τίτλο *Η δεύτερη μεταπολίτευση – Προσωπικές σημειώσεις από μια μεγάλη ανατροπή*,

πραγματεύεται τα πρόσφατα πολιτικά γεγονότα της χώρας μας που μαζί με τα παρασκήνια δίνουν μια παραστατική εικόνα της σύγχρονης ελληνικής ιστορίας. Ιδιότυπο χρονικό το χαρακτηρίζει ο συγγραφέας, ο οποίος έχοντας το επαγγελματικό προνόμιο να ζήσει από τα

μέσα αυτή την περίοδο, επιχειρεί να ερμηνεύσει όχι μόνο γεγονότα, αλλά και τα πρόσωπα που πρωταγωνίστησαν ενεπλάκησαν σε αυτά. Ονομαζεί τη συγκεκριμένη περίοδο –το οκτάμηνο που ξεκίνησε την εκλογή του **Κώστα Σημίτη** στην πρωθυπουργία και έληξε

τις εκλογές της 22ας Σεπτεμβρίου— «Δεύτερη μεταπολίτευση», αφού ο λεγόμενος κύριος μετά τη δικτατορία μετέλευσης έκλεισε με την τήρηση και το θάνατο του Α. Παπανδρέου.

Πρετεντέρης, με σπουδαίες οικονομικών και Δικαίου Γκρενόμελ, Ιστορίας και Επιστημών στη Γεωπολιτικός συντάκτης του Κόσμου και του Οικονομικού Κόσμου, διερευνά και ειδικά την παραπάνω περίοδο— ταυτόχρονα την αφηγείται— ενδυνάζοντας την προσωπική αμνηστία με τη δοκιμαστική γγίση. Παρά τις προσωπικές σχέσεις— φιλικές ή ελματικές— με τους πελάτες από τους πρωταγωνιστές των γεγονότων, η στή του προσπαθεί να είμαστε αντικειμενική κατά το δυνατό και κυρίως διεκδικεί αντικειμενικότητα στη διερεύνηση— σύμφωνα με τη διευκρίνιση— παρατίθεται στην εισαγωγή του βιβλίου.

Η εισαγωγή μάς προδιαθέτει το τι πρόκειται να διαβάσουμε, αφού περιέχει φράσεις «Ο Ανδρέας Παπανδρουχάροπάλεψε στο Ωνάσειο— «Η Ν.Δ. καιροφυλακτούσε να αρπάξει την εξουσία», αλλά και αδελφοκτόνος μάχης». Έχουμε, ήδη, ειπωθεί για το κλίμα της αφήγησης— είναι πλημμυρισμένη με οπλητικά τα οποία υποδηλώνουν τότε ο συγγραφέας θέλει περισσότερα απ' όσα και τότε ο αναγνώστης να βγάλει τα συμπεράσματα— αφού ο υπότιτλος «Μεγάλη ανατροπή» και κυρίως η σημείωση στο αυτί του αναγνώστη «η Δεύτερη Μεταπολίτευση— εξελίχθηκε άλλοτε ως επαναστατική, άλλοτε ως κωμωδία, αλλά πάντα ως πολιτική θρίλερ», είναι σαφής. Μετά από τους τίτλους των κεφαλαίων του βιβλίου («Ένα ξένο ζευγάρι», «Η μάχη των πρωτοκλήτων», «Η μακρά οδός στο πολιτικό γραφείο», «Οι ζωές του Κώστα Σημίτη»—

την») δίνουν εύγλωττα την ατμόσφαιρα θρίλερ στην οποία επιχειρεί να μας εμβάλλει ο συγγραφέας. Αναφερόμενος, μάλιστα, στις μέρες που ακολούθησαν το θάνατο του Α. Παπανδρέου μιλάει για «παιχνίδια της ζωής και του θανάτου», ενώ εξιστορώντας την κρίση της βραχονησίδας Ίμια περιγράφει ένα πραγματικό θρίλερ— ένα θρίλερ με νεκρούς— το οποίο οι Έλληνες παρακολούθησαν στην οθόνη της τηλεοπτικής τους συσκευής λεπτό προς λεπτό.

Λέξεις και φράσεις του συγγραφέα παραπέμπουν ευθέως στην αστυνομική λογοτεχνία. Εκτός από τις ανατροπές, τις εκπλήξεις, τις συγκρούσεις, τις λάθος κινήσεις, τις προδοσίες, τις ίντριγκες, τις συνωμοσίες, τους κώδικες, τις φόρμουλες, τις μυστικές συσκέψεις, τα μυστικά δείπνα, τα κρυφά ραντεβού, υπάρχουν στο βιβλίο «ύποπτοι», «πράκτορες», «πέμπτη φάλαγγα» και «απόπειρες πατροκτονίας». Χάρη στην αποκαλυπτική διάθεση του συγγραφέα, ο αναγνώστης μαθαίνει κάποια περίεργα περιστατικά, γνωστά μέχρι τώρα σε έναν περιορισμένο κύκλο μνημόνων, που κι αυτά με τη σειρά τους συμβάλλουν στη μυστηριώδη ατμόσφαιρα. Για παράδειγμα, την παρ' ολίγο ρήξη Α. Παπανδρέου-Κ. Σημίτη επειδή ο τελευταίος έστειλε συγχαρητήριο τηλεγράφημα στο συνέδριο του Συνασπισμού, τη ρήξη του Κ. Μητσοτάκη με αφορμή το συνέδριο του ΠΑΣΟΚ «οι μεγάλες παρατάξεις ποτέ δεν αυτοκτονούν», θεωρώντας βέβαιη την εκλογή Σημίτη, τα δάκρυα που λέγεται ότι έχυσε ο Α. Τσοχατζόπουλος όταν έχασε την εκλογή.

Παρά την έντεχνη δόμησή του, το γλαφυρό ύφος της αφήγησης που του προσδίδει μια λογοτεχνικότητα και τις αναφορές στον Χάμφρεϋ Μπόγκαρντ και την Καζαμπλάνκα, στον Βρούτο και τον Ιούλιο Καίσαρα του Σαίξπηρ, το Αλόνζαφάν των Ταβιάνι, στον Θουκυδίδη, τον

Τόκβιλ και επιφανείς διανοούμενους, το βιβλίο δεν είναι βέβαια μυθιστόρημα. Ουσιαστικά, πρόκειται για μια περιπέτεια χρονικά προσδιορισμένη με έναν πρωταγωνιστή, έναν κεντρικό ήρωα: τον Κώστα Σημίτη. Ο πρωθυπουργός παρά τα ελαττώματά του («δεν γοητεύει, δεν συναρπάζει, δεν ενθουσιάζει, δεν έχει κάτι που να τον κάνει αγαπητό»), είναι ο «καλός», ενώ οι άλλοι είναι οι «κακοί» ή οι «άσχημοι»: ο Τσοχατζόπουλος, ο Αρσένης, ο Λαλιώτης, ο Τσοβόλας. Υπάρχει και ένας «θείος» που αφηγείται ιστορίες: ο Ε. Γιαννόπουλος. Όπως συμβαίνει στα αστυνομικά μυθιστορήματα (τα ορθόδοξα και όχι τα θρίλερ), η Δεύτερη μεταπολίτευση είναι γεμάτη απορίες και ερωτηματικά που θέτει ο συγγραφέας, όχι μόνο στον αναγνώστη του αλλά και στον Έλληνα πολίτη και τα οποία παραμένουν μέχρι το τέλος αναπάντητα. Π.χ. ποιος έδωσε την εντολή στο άγημα του Πολεμικού Ναυτικού να υψώσει την ελληνική σημαία στα Ίμια, κατεβάζοντας την τουρκική; Πού είναι η δήλωση που είχε ετοιμάσει ο Σημίτης για την περίπτωση ήττας του στο συνέδριο του ΠΑΣΟΚ; Στο επίμετρο του βιβλίου του ο Ι.Κ. Πρετεντέρης (έχει τίτλο «Η επαγγελία του ανεκπλήρωτου εκσυγχρονισμού», παράφραση του τίτλου του βιβλίου Η επαγγελία της αδύνατης επανάστασης του Άγγελου Ελεφάντη), θέτει το ύστατο ερώτημά του: μπορεί να υπάρξει εκσυγχρονισμός— αυτός που επαγγέλλεται ο Σημίτης— χωρίς ανισότητα; Μήπως η κοινωνική ανισότητα είναι σύμφυτη με τον εκσυγχρονισμό; Ο συγγραφέας απαντάει ότι υπάρχει κίνδυνος ο εκσυγχρονισμός να παραμείνει στο επίπεδο της ανεκπλήρωτης επαγγελίας. Ως προς τον Σημίτη εκτιμάει ότι θα κριθεί ως κεντρικό πρόσωπο της δεύτερης μεταπολίτευσης και στο μέλλον θα φανεί αν έχει την ικανότητα να της δώσει περιεχόμενο.

Φίλιππος Φιλίππου

(πρόλογος: Νίκος Μουζέλης, εκδ. Δελφίνι, 1996).

Ξεκρίνοντας βιβλία: • Ζωή Θ. Σπυροπούλου, Πραγματικότητα και οράματα για την Παιδεία (εκδ. Ελληνικά Γράμματα, 1996). Ένα βιβλίο γραμμένο με τη ζέση της βιωματικής διδασκαλικής εμπειρίας. • Αθαν. Β. Νταουσάνης, Το φεγγάρι και το τύμπανο (εκδ. Μπουκουμάνη, 1996). Μία ανθολογία προφορικής ποίησης της Μάυρης Αφρικής συγκροτημένη από τον ανθολόγο, κυρίως με προσωπική άμεση καταγραφή. Μία σπάνια και πρωτότυπη εργασία. • Σίμος Οφλίδης-Λένα Καλαϊτζή-Ολφίδη, Τα καραγκιόζικα της Θεσσαλονίκης (πρόλογος Γιώργος Τσιάκαλος, εκδ. Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη 1997). Θεατρικές δοκιμές με πηγή έμπνευσης τον παραδοσιακό Καραγκιόζη.

Όλα τα ημερολόγια έχουν περιορισμένη διάρκεια: τη χρονιά κυκλοφορίας τους και, άντε, λίγο παραπάνω. Ωστόσο, το ημερολόγιο «Συγγραφείς στο χρόνο», που κυκλοφόρησε απ' τις εκδόσεις «Διάμετρος» (Αγγελή Γοβιού 19, 34100 Χαλκίδα) αφιερωμένο στον Γιάννη Σκαρίμπα για το 1997, έχει όλες τις προδιαγραφές να πάρει τη θέση του στη βιβλιοθήκη μας. (Σχεδίαση-Καλλιτεχνική Επιμέλεια: Δ. Θ. Αρβανίτης, επιμέλεια: Ν. Δ. Τριανταφυλλόπουλος). Και έπεται η συνέχεια του χρόνου...

Ο χαρτοκόπτης

Kar Za horá...

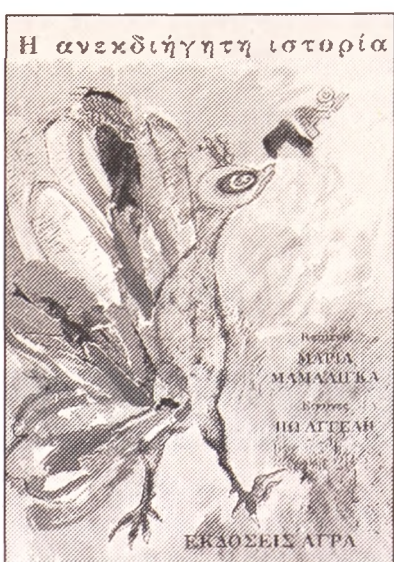
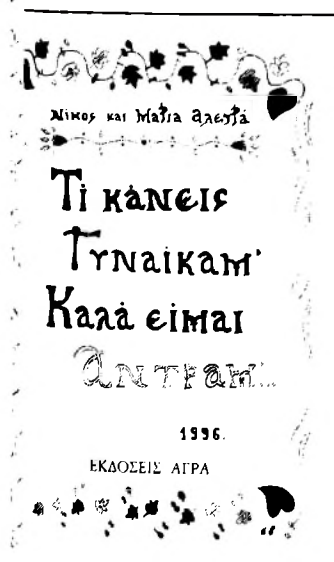
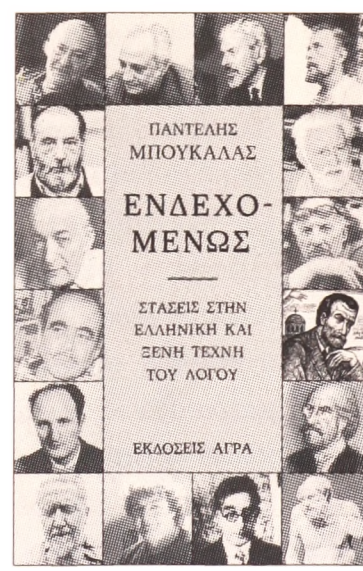
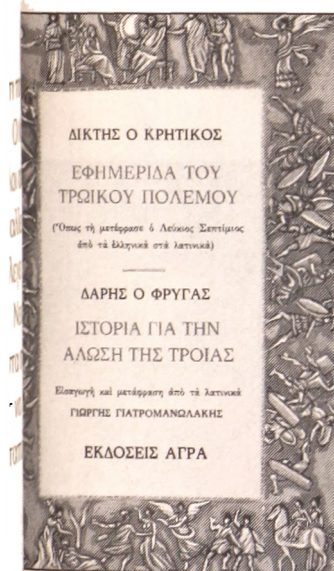
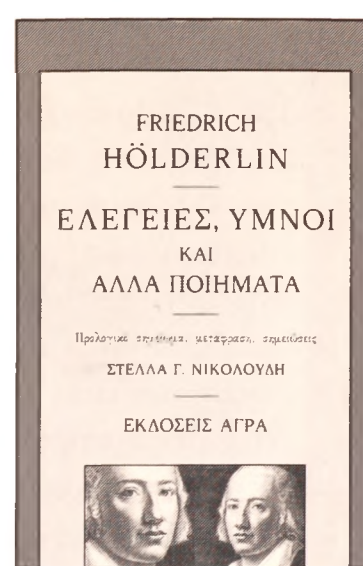
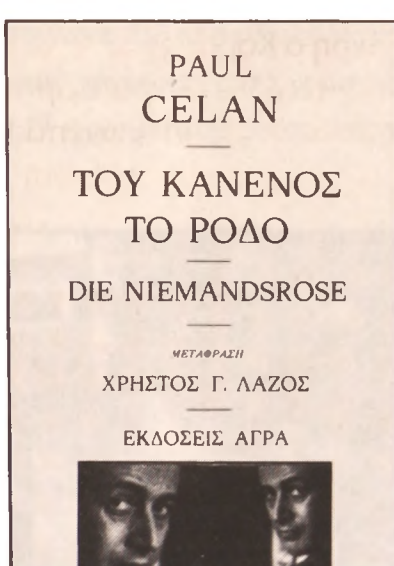
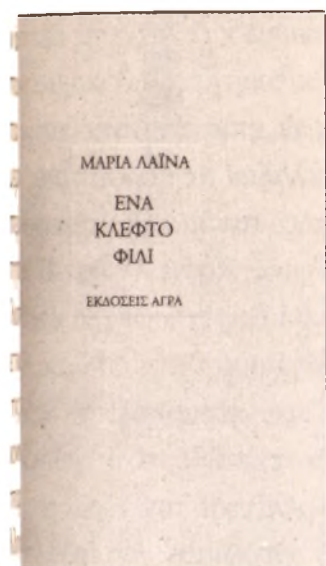
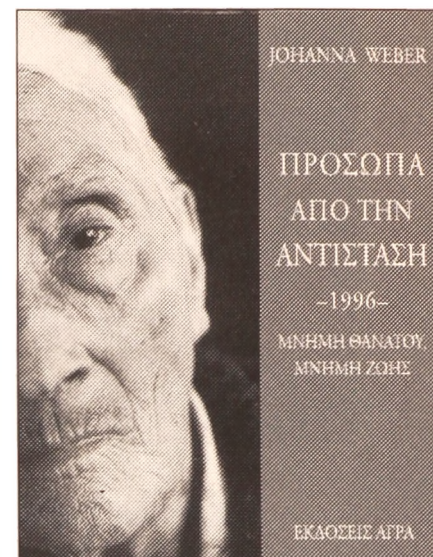
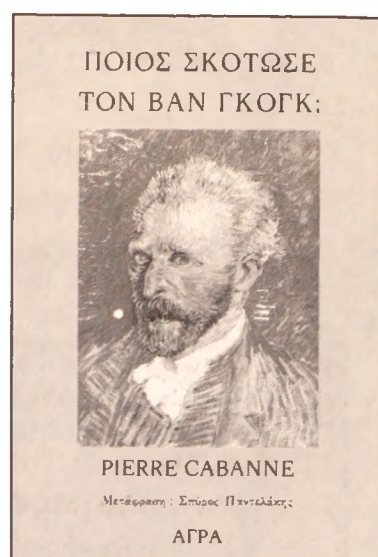
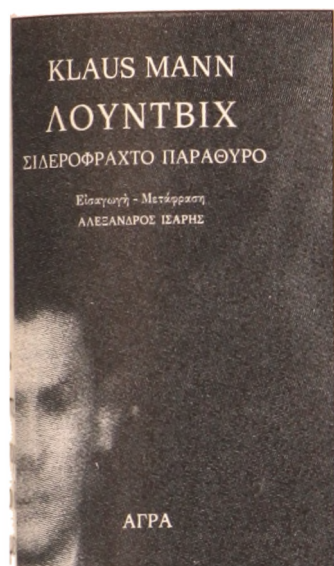
ΟΛΑ ΑΥΤΑ ΤΑ ΑΝΤΕΛΗΦΘΗΝ την περασμένη Κυριακή πίνοντας τον καφέ μου. Και καταράστηκα τον δάσκαλό μου στο δημοτικό, που μου ελεγε να μην ισοπεδώνω τα πάντα προκειμένου να είμαι προοδευτικός, να μην συμπεριφέρομαι ως κλεφτοκοτάς απέναντι στους πλουσίους ή απέναντι στους μορφωμένους, αλλά να είμαι σεμνός. Διότι με αυτά τα μυαλά ούτε στο Δ.Σ. της ΕΡΤ δεν μπορείς να μπεις – όπως ο νεαρός σκηνοθέτης Μιχαήλ Μαρμαρινός, ο οποίος λέει ανεβάζει ένα έργο που ακούγεται, με μουσική που βλέπεται, σε κείμενα Ευριπίδη και Βέλτσου. Δεν αστειεύομαι, είναι όντως έτσι. Και μόλις θα τον είδε ο Λαλιώτης, θα είπε: Νά ένας αριστερός και προοδευτικός, βάλ' τον αμέσως στην ΕΡΤ. Δηλαδή ποιον να βάλουμε; Τον Γιώργο Στεφανάκη; Ή κανέναν πασέ Δεσποτόπουλο; Αυτά τα λίγα παραδείγματα είναι αρκετά για να κατανοήσουμε την πολιτιστική μας πρόοδο. Υπάρχει επίσης ένα πρόβλημα με τις Μυκήνες που καταρρέουν, με την Ακρόπολη που καταστρέφεται και διάφορα άλλα δευτερεύοντα ζητήματα, που όμως είναι πολύ παλαιά –για να μην πω και ρατσιστικά– και δεν έχουν άμεση σχέση με το πρόβλημα της αριστερής, της προοδευτικής πως να πω, συμπεριφοράς.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΑΓΡΑ

ΟΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΡΑ ΣΤΗ ΣΤΟΑ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

ΣΕΙΡΑ: Επιστήμη και ανθρώπινος πολιτισμός

COLIN BLAKEMORE:

Η ΜΗΧΑΝΗ ΤΟΥ ΝΟΥ

Με το βιβλίο αυτό ο Colin Blakemore, Καθηγητής της Νευροφυσιολογίας στο Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης, πραγματοποιεί μια εξερεύνηση στον χώρο του ανθρώπινου εγκεφάλου και νου. Πρόκειται για μια ευφυή συνθετική και αναλυτική δουλειά που στηρίζεται στα δεδομένα των νευροεπιστημών, της νευρολογίας, της ψυχιατρικής και της ψυχολογίας. Μέσα από τις σελίδες του, ο αναγνώστης οδηγείται στην κατανόηση περίπλοκων λειτουργιών όπως η αντίληψη, η μάθηση και μνήμη, η σκέψη, η τρέλα και η κατάθλιψη, η εξάρτηση, η γλώσσα, οι βιολογικοί ρυθμοί, ο πόνος, η γήρανση κ.λπ. Στο τέλος, ο Blakemore εξετάζει τη βίαιη συμπεριφορά και αναρωτιέται κατά πόσον η ελευθερία της βούλησης είναι απλώς μια ψευδαίσθηση. Η «Μηχανή του Νου», αυτό το συναρπαστικό βιβλίο, παρέχει στον μη ειδικό αναγνώστη έναν οδηγό για την κατανόηση των νοητικών λειτουργιών που αποτελούν τη βάση της ανθρώπινης ύπαρξης.

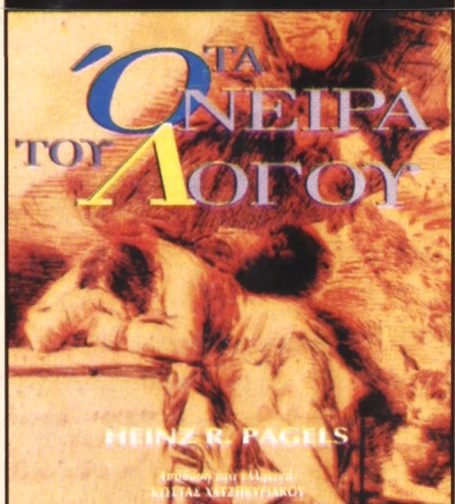
[σελ. 360 – 5000 δρχ.]

HEINZ R. PAGELS:

ΤΑ ΟΝΕΙΡΑ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

Χάρη στην ικανότητα του ηλεκτρονικού υπολογιστή να επεξεργάζεται δεδομένα με ταχύ ρυθμό,

Ο ηλεκτρονικός υπολογιστής και η εμφάνιση των επιστημών της πολυπλοκότητας

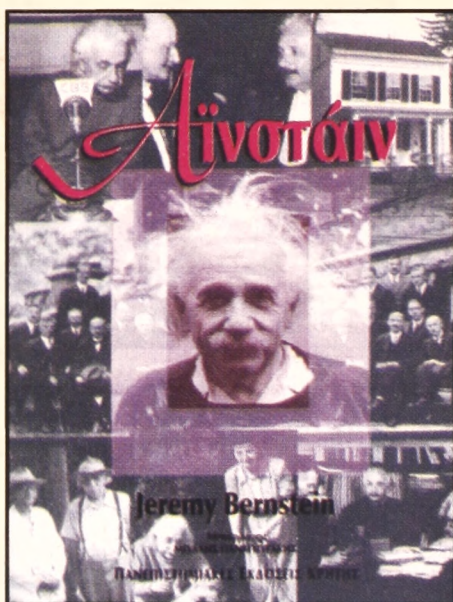
είμαστε για πρώτη φορά σε θέση να «προσομοιώσουμε την πραγματικότητα» και να μελετήσουμε σε βάθος πολύπλοκα συστήματα, όπως είναι τα μεγάλα μόρια, το νευρικό σύστημα, ο ανθρώπινος εγκέφαλος, οι ανθρώπινες κοινωνίες και η οικονομία τους, η ίδια η εξέλιξη της ζωής. Ο συγγραφέας μάς ξεναγεί σε ορισμένες από τις σημαντικότερες εξελίξεις στη μελέτη της πολυπλοκότητας και μας δείχνει πώς αυτές επηρεάζουν όχι μόνο τον τρόπο που ζούμε, αλλά και τον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβανόμαστε ολόκληρη την ανθρώπινη περιπέτεια». Σε τούτη την πολιτισμική σύνθεση που έχει αρχίσει να δημιουργείται, ο συγγραφέας αποδεικνύεται σαγηνευτικός οδηγός.

[σελ. 500 – 5500 δρχ.]

J. BERNSTEIN:

ΑΙΝΣΤΑΙΝ

Ο αναγνώστης που θα διαλέξει αυτό το βιβλίο, κατά πάσα πιθανότητα έχει ήδη επηρεαστεί από τη σκέψη του Albert Einstein. Είναι όμως εξίσου πιθανόν και να μην την έχει καταλάβει. Αν όντως είναι έτσι, το διαυγές και συνάμα προκλητικό αυτό βιβλιαράκι απευθύνεται σ' αυτόν: Ο συγγραφέας του όμως προσφέρει κάτι περισσότερο από μια ανάλυση του έργου και της επίδρασης του Αϊνστάιν στους επιστήμονες. Εισάγει

επίσης τον μέσο αναγνώστη στα πιο κεντρικά ζητήματα που απασχολούν τη Φυσική κατά το μεγαλύτερο μέρος του αιώνα μας: μια περίοδο που –όπως πιστεύει ο συγγραφέας– οι μελλοντικές γενιές θα την αναφέρουν ως «Εποχή του Αϊνστάιν».

[σελ. 262 – 3600 δρχ.]

ΕΛΕΝΗ ΣΑΒΒΑΚΗ:

ΟΙ ΠΑΡΑΛΛΗΛΟΙ ΕΑΥΤΟΙ ΜΑΣ

Ένα πρωτότυπο και άκρως ενδιαφέρον βιβλίο για τις θεωρίες κυριαρχούν σήμερα στον χώρο της νευροεπιστημών: Πώς παράγεται η γνώση μέσα από την πειραματική έρευνα που, συμπερασματικά μόνο, διατυπώνεται στα σχολικά εγχειρίδια; Πώς μπορούν να σκεφθούν οι νευροεπιστήμες και κοινωνικές επιστήμες ώστε να ανταποδώσουμε καλύτερα τις εγκελικές λειτουργίες; Πώς και σε ποιο βαθμό οι επιστημονικές καινοτομίες άλλαξαν τις απόψεις μας για το σώμα, το πνεύμα, το εγχείρημα συνείδησης, ασυνείδητου; Τι είδους το βουβό δεξί ημισφαίριο και πώς οι δημιουργικές του δυνατότητες; Γιατί περιφρονείται από το τρέχον εκπαιδευτικό σύστημα; Αφού μελέτησε τον γύρω του κόσμο, ο ανθρώπινος εγκέφαλος χιζεί πλέον να διερωτάται για ίδια του τη φύση.

[σελ. 200 – 3000 δρχ.]

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΡΗΤΗΣ - Ι.Τ.Ε.

ΑΘΗΝΑ: Μάνης 5 – 106 81 ΤΗΛ. (01) 3818372, FAX: 3301583
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ: «Στοά του βιβλίου», Νέα Στοά Αρσακείου, Πανεπιστημίου 49,
ΗΡΑΚΛΕΙΟ: Νέα Κτίρια Φυσικού Τ.Θ. 1527 – 711 10. ΤΗΛ. (081) 394235, FAX: 3942
e-mail: pek@physics.uch.gr. URL: http://www.pek.uch.gr